

**KATONAI NEMZETBIZTONSÁGI
SZOLGÁLAT**

XIII. évfolyam 4. szám

2014. november

**FELDERÍTŐ
SZEMLE**

ALAPÍTVÁ: 2002

BUDAPEST

**A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat
tudományos-szakmai folyóirata**

Felelős kiadó

Kovács József altábornagy, főigazgató

Szerkesztőbizottság

Elnök: Dr. Béres János vezérőrnagy

Tagok: Dezső Sándor dandártábornok

Dr. Magyar István ny. dandártábornok

Dr. Tömösváry Zsigmond ny. dandártábornok

Dr. Resperger István ezredes

Dr. Fürjes János alezredes

Dr. Magyar Sándor alezredes

Dr. Tóth Sándor alezredes

Dr. Vida Csaba alezredes

A kézirat lezárva: 2014. október 31.

Felelős szerkesztő: Dr. Tömösváry Zsigmond ny. dandártábornok

Olvasószerkesztő: Gál Csaba ny. ezredes

Tördelőszerkesztő: Tóth Krisztina zászlós

HU ISSN 1588-242X

TARTALOM

DEZSŐ SÁNDOR DANDÁRTÁBORNOK KÖSZÖNTŐ.....	9
DR. TÖMÖSVÁRY ZSIGMOND NY. DANDÁRTÁBORNOK MEGNYITÓ.....	11
A CSAPATFELDERÍTÉS KIALAKÍTÁSA ÉS FEJLESZTÉSE (1945–1971)	
DR. HORVÁTH CSABA ALEZREDES AZ IDŐSZAK SZAKMATÖRTÉNETI JELLEMZŐI, FEJLESZTÉSI ELVÁRÁSOK, KIKÉPZÉS, FELKÉSZÍTÉS, GYAKORLATOK A 60-AS ÉVEKIG.....	13
DR. NÉGYESI LAJOS NY. ALEZREDES CSAPATFELDERÍTÉS A JUGOSZLÁV HÁBORÚ ÁRNYÉKÁBAN.....	28
DR. HÉJJA ISTVÁN NY. EZREDES A CSAPATFELDERÍTÉS FELFEJLESZTÉSE AZ 1960-AS ÉS AZ 1970-ES ÉVEKBEN	39
A CSAPATFELDERÍTÉS ÁTALAKÍTÁSA HADMŰVELETI-HARCÁSZATI FELDERÍTÉSSÉ (1971–1989)	
SOMKUTAS RÓBERT NY. ALEZREDES A CSAPATFELDERÍTÉS ÁTALAKÍTÁSA HADMŰVELETI-HARCÁSZATI FELDERÍTÉSSÉ.....	58
NYÁRI DEZSŐ NY. ALEZREDES A HADSEREG FELDERÍTŐ-RENDSZERÉNEK KIALAKÍTÁSA, A FELDERÍTŐ-RENDSZERGYAKORLAT SZEREPE ÉS JELENTŐSÉGE AZ IDŐSZAKBAN.....	81
GABROVSZKY GÁBOR NY. ALEZREDES CSAPATAINK ELŐTT – AZ ELSŐLÉPCSŐ-HADOSZTÁLYOK FELDERÍTŐ-ZÁSZLÓALJAINAK KIEMELT FELADATAI	97
RIPCSE LÁSZLÓ NY. EZREDES A MÁSODIK LÉPCSŐBEN LÉVŐ FELDERÍTŐ-ZÁSZLÓALJAK ÉS -ALEGYSÉGEK HELYZETE, A FELDERÍTŐK ÉLETE.....	105

HADMŰVELETI-HARCÁSZATI FELDERÍTÉS (1989–1999)

SIMON ZOLTÁN NY. ALEZREDES

**A DÉLSZLÁV VÁLSÁG KAPCSÁN MŰKÖDTETETT
FELDERÍTŐRENDSZER 113**

HALÁSZ ISTVÁN NY. EZREDES

**ADALÉKOK A NATO-CSATLAKOZÁS TÖRTÉNETÉHEZ,
ANNAK KEZDETI IDŐSZAKÁBÓL 116**

VIZI SÁNDOR NY. ALEZREDES

**A FELDERÍTŐCSAPATOK FELKÉSZÍTÉSE
A NATO-CSATLAKOZÁSRA 126**

A HADMŰVELETI-HARCÁSZATI FELDERÍTÉS 1999-TŐL NAPJAINKIG

KAJÁRI FERENC ALEZREDES

A NATO-CSATLAKOZÁS UTÁNI MEGÚJULT FELDERÍTÉS 132

RUMI ZOLTÁN ALEZREDES

**A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ HADMŰVELETI ÉS HARCÁSZATI
FELDERÍTŐERŐK ÉS -ESZKÖZÖK, A FEJLESZTÉS IRÁNYAI..... 141**

BALOGH PÉTER EZREDES

**BÉKEFENNTARTÁS SORÁN SZERZETT TAPASZTALATOK
A HARCÁSZATI ÉS A HADMŰVELETI FELDERÍTÉSSEL
KAPCSOLATBAN..... 146**

CSEPREGI LÁSZLÓ EZREDES

**A HADMŰVELETI-HARCÁSZATI FELDERÍTÉS
IDŐSZERŰ FELADATAI 164**

HOLNDONNER HERMANN ALEZREDES

**A FELDERÍTŐ TISZTKÉPZÉS ÁTALAKULÁSÁNAK
BEMUTATÁSA – HOZZÁSZÓLÁS 173**

DR. MAGYAR ISTVÁN NY. DANDÁRTÁBORNOK

ZÁRSZÓ..... 188

AZ OLVASÓHOZ

**A FELDERÍTŐ SZEMLÉBEN TÖRTÉNŐ PUBLIKÁLÁS
FELTÉTELEI..... 191**

NEMZETI
KÖZSZOLGÁLATI
EGYETEM
A HAZA SZOLGÁLATÁBAN

MEGHÍVÓ

CSAPAT- ÉS HADMŰVELETI-HARCÁSZATI FELDERÍTÉS

(1945-2014)

A FELDERÍTŐK TÁRSASÁGA EGYESÜLET EZ ÉVI PROGRAMJA EGYIK KIEMELT RENDEZVÉNYEKÉNT
A NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEMEN 2014. OKTÓBER. 2.-ÁN KONFERENCIÁT SZERVEZ.
CÉLUNK A CSAPAT- ÉS A HADMŰVELETI-HARCÁSZATI FELDERÍTÉS TÖRTÉNETÉNEK BEMUTÁSA.

EZÜTON HÍVUNK MINDEN ÉRDEKLŐDŐT A KONFERENCIÁRA,

A NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM (HUNGÁRIA, KÖRÚT 9-11) DISZTERMÉBE.

A KONFERENCIÁN TÖRTÉNŐ RÉSZVÉTEL REGISZTRÁCIÓHOZ KÖTÖTT.

JELENTKEZÉS 2014.09.24-IG DÁVID EDE NY. ALEZ.-NÉL.

TEL: +36 30 515 9651

Fejezetek a magyar csapat- és hadműveleti-harcászati felderítés történetéből

Szakmai-tudományos konferencia

2014. október 2.

MEGHÍVÓ

A FELDERÍTŐK TÁRSASÁGA EGYESÜLET

tisztelettel meghívja Önt a
**Fejezetek a magyar csapat- és hadműveleti-harcászati
felderítés történetéből**
című tudományos konferenciára

A konferencia időpontja: 2014. október 2. (csütörtök) 09.00–16.30

Helye: A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Díszterme (Budapest X. ker., Hungária krt. 9–11.)

Fővédnöke: Kovács József altábornagy, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat főigazgatója

Együttműködő partnerek: Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, MH Összhaderőnemi Parancsnokság

A KONFERENCIA PROGRAMJA

- 08.30–09.00 **Regisztráció**
09.00–09.05 **Köszöntő** – Kovács József altábornagy, a KNBSZ főigazgatója
09.05–09.15 **Megnyitó** – Dr. Tömösváry Zsigmond ny. dandártábornok, PhD
a Felderítők Társasága Egyesület elnöke

Délelőtti előadások

Levezető elnök: Dr. Magyar István ny. dandártábornok,
a Felderítők Társasága Egyesület Tudományos Szekciójának vezetője

I. BLOKK:

A CSAPATFELDERÍTÉS KIALAKÍTÁSA ÉS FEJLESZTÉSE (1945–1971)

- 09.15–09.35 **Dr. Horváth Csaba alez.:** Az időszak szakmatörténeti jellemzői,
fejlesztési elvárások, kiképzés, felkészítés, gyakorlatok a 60-as évekig
09.35–09.55 **Dr. Négyesi Lajos ny. alez.:** Csapatfelderítés a jugoszláv háború
árnyékában
09.55–10.25 **Dr. Héjja István ny. ezds.:** A csapatfelderítés felfejlesztése az 1960-as és
az 1970-es években
10.25–10.40 **Kávészünet**

II. BLOKK:

A CSAPATFELDERÍTÉS ÁTALAKÍTÁSA HADMŰVELETI-HARCÁSZATI FELDERÍTÉSSÉ (1971–1989)

- 10.40–11.00 **Somkutas Róbert ny. alez.:** A csapatfelderítés átalakítása hadműveleti-
harcászati felderítéssé
11.00–11.20 **Nyári Dezső ny. alez.:** A hadsereg felderítőrendszerének kialakítása,
a felderítő-rendszergyakorlat szerepe és jelentősége az időszakban
11.20–11.35 **Gabrovszky Gábor ny. alez.:** Csapatunk előtt – az elsőlépcső-
hadosztályok felderítő-zászlóaljainak kiemelt feladatai
11.35–11.50 **Ripcse László ny. ezds.:** A második lépcsőben lévő felderítő-zászlóaljak és
-alegységek helyzete, a felderítők élete
11.50–12.00 Hozzászólások
12.00–13.00 **Ebéd**

Délutáni előadások

Levezető elnök: Dr. Tömösváry Zsigmond ny. dandártábornok, PhD,
a Felderítők Társasága Egyesület elnöke

III. BLOKK: HADMŰVELETI-HARCÁSZATI FELDERÍTÉS (1989–1999)

- 13.00–13.20 **Simon Zoltán ny. alez.,** a 42. feld. z. volt parancsnoka:
A délszláv válság kapcsán működtetett felderítőrendszer
- 13.20–13.35 **Halász István ny. ezds.:** Adalékok a NATO-csatlakozás történetéhez,
annak kezdeti időszakából
- 13.35–13.50 **Vizi Sándor ny. alez.:** A felderítőcsapatok felkészítése a NATO-
csatlakozásra
- 13.50–14.00 Hozzászólások
- 14.00–14.10 **Szünet**

IV. BLOKK: A HADMŰVELETI-HARCÁSZATI FELDERÍTÉS 1999-TŐL NAPJAINKIG

- 14.10–14.25 **Kajári Ferenc alez.:** A NATO-csatlakozás utáni megújult felderítés
- 14.25–14.40 **Rumi Zoltán alez.:** A rendelkezésre álló hadműveleti és harcászati
felderítőerők és -eszközök, a fejlesztés irányai
- 14.40–14.55 **Horváth Csongor alez.:** Hadműveleti és harcászati felderítés egy NATO-
beosztásból kitekintve (LCC G2 Madrid)
- 14.55–15.10 **Balogh Péter ezds.:** Békefenntartás során szerzett tapasztalatok a harcászati
és a hadműveleti felderítéssel kapcsolatban
- 15.10–15.40 **Csepregi László ezds.:** A hadműveleti-harcászati felderítés időszerű
feladatai
- 15.40–16.00 Hozzászólások
- 16.00–16.15 **Zárszó** – Dr. Magyar István ny. dandártábornok,
a Felderítők Társasága Egyesület Tudományos Szekciójának vezetője

**A konferencián történő részvétel előzetes regisztrációhoz kötött.
Jelentkezés és regisztráció 2014. szeptember 24-éig lehetséges:**

Dr. Tömösváry Zsigmondnál: zsi07@t-online.hu; tel.: +36(30)-921-1640
Dr. Magyar Istvánnál: magyar.istvan@comunique.hu; tel.: +36(30)-350-2552
Dávid Edénél: davidhun@freemail.hu; tel.: +36(30)-515-9651

Praktikus információk:

- kérjük a konferencia résztvevőit, hogy a konferencia helyszínére a közösségi közlekedés eszközeivel érkezzenek;
- a szervezők a konferencia helyszínén büfét és ebédet térítés ellenében – utóbbit 1000 Ft/fő áron – biztosítanak;
- ebédet Dr. Tömösváry Zsigmondnál és Dávid Edénél legkésőbb **2014. szeptember 24-én 12.00-ig** lehet igényelni.

A konferencia szerkesztett anyagát a Felderítők Társasága Egyesület kiadványban jelenteti meg.

Felvilágosítás a konferenciával kapcsolatban: Dr. Tömösváry Zsigmond ny. dandártábornoknál.

DEZSŐ SÁNDOR DANDÁRTÁBORNOK

KÖSZÖNTŐ

Tisztelt Olvasó!

Köszöntöm Önt a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat, a Felderítő Szemle Szerkesztőbizottsága és a Felderítők Társasága Egyesület nevében. Szakmai kiadványunk ez évi negyedik száma kicsit rendhagyó, de reményeink szerint tartalmas. Egyetlen témát bemutató, a múltat is megidéző, továbbá a jelen helyzetet ismertető írásokra épül.

Mi lehet a szakmai témák közül november táján aktuálisabb, mint a felderítés? Ebben a hónapban (november 11-én) ünnepeltük a felderítők napját. Emlékeztünk Szent Mártonra, a védőszentünkre, köszöntöttük katonai közösségünk valamennyi felderítőjét: a tábornokokat, a tiszteket, az altiszteket és a legénységi állományba tartozókat. A hangulatunk is emelkedettebb ezekben a napokban, hiszen megemlékeztünk Szent Márton kiemelkedő személyéről, tetteiről, fogadtuk a köszöntéseket és a jókívánásokat, titokban pedig magunkra is büszkéek voltunk, hiszen egy olyan hivatás képviselője lett az életünk része, amelyre még napjainkban is méltán lehetünk büszkéek.

Ha Ön, kedves olvasó, időt szán kiadványunk tanulmányozására, a legnagyobb tisztelettel akkor járunk el, ha mi, szerkesztők időt szánunk egy tartalmas, értéket közvetítő cikksorozat összeállítására.

A Felderítő Szemle 4. (külön-) számának témája a csapatfelderítés.

Az igényességet és a szakmaiságot az október 2-án megrendezett tudományos konferencia hivatott garantálni. A Felderítők Társasága Egyesület, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem és a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat által rendezett konferencia előadásainak feldolgozásán alapulnak cikkeink.

Engedjék meg, hogy egy személyes élményt is megosszak Önökkel, hiszen célom az, hogy felkeltsem érdeklődésüket. A konferencia fővédnökségét Kovács József altábornagy, a KNBSZ főigazgatója vállalta, de helyette én mondhattam el a megnyitó szavait. Megtisztelő volt mintegy 120 embert köszönteni a hallgatóság körében, közöttük nyugdíjas elődeinket, aktív katonatársakat és meglepetésre számos tisztjelölt hallgatót is. Mindenkit név szerint kellene köszönteni, de engedjék meg, hogy most csak azt a Polgár Ervin vezérőrnagyot nevesítsem, akihez száz szállal kötődik a felderítés. De ugyancsak jó volt a résztvevők sorai között látni a jogelőd szervezetek igazgatóit és beosztott munkatársait is, akik nem szakadtak el a „szakmától”, érdeklődéssel figyelik a terület alakulását.

Az előadások kronológiai felépítése, szerkesztése a Felderítők Társasága Egyesület igényességét és szakmaiságát dicséri, mindezek mellett az előadók kiválasztása is a szakmai alaposságot mutatja. Kellemes színfoltja volt a napnak, hogy az egyetemen az adott napon megtartott másik konferenciáról is átjöttek a hallgatóság köréből és érdeklődést mutattak választott témáink iránt.

A délelőtti előadásokból lesűrhető volt, hogy a felderítőszakma is része a mindennapi életnek és az életet kísérő körforgásnak. Az 1969-es év feladatai között már hallhattuk az egységes felderítőrendszer kialakításának és kiépítésének igényét, az ennek érdekében végrehajtott átszervezéseket. Délután Csepregi László ezredes, a megbízott felderítő csoportfőnök ismertette a 2014. évi szakmai koncepcióváltás elveit, feladatait, amelyek a katonai egységes felderítőrendszer megalakítására vonatkoztak. Bár az irányok egybecsengenek, a körülmények és a feltételek természetesen mást követelnek. Az eltelt 45 év új kihívások elé állítja a szakmát, új képességek – szervezeti és technikai egyaránt – kialakításának igénye hajtja a szakembereket. Örömet jelent a terület vezetői számára, hogy az elődök és napjaink aktív felderítői is egyöntetűen a megújulás igénye mellett állnak és képesek megfelelni a kihívásoknak. Ez jelentheti a biztosítékát annak, hogy a felderítés, mint ahogyan korábban is, megőrzi kiemelt szerepét, különös tekintettel arra, hogy a kibertér megjelenése és kihívásai, a nemzetközi konfliktusokban tapasztalt új harcmodor (hibrid hadviselés) alkalmazása, valamint az egy időben földrajzilag elkülönülő helyeken fennálló konfliktusok növelik a felderítés szerepét, megkövetelik a gyors és részletes tájékoztatást.

Csak biztatni tudok mindenkit, hogy érdemes időt szentelni a Szemle jelen számának elolvasására, és egyben kívánok ehhez jó időtöltést.

A konferencia pillanatai

DR. TÖMÖSVÁRY ZSIGMOND

NY. DANDÁRTÁBORNOK

MEGNYITÓ

**Tisztelt Konferencia!
Tisztelt Dandártábornok Úr!
Tisztelt Dékán Úr!
Hölgyeim és Uraim!**

A Felderítők Társasága Egyesület Elnöksége nevében tisztelettel köszöntöm a mai konferenciánkon megjelent valamennyi kedves vendégünket.

Külön is köszöntöm a társrendező szervezetek és intézmények – a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat, az MH Összhaderőnemi Parancsnokság és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem – vezetőit és képviselőit, akik vállalták, hogy segítségünkre lesznek a 2014. évi szakmai-tudományos konferenciánk megrendezésében.

Tisztelettel köszöntöm Dezső Sándor dandártábornok urat, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat főigazgató-helyettesét, valamint Dr. Boldizsár Gábor ezredes urat, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar dékánját.

Köszöntöm a rendezvényünket előadóként is megtisztelő Csepregi László ezredes urat, megbízott felderítő-csoportfőnököt, a KNBSZ B4 Igazgatóság megbízott vezetőjét, aki vezérkari főnök úr képviselőjében vesz részt a rendezvényünkön.

Megkülönböztetett tisztelettel köszöntöm Polgár Ervin nyugállományú vezérőrnagy urat, a csapatfelderítő szakma köztisztviselő volt vezetőjét, aki több évtizedes pályafutása során meghatározó szerepet töltött be a hadműveleti és a harcászati felderítés elméleti megalapozásában és gyakorlati irányításában.

Köszöntöm a nemzetbiztonsággal foglalkozó szervezetek meghívásukat elfogadó képviselőit, a Felderítők Társaságával együttműködő civil szervezetek vezetőit és képviselőit, valamint Egyesületünk itt megjelent tagjait.

Külön is köszöntöm azokat az egykori és jelenlegi felderítőtiszteket, akik vállalták, hogy személyes tapasztalataik közreadásával előadóként is hozzájárulnak a szakmatörténeti konferenciánk sikeréhez.

Végezetül szeretném köszönteni a jövő nemzedékét képviselő ifjú hallgatókat, akik számára reméljük, hogy biztos támaszt és jó útravalót adnak a mai előadások, amelyekből okulva minden bizonnyal nagyobb lelkesedéssel indulnak el választott életpályájukon!

Elnökségünk az év elején, a 2014. évi feladataink kialakítása során döntött arról, hogy – korábbi hagyományainkat folytatva – az idén is a katonai felderítés egyik fontos részterületét tűzi napirendre. Míg az elmúlt esztendőben a katonai felderítéshez/hírszerzéshez sok szállal kötődő katonadiplomáciai tevékenységet vettük górcső alá, addig most – amint az a meghívóból is kiderül – a csapat- és a hadműveleti-harcászati felderítés történetének néhány fejezetét próbáljuk meg bemutatni az erre vállalkozó kollégáink segítségével.

Természetesen arra nem tudunk vállalkozni, hogy e csodálatos szakma minden részletét megvitassuk, hiszen az erre rendelkezésünkre álló egy nap bizony kevésnek bizonyulna, csupán a csapatfelderítés és a hadműveleti-harcászati felderítés történetének általunk legfontosabbnak ítélt fejezeteit szeretnénk bemutatni! Majd a konferencia végén eldöntitek (eldöntik), hogy ez mennyire sikerült!

Az elmúlt esztendőhöz hasonlóan 2014-ben is – a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat segítségével – **a Felderítő Szemle egyik év végi számában – megjelentetjük a konferencia anyagát.** Ennek biztosítása érdekében tisztelettel kérem előadóinkat, hogy előadásuk megjelenésre szánt változatát – aki eddig még nem adta volna le – **lehetőleg október 6-án munkaidő végéig küldje meg elektronikus formában** Dr. Magyar István ny. dandártábornok úrnak vagy személyesen nekem. Csak így biztosítható ugyanis a kiadvány szerkesztése és határidőre történő nyomdába adása. Megértéseket előre is köszönöm!

Mai konferenciánkat négy blokkra tagoltuk:

- az elsőben az előadók az 1945–1971 közötti időszakról, a csapatfelderítés kialakításának és fejlesztésének kérdéseiről szólnak;
- a másodikban az 1971–1989 közötti időszak, a csapatfelderítés hadműveleti-harcászati felderítéssé történt átalakítása kerül bemutatásra;
- a harmadik blokk a hadműveleti-harcászati felderítés első tíz évét (1989–1999), lényegében a NATO-csatlakozásunkig terjedő időszakot mutatja be;
- végezetül a negyedikben a hadműveleti-harcászati felderítés helyzetének alakulásáról lesz szó, 1999-től napjainkig.

Tisztelt Konferencia!

Rendezvényünk levezetésében – az előzetesen kiadott programhoz képest – kisebb változás történt. Gyenes István ny. dandártábornok úr kisebb egészségügyi problémája miatt nem tudja vállalni a délelőtti program levezető elnöki tisztét, így azt Dr. Magyar István dandártábornok úr látja el.

A konferencia összegzését is Dr. Magyar István dandártábornok úr, a Tudományos Szekció vezetője, konferenciánk szervezője végzi el, valamikor a délután folyamán, terveink szerint 16 óra körül.

E gondolatok jegyében mai konferenciánkat megnyitom!

Valamennyiünknek eredményes tanácskozást kívánok!

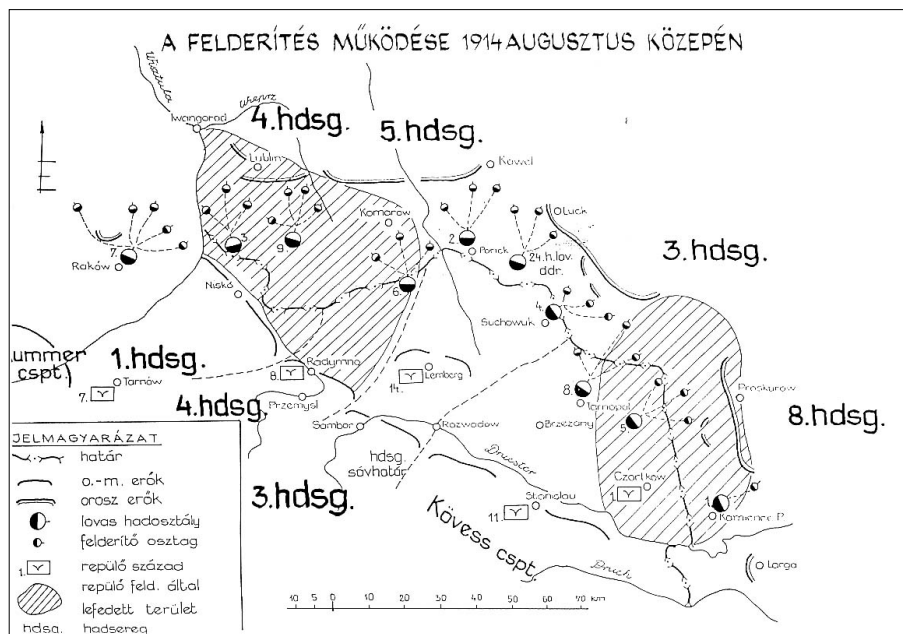

DR. HORVÁTH CSABA ALEZREDES

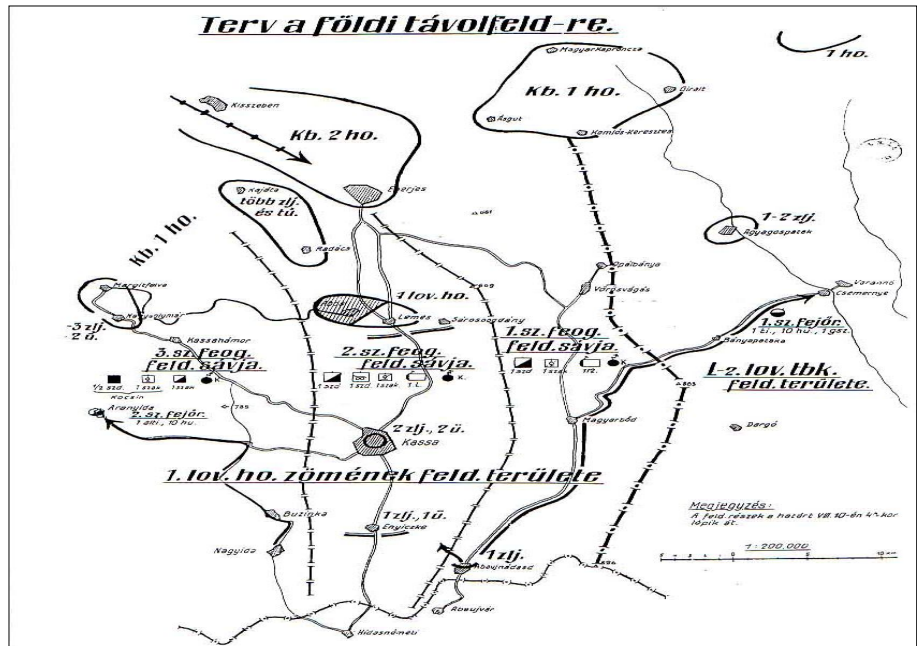
**AZ IDŐSZAK SZAKMATÖRTÉNETI
JELLEMZŐI, FEJLESZTÉSI ELVÁRÁSOK,
KIKÉPZÉS, FELKÉSZÍTÉS,
GYAKORLATOK A 60-AS ÉVEKIG**

A témán belül nem kerülhető meg egy kisebb hadtörténelmi áttekintés, amely biztosíthatja számunkra a téma kapcsolódását a huszadik század első felének (1914–1945) magyar földi felderítése történetéhez.

Már az első világháború kezdeti időszakában kibontakozott a klasszikusnak mondható felderítőosztag-, felderítőjárőr-alkalmazás.

A két világháború közötti gyakorlatok dokumentációjában is tökéletesen lehet követni a felderítőosztagok alkalmazási elgondolásait, ahol e felderítőszervek saját felderítési sávjukban oldották meg feladataikat.

A hadászati felderítés alapját képezhette az 1938 őszén felállított 1. és 2. gépkocsizó dandár, amely egyenként:

- három gépkocsizó zászlóaljból;
- két kerékpáros zászlóaljból;
- egy gépkocsizó tüzérszázadból;
- egy felderítő-zászlóaljból;¹
- egy gépkocsizó utászszázadból és,
- egy gépkocsizó távbeszélőszakaszból állt.

Az 1. gépkocsizó dandár felderítő-zászlóalját a RUISK (Rendő Újonc Iskola) páncélgépjárműves osztályából létesítették. Kisharckocsi-századát az 1. vegyesdandár gépjárműszázada alkotta. Gépkocsizó gyalogszázadát szintén a RUISK állította fel, amely erre a célra megkapta a 4. vadászzászlóalj 1. puskás- és félgéppuskás-századát.

A 2. gépkocsizó dandár felderítő-zászlóaljának kisharckocsi-századát a 2. vegyesdandár gépjárműves századából, páncélgépkocsi-szakaszát a gépkocsizó csoport volt páncélgépkocsi-szakaszából hozták létre. Ide került beosztásra a gépkocsizó csoport eddigi könnyűharckocsi-szakasza is. A dandár felderítő-zászlóalja gépkocsizó gyalogszázadát az utóbbi zászlóaljparancsnokság a gépkocsizó csoport eddigi motorkerékpáros szakaszának kifejlesztésével állította fel. E célra a 4. vadászzászlóalj 2. puskás- és félgéppuskás-századának és géppuskás századának másik felét használta

¹ A felderítő-zászlóaljak kialakítását részletesen lásd: HORVÁTH Csaba: A felderítő-zászlóalj megjelenése a Magyar Királyi Honvédség hadrendjében. In: Új Honvédségi Szemle, 1995/1. szám. pp. 93–99.

fel. (A gépkocsizó dandárok felderítő-zászlóaljainak gépkocsizó századai az azokkal eredetileg tervezett motorkerékpáros századok helyett létesültek.)

Az 1. gépkocsizó dandár felderítő-zászlóaljának hadrendjébe egy kisharckocsi-század, egy gépkocsizó puskásszázad, a 101. páncélvonat és egy műhelyszázad tartozott.

A 2. gépkocsizó dandár felderítő-zászlóaljának hadrendjében egy páncélgépkocsi-szakasz, egy kisharckocsi-szakasz, egy közepesharckocsi-szakasz és egy gépkocsizó puskásszázad volt ebben az időben. Itt a műhelyszázad később került felállításra.²

A számításba vehető lovasdandárok hadrendje is változott. Mindkét lovasdandár szervezetét egy-egy kisharckocsi-századdal és egy-egy kerékpáros zászlóalj beállításával erősítették meg, a dandáronként meglévő két tüzérsztyály egyikét gépvontatásúvá szervezték át.

Az 1. lovasdandár kisharckocsi-százada a 6. vegyes gépjárműves századából, a másodiké az 5. vegyesdandár gépjárműszázadából létesült. A 2. lovasdandár kötelékébe lépett még a RUISK páncélműves osztály páncélgépkocsi-százada is.³

Az 1940 végén megalakításra került „gyorshadtest” parancsnoksága alárendeltségébe került két gépkocsizó és két lovasdandár felderítőerőinek szervezete a következőképpen változott meg:

Az 1. gépkocsizó dandár felderítő-zászlóalja kiegészült egy páncélgépkocsi- és egy könnyűharckocsi-századdal, továbbá egy közelfelderítő repülőszázaddal is gyarapodtak a felderítőerők.

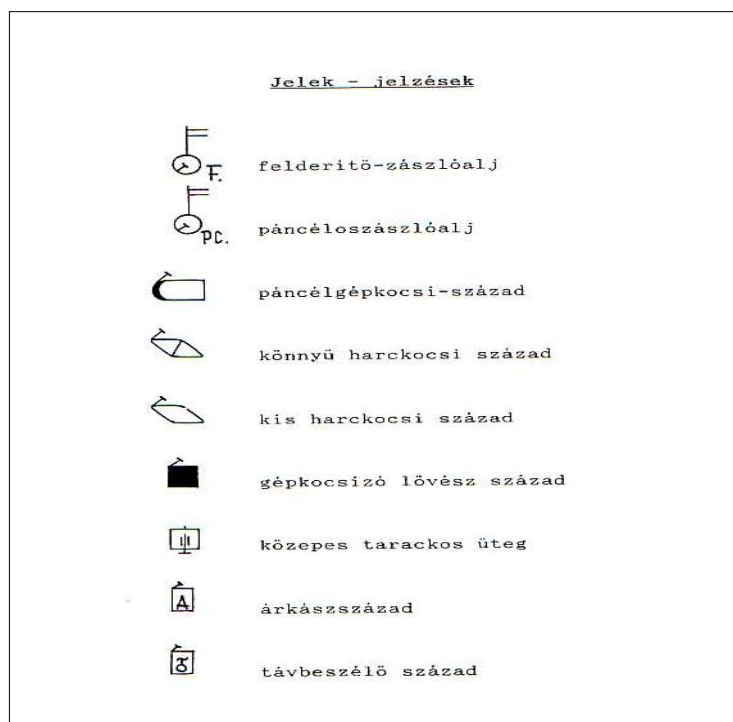
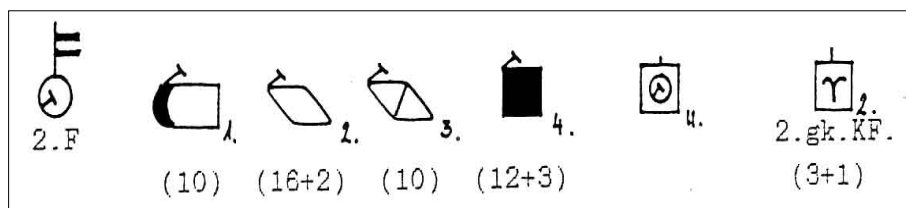
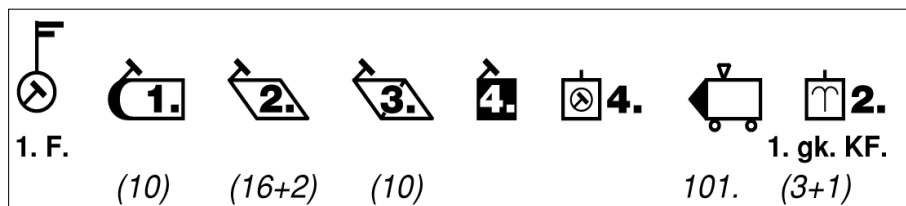
A Csaba páncélgépkocsi, az ideális felderítőjármű

² Hadtörténeti Levéltár (továbbiakban: HL). Vezérkari Főnökség (továbbiakban: Vkf). Elnökség (továbbiakban: Eln.) I./a 1938/18.000. 1. sz. melléklet.

³ HL. Vkf. Eln. I. 1938/2687. p. 47.

A hadászati földi felderítésre számításba vett erőknél komolyabb szervezeti változás nem történt egészen 1941. május 1-jéig, a páncéloscsapatok átalakításáig.

A felderítő-zászlóalj szervezete:⁴

⁴ HORVÁTH Csaba: A magyar katonai felderítés története. Püldo Kiadó, Budapest, 2006. p. 113.

A „Toldi”, a felderítő-zászlóaljok alaptechnikája

A IV. (pécsi) hadtest 1943-as békehadrendjébe például a 10. felderítőosztály volt szervezve. Állományába közvetlen alegységek (egy-egy árkász-, híradó-, aknavető- és páncéltörőágyús-szakasz) mellett egy motorkerékpáros század, egy lovasszázad és egy páncélgépkocsi század volt szervezve. A 277 fős huszárszázadok négy szakaszból szerveződtek és 298 lóval rendelkeztek. Fegyverzetük kilenc golyószóró, hat géppisztoly (parancsnoki állomány), szakaszonként két géppuska, gránátvető és nehézpuska, illetve 40 pisztoly és 200 karabély volt.⁵

A mozgósított gyaloghadosztályok hadrendjébe egy-egy felderítőosztály tartozott a következő szervezettel:

- egy kerékpáros század (12 golyószóró, két nehézpuska, két 5 cm-es gránátvető);
- egy huszárszázad (kilenc golyószóró, két 5 cm-es gránátvető, két nehézpuska, két géppuska);
- egy páncélgépkocsi-szakasz (négy Csaba felderítő páncélgépkocsi),
- egy páncéltörőágyús-szakasz (négy 7,5 cm-es páncéltörő ágyú);
- egy aknavetőszakasz (négy 8 cm-es aknavető);
- egy távbeszélőszakasz és
- egy árkászszakasz.⁶

⁵ SÁGVÁRI György – SOMOGYI Győző – SZABÓ Péter:
Honvédhuszárok. Magyar királyi honvédlóvasság, 1920–1945.
TIMP Kft. Kiadó, Budapest, 2002. p. 58.

⁶ SZABÓ Péter – SZÁMVÉBER Norbert: A keleti hadszíntér és Magyarország, 1943–1945.
Puedlo Kiadó, Budapest, 2003. p. 278.

1944. március 19-én a német csapatok megszállták Magyarországot és azonnal elrendelték a mozgósítható magyar haderő keleti frontra küldését. Ennek eredményeként került sor az 1. Hadsereg mozgósítására és felvonultatására a Kárpátok előterébe, ahol valójában német alárendeltségbe került. Az állományába tartozó páncélos-, gyalog- és könnyűhadosztályok (köztük székely hadosztály) rendelkeztek felderítőerőkkel. A felderítő-zászlóalj (páncélos- és gyaloghadosztály) és a felderítőosztályok szervezete vegyes képet mutatott. Igaz, a tapasztalatok alapján már szinte teljesen páncélgépkocsi-alakulatokból álltak, de ezek kevés száma és az állomány kiképzettségi szintje szűkítette az alkalmazási lehetőségeket.

Az 1945-ben Németországba kivont csapatok között több felderítőalakulat is volt. A kimutatások a következő felderítőerőket jelezték 1945 elején, német területen:

– 1. felderítő-zászlóalj részei	Langau;
– 3. felderítő tartalék pótszásad	Melkböhl útban
Harkirchenbe;
– 24. felderítő tartalék pótszásad	Altenfelder;
– 101. rádiófelderítő és 102. rádióhírszerző század	Schwarzenborn;
– 6. felderítő törzspótszásad	Dürmleis
(Hollabrunn);
– 3. felderítő pótzászlóalj részei	Prainbach-Kirchen;
– 24. felderítő törzspótszásad	12.b. Altenfelden;
– 6. felderítő pótszásad 212 fő	?
– 3. felderítő pótszásad 6 fő	Hartkirchen.

A Magyar Vöröskereszt passau-i irodái Ausztriában a 3. felderítő-zászlóalj (Prambachkirchen) és a Szt. László felderítőosztály részeit (Scwarnd) jelentették 1945. szeptember 13-án.⁷

Magyarország keleti részeinek szovjet elfoglalása után a megalakuló új vezetés katonai téren is megtette az első lépéseket. A Honvédelmi Minisztérium 1945. február 1-jén elkészült hadsereg-fejlesztési terve szerint a fegyverszüneti egyezmény által meghatározott új hadosztályok hadrendjében „gyorscsapatok” megnevezés alatt már egy felderítőosztály volt szervezve. Az osztály 630 főből állt, szervezete a következő volt: osztályparancsnokság, lovasszásad, gépkocsizó század, nehézpáncéltörő-szakasz, rádiószakasz, műhelyszakasz és a hadosztály kiképző táborában egy gyorskiképző szakasz.

A volt Szövetséges és Társult Hatalmak 1947. február 10-én Párizsban írták alá Magyarországgal a második világháborút lezáró békeszerződést. Ennek értelmében Magyarország 65 000 fős szárazföldi haderőt és 5000 fős légiert tarthatott fenn.

⁷ CSIMA János: Adalékok a Horthy-hadsereg szervezetének és háborús tevékenységének tanulmányozásához (1938–1945). HM Központi Irattár, Budapest, 1961. pp. 338–357.

A honvédség 1947–48-as hadrendjében, a Honvédelmi Minisztérium (HM) közvetlen alárendeltjei között már helyet kapott az 1. önálló rádiófelderítő század is, de a Pálffy György nevével fémjelzett fejlesztési tervben (1948. október 1. – 1952. szeptember 30. között) már rádiófelderítő zászlóalj szerepelt, és megjelent önálló szervezetként a felderítő-zászlóalj, továbbá az ejtőernyős-zászlóalj is.⁸ Ezután rövid idő alatt követték egymást a különböző elnevezésű hadrendek: „Pilis I”, „Pilis II”, „Klapka”, „Petőfi”. Itt erőteljesen érezhető volt a rádiófelderítő és az ejtőernyős erők fejlesztése, de már az ezredekben is megjelentek a szakfelderítő csapatok, ide motorkerékpáros felderítőszakaszokat szerveztek.

A Szovjetunió azonban rövid idő alatt jelezte, hogy átvette az irányítást Kelet-Európa, azon belül Magyarország fölött is. 1948. február 18-án (13-án?) ugyanis Moszkvában aláírták a szovjet–magyar barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási egyezményt, amelynek tartalma már egyértelműen erre utalt. Egyértelmű iránymutatás volt ez az alakuló hadsereg számára is. Ez év nyarán már a fegyverszállítási egyezmény aláírására is sor került, amelynek eredményeként a hadsereget szovjet fegyverekkel szerelték fel. Ezek a technikák azonban még a szovjet hadseregből kivont, korszerűtlen eszközök voltak. Rövidesen megérkeztek az első szovjet „tanácsadók” is, akiknek nagy szerep jutott a magyar hadsereg „szovjetizálásában”. Innen már nem volt visszaút, a hadsereg fejlesztésében nem lehetett saját, nemzeti elgondolás, a kijelölt kényszerpályán kellett haladni. Ezek alapján indult meg a csapatfelderítés felépítése és kiképzése is.

1949–1951 között a felderítés tekintetében elsőként segédletek jelentek meg, amelyek a szovjet második világháborús példákat és alkalmazási elveket dolgozták fel:

1949

- Csapatfelderítők kiképzésének módszere;
- Felderítés télen;
- Felderítés végrehajtása az ellenség üldözése közben;
- Figyelés, fülelés;
- Vállalkozások megszervezése és végrehajtása;
- Felderítés városban;
- Lesállítás;
- Felderítés figyeléssel;
- Harctéri példák a felderítésből;
- Felderítők munkában.

1950

- Felderítés vállalkozással;
- A felderítők mozgása és rejtése.

1951

- Csapatfelderítő utasítás.

⁸ OKVÁTH Imre: Bástya a béke frontján. Magyar haderő és katonapolitika 1945–1956. AQUILA Könyvkiadó, Budapest, 1998. pp. 88–89.

1950 nyarán aztán megkezdődött a hadsereg addig soha nem látott fejlesztése, a „Rákóczi”- és a „Kossuth”-hadrendek kialakításával.

A 3. lövészhadtest és a 7. gépkocsizó lövészhadosztály képezte a „Rákóczi”-hadrend (1950. március 15. – október 31.) alapját. A hadtest az 5., a 12., és a 17. hadosztályokból és a hadtestközvetlen szervezetekből állt. Ezek közül az 5. és a 12. szervezetében volt felderítőalakulat, egy-egy gépkocsizó felderítőszázad erőben.

Ebben a hadrendben a HM-közvetlenek szervezetében két felderítő-zászlóalj, illetve a hadseregközvetlen alakulatoknál két rádiófelderítő zászlóalj (négy század) volt még található.

A lövészhadosztályok gépkocsizó felderítőszázadainak szervezeti felépítése ekkor a következő volt (létszám: 83 fő):

Szervezet: századközvetlen alegység, három felderítő- és egy géppuskás szakasz.

Fegyverzete: 21 pisztoly, 48 géppisztoly, 14 puska, kilenc golyószóró, két géppuska.

Szállítóeszköz: egy terepjáró rajgépkocsi, egy 3 tonnás tehergépkocsi, 9 oldalkocsis motorkerékpár, 22 motorkerékpár.

A HM-közvetlen felderítő-zászlóaljak ekkor a következőképpen szerveződtek (létszám: 314 fő):

Szervezet: parancsnokság, törzs, szolgálati ágak, politikai szervek, technikai szolgálat, tüzérségi fegyverzet, vegyivédelmi szolgálat, hadtáp, javítószakasz, páncélgépkocsi-század, két motorkerékpáros század, közepesharcokocsi-század, 76 mm-es páncéltörőágyús-üteg.

Fegyverzet és technika: öt páncélos felderítő-gépkocsi, öt szállító páncélgépkocsi, tíz közepes harcokocsi, 78 oldalkocsis motorkerékpár, négy tehergépkocsi, 1,5 tonnás vontató, 20 golyószóró, négy 76 mm-es páncéltörő ágyú.

A „Kossuth”-hadrend (1950. november 1. – 1951. március 15.) további erőteljes fejlesztéseket hozott. Kialakították a 6. lövészhadtestet (9., 19., 32. lövészhadosztály és közvetlenek) és a 11. páncéloshadtestet (7. gépesített, 18. páncéloshadosztály és közvetlenek). A páncéloshadtest hadosztályai egy-egy felderítő-zászlóaljjal rendelkeztek Pétervásáron és Jászberényben. A légielő, felderítés szempontjából, fényképezőszázaddal bővült.⁹

1950-ben felállításra kerültek a lövészezredek felderítőszakaszai is, 21 fős létszámmal:

Szervezet: három felderítőraj.

Fegyverzet: két pisztoly, 16 géppisztoly, három golyószóró.

⁹ OKVÁTH Imre: Bástya a béke frontján. Magyar haderő és katonapolitika 1945–1956. AQUILA Könyvkiadó, Budapest, 1998. pp. 183–185.

Szállítóeszközei: három oldalkocsis motorkerékpár, hat motorkerékpár, egy 3 tonnás szállító gépkocsi.

Az 1951-ben megjelent első átfogó szakmai szabályzat a „Csapatfelderítő utasítás” nevet viselte.

A felderítés módjai, vezetői és végrehajtói című fejezetben például az alábbiakat találhattuk:

„A felderítés módjai: légi és földi felderítés, harc, figyelés, fülelés, lehallgatás, valamint hadifoglyok, szökevények és a lakosság kihallgatása, a partizánok harctevékenysége, rádiófelderítés és zsákmányolt okmányok kiértékelése.

Megkülönböztetünk hadműveleti, harcászati, harc- és különleges felderítést.

A hadműveleti felderítést a hadsereg- és a frontparancsnokság szervezi meg. Repülőerők, gyorscsapatok és rádiófelderítés útján hajtják végre.

A harcászati felderítést a magasabbegységek és a csapatok parancsnokai szervezik; a repülőerők és a földi csapatok végzik.

A harcfelderítést minden fegyvernem végrehajtja ott, ahol az ellenséggel érintkezésben van, illetve harcban áll.

A harcászati és a harcfelderítést gyűjtőnéven csapatfelderítésnek nevezzük.

A csapatfelderítést a felderítőosztagok, önálló felderítőcsoportok, önálló felderítőjárőrök vagy egyes felderítők végzik.

A háború tapasztalatai alapján felderítési feladatok elvégzésére legjobban a 8–20 fő erejű felderítő-alegységek felelnek meg.

A csapatfelderítés végrehajtása minden csapat feladata.”¹⁰

1951-ben Székesfehérváron megalakították a 62. ejtőernyős-zászlóaljat, de az 1952-es hadrendben a légierő állományába már megszervezték a 37. önálló felderítőezredet is. A szárazföldi erőknél Jászberényben megalakult a 12. felderítő-zászlóalj mint a 18. páncélosadosztály közvetlen alakulata. A nyíregyházi 1. lovashadosztály kötelékében pedig a 23. felderítő-zászlóaljat alakították meg, Debrecen helyőrségben.

Az 1951-ben megjelenő harcászati szabályzat – bár orosz elvek alapján, de – lefektette a felderítés szabályzati alapjait.

„A felderítés a parancsnok és a törzsek legfontosabb kötelessége a csapatok mindennemű tevékenysége közben.

Az ellenségről, a terepről és a lakosságról szóló hírek nélkülözhetetlen adatok.

¹⁰ HM 475 HVK szab. szerk. Csf. 1951. sz. körrendeletéhez.
Honvédelmi Minisztérium kiadványa, Vörös Csillag Nyomda.

Az ellenségről a következőképpen szerezhetünk híreket:

- légi és földi felderítéssel;
- a csapatok harctevékenységgel, figyeléssel, fűléssel és lehallgatással, hadifoglyok, szökevények és a helyi lakosság útján;
- az ellenség hátában működő partizánok harctevékenysége útján;
- rádiófelderítéssel;
- zsákmányolt okmányok, levelezés és új harceszközök tanulmányozása útján.

Felderítési adatokat kapunk az előjáró törzstől és a szomszédoktól is.

Megkülönböztetünk hadműveleti, harcászati, harc- és különleges felderítést.

A hadműveleti felderítést a hadsereg és a frontparancsnokság szervezi meg; célja az elhatározáshoz szükséges adatok biztosítása. Repülőekkel, gyorscsapatokkal, rádióeszközökkel hajtjuk végre és kiegészítjük azokkal az adatokkal, amelyeket a harcászati felderítés és a partizánok harccselekményei szolgáltatnak.

A harcászati felderítést a magasabbegységek és a csapatok parancsnokai szervezik meg, a repülő és a földi csapatok hajtják végre. A harcászati felderítés biztosítja a csapatok harcban való alkalmazásához szükséges adatokat.

Harcfelderítést végez minden fegyvernem akkor és ott, ahol az ellenséggel közvetlen érintkezésben van, vagy harcban áll.

A különleges felderítést a fegyvernemi parancsnokok és a szolgálati ágak vezetői szervezik meg és hajtják végre azzal a céllal, hogy megszerezzék saját fegyvernemük harcban való felhasználáshoz szükséges adatokat. A különleges felderítést az összefegyvernemi felderítés keretén belül vagy önállóan hajthatjuk végre.

A földi felderítést a magasabbegységek és csapatok a következő szervek útján végzik:

- felderítőosztagok;
- önálló felderítőcsoportok;
- önálló felderítőjárőrök;
- önálló lovas felderítőjárőrök;
- gyalogos felderítőjárőrök.

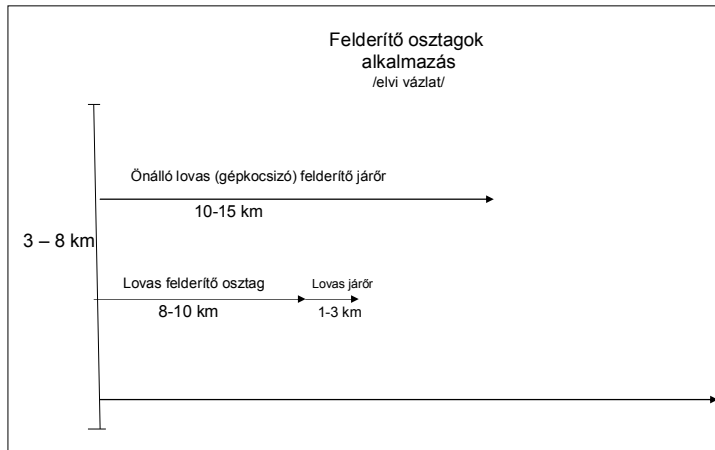
A felderítőosztag felderítő, lövész (gépkocsizó lövész), sielő és lovas kötelékekből áll, század (lovasszázad), zászlóalj (lovasosztály) erőben, megerősítve tüzéséggel, harckocsikkal (páncélgépkocsikkal), műszaki alegységekkel és vegyivédelmi alegységekkel.

A felderítőosztagnak felderítési sávot adunk. A felderítőosztagok raj-, szakaszerejű felderítőjárőröket (lovas járőröket) küldenek ki. A felderítési sáv szélességét a felderítőosztag feladata, ereje és összetétele, az úthálózat és a terep jellege szabja meg; általában a sáv szélessége 3–8 km.

A felderítő-alegység távolsága a kiküldő egységtől általában a következő:

- felderítőosztagnál: 8–10 km,
- gépkocsizó osztagnál: 25–30 km

A felderítőosztagtól kiküldött felderítőjárőrök, lovas járőrök kiküldési távolsága 1–3 km.

Az önálló felderítőcsoport egy harckocsi- (páncélgépkocsi-) századból áll, megerősítve gépkocsizó lövész, motorkerékpáros alegységekkel és egyéb eszközökkel.

Az önálló felderítőcsoport, -járőr és lovas járőr felderítési irányt és menetcélt kap.

Az önálló felderítőjárőr ereje egy lövészraj vagy -szakasz, páncéloszapatoknál egy harckocsizakasz (páncélgépkocsi-szakasz), megerősítve gépkocsizó lövészekkel és motorkerékpárosokkal.

Az önálló lovas felderítőjárőr ereje lovasszakasztól -századig terjed.

A felderítő-alegység távolsága a kiküldő egységtől általában a következő:

- önálló felderítőcsoporthoz, önálló lovas felderítőjárőrnél és önálló (gépkocsizó) felderítőjárőrnél 10–15 km.

Gyalogos felderítő-alegységeket az ellenséggel közvetlen érintkezésben küldjük ki, egy lövészrajtól egy lövészszázadig (egy-két megerősített lovasszázadig) terjedő erőben, főképpen vállalkozások végrehajtására.”¹¹

Az 1954-ben megjelent Harcászati Szabályzat hadtest-hadosztály szinten dolgozta fel a felderítés elveit.

¹¹ Harcászati szabályzat. Honvédelmi Minisztérium, Budapest, 1951. pp. 60–67.

„1. Felderítés

A felderítés a csapatok harcbiztosításának egyik legfontosabb rendszabálya. A megszakítás nélküli és aktív felderítés bármilyen helyzetben minden fokozatú parancsnoknak és törzsnek alapvető kötelessége.

A csapatfelderítés fő fajtái a következők:

- földi felderítés;
- légi felderítés;
- tengeri felderítés.

A felderítésre kijelölt erőket és eszközöket minden egyes esetben a kitűzött feladat, az ellenség elhelyezése és tevékenysége, a terep jellege és a felderítés tárgyának távolsága szabja meg.

A földi felderítés lehetőséget nyújt arra, hogy:

- a legmegbízhatóbban állapítsuk meg az ellenséges egységek helyét, csoportosítását, állományát, hadrendi számát és harcckészségét, az ellenség védelmi építményeinek és műszaki zárainak jellegét, valamint tűzrendszerét;
- állandó érintkezést tartsunk fenn az ellenséggel;
- szakadatlanul figyelemmel kísérjük az ellenség tevékenységét, a csoportosításában beálló változásokat, valamint az általa végzett műszaki és egyéb munkákat;
- megszerezzük a küszöbön álló harctevékenység terepéről és körletéről szükséges adatokat.

A földi felderítést a légi felderítéssel együttműködésben hajtjuk végre.

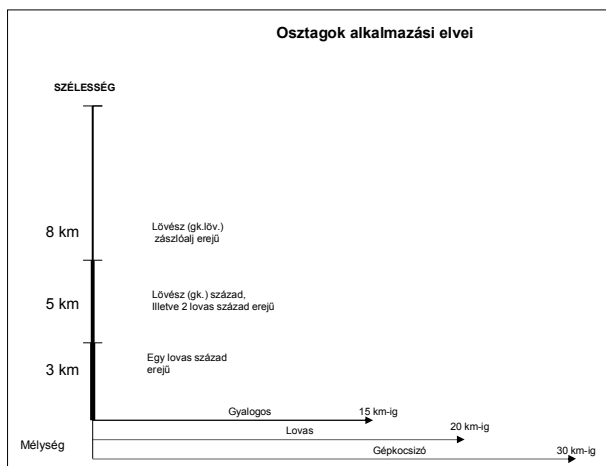
Ha nem vagyunk az ellenséggel közvetlen érintkezésben, akkor felderítésre az alábbi erőket küldjük ki:

- felderítőosztagokat, megerősített századtól megerősített zászlóaljig terjedő erőben (lovasságnál egy-két lovasszázad erőben);
- önálló felderítőjárőröket, rajtól szakaszig terjedő erőben;
- önálló portyákat (lovasságnál) rajtól szakaszig terjedő erőben.

A felderítőosztagokat, önálló felderítőjárőröket, önálló portyákat a szervezetszerű felderítőegységek állományából, vagy a lövész- (lovas-, gépesített, harckocsi-) egységek állományából szervezzük meg.

A felderítőosztag felderítési sávot vagy irányt, az önálló felderítőjárőr és az önálló portya irányt vagy objektumot kap. A felderítési sáv szélességét a feladat, a felderítőosztag ereje, valamint az út- és terepviszonyok határozzák meg.

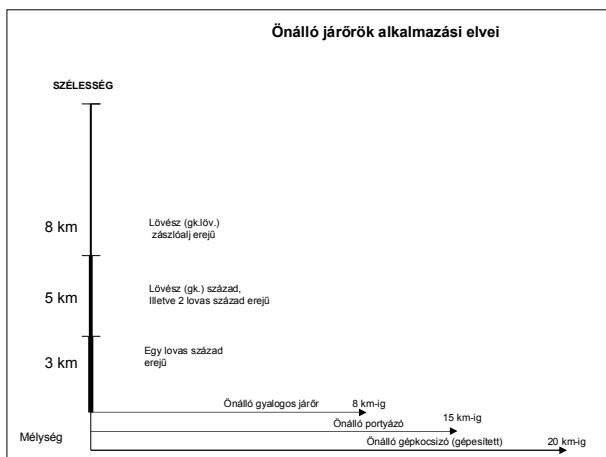
Egy lövész- (gépkocsizó lövész-) zászlóalj erejű felderítőosztag 8 km-ig terjedő szélességű felderítési sávot kap. Lövész- (gépkocsizó) század, illetve két lovasszázad erejű felderítőosztag felderítési sávja 5 km szélességig terjed. Egy lovasszázad erejű felderítőosztag 3 km szélességig terjedő felderítési sávot kap.

Azt, hogy milyen messzire távozzanak a felderítésre kiküldött alegységek (egységek) a saját csapatok biztosítási vonalától, a felderítési feladat, az alegységek összetétele, a közlekedési eszközök, valamint a velük való összeköttetés fenntartásának lehetősége szabja meg.

Ez a távolság az alábbi lehet:

- gyalogos felderítőosztagnál: 15 km-ig, lovasnál 20 km-ig, gépkocsizó (gépesített) 30 km-ig;
- önálló gyalogos felderítőjárőrnel: 8 km-ig, gépkocsizó (gépesített) 20 km-ig;
- önálló portyánál: 15 km-ig.¹²

¹² Harcászati Szabályzat (hadtest-hadosztály).
Honvédelmi Minisztérium, Budapest, 1954. pp. 54–59.

1954-ben kiadásra kerültek az ezred-zászlóalj, illetve a lövésraj-, -szakasz és -század harctevékenységet meghatározó **Harcászati Szabályzatok**, amelyek részletesen foglalkoztak a felderítés feladataival, szerveivel is.

Felderítőerők az 1953-as állománytáblákban

170. számú állománytábla

Önálló nehézharckocsi-rohamlöveg ezred szervezete
– felderítőszakasz (pc. szgk., mkp.)

166. számú állománytábla

Gépesített és páncélosadosztály nehézharckocsi-rohamlöveg ezred
– felderítőszakasz (pc. feld. gk.: 2 db, mkp.)

153. számú állománytábla

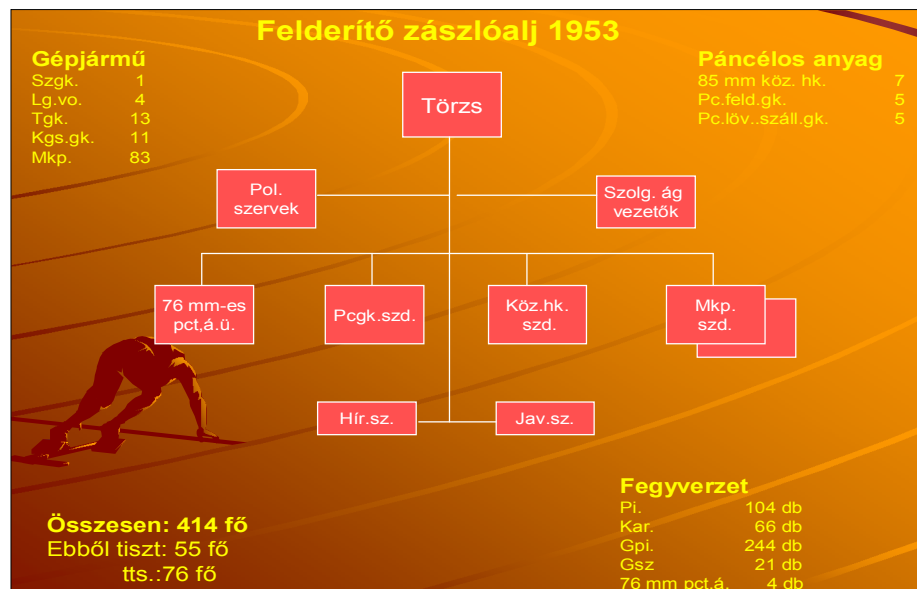
Gépesített ezred
– felderítőszakasz (pc. feld. gk.: 2 db, mkp.)

152. számú állománytábla

Gépkocsizó lövészezred
– felderítőszakasz (pc. gk.: 2 db, mkp., omkp.)

145. számú állománytábla

Gépesített felderítő zászlóalj

140. számú állománytábla

Lövészezred
– felderítőszakasz (klgs. gk., mkp.)

143. számú állománytábla

Gépesített ezred
– felderítőszakasz (feld. gk.: 2 db, mkp.)

1952-ben került sor az első hadműveleti szintű gyakorlat végrehajtására, amely a „Manöver” fedőnevet viselte.¹³ Itt a felderítőcsapatok is szerephez jutottak a feltételezett ellenséges erők helyzetének felderítésében. Ebben az évben volt a legnagyobb a hadsereg létszáma, meghaladta a 200 000 főt. Fenntartása már-már embertelen terheket rótt a lakosságra.

1953-ban, Sztálin halála után, magyar viszonylatban is átértékelésre került a hadsereg létszáma és feladatrendszere. Kezdetét vette egy intenzív leszerelés, amely három évig tartott. Ennek során több alakulatot megszüntettek, több ezer tisztet és sorkatonát bocsátottak el, illetve szereltek le.

„A csapatfelderítőkkal szembeni követelmények

A felderítés a legszebb katonai hivatás, de ugyanakkor a legnehezebb és legbonyolultabb feladat.

A felderítőnek egyesítenie kell magában a hazáért való határtalan odaadást és a legmesszebbmenő áldozatkészséget. Szilárd jellem, erős akarat, eltökéltség, bátorság és állhatatosság legyenek jellemzői. Legyen becsületes, megbízható, jó felfogóképességű, erős és fejlett testalkatú, tudjon írni és olvasni. Igen jó emlékezőtehetség, hallás és látás a felderítő honvéd elengedhetetlen tulajdonsága. Soha, még életveszélyben se adja meg magát.

A néphadsereg felderítője hadifogságot nem ismer és a hadititkokat híven megőrzi.”¹⁴

FELHASZNÁLT IRODALOM

- CSIMA János: Adalékok a Horthy-hadsereg szervezetének és háborús tevékenységének tanulmányozásához (1938–1945). HM Központi Irattár, Budapest, 1961.
- Csapatfelderítő utasítás. Honvédelmi Minisztérium, Budapest, 1951.
- Harcászati szabályzat. Honvédelmi Minisztérium, Budapest, 1951.
- HL. Vkf. Eln. 1. 1938/2687.
- HL. Vkf. Eln. 1./a 1938/18.000. 1. sz. melléklet.
- HM 475 HVK szab. szerk. Csf. 1951. sz. körrendeletéhez. Honvédelmi Minisztérium kiadványa, Vörös Csillag Nyomda.
- Honvédelmi reformok, haderő-átalakítások Magyarországon 1848–1998. Budapest, 2000.
- HORVÁTH Csaba: A magyar katonai felderítés története. Püedlo Kiadó, Budapest, 2006.
- HORVÁTH Csaba: A felderítő-zászlóalj megjelenése a Magyar Királyi Honvédség hadrendjében. In: Új Honvédségi Szemle, 1995/1. szám. pp. 93–99.
- OKVÁTH Imre: Bástya a béke frontján. AQUILA Könyvkiadó, Budapest, 1998.
- SÁGVÁRI György – SOMOGYI Győző – SZABÓ Péter: Honvédhuszárok. Magyar királyi honvédlovasság, 1920–1945. TÍMP Kft. Kiadó, Budapest, 2002.
- SZABÓ Péter – SZÁMVÉBER Norbert: A keleti hadszíntér és Magyarország 1943–1945. Püedlo Kiadó, Budapest, 2003.

¹³ Honvédelmi reformok, haderő-átalakítások Magyarországon 1848–1998. Budapest, 2000. p. 141.

¹⁴ Csapatfelderítő utasítás. Honvédelmi Minisztérium, Budapest, 1951. p. 186.

DR. NÉGYESI LAJOS NY. ALEZREDES

CSAPATFELDERÍTÉS A JUGOSZLÁV HÁBORÚ ÁRNYÉKÁBAN¹

1948 nyarán nyílt kenyértörésre került sor Sztálin és a szocializmus építésének saját útját kereső jugoszláv Tito között. A kommunista pártok elitélő határozatai és a szovjet nyersanyagszállítás leállítása nem törte meg a renitens vezetőt, hanem inkább arra ösztönözte, hogy a nyugati országoknál keressen támogatást. A NATO² részéről elsősorban Olaszország, majd 1952-től a két új tagállam, Görögország és Törökország volt érdekelt az együttműködés elmélyítésében, de ez már nyílt katonai fenyegetést jelentett a környező szocialista országokra nézve.³

Az egyre éleződő háborús feszültség a „békeharc” frontvonalába állította Magyarországot. Már az 1948. április 15-én életbe lépett „PILIS”-hadrenddel megkezdődött a magyar fegyveres erők szovjet elveknek megfelelő mennyiségi és minőségi fejlesztése. Ez a fejlesztés volt a kezdete a 70 000 fős békehadrend kialakításának. 1948. október 01. – 1949. március 15. között a „PILIS-II”-hadrend már 56%-os létszámemeléssel számolt.

A „KLAPKA”-hadrendben⁴ (1949. március 16. – szeptember 30.) a magyar szárazföldi haderőben a második világháború után először jelentek meg a valóságban is (nem csak a tervekben) a felderítési feladatok végrehajtására szervezett felderítő-alegységek.⁵

A csapatfelderítés legfelső vezetési szerve ebben az időszakban a HM Harckiképzési és Testnevelési Csoportfőnökségen belül működő háromfős felderítőrészleg volt. Mivel a katonai tanintézetekben nem folyt felderítő képzés (csak 1958-ban kezdődik) az egyik legfontosabb feladatuk a felderítő szakfelkészítés megszervezése volt a szovjet elveknek megfelelően. Ennek érdekében segédleteket adtak ki.⁶

A hadosztályok törzsében kétfős felderítőalosztály működött és végezte a felderítőcsapatok szakmai munkájának irányítását.

¹ Köszönetet mondok Dr. Héjja István ny. ezredes és Somkutas Róbert ny. alezredes uraknak az írással elkészítéséhez nyújtott segítségükért és a sok hasznos információért.

² 1949. április 4-én alakult.

³ EHRENBERGER Róbert: A béketábor magyar hadserege.
<http://mek.oszk.hu/04900/04971/html/>; letöltés: 2014.10.14.

⁴ OKVÁTH Imre: Bástya a béke frontján. Magyar haderő és katonapolitika 1945–1956. p. 173.

⁵ POLGÁR Ervin: A csapatfelderítés fejlődése és helyzete az 1945–85-ös években. p. 8.

⁶ POLGÁR Ervin: A csapatfelderítés fejlődése és helyzete az 1945–85-ös években. p. 9.

A várpalotai 1. lövészadosztály közvetlen felderítőszervezete volt az 1. (gépkocsizó) felderítőszázad, Pécsen. Állománya a 2. önálló gépkocsizó lövészzászlóaljából és az 1. gyalogsági tancsapatból került ki. A század létszáma 83 fő volt. Állományába törzs, három azonos szervezésű felderítőszakasz és géppuskás szakasz tartozott.

Az esztergomi 1. páncélosadosztály felderítőegysége az 1. páncélos felderítő-zászlóalj volt Piliscsabán. Állománya 314 főből állt.

A lövész- és a gépesített ezredek törzsében egy-egy felderítőtiszt beosztást rendszeresítettek, a felderítési feladatok végrehajtására pedig felderítőszakaszokat hoztak létre.

A felderítőszakasz három felderítőrajból állt, állománya 21 fő volt (egy tiszt, egy tiszthelyettes és 19 fő legénység). Fegyverzetük két TT pisztolyból, 16 db PPS géppisztolyból és három DP golyószóróból állt. Feladatuk végrehajtását három M-62 típusú oldalkocsis motorkerékpár és hat IZS típusú motorkerékpár biztosította. A szakasz anyagainak szállítására egy Cs-350 típusú szállító gépkocsi állt rendelkezésre.⁷

1949-ben, a Rajk-per után, a magyar politikai és katonai vezetés megállapítása szerint „a háborús veszély továbbra is fennáll, az imperializmus gyengülése és a béketábor erősödése ellenére is. Magyarország számára ez a veszély elsősorban Jugoszláviából, a Tito-banda személyében jelentkezik. ... Ez év őszén nem bocsátották el az idejüket leszolgált katonákat, ugyanakkor végrehajtották a soron következő korosztály behívását is. Ily módon Jugoszlávia, kétségtelenül az amerikaiak utasítására, jelenleg 600 000 katonát tart fegyverben...”⁸

A „**PETŐFI**”-hadrend⁹ (1949. október 1. – 1950. március 14.) fő csoportosítását két lövészadosztály, egy gépesített hadosztály és HM-közvetlen csapatok alkották.

Ekkor már a magyar politikai és katonai vezetés számára Jugoszlávia jelentette a legfőbb ellenséget. Az államhatár biztosítását határőr-zászlóaljoknak kellett ellátniuk. 1949-től a déli határszakaszon megkezdődtek a műszaki munkálatok. Az állások építése, az aknazárak és egyéb akadályok telepítése rohamtempóban történt, aminek eredményeként nem az elvárt minőségű műszaki zár jött létre.

A hadsereg létszáma március elsejéig 56 864 főre emelkedett, ami még a párizsi békeszerződés által meghatározott keretek között maradt. Az új hadrend bevezetésével átalakult és bővült a szárazföldi erők struktúrája. A megalakításra kerülő magasabbegységeket felosztották: „A” típusú (mozgósítás nélkül bevethető) és „B” típusú (csak mozgósítás után – négy-öt nap elteltét követően – bevethető) alakulatokra. Az ezredek számának növekedésével emelkedett a csapatfelderítő alegységek és a felderítőtisztok száma is.

⁷ POLGÁR Ervin: A csapatfelderítés fejlődése és helyzete az 1945–85-ös években. p. 9.

⁸ RÁKOSI Mátyás: Magyarország a békefront erős bástyája. Szabad Nép, 1949. december 13.

⁹ OKVÁTH Imre: Bástya a béke frontján. Magyar haderő és katonapolitika 1945–1956. p. 174.

Az 1. lövészadosztály átszervezésével Székesfehérváron létrehozták az „A” típusú 5. lövészadosztályt és Győrben a „B” típusú 12. lövészadosztályt. Az esztergomi 1. páncélosadosztály pedig átalakult 7. gépesített hadosztály-parancsnoksággá.

A székesfehérvári 5. lövészadosztály parancsnoksága alárendeltségében létrejön a 49. lövészrezd Nagykanizsán, a 12. lövészrezd Kaposváron és a 25. lövészrezd Tapolcán. Az 1. hadosztály felderítőszázada Pécsről Székesfehérvárra költözött, és 1949.06.16-án 9/1. felderítőszázad megnevezéssel a megalakuló 5. lövészadosztály alárendeltségébe került. Ezzel egy időben, Székesfehérváron megalakul az 5. lövészadosztály parancsnoksága alárendeltségébe tartozó 9/2. felderítőszázad is.

A győri 12. lövészadosztály alárendeltségébe tartozott a szintén győri 19. lövészrezd (amely az 1. huszárezredből alakult meg), a soproni 22. lövészrezd (az 1. ejtőernyős-zászlóaljából) és a komáromi 37. lövészrezd. A törzsben lévő felderítőtiszt helyek feltöltöttek voltak, és az ezredközvetlen felderítőszakasz is „élő” alegység volt.

Az esztergomi 7. gépesített hadosztály szervezetében a hadosztályközvetlen 1. páncélos felderítő-zászlóalj a 83. felderítő-zászlóalj hadrendi megnevezést kapta és Esztergom-Táborból Pétervására helyőrségbe települt át.

5. lövészadosztály Székesfehérvár	12. lövészadosztály (B) Győr	7. gépesített hadosztály Esztergom
9/1. felderítőszázad Székesfehérvár 9/2. felderítőszázad Székesfehérvár		83. felderítő-zászlóalj Pétervására

A „**RÁKÓCZI**”-hadrendben¹⁰ (1950. március 15. – október 31.) új vezetési szintként megjelent a hadtestszervezet. Az MN csapatai 16 helyőrségben 29 új alakulattal bővültek. 1950 májusára a hadsereg létszáma 64 628 főre nőtt.

Állományát a székesfehérvári 3. lövészhadtest parancsnoksága és az esztergomi 7. gépesített hadosztály parancsnoksága és alárendeltjeik képezték. A határvonal teljes védelméért a 3. lövészhadtest parancsnoka felelt.

A hadtest törzsében három főből álló felderítőalosztályt hoztak létre, amely szakmai előjárója volt a magasabbegységek felderítőalosztályainak. Koordinálták a csapatok felderítőképzését, részt vettek a káderállomány kiválasztásában és beiskolázásában, illetve segítséget nyújtottak az alárendeltnek a kiképzés megtervezésében és megszervezésében.¹¹

A 3. lövészhadtest-parancsnokság alárendeltségébe két „A” típusú (5., 12. lövészadosztályok) és egy új, „B” típusú hadosztály (17. lövészadosztály) tartoztak.

¹⁰ OKVÁTH Imre: Bástya a béke frontján. Magyar haderő és katonapolitika 1945–1956. p. 174.

¹¹ POLGÁR Ervin: A csapatfelderítés fejlődése és helyzete az 1945–85-ös években. p. 9.

Alárendeltségébe került a székesfehérvári 9/2. felderítőszázad által Pécssett újonnan felállított 2/1. felderítőszázad. A hadosztályközvetlen székesfehérvári 9/1. felderítőszázadot, átálárendelték a 12. lövészadosztálynak.

A 17. lövészadosztály parancsnoksága Szántódon alakította meg a hadosztályközvetlen 57. felderítőszázadot a 2/1. felderítőszázad keretátadással.

Az esztergomi 7. gépesített hadosztály parancsnoksága önálló maradt. A hadosztályközvetlen 83. felderítő-zászlóalj Pétervásáran települt. Az állományában szereplő páncélgépkocsi-század – a beszállítások elmaradása miatt – eszközeit nem kapta meg.

3. lövészhadtest Székesfehérvár			7. gépesített hadosztály
5. lövészadosztály	12. lövészadosztály	17. lövészadosztály	
9/2. felderítőszázad	9/1. felderítőszázad	2/1. felderítőszázad	83. felderítő-zászlóalj

A „**KOSSUTH**”-hadrend¹² (1950. november 1. – 1951. március 15.) már 125 000 fővel számolt, ami a párizsi békeszerződésben meghatározott létszám jelentős túllépését jelentette. A Magyar Néphadsereg szárazföldi erői már három hadtestben és egy önálló hadosztályban összpontosultak.

A jelentős számú felderítőalegység parancsnoki állománya az átszervezések során az éppen rendelkezésre álló tisztekből került feltöltésre. Fegyvernemi képzés hiányában első lépésként az állomány minőségének javítására került sor. 1951 januárjában a HM felhívást tett közzé, amelyben fiatal tiszteket toborzott felderítőbeosztásokba. A jelentkezők káderezés és felvételi vizsga után kerülhettek felderítőszakasz-parancsnoki beosztásba

A 3. lövészhadtest parancsnoksága áttelepült Kecskemétre, mivel innen jobban el tudta látni az ország déli határszakaszának felügyeletét és az annak védelméért felelős határőr- zászlóaljak és a hadtest alárendelt csapatainak az irányítását.¹³ (Állományából hozták létre a 6. lövészhadtest parancsnokságát.)

Az 5. lövészadosztály-parancsnokság hadosztályközvetlen pécsi 2/1. felderítőszázada új hadrendi megnevezéssel, 2. felderítőszázadként az állományában maradt.

A hadosztály újabb felderítőalegységeként megalakításra került Pécssett a 2/2. felderítőszázad, amelyhez a székesfehérvári 9/2. felderítőszázad biztosított keretet.

¹² OKVÁTH Imre: Bástya a béke frontján. Magyar haderő és katonapolitika 1945–1956. p. 179.

¹³ A tömeghadsereg létrehozása (1949–1952).

<http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/79.html>; letöltés: 2014.10.14.

Az 12. lövészadosztály parancsnoksága – a határbiztosítási feladatok végrehajtása érdekében – Székesfehérvárról Kecskemétre települt át és alárendeltjeit is a déli határ közelébe csoportosították át. A hadosztályközvetlen 9/2. felderítőszázad áttelepült Székesfehérvárról Kiskunhalasra, és új hadrendi megnevezése 10. felderítő géppisztolyos század lett. A 9/1. felderítőszázad is áttelepült Kiskunhalasra 9. felderítőszázad megnevezéssel.

A 27. lövészadosztály parancsnokságát a 12. lövészadosztály parancsnoksága alakította meg Kiskunfélegyházán saját keretéből. Az új hadosztály felderítőalegységét a székesfehérvári 9/2. felderítőszázad hozta létre Kiskunfélegyházán 8. felderítőszázad megnevezéssel és keretet is biztosított hozzá.

A Székesfehérváron megalakított 6. lövészadtest parancsnoksága alárendeltségébe került a „B” típusú 17. lövészadosztály parancsnoksága és két újonnan létrehozott „B” típusú magasabbegység. A 9. lövészadosztály parancsnokságát az 5. lövészadosztály parancsnoksága hozta létre Veszprémben. A Pápán települt 32. lövészadosztály parancsnokságát pedig – keretátadással – a 17. lövészadosztály-parancsnokság hozta létre.

A 17. lövészadosztály parancsnoksága Tabon települt. Az 57. felderítőszázad volt a hadosztály közvetlen felderítőalegysége, amelyet a pécsi 2/1. felderítőszázad keretátadással alakított meg Szántódon.

A 9. lövészadosztály parancsnokságát Veszprém helyőrségben helyezték el. Ugyanitt állomásozott a hadosztályközvetlen 6. felderítőszázad, amelyet a pécsi 2/2. felderítőszázad keretátadással alakított meg.

A pápai 32. lövészadosztály parancsnoksága hadosztályközvetlen felderítőalegységét a pécsi 2/1. felderítőszázad keretátadással alakította meg, és a 20. felderítőszázad hadrendi megnevezést kapta.

Budapesten a HM Páncélos Parancsnokság közvetlen alárendeltségébe tartozó 11. gépesített hadtestparancsnokságot a Honvédelmi Minisztérium alakította meg Budapesten, amelyhez a 7. gépesített hadosztály parancsnoksága adott keretet.

A hadtest alárendeltségébe tartozott az esztergomi 7. gépesített hadosztály parancsnoksága és az általa Gyöngyösön megalakított 18. páncélosadosztály parancsnoksága.

A 7. gépesített hadosztályparancsnokság hadosztályközvetlen 83. felderítő-zászlóalj változatlan állománnyal Pétervására helyőrségből Miskolcra költözött.

A 18. páncélosadosztály parancsnokságát is a 7. gépesített hadosztály parancsnoksága alakította meg, és állományt is biztosított az új szervezet számára. A hadosztályközvetlen 12. felderítő-zászlóaljat Miskolcon alakította meg a 83. felderítő-zászlóalj és keretet is adott hozzá. A zászlóalj rendszeresített szervezete és felszerelése a 83. felderítő-zászlóaljéhoz hasonló volt.

A 4. önálló lövészadosztály parancsnokságát – amely „B” típusú magasabbegység volt – az 5. lövészadosztály parancsnoksága Nyíregyházán hozta létre. Hadosztályközvetlen felderítő-alegységét a pécsi 2/1. felderítőszázad keretátadással alakította meg és a 39. felderítőszázad hadrendi elnevezést kapta.

3. lövészhadtest Kecskemét	5. lövészadosztály Kaposvár	2. felderítőszázad Pécs 3. felderítőszázad Pécs
	12. lövészadosztály Kecskemét	9. felderítőszázad Kiskunhalas 10. felderítő géppisztolyos század Kiskunhalas
	27. lövészadosztály Kiskunfélegyháza	8. felderítőszázad Kiskunfélegyháza
6. lövészhadtest Székesfehérvár	17. lövészadosztály Tab	57. felderítőszázad Szántód
	9. lövészadosztály Veszprém	6. felderítőszázad Veszprém
	32. lövészadosztály Pápa	20. felderítőszázad Pápa
11. gépesített hadtest Budapest	18. páncélosadosztály Gyöngyös	12. felderítő-zászlóalj Miskolc
	7. gépesített hadosztály Esztergom	83. felderítő-zászlóalj Miskolc
	4. önálló lövészadosztály (B) Nyíregyháza	39. felderítőszázad Nyíregyháza

A Jugoszláviával kialakult feszült helyzet miatt egyre fontosabbá vált a potenciális ellenséggel kapcsolatos tájékoztatás a parancsnokok számára, illetve a törzsek és a csapatok idegenhadsereg-ismereti képzésének következetesebb végrehajtása. Ezért elengedhetetlen fontosságúvá vált, hogy a csapatfelderítéssel kapcsolatos feladatok ellátására (feltehetően a szovjet tanácsadók javaslatára) létrehozzanak a Magyar Néphadsereg Vezérkarán belül egy megfelelő szervezettel és szakállománnyal rendelkező szervezetet. 1950.08.16-án alakult meg az MNVK Önálló Csapatfelderítő Osztálya, amely átvette a HM Harckiképzési és Testnevelési Csoportfőnökségen működő háromfős felderítőrésztől a csapatfelderítés irányításának feladatait. Szervezetébe egy kiképzési és egy tájékoztató alosztályt is szerveztek, amelyek már teljesíteni tudták a fentebb említett feladatokat. Az osztály létszámát 16 főben határozták meg.¹⁴

Az osztály vezetőjének Nádasi Károly alezredes nevezték ki. Az osztály lassan érte el a rendszeresített létszámot. A teljes szervezet csak 1952-re alakult ki, amikor a korábban beosztásba helyezett hét fő mellett további hét fő kezdte meg a munkát.

Az osztály feladatainak eredményesebb végrehajtása érdekében – felsőbb döntések alapján – az osztályvezető mellé 1952-ben szovjet tanácsadót neveztek ki A. A. Lariscsev ezredes személyében, aki nagy szakmai tapasztalattal rendelkezett.

¹⁴ POLGÁR Ervin: A csapatfelderítés fejlődése és helyzete az 1945–85-ös években. p. 9.

Az MNVK Önálló Csapatfelderítő Osztály csak a lövész- (és egy rövid ideig a lovas-) kötelékekbe beosztott állománynak volt a szakmai előjárója, illetve lehetősége volt a csapatfelderítés, a tűzérfelderítés és a műszaki felderítés feladatainak egységesítésére, de nem terjedt ki a hatásköre a gépesített és a páncélos csapatokra. Nem terjedt ki hatásköre a vegyivédelmi és a légi felderítéssel kapcsolatos komplex feladatokra sem, egészen a harcászati és a hadműveleti felderítési feladatok integrálásáig. Az osztály közvetlen szakmai előjárója volt a hadtestek felderítőosztályainak, és szorosan együttműködött a HM fegyvernemi és szakcsapatok vezető szerveivel is.

Az osztály funkcionális feladatait a „Szervi Határozvány” és „Hatásköri Leírás”-ok rögzítették:

- hatáskörébe tartozott a lövész magasabbegységek, az egységek felderítőalegységeinek, a lövészcsapatok és a fegyvernemi alegységek bizonyos hányada (tűzér, műszaki) felderítő szakkiképzésének tervezése, szervezése, szakmai irányítása és ellenőrzése;

- a csapatfelderítéssel szemben támasztott követelmények figyelembevételével, az illetékes vezérkari szervekkel együttműködve, feladatkörébe tartozott a szakirányítása alá tartozó felderítőalegységek szervezeteinek kialakításában, a harci és a technikai eszközök biztosításában és rendszeres fejlesztésében történő aktív részvétel;

- feladata volt a harcászati felderítés megszervezésével és végrehajtásával kapcsolatos alapelvek kidolgozása és MN-szintű általánosítása, a felderítő káderállomány elméleti felkészítése, a hadműveleti szintű parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatok, hadijátékok kidolgozó munkáiban való részvétel és ezeken a gyakorlatokon a hadsereg felderítőosztálya szerepében történő tevékenység (kiegészítve az MNVK 2. Csoportfőnökség szaktisztjével).

A fentieknek megfelelően az osztály különböző szakmai segédletek folyamatos kiadásával, a vezetői állomány rendszeres továbbképzésével megkezdte és eredményesen végezte a harcászati szintű felderítés megszervezésének és végrehajtásának elvi megalapozását.¹⁵ Hatáskörének – és a felderítéssel szemben támasztott követelményeknek – megfelelően kidolgozta a szakkiképzés követelményeit és programjait. Tevékenyen részt vett a kiképzés személyi és anyagi-technikai feltételeinek tervezésében. Rendszeresen segítette és ellenőrizte a kiképzési feladatok végrehajtását, valamint a tisztí állomány és a felderítőalegységek felkészítésének színvonalát.

A hadtestparancsnokságok törzsében létrehozott, háromfős felderítőosztályok szakmai előjárója az MNVK önálló csapatfelderítő osztályvezetője volt.

A hadtest felderítőosztályok szakmai munkájukat az alárendelt hadosztályok felderítőosztályain keresztül végezték. Irányították, koordinálták a csapatok felderítőkiképzését, részt vettek a káderállomány kiválasztásában és beiskolázásában, illetve segítséget nyújtottak az alárendeltnek a kiképzés megtervezésében és szervezésében.

¹⁵ POLGÁR Ervin: A csapatfelderítés fejlődése és helyzete az 1945–85-ös években. p. 10.

Az ide beosztott tisztek bizonyos hányada a Honvéd Akadémia ezredparancsnoki tanfolyamát végezte el, illetve a Kossuth Akadémián részesült lövész- vagy fegyvernemi képzésben. A csapatoknál lévő felderítőtishti állomány általában törzstiszti tanfolyamokon, illetve a Kossuth Akadémián részesült lövész- vagy fegyvernemi kiképzésben. Mivel csapatfelderítő tiszti képzés egyik katonai intézményben sem volt, az állomány szakfelkészítését az MNVK Önálló Csapatfelderítő Osztály által megtartott módszertani foglalkozások, a kiadott szabályzatok és segédletek alkalmazásával, a szovjet második világháborús harcászati tapasztalatok feldolgozásával (melyeket a különböző kiadványokban bocsátottak rendelkezésükre), adaptálásával, esetenként a saját leleményességük és önálló gondolkodásuk, ötleteik alapján kellett megvalósítaniuk. Az így nyert jó példákat és tapasztalatokat MN-szintű felderítő módszertani foglalkozásokon történő bemutatással egységesítették. Az első ilyen MN-szintű felderítő összevonást és módszertani foglalkozást a Tapolca melletti Diszel körzetében 1951-ben tartották.

A fejlesztések folytatásaként 1951. május 15-én Debrecenben egy új, „A” típusú seregetestet, a 9. lövészhadtest parancsnokságát állítottak fel a 6. lövészhadtest parancsnoksága bázisán.

Alárendeltségébe került két újonnan felállított „B” típusú lövész magasabbegység, a 8. lövészadosztály-parancsnokság és a 35. lövészadosztály-parancsnokság.

A 8. lövészadosztály parancsnoksága Mezőtúron települt. A hadosztály közvetlen felderítőalegységét a nyíregyházi 20. felderítőszázad keretátadásával alakította meg és az új szervezet a 40. felderítőszázad hadrendi megnevezést kapta.

A HM Tabon megalakította a 35. lövészadosztály parancsnokságát. A hadosztály közvetlen felderítőalegységét a Marcali helyőrségbe áthelyezett 57. felderítőszázad alakította meg keretátadással Tabon, és az alegység az 50. felderítőszázad hadrendi megnevezést kapta.

Átszervezték a 6. lövészhadtest parancsnoksága alárendeltségébe tartozó 17. lövészadosztály parancsnokságát „A” típusúra, és a 3. lövészhadtest parancsnoksága közvetlen csapatait is erre a szintre töltötték fel.

1951. június 1-jén a Minisztertanács rendeletet ad ki a Honvédség nevének Magyar Néphadseregre történő megváltoztatásáról.

Az 1951 novemberében elkezdett fejlesztések során a 3. lövészhadtest parancsnoksága alárendeltségébe tartozó magasabbegységek és egységeik, miután a feltöltések megtörténtek, az új hadrenddel felvették a várható feladataiknak megfelelő csoportosítást.

A 12. lövészadosztály-parancsnokság Kiskunhalasról Kalocsára települt át. Kalocsára költözött a 10. felderítő géppisztolyos század is, amely a továbbiakban 10. géppisztolyos századként szerepelt a hadrendben.

Az 5. lövészadosztály-parancsnokság is új helyőrségbe, Kaposvárról Kecskemétre települt át. Oda települt a hadosztályközvetlen 2. felderítőszázad és 3. felderítőszázad is. Az új helyőrségben az utóbbi század már új hadrendi megnevezésével, 3. felderítő géppisztolyos századként szerepelt.

A 27. lövészadosztály parancsnoksága továbbra is Kiskunfélegyházán maradt. A hadosztály felderítőalegysége, a 8. felderítőszázad ezt követően is Kiskunfélegyházán, a hadosztállal közös laktanyai elhelyezésben volt.

Ebben a szervezési időszakban a 9. lövészadosztály parancsnoksága Veszprém helyőrségből Keszthelyre települt át. A hadosztályközvetlen 6. felderítőszázad – a hadosztály-parancsnoksággal együtt – Keszthelyen állomásozott.

A 17. lövészadosztály parancsnoksága Tabon települt, a hadosztály közvetlen felderítőalegysége az 57. felderítőszázad volt, amelyet a pécsi 2/1. felderítőszázad keretátadással alakított meg Szántódon.

Az új hadrendben a székesfehérvári 6. lövészhadtest-parancsnokság alárendeltjeinél is változások voltak. A korábban is a hadtest alárendeltségébe tartozó 17. lövészadosztály parancsnoksága Tabról Nagykanizsára települt át. A hadosztály közvetlen alárendeltségébe tartozó 57. felderítőszázad Szántódról Marcaliba települt.

A 9. lövészadosztály parancsnoksága, amely alárendeltjeivel együtt Veszprém helyőrségben állomásozott, új helyőrségként Keszthelyt kapta meg. Ide települt a hadosztályközvetlen 6. felderítőszázad is.

A hadtest új alárendeltként kapta meg a tabi 35. lövészadosztály-parancsnokságot, amelynek hadosztályközvetlen felderítőalegysége – az 50. felderítőszázad – szintén Tabon állomásozott.

A 11. gépesített hadtest parancsnoksága alárendeltségébe tartozó esztergomi 7. gépesített hadosztály közvetlen alárendeltje – a 83. felderítő-zászlóalj – „vándorlása” befejezéseként Esztergomba érkezett. A 18. páncélosadosztály közvetlen alárendeltje, a 12. felderítő-zászlóalj Gyöngyösön települt.

Az új hadrend kiadásával a pápai önálló 32. lövészadosztály parancsnoksága a HM közvetlen alárendeltségébe tartozó magasabbegység lett. A közvetlen alárendeltségébe tartozó 39. felderítőszázad továbbra is a hadosztály parancsnoksága mellett, Pápán maradt.

1952 második felében a nyíregyházi 9. lövészhadtest parancsnoksága új magasabbegységgel, a nyíregyházi 1. lovashadosztály-parancsnoksággal egészült ki. Alárendeltségébe tartozott a 22. lovasezred (Miskolc), az 51. lovasezred (Nyíregyháza) és a 60. lovasezred (Debrecen).

A hadosztály közvetlen alárendeltségébe tartozott a 23. lovas felderítőszázad. Szervezete századtörzsből és három lovas felderítőszakaszból állt, amelyben három-három raj volt. A század teljes létszáma (közel egy évig tartó fennállása alatt) 115–220 fő között változott.¹⁶

A hadosztály lovasezredeibe egy-egy 21 fős lovas felderítőszakaszt szerveztek. Mozgó anyagi készleteik szállítására szekereket alkalmaztak.

Fegyverzetüket a tisztek esetében TT pisztoly, a beosztottakat illetően karabély, továbbá rajonként egy PDM golyószóró képezte.

¹⁶ Dr. HORVÁTH Csaba alezredes: A magyar harcászati-hadművelési felderítés története 1918–1990. p. 143.

A 11. gépesített hadtest 1952.12.01-jén Táborfalván megalakította a 2. felderítő-zászlóaljat mint a hadtestközvetlen önálló felderítőalegységét. Az önálló alegység szervezete és felszerelése hasonló volt a hadosztály közvetlen felderítőalegységeiéhez.

Az 1952-ben kiadott szervezési intézkedés csökkentette a felderítőcsapatok számát. 1952.12.01-jével megszűnt az 5. lövészadosztály-parancsnokság közvetlen alárendeltségébe tartozó kecskeméti 3. géppisztolyos század. Hasonló sorsra jutott a 12. lövészadosztály-parancsnokság közvetlen alárendeltje, a kalocsai 10. géppisztolyos és a 27. lövészadosztály-parancsnokság közvetlen alárendeltje, a kiskunfélegyházi 15. géppisztolyos század is.

3. lövészhadtest Kecskemét	5. lövészadosztály Kecskemét	2. felderítőszázad Kecskemét 3. felderítő géppisztolyos század Kecskemét 1952.12.01.
	12. lövészadosztály Kalocsa	9. felderítőszázad Kiskunhalas 10. géppisztolyos század Kalocsa 1952.12.01.
	27. lövészadosztály Kiskunfélegyháza	8. felderítőszázad Kiskunfélegyháza 15. géppisztolyos század 1952.12.01.
6. lövészhadtest Székesfehérvár	17. lövészadosztály Nagykanizsa	57. felderítőszázad Marcali
	9. lövészadosztály Keszthely	6. felderítőszázad Keszthely
	32. lövészadosztály Pápa	20. felderítőszázad Pápa
9. lövészhadtest Debrecen	8. lövészadosztály (B) Mezőtúr	40. felderítőszázad Mezőtúr
	35. lövészadosztály (B) Tab	50. felderítőszázad Tab
	1. lövészadosztály Nyíregyháza 1952–1953	23. lovas felderítőszázad Nyíregyháza
11. gépesített hadtest Budapest	18. páncélosadosztály Gyöngyös	12. felderítő-zászlóalj Gyöngyös
	7. gépesített hadosztály Esztergom	83. felderítő-zászlóalj Esztergom
	hadtestközvetlen	2. felderítő-zászlóalj Táborfalva 1953-tól
	32. önálló lövészadosztály (B) Pápa	39. felderítőszázad Pápa

A hadsereg 1948-ban megkezdett mennyiségi fejlesztésének eredményeként 1952 őszére a Magyar Néphadsereg elérte a legnagyobb szervezetét és létszámát. A teljes hadrend 772 állománytáblával rendelkező katonai szervezetet foglalt magában, amelybe 203 000 fő katona és polgári alkalmazott tartozott. Az építőalakulatok katonáival, az elhárító szervezetek tagjaival és a létszámfeletti polgáriakkal együtt a Magyar Néphadsereg teljes állománya 232 649 fő volt. Az MN hadilétszáma a tartalék alakulatoknál és az iskolában kiképzendőkkel együtt 471 342 főt tett ki.

Az ország egyre nagyobb összegeket költött honvédelemre. A fegyveres erőkre és testületekre a nemzeti jövedelemből 1950-ben 13,9%-ot, 1951-ben 15,2%-ot, 1952-ben 25,55%-ot, 1953-ban pedig 24,3%-ot költöttek. Jól látható ezekből a számokból, hogy a költségvetés ilyen mértékű megterhelése békeidőben hosszú ideig nem lesz tartható.

A 200 000 fős néphadsereg a valóságban csak 200 000 felfegyverzett embert jelentett, nem pedig hatékonyan működő katonai szervezetet. A parancsnoki állomány kiválasztásánál fontos szempont volt a származás, tehát elsősorban munkás- és földművelő családok fiai kerültek az iskolákra, akiknél alapvető műveltségbeli hiányosságok nehezítették a katonai ismeretek elsajátítását. A csapatoknál folyó tevékenységet meghatározta a szovjet példák másolása, a magyar sajátosságok figyelmen kívül hagyásával. A párt érdekei rendszeresen felülírták a katonai szempontokat, ami rontotta a kiképzés színvonalát. Az újabb alakulatok keretátadással történő megalakítása hosszabb időre jelentősen csökkentette a törzsek működésének hatékonyságát. Kedvezőtlen esetben az új alakulathoz a keretet átadó parancsnok a legrosszabb tisztjeit vezényelte, ami eleve meghatározta annak alacsonyabb harcértékét. A folyamatos helyőrségváltások szétzilálták a katonacsaládok életét, ami magánéleti problémákkal is terhelte a parancsnoki állományt. Ezt a folyamatot Sztálin halála és az azt követő politikai változások állították meg.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A tömeghadsereg létrehozása (1949–1952).
<http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/79.html>; letöltés: 2014.10.14.
- EHRENBERGER Róbert: A béketábor magyar hadserege.
<http://mek.oszk.hu/04900/04971/html/>; letöltés: 2014.10.14.
- Dr. HORVÁTH Csaba alezredes:
A magyar harcászati-hadműveleti felderítés története 1918–1990.
In: Felderítő Szemle, VII. évfolyam Emlékszám, 2008. november. pp. 107–149.
- OKVÁTH Imre: Bástya a béke frontján. Magyar haderő és katonapolitika 1945–1956.
Lap-ICS Könyvkiadó, Budapest, 1999.
- POLGÁR Ervin: A csapatfelderítés fejlődése és helyzete az 1945–85-ös években.
Egyetemi jegyzet, ZMNE Felderítő Tanszék, Budapest, 2001.

DR. HÉJJA ISTVÁN NY. EZREDES

**A CSAPATFELDERÍTÉS
FELFEJLESZTÉSE
AZ 1960-AS ÉS AZ 1970-ES ÉVEKBEN**

A témaválasztást indokolja, hogy az 1960-as évekkel bontakozott ki a ma harmadik generációs hadviselésnek nevezett eljárási rend. Az Amerikai Egyesült Államokban meghirdetett Marshall-terv és az európai politikai és gazdasági fejlődés a korszerű tömegtermelés lehetőségét teremtette meg, a tudományos és a technikai előrelépés pedig elvezetett a hadügyi forradalomnak nevezett időszakhoz. Az évekre biztosított előrelátás, a tömeges állami haditechnikai megrendelések megteremtették a korszerű nagyipart, amely létrehozta az új generációs hadviselés haditechnikai feltételeit, új minőséget képviselő katonai szervezeteit és azok katonatechnikai rendszerét.

Az előző évezred utolsó évtizedei a NATO és a VSZ katonai szembenállásával, a nagyhatalmi és a szövetségi stratégiák változásával és azok gyakorlati érvényesítésével teltek el. Erre az időszakra jellemző volt a fegyverkezési verseny, a küzdelem a katonai fölény megszerzéséért, a hidegháború megnyeréséért. Kialakultak az atomfegyverek alkalmazásával vívott hadviselés feltételei. Az 1960-as évek katonapolitikája azt fogalmazta meg,¹ hogy az államok, a koalíciók fegyveres erői milyen szervezeti struktúra szerint épüljenek ki, felkészítésük hogyan menjen végbe, felszerelésük és háborús alkalmazásuk milyen elgondolások szerint történjen.

A Varsói Szerződéshez tartozó Magyarország mellékhadszíntéren helyezkedett el, a koalíciós erők első hadászati lépcsőjének előrevonását biztosította volna területén. A Magyar Néphadsereg 1956 után a felderítés rendszerét is a koalíciós elveknek megfelelően építette fel, és azokat a módszereket vette át és alkalmazta, amelyek a sajátos katonaföldrajzi viszonyok között érvényesíthetők voltak.

**A HADMŰVELETI-HARCÁSZATI FELDERÍTÉS
KOALÍCIÓS RENDSZERÉNEK MEGTEREMTÉSE, A CSAPATOK
FELKÉSZÍTÉSE, ALKALMAZÁSUK ELŐKÉSZÍTÉSE**

A katonai stratégiák változása az időkorszakban

A második világháborút követő haditechnikai fejlesztés az Amerikai Egyesült Államok atomfölényének megtartását és az arra alapozott stratégiai és doktrinális nézetrendszer megvalósítását célozta. A szövetség számára is elfogadható katonai doktrína, a „Tömeges megtorlás” szerint az Amerikai Egyesült

¹ HAJMA Lajos: Stratégiai célok, katonai doktrínák. p. 9.

Államok katonai tervezésének, a haderő felkészítésének és alkalmazásának alapját az atomfegyverek képezték. Az Észak-atlanti Tanács 1954. decemberi ülésén ezt a doktrínát a szövetség stratégiájának fogadta el. A stratégia az Amerikai Egyesült Államokban 1961-ig, a NATO-ban 1967-ig maradt érvényben.

A Szovjetunió atom- és rakétaeszközei fejlesztésének eredményeként megszűnt az Amerikai Egyesült Államok viszonylagos védettsége. Az 1962-es kubai rakétaválság, a vietnami háború, valamint az 1967-es közel-keleti konfliktus azt jelezte, hogy az Amerikai Egyesült Államok a továbbiakban már nem ura a világhelyzet alakításának.

Az Észak-atlanti Tanács 1967. decemberi ülésén hivatalosan elfogadta a „rugalmas reagálás” katonai stratégiát. Alapvető tartalma a korlátozott háború megvívásának feltételezése.

A nemzetközi politikai helyzet és a katonai erőviszonyok változása – viszonylag rövid idő elteltével – új stratégia, a „reális elrettentés” bevezetését tette szükségessé. Lényege az volt, hogy az Amerikai Egyesült Államok hajlandó és képes elsőként, korlátozott számban atomfegyvereket alkalmazni és ezáltal potenciális ellenfelére „lefegyverző” csapatot mérni.²

A szemben álló fél, a Szovjetunió 1956 utáni katonai doktrínája az 1960-as évek közepéig tervezte megvalósítani az áttérést a nukleáris hadviselésre. Az 1960-as évek elejére a hadászati rakétacsapatok önálló haderőnemmé is váltak. A Varsó Szerződésben erre az időre teremtődtek meg a koalíciós katonai együttműködés feltételei. Új elemként jelentek meg a hátországvédelem szervezetei, továbbá a hadszíntéri légvédelem rendszere. A légierő és a légvédelem korszerűsítése növelte a hadműveleti és a harcászati felderítőrendszer hatékonyságát. A katonai szembenállás rendszerében a hadászati csoportosítások első és második lépcsői, a tartalékok elhelyezkedése, az alkalmazott erők (mozgósítást követően megalakított csapatokkal történt) kiegészítése biztosította az aktív védelem akkori követelményeit.

A szárazföldi csapatok jellemző harceszköze a közepes harcokosi volt. Egyre nagyobb számban jelentek meg korszerű páncélozott harcjárművek is. A harcjeljárások és a hadműveleti elvek magukban foglalták az ellenség mélységében elhelyezkedő csapásmérő eszközökön történő rajtaütést abból a célból, hogy az agresszort megfosszák csapásmérő képességétől.³

Ebben az időszakban, a csapat- (a hadműveleti és harcászati) felderítés már a katonai felderítés része, fő feladata békében a potenciális ellenségre, a tervezett hadműveleti környezetre (terepre, időjárásra) vonatkozó információk beszerzése, gyűjtése, elemzése, a haderő fejlesztéséhez, felszereléséhez és kiképzéséhez szükséges információk biztosítása. Háborúban adatokat szolgáltat az ellenségről, a terepről, az időjárásról stb., a felderítés folyamatosságával biztosítja a csapatok alkalmazásának sikerét.

² HAJMA Lajos: Stratégiai célok, katonai doktrínák. p. 26.

³ HAJMA Lajos: Stratégiai célok, katonai doktrínák. p. 41.

Már ebben az időben nyilvánvalóvá vált, hogy a hadművelési-harcászati felderítés csak akkor képes a részére meghatározott feladatok teljesítésére, ha szervezetében, eszközrendszerében, kiképztségében megfelel azoknak a követelményeknek, amelyeket részére a politikai és a katonai vezetés támaszt. A kormány a VSZ-ben vállalt kötelezettségeinek megfelelően alakította kül-, katonai-, és honvédelmi politikáját.

A politikai és a katonai felső vezetés határozta meg a haderő fejlesztésének fő irányát. Ennek megfelelően fogalmazták meg a hosszú távú honvédelmi politika irányelveit és a haderő korszerűsítésének konkrét programját is.⁴ (*A hadművelési-harcászati felderítés elvi modelljét az 1. sz. ábra szemlélteti.*)

A hazai gazdasági és társadalmi konszolidáció lehetővé tette a meghatározott politikai követelmények teljesítését. A hatvanas évek elején megindulhatott egy szervezetében, felszerelésében és alkalmazási elveiben is korszerűnek mondható haderő kialakítása, amely kielégítette az ország védelmi igényeit, miközben megfelelt a szövetség elvárásainak is.⁵

1960. május 23-án Révész Géza vezérezredestől Czinege Lajos altábornagy vette át a honvédelmi tárca vezetését. A Magyar Néphadseregben napirendre került a haderő vezetési rendszerének és szervezetének átalakítása.

1961. május 8-ával új típusú gyakorlóruhát rendszeresítettek az MN-nél (a felderítőknél a bevált 51M álcaruha nyári, őszi és téli változata továbbra is rendszerben maradt).

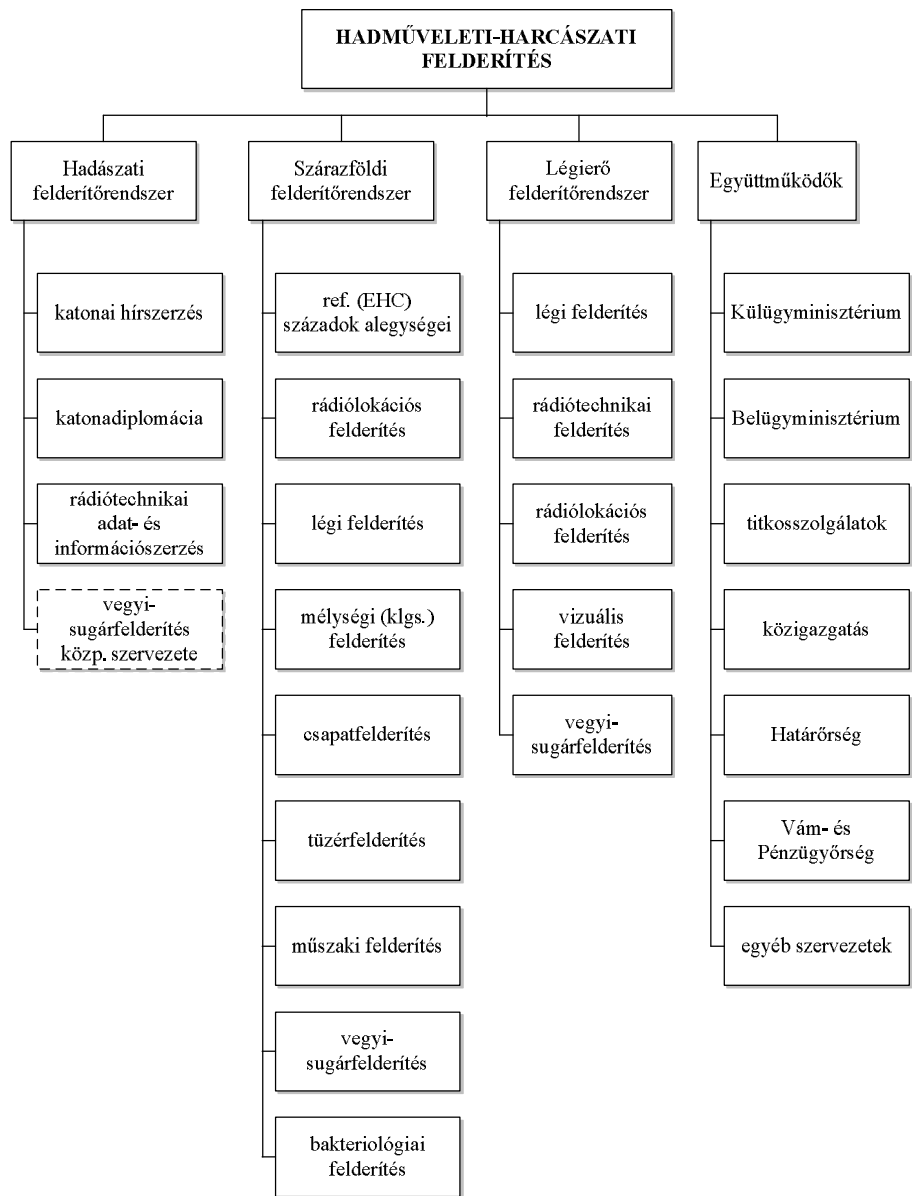
1960–61-ben több katonai küldöttség tárgyalt Moszkvában és Budapesten. A tárgyalások célja volt a korszerű hadviselés technikai eszközrendszerének fejlesztése érdekében a hazai páncélozott szállító harcjárművek gyártásának előkészítése és a szükséges mennyiség előállításának szorgalmazása. (Az 1961–1965-re betervezett több mint 2300 db páncélozott szállítóeszközt beszerzése más forrásból nem volt biztosítható.)

1962-ben a hazai járműipar – a tehergépkocsik gyártása mellett, annak bázisán – kifejlesztette és beindította a magyar felderítő-úszógépkocsi (FUG) gyártását.⁶

⁴ M. SZABÓ Miklós: A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története (1955–1960). p. 56.

⁵ MAGYAR Ildikó: A Magyar Néphadsereg szervezeti korszerűsítésére irányuló törekvések 1961–1962-ben, néhány szervezeti változtatás, átszervezés tükrében. In: *Hadtudományi Szemle*, 5. évfolyam 1-2. szám, 2012. pp. 331–332.

⁶ M. SZABÓ Miklós: A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története (1961–1969). p. 31., 43.

1. ábra. Hadműveleti-harcászati felderítés, alárendeltségében a szárazföldi és a légi felderítőrendszerek részei (Szerk.: Dr. Héjja István)

A vezetési rendszer korszerűsítése, haditechnikai és szervezeti fejlesztések

A vezérkarnál – a VSZ Egyesített Fegyveres Erői törzsével történt konzultációt követően – elkészült az „ÁPRILIS-15” fedőnevű átszervezési terv, amely 1965-ig (ütemezve) tartalmazta a haderő szervezeti fejlesztését, valamint a haditechnikai eszközök rendszerbe állításának ütemét.⁷ A tervben már szerepelt a csapatfelderítő alegységek szervezeti korszerűsítése, új (a kor színvonalának megfelelő) harci-technikai eszközökkel történő ellátása, illetve a katonai tanintézetek képzési terveinek korszerűsítése.

A VSZ EFE Főparancsnok által tett ajánlások alapján – a korábban levezetett koalíciós törzsvezetési gyakorlatok tapasztalatait figyelembe véve – 1961. augusztus 3-án megalakult az 5. Hadsereg Parancsnoksága.⁸ Vezetői állományát a honvédelmi miniszter 1961. augusztus 1-jén kelt 0332/1961. számú parancsában nevezte ki az alábbiak szerint:

Hadseregparancsnok	Csémi Károly vezérőrnagy
Hadseregparancsnok politikai helyettes	Kutika Károly vezérőrnagy
Hadseregparancsnok általános helyettes	Martics Pál vezérőrnagy
Hadsereg-törzsfőnök	Kálazi József vezérőrnagy
Hadsereg hadművelési osztályvezető	Polgár Ervin alezredes
Hadsereg harckiképzési osztályvezető	Makó Péter alezredes
Hadsereg felderítőosztály-vezető	Tóth Gábor őrnagy

Az 1961. augusztus 3-án kiadott 023. sz. HM-parancs már egy EFE Főparancsnokság által vezetett parancsnoki, törzsvezetési és együttműködési gyakorlaton történő részvételre intézkedik, amelyre 1961. augusztus 31. és szeptember 8. között került sor. A gyakorlatot követő időszak a hadseregparancsnokságon az alárendelt szervezetek tevékenységének irányításával, valamint a hadseregparancsnokság belső működési rendjének kialakításával telt el.

1961. szeptember 1-jén a HM Kiképzési Csoportfőnökség átalakult főcsoportfőnökséggé, magában foglalva a megszűnő MN fegyvernemi parancsnokságokat is. A főcsoportfőnökség szervezetén belül a csapatfelderítés irányító szervezete a felderítőosztály lett Dombrádi Gyula őrnagy osztályvezető vezetésével, Zaják András százados, Juhász Béla százados és Mihócza Antal százados felderítőtisztakkal.⁹ Az osztály hatásköre – a kiképzés irányítása HM-szintű szervezeteinek rendeltetésével összhangban – csak a gépkocsizó lövészek (harckocsi) magasabbegységek és egységek csapatfelderítő alegységei szakkiképzésnek tervezésére, rendszeres ellenőrzésére és szakirányítására, továbbá a felderítőállomány biztosítására és felkészítésére, valamint a felderítő-alegységek szervezeti és technikai fejlesztésében történő közreműködésre terjedt ki.

⁷ CSENDES László – GELLÉRT Tibor: Kronológia a Honvédség történetéből 1945–1990. p. 239.

⁸ Az 5. Hadsereg története (1961. augusztus 01. – 1980. december 31.).

⁹ A (csapat-) hadművelési és harcászati felderítő szolgálat honvédelmi minisztériumi szintű szakirányításának története (1949–1972-ig).

1961 őszén a világpolitikában jelentős feszültséget okozott a berlini fal építésének 1961. augusztus 13-i megkezdése. Következésképpen az MN-ben egyes, elsősorban a vezetést biztosító híradó-alakulatokat hadiállományra töltötték fel, a tartalékosokat és a népgazdaságból lebiztosított technikai eszközöket bevonultatták. A válság elhúzódása miatt a másodévüket letöltött sorkatonákat (14 952 főt) a HM 0037/1961 parancsa alapján 1962. január 20-ig szolgálatukban visszatartották.

Az MNVK 001857/1961 számú parancsa alapján az új seregetest 1961. szeptember 15-től megkezdte az alárendeltségébe kijelölt csapatok átvételét. Ezzel egy időben, szeptember 1-jén megkezdődött az alárendelt csapatok szervezetének módosítása, új magasabbegységek megalakítása, egyes kötelékek megszüntetése, újak létrehozása is.¹⁰

1961. szeptember 15–30. között végrehajtották a kijelölt csapatok átvételét. Valamennyi szárazföldi szervezet a seregetest alárendeltségébe került, ezáltal lehetőség nyílt az „elvonuló” csapatok egységes elgondolás alapján történő vezetésére, alkalmazási terveik kimunkálása, kiképzési rendszerük várható feladatoknak megfelelő átalakítására. A seregetest – megalakítását követően – jelentős erőfeszítéseket tett harcckészültségi és mozgósítási készsége elérésére.¹¹

Az **5. Hadsereg (MN 3964), Budapest**, békehadrendjébe az alábbi gépkocsizó lövész-, harcckocsi- és felderítőalakulatok tartoztak:

– A **4. gépkocsizó lövészadosztály-parancsnokság (MN 1394)** Gyöngyös helyőrségben állomásozott. Ugyanitt települt hadosztályközvetlen felderítő-zászlóalja is. A zászlóaljat egy évi működést követően átszervezték, új hadrendi megnevezése 24. felderítőszázad (MN 6324) lett.

– A **7. gépkocsizó lövészadosztály-parancsnokság (MN 4127)** települési helye Kiskunfélegyháza, a hadosztályközvetlen felderítő-alegysége a 113. felderítőszázad (MN 6021) volt.

– A **8. gépkocsizó lövészadosztály-parancsnokság (MN 3010)** települési helye Békéscsaba volt, vele együtt állomásozott a kiképzést folytató 42. felderítőszázad (MN 9058) is.

– A **9. gépkocsizó lövészadosztály-parancsnokság (MN 7203)** Kaposvár helyőrségben állomásozott, állományába tartozott a hadosztályközvetlen 54. felderítőszázad (MN 7842).

– A **11. harcckocsiadosztály parancsnokságát (MN 2284)** a 001300/61. számú szervezési intézkedéssel 1961. szeptember 1-jén Tata helyőrségben hozták létre hadosztályközvetlen alárendeltjével, a 74. felderítőszázaddal (MN 9550) együtt.

– A **15. gépkocsizó lövészadosztály-parancsnokság (MN 5490)** előkészítő tőrzse Békéscsabán alakult meg és kezdte felkészülését a feladataira.

¹⁰ Az 5. Hadsereg története (1961. augusztus 01. – 1980. december 31.). pp. 16–17.

¹¹ Uo.

A csapatfelderítés fejlődése szempontjából az 5. Hadsereg törzsének megalakulása kiemelkedő eseménynek volt tekinthető. Állományában felderítőosztályt szerveztek Tóth Gábor alezredes vezetésével. Helyettese Gécsi József őrnagy lett, a beosztott felderítőtisztok Spala István, Rejtő József, Ludman Ferenc és Schneider Elemér őrnagyok voltak.

A létrehozott osztály ellátta a magasabbegységek felderítőtörzsei és a felderítőcsapatok hadművelési szintű szakmai vezetését és irányítását, hatékonyan szervezte és irányította kiképzésüket.¹² Később ezeket a funkciókat a vezérkar 9. önálló osztálya vette át.

Az 5. Hadsereg alárendeltségébe tartozó hadosztálytörzsek állományában három főből álló felderítőalosztály működött (felderítőfőnök, felderítőfőtiszt, felderítő értékelő tiszt).

Az 1962. április 4-én tartott díszszemlén a felderítőket díszszászlóalj képviselte. Itt mutatták be a felderítőcsapatok részére gyártott és leszállított új felderítő-harcjárműveket (BRDM).

1962. április elején – az EFE Főparancsnokság „DUNA” fedőnevű együttműködési gyakorlatsorozata részeként – frontméretű parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatot tartottak, amelyen a Déli Hadseregcsoporthoz (DHDCS), a magyar 5. Hadsereg és egy szovjet hadtest törzse vett részt. A hónap második felében Magyarországon a gyakorlat „DUNA-62” fedőnévvel folytatódott. Ezen már a kijelölt két szovjet és egy román hadosztály-parancsnokság mellett a magyar 7. és 8. gépkocsizó lövészhadosztály-parancsnokságok is részt vettek.^{13, 14, 15} A gyakorlat mozzanataként hajtották végre azt a harcászati gyakorlatot is, amelybe 30 ezer fő, 600 db harckocsi és páncélozott jármű, több ezer gépkocsi, valamint 150 db repülőgép és helikopter került bevonásra.¹⁶ A gyakorlat nagy jelentőségű volt a magyar törzsek és csapatok felkészültségének ellenőrzése szempontjából. Több sürgősen megoldandó problémát vetett fel, többek között a harckészültségi és a mozgósítási készség, a csapatok vezetése és a csapatfelderítés szempontjából is.¹⁷ Az MNVKF helyettese, Szűcs Ferenc vezérőrnagy értékelésében szükségesnek tartotta, „hogy a felderítés valamennyi ágában korszerűsítéseket tegyünk és áldozatokat hozzunk azok megjavítására”.^{18, 19}

¹² KRISKA György: A csapatfelderítés fejlődésének története 1945–1980.

¹³ Az 5. Hadsereg története (1961. augusztus 01. – 1980. december 31.). pp. 16–17.

¹⁴ Dr. OKVÁTH Imre: Adalékok a magyar katonai felderítés történetéhez 1956–1989.

In: Felderítő Szemle, VII. évfolyam Emlékszám, 2008. november. pp. 79–80.

¹⁵ CSENDES László – GELLÉRT Tibor: Kronológia a Honvédség történetéből 1945–1990. p. 254.

¹⁶ Dr. OKVÁTH Imre: Adalékok a magyar katonai felderítés történetéhez 1956–1989.

In: Felderítő Szemle, VII. évfolyam Emlékszám, 2008. november. pp. 79–80.

¹⁷ M. SZABÓ Miklós: A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története (1961–1969). pp. 56–57.

¹⁸ Dr. OKVÁTH Imre: Adalékok a magyar katonai felderítés történetéhez 1956–1989.

In: Felderítő Szemle, VII. évfolyam Emlékszám, 2008. november. p. 80.

¹⁹ Jelentés a felderítés állapotáról a „DUNA” alapján a Magyar Néphadseregben, 1962. szeptember 13. ÁSZTL KFH 6. d.I-A-554. p. 1.

A jelentés – a felderítés helyzetét érintően – taglalta a hadművelleti tartalékok és az utánpótlás képzése fontosságát békében, mert ennek hiányában az ország csapásmérő erői „... megfelelő felderítés nélkül ... soha nem rendelkeznek megfelelő célpontokkal”.²⁰

Fentiek megvalósítása érdekében több javaslatot fogalmaztak meg, amelyek közül a csapatfelderítésre vonatkozó megállapítások az alábbiak voltak:

- állítsák helyre az 1950-es évek közepén megszüntetett csapat- és légi felderítés központi vezető szerveit és alegységeit;
- vessék el azt a (második világháborús) felfogást, hogy csak a haderő mozgósítását követően kezdik meg a felderítőalegységek szervezését;
- hozzanak létre önálló csapatfelderítő osztályt a vezérkaron belül;
- a lövészezredeknél felderítőszázadot, a hadosztályoknál felderítő-zászlóaljot, a hadseregközvetlen alakulatoknál pedig felderítőezredet hozzanak létre.

Ezen kívül:

- az MNVK 2. csoportfőnökség állományában – a légi felderítés és a deszantalakulatok szállítására – egy felderítőrepülő-ezred (két közelfelderítő, egy távelfelderítő és egy szállítószázad) kerüljön létrehozásra, azzal a kikötéssel, hogy az egyik közelfelderítő század (mozgósítás esetén) az 5. Hadsereg alárendeltségébe kerül;
- a már létező 34. felderítőszázad négyszázados felderítő-zászlóaljja bővüljön.

A „DUNA” gyakorlaton felvetett, a csapat- és a hadászati-hadművelési felderítéssel kapcsolatos kérdések megvitatására 1962. november 15–23. között konzultációra került sor Moszkvában, a szovjet vezérkar 2. (felderítő) főcsoportfőnökségén. A Szűcs Ferenc vezérőrnagy által vezetett magyar delegáció részére a szovjet fél megerősítette, hogy a VSZ-en belül az MN részére a hadászati fő irány – a „DUNA” gyakorlatnak megfelelően – az NSZK, Ausztria és Olaszország (illetve Franciaország) területe, ennek megfelelően kell a felderítést megszervezni.

A csapatfelderítés kérdéseivel kapcsolatban támogatták a magyar fél elgondolását a négy századból álló (különleges) felderítő-zászlóalj megszervezésével és felhasználásával kapcsolatban, felajánlották tapasztalataik átadását. Javasolták, hogy a felderítőrepülő-ezred helyett egy szállítórepülő-század jöjjön létre, amely az Országos Légvédelmi Parancsnokság technikai és kiképzési alárendeltségében, de a 2. csoportfőnökség kizárólagos irányítása alatt állva, a (különleges) felderítőcsoportok nagy mélységbe történő kijuttatásának feladatait végezné.

A szárazföldi csapatokat illetően egyetértettek a gépkocsizó lövés- és a harcokocsiezredek felderítőszázadai kialakításával, illetve a hadosztályközvetlen felderítőalegységek zászlóaljszintre történő fejlesztésével. Támogatták a fegyvernemi

²⁰ Dr. OKVÁTH Imre: Adalékok a magyar katonai felderítés történetéhez 1956–1989. In: Felderítő Szemle, VII. évfolyam Emlékszám, 2008. november. p. 80.

(tüzér, műszaki, vegyivédelmi) felderítőalegységek, -egységek létrehozását is. A szovjet fél hangsúlyozta, hogy helyesnek tartja a magyar fél álláspontját, miszerint „a felderítőszervek, akár más alegységek rovására is, már békében megalakításra kerüljenek, feleljenek meg a háborús követelményeknek, szükség esetén pedig mozgósítás nélkül is hadra foghatóak legyenek...”²¹

A fenti elgondolásoknak megfelelően 1962 őszén a gépkocsizó lövész- és a harcokcsihadosztályok közvetlen felderítőalegységei felderítő-zászlóaljakká alakultak. 1962. november 1-jétől az alábbi önálló felderítőszervezetek álltak az MN rendelkezésére:

- 9. gépkocsizó lövészadosztály:
54. felderítő-zászlóalj (MN 7842), Kaposvár;
- 8. gépkocsizó lövészadosztály:
42. felderítő-zászlóalj (MN 9058), Békéscsaba;
- 7. gépkocsizó lövészadosztály:
113. felderítő-zászlóalj (MN 6021), Kiskunfélegyháza;
- 11. harcokcsihadosztály:
74. felderítő-zászlóalj (MN 9550), Tata;
- 4. gépkocsizó lövészadosztály:
24. felderítő-zászlóalj (MN 6324), Hatvan/Nagygyombos.

A felderítőalegységek szervezetét parancsnoksággal, illetve törzzsel egészítették ki, amely néhány főből állt (ügyviteli, pénzügyi és néhány szaktiszthelyettes). Szervezetükben – egy híradó- és egy ellátószakasz mellett – egy BRDM felderítőszázad (állományában egy BRDM szakasz öt harcjárművel), egy oldalkocsis motorkerékpáros szakasz és egy ejtőernyős felderítőszakasz) volt.²²

1962. október 15-től – az említett moszkvai tárgyalások hatására – a Hatvan helyőrségben állomásozó 24. felderítőszázad (1962. november 1-jétől 24. felderítő-zászlóaljként) elkezdte a kétéves tartalékos felderítőtisztai képzést és továbbképzést.^{23, 24}

1962. november 19-én a 3. önálló rádiófelderítő-ezred állományából (a hadműveleti felderítés erősítése érdekében) megalakult a 2. önálló rádiófelderítő zászlóalj azzal a feladattal, hogy mozgósítás esetén az 5. Hadsereg alárendeltségébe kerül. A zászlóalj, személyi és anyagi feltöltést követően, a rádiófelderítő ezred számára a tiszthelyettesi és a sorállományú távirásképzést végezte.

1962. november 1-jén – a 00100/64/66 sz. intézkedés alapján – a 34. önálló felderítőszázad (MN 7000) zászlóalj lett, továbbra is a 2. csoportfőnökség alárendeltségében, Budapesten állomásozott. Szervezetébe zászlóaljparancsnokság, törzs, két felderítő- és egy kiképzőszázad, illetve kiszolgáló alegységek tartoztak.²⁵

²¹ Dr. OKVÁTH Imre: Adalékok a magyar katonai felderítés történetéhez 1956–1989.

In: Felderítő Szemle, VII. évfolyam Emlékszám, 2008. november. p. 83.

²² Legendák és titkok katonái. A mélységi felderítés története. p. 142.

²³ CSENDES László – GELLÉRT Tibor: Kronológia a Honvédség történetéből 1945–1990. p. 242.

²⁴ HIM KI 1/45/72 974/72/13.

²⁵ KRISKA György: A csapatfelderítés fejlődésének története 1945–1980.

A szervezési feladatok végrehajtásának köszönhetően a felderítőtörzsek és -csapatok egyre eredményesebben oldották meg feladataikat, nőtt a felderítés jelentősége és elismertsége.

A hatvanas évek elejének feszültségekkel teli külső és belső folyamatai hatást gyakoroltak az MN további fejlesztésére. Ez megmutatkozott egyrészt a fejlesztés további terveiben, másrészt pedig a honvédelmi kiadások terén is megkövetelt takarékoságban.²⁶

1969 őszétől a Magyar Néphadseregben bevezetésre került a kétéves tervezési és szervezési rendszer, amely a szervezés területén a „BÖRZSÖNY” fedőnevet kapta.²⁷ 1969 őszétől megkezdték a HM, illetve a vezetési rendszer korszerűsítését „KÖZPONT” fedőnév alatt.

1963. július 15. – október 31. között az MNVK szervezési és mozgósítási csoportfőnökség 001000/VK számú, „PILIS” fedőnevű intézkedése újabb szervezeti változásokat rendelt el. Eredményként 8%-kal csökkent a hadsereg létszáma.²⁸ A szervezési intézkedés fő célja a meglévő szervezetek stabilizálása, valamint további szervezési és fejlesztési feladatok alapjainak megteremtése volt. Az intézkedés a szárazföldi csapatokat (az 5. Hadsereg szervezeteit) illetően 13 új alakulat megalakítását, 23 átalárendelését és 23 más helyőrségbe költöztetését jelentette.²⁹

1963. augusztus 24-én³⁰ a 34. önálló felderítő-zászlóalj Szolnok helyőrségbe költözött, és az MN 7000 helyett az MN 3100 fedőszámot kapta, de továbbra is az MNVK 2. csoportfőnökség alárendeltje maradt.

TISZT- ÉS TISZTHELYETTESKÉPZÉS, KIKÉPZÉS

Az Egyesített Tiszti Iskolán (ETI) 1960-ban és 1962-ben egy-egy újabb növendéki felderítőszakasz oktatását kezdték meg. Ekkor a képzés már négy évig tartott. A sikeres államvizsgákat követően 1964-ben 12, 1966-ban pedig 13 frissen avatott tiszt került a csapatokhoz.

A ZMKA 1958–1960 közötti csapatfelderítő osztályában 21 fő, az 1959–1961 közöttiben 10 fő végzett. A hiányzó magasabb képesítésű felderítőtisztok pótlására esetenként összefegyvernemi osztályokba is beiskoláztak felderítőtisztokat. Az 1961-ben indult összefegyvernemi osztályban öt felderítőtiszt is helyet kapott. Az 1963-ban ismét elindított csapatfelderítő osztályba 13 főt iskoláztak be.³¹

1963. augusztus 8-án a Központi Tiszthelyettesképző Iskola (KTI) – MN 5585 – Békéscsabára költözött.

²⁶ Dr. SZÁNTÓ Imre: A Magyar Honvédség 1945 után. Fejlesztés és korszerűsítés (1960–1979).

²⁷ 0070. számú HM direktíva. Az 5. Hadsereg története (1961. augusztus 01. – 1980. december 31.). p. 73.

²⁸ CSENDES László – GELLÉRT Tibor: Kronológia a Honvédség történetéből 1945–1990. p. 263.

²⁹ Az 5. Hadsereg története (1961. augusztus 01. – 1980. december 31.). p. 4.

³⁰ 001000/46/63 intézkedés alapján.

³¹ ZMKA Törzskönyvek Fnyt. 420.

Az 1963. augusztus 22-én kiadott HM 028. sz. parancs szerint – a Magyar Népköztársaság kormányának határozata alapján – a magyar ipar kifejlesztett és sorozatgyártásra előkészítette a D-442 típusjelű páncélozott felderítő-űszógépkocsit (FUG), amelyet a honvédelmi miniszter 1963. szeptember 1-jével rendszeresített.

ÁTFOGÓ HADERŐFEJLESZTÉS

A felső vezetés átalakítása

1963. augusztus 14-én – HM-intézkedés alapján – átalakították a felső vezetést. A kiképzési főcsoportfőnökség állományából kiváltak a fegyvernemi csoportfőnökségek és a honvédelmi miniszter alárendeltségébe kerültek. Ekkor szűnt meg a főcsoportfőnökség állományában lévő csapatfelderítő osztály is. Helyette – a HM 0481 sz. parancs alapján – a vezérkar szerveként megalakult az MNVK 9. önálló osztálya.

Az osztály állománytábla szerint nyolc tisztből (osztályvezető, osztályvezető-helyettes, két alosztályvezető, négy beosztott felderítő főtiszt és -tiszt), illetve egy polgári alkalmazott gépiróból állt. Az osztály hadművelési és kiképzési alosztályra tagozódott. Az 1963-ban megalakított önálló osztályon kezdetben csak öt beosztás volt feltöltve. Az osztályvezetői beosztást Dombrádi Gyula őrnagy osztályvezető-helyettes látta el, a hadművelési alosztályvezető Zaják András őrnagy volt. A három feltöltött felderítő főtiszt, -tiszt helyen Juhász Béla őrnagy, Mihócza Antal őrnagy és Rejtő József őrnagy dolgozott.

Az osztály szervezeti struktúrája, összetétele már követte a középszintű felderítő vezető szerveknél és a csapatoknál megindult korszerűsítési folyamatot, és jobban megfelelt a rendeltetéséből adódó funkcionális feladatoknak is. Az osztály személyi összetétele elmaradt a követelményektől, így egyes felderítési nemek szakirányítását (szakember hiányában) nem tudta ellátni.³²

A MNVK 9. önálló osztály állománytábla szerinti feltöltése csak 1964 őszén fejeződött be. Ekkor érkezett meg – a szovjet Vezérkari Akadémia elvégzését követően – az osztály élére Berencsi József alezredes. Kriska György őrnagyot is 1964. november 1-jén nevezték ki kiképzési alosztályvezetőnek, és Ludman Ferenc őrnagy is ekkor került felderítőtiszt beosztásba.³³

Az önálló osztály szervezetenként a vezérkarhoz tartozott ugyan, de rendeltetéséből adódóan (és funkcionális feladatai miatt) továbbra is jelentősen kötődött a kiképzési csoportfőnökség különböző szervezeteihez. A csapatok szakmai irányítását az 5. Hadsereg, illetve az 1966-tól Cegléden megalakított 3. hadtest felderítőosztályán, a tanintézetek irányítását pedig a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia és az Egyesített Tisztiiskola felderítő tanszékein, illetve a Központi Tiszthelyettesképző Iskolán dolgozó felderítő-szakembereken keresztül valósította meg. Közvetlenül irányította az Egerben 1966-ban létrehozott Felderítő Kiképző Központot.

³² A (csapat-) hadművelési és harcászati felderítőszolgálat honvédelmi minisztériumi szintű szakirányításának története (1949–1972-ig). p. 12.

³³ Uo.

Az MNVK 9. önálló osztály tevékenysége hadműveleti és kiképzési kérdésekre összpontosult, szervezete is ennek megfelelő volt. **Hadműveleti feladatai** közé szervezési, harckészültségi, mozgósítási és fejlesztési kérdések, valamint a parancsnokok és a törzsek felkészítéséből, gyakorlatok előkészítéséből eredő feladatok tartoztak. Ezen kívül szakmai javaslatokat dolgozott ki a HM direktíváihoz, a vezérkari főnök intézkedéseire és utasításaihoz, valamint véleményezte a felderítőcsapatokat érintő utasításterveket is.

Fejlesztési tervek kialakítása és megvalósítása

A „BOTOND” (illetve az azt követő „RÁBA”) fejlesztési tervek keretén belül dolgozták ki az ezredek, a hadosztályok és a hadsereg felderítőerőire és -eszközeire vonatkozó korszerűsítési javaslatokat, szervezeti struktúrákat, a javaslatokat a felderítőalegységek és -egységek állománytábláira, továbbá a fejlesztési feladatok megvalósításának programját és ütemezését. A tervek tízéves időszakra vonatkoztak.

Az MNVK 9. önálló osztály másik fő feladata a **felderítőkiképzés szakirányítása** volt. Feladatai közé tartozott a felderítőalegységek kiképzési rendszerének kialakítása, a követelmények meghatározása, a kiképzési programok kidolgozása, kiadása, korrekciók végrehajtása, továbbá a felderítőkiképzés hatékonyságát segítő kiképzési segédletek és segédeszközök biztosítása, a csapatok ezen eszközökkel történő ellátása. Végezte a „HM felügyeleti szemlék” követelményeinek kidolgozását, részt vett a szemlék, valamint a bizottsági és a céllenőrzéseinek végrehajtásában.

Az osztály további feladatait képezte a hivatásos és tartalékos tiszti, tiszthelyettesi kiképzés és továbbképzés szakirányítása, követelményeinek és tartalmának meghatározása, a tantárgy-programok előkészítése, a képzés folyamatának ellenőrzése és segítése. Követelményeket dolgozott ki a felderítő sorállomány és a leszerelt felderítőkatonák elő- és utóképzését illetően. Rendszeresen részt vett a díszszemlék és az augusztus 20-i rendezvények előkészítésében és a végrehajtásának irányításában.³⁴

Az 1960-as évek második felére az osztály szervezeti struktúrája, összetétele és lehetőségei egyre kevésbé feleltek meg a vele szemben támasztott követelményeknek, ezért 1966-ban javaslatot terjesztettek fel a vezérkari főnöknek az osztály állománya páncéloskiképző, rádiófelderítő- és légi felderítőtisztekkel történő kiegészítésére. A kialakuló hadműveleti és harcászati felderítés hatékonyabb irányítása érdekében javaslat született az önálló osztály 2. csoportfőnökség irányítása alá helyezésére. Az osztály a HM Balaton utcai épületéből áttelepült a 2. csoportfőnökség Bartók Béla úti laktanyájába. Az osztály önállósága továbbra is megmaradt, ugyanakkor a változás javította az élet- és munkakörülményeket. Az osztály állománya hatékony szakmai segítséget kapott a csoportfőnöktől és a csoportfőnökség egyes szervezeteitől a hatékonyabb munkavégzéshez.

³⁴ KRISKA György: A csapatfelderítés fejlődésének története 1945–1980.

Az önálló osztálynak nemzetközi feladatai is voltak, mivel rendszeressé váltak a VSZ-hadseregek felderítőszolgálati vezetőivel történő találkozások, tapasztalatcserék. Elsőként 1966 áprilisában került sor a Szovjetunióban a Varsói Szerződés tagállamai hadseregeinek szekcióülésére, ahol a csapatfelderítés kérdéseit tárgyalták. A szekcióülésen tartott referátumok között elismerést váltott ki a magyar delegáció vezetőjének az előadása, amely bemutatta az MN csapatfelderítő erői kiképzésének helyzetét, perspektivikus fejlesztését és a felderítés hatékonyságának növelése érdekében tett erőfeszítéseket. E találkozások gyakorlati eredménye számos segédlet átvételében és új felderítő technikai eszközök megismerésében öltött testet.³⁵

Az 5. Hadsereg felderítőosztálya hatékonyan irányította a közvetlen és a szakmai alárendeltségébe tartozó felderítőtörzsek felkészítését és tevékenységét. További feladatát képezte az összefegyvernemi és a fegyvernemi törzsek, valamint alegységek felderítőképzésének javítása, az elért eredmények megszilárdítása. Rendszeresen tájékoztatta az összefegyvernemi és a fegyvernemi törzseket az idegen hadseregekben beállt változásokról, előadásokat, tanulmányokat és segédleteket készített és adott ki. A végrehajtott komplex harcászati gyakorlatok, módszertani foglalkozások és különböző szintű és jellegű összevonások tapasztalatainak közreadásával segítséget nyújtott a felderítőtörzsek és -alegységek felkészítésének és kiképzésének javításához.

A felderítőosztály hadseregszinten érvényesítette és megszilárdította a fegyvernemi felderítést koordináló és irányító tevékenységét, segítséget nyújtott a gépesített és harcokcsihadosztályoknál a centralizált összefegyvernemi felderítés megteremtéséhez. Az új harcászati szabályzatok alapján a felderítés tervezésével és vezetésével kapcsolatos elméleti és gyakorlati kérdések feldolgozásában is jelentős munkát végzett.

A csapatok új szervezeti struktúrája bevezetésével módosultak a seregest és a magasabbegységek felderítőszolgálatainak szervezetei. Az 5. Hadsereg felderítőtörzseiben a korábbi beosztások kiegészültek tájékoztató és csapatfelderítő főtiszt, csapatfelderítő alosztályvezetői, tájékoztató operatív csoport főtiszt beosztásokkal.

A hadosztályok felderítőtörzseiben a felderítőfőnök és helyettese mellett megjelentek a felderítő értékelő tiszt, majd a felderítő kiképzőtiszt beosztások.

Az ezred felderítőtiszt beosztás ezred felderítőfőnöki beosztásra változott, betöltése akadémiai képzettséget igényelt. Az ezred felderítőszakasz felderítőszázaddá alakult, ahol a századparancsnok mellett megjelenik még egy tiszt, az elsőszakasz-parancsnok, aki egyben századparancsnok-helyettes is.

Az 1964–1965-ös év az „ADRIA” szervezési feladat jegyében telt. Az előző évhez képest csökkent az új alakulatok létrehozásának és a meglévők átalárendeléseinek száma. A minőségi fejlesztés került előtérbe.

³⁵ KRISKA György: A csapatfelderítés fejlődésének története 1945–1980.

1964. augusztus 15-én a 15. gépkocsizó lövészadosztály (MN 7314) alárendeltségében, megalakult a 67. felderítő-zászlóalj (MN 5328) Nyíregyházán.³⁶ Fő feladataként a mozgósítás esetén a szervezethez lebiztosított állomány továbbképzését hajtotta végre. 1964 végére az 5. Hadsereg első lépcsőjébe tartozó 8. gépkocsizó lövészadosztály (MN 8931, Zalaegerszeg) alárendeltje, a 42. felderítő-zászlóalj (MN 9027, Újdörögd); a 9. gépkocsizó lövészadosztály (MN 7203, Kaposvár) alárendeltségébe tartozó 54. felderítő-zászlóalj (MN 7842, Kaposvár); és a 11. harcokcsihadosztály (MN 2284, Tata) alárendeltségébe tartozó 74. felderítő-zászlóalj (MN 9550, Tata) szervezetei kiegészítésre kerültek, megerősödtek.

A zászlóalj vezető szerveit zászlóalj-parancsnokság és törzs képezte. A harcbiztosító alegységeknél egy FUG-századot (három FUG-szakasszal és egy oldalkocsis motorkerékpár szakasszal), egy UHK-századot (két UHK-szakasszal), egy mélységi felderítőszázadot (három mélységi felderítőcsoporttal), egy rádiófelderítő századot (hadműveleti csoporttal, felderítő- és lehallgatós szakasszal, valamint iránymérő szakasszal) szerveztek. Kiszolgáló állományába egy zászlóaljsegélyhelyet, egy ellátórajt, szállítórajt és javítórajt szerveztek. A zászlóalj létszáma 210 fő volt (24 fő tiszt, 28 fő tiszthelyettes, 80 fő tiszt és 73 fő honvéd).

Az 5. Hadsereg második lépcsőjeként számításba vett 4. gépkocsizó lövészadosztály (MN 1394, Gyöngyös) alárendeltségébe tartozó 24. felderítő-zászlóalj (MN 3855, Eger) és a 7. gépkocsizó lövészadosztály (MN 4127, Kiskunfélegyháza) alárendeltségébe tartozó 113. felderítő-zászlóalj (MN 1914, Kiskunfélegyháza) az elsőlépcső-felderítőegységekhez hasonló szervezettel, de kisebb békelétszámmal rendelkeztek. Feladatuk is más jellegű volt. A 24. felderítő-zászlóalj (MN 6324) a felderítő tartalékos tisztjelöltek képzését és a tartalékosztízt továbbképzést végezte. A 113. felderítő-zászlóalj (MN 1914) fő feladata a tartalékos legénységi állomány továbbképzése volt.

1964–1966 között a 42., az 54. és a 113. felderítő-zászlóalj szervezetében újonnan megalakult a rádiófelderítő század.

1965. december 1-jétől megkezdték a Néphadseregben a háromszor nyolc hónapos kiképzési és váltási rend kísérletét, amelyben a 113. felderítő-zászlóalj (MN 1914) vett részt.³⁷

Az 1966–1970 közötti időszakban a „NYITRA” szervezési feladat végrehajtása volt a fő feladat. Ez az azonnali készülségű katonai szervezeteknél a „BOTOND” szervezetre történő áttérés megkezdését jelentette.

1966. november 1-jén megalakult a 3. hadtestparancsnokság (MN 6639) törzse Cegléden a HM közvetlen alárendeltségében, a 0028/1966. sz. HM-parancs³⁸ alapján. Ezt követően állománya folyamatosan kiegészült. A 0094/7/66 számú HM-parancs alapján 1967. január 2-án átvette a hosszabb („M-2” és „M-3”) készenléti 4. és 15. gépkocsizó lövészadosztályokat (MN 1394, Gyöngyös, illetve MN 7314, Nyíregyháza). Közvetlen felderítőszervezete továbbra is a 24. felderítő-zászlóalj

³⁶ MNVKF 001000/50/1964. sz. intézkedése alapján.

³⁷ KRISKA György: A csapatfelderítés fejlődésének története 1945–1980.

³⁸ HNYL 3. hdt.

(MN 3855) maradt Eger helyőrségben, amely 1966. november 1-jétől Felderítő Kiképző Központtal egészült ki.

A 15. gépkocsizó lövészadosztály-parancsnokság (MN 7314) közvetlen felderítőegysége a keretszervezettel működő 67. felderítő-zászlóalj (MN 5328) volt.

A 3. hadtestparancsnokság törzsén belül négyfős felderítőosztály alakult (egy osztályvezető, két főtiszt, egy rejtjelezőrészleg-vezető tiszthelyettes). Az osztályvezető Dombrádi Gyula alezredes, a felderítő főtiszt Mihócza Antal őrnagy, a felderítő tiszttartó Dékány Antal százados volt. A hadtest alárendeltjei felderítőtörzseinek és a csapatok felderítő szakirányítását a hadtest felderítőosztálya vette át.

Az 5. Hadsereg-parancsnokság (MN 5232) alárendeltségében maradt az azonnali készenléti 8. és 9. gépkocsizó lövész-, valamint a 11. harcokcsihadosztály és a rövid készenléti idejű 7. gépkocsizó lövészadosztály.

A felderítőalegységek szervezeteit a tervidőszak során négyszer módosították. Az első lépcsőbe tervezett 8. és 9. gépkocsizó lövész-, valamint a 11. harcokcsihadosztályok felderítő-zászlóaljai feltöltöttek voltak, harcászati helyzetbe helyezésüket követően két órán belül készen álltak az elvonulásra.

A hadosztályközvetlen felderítő-zászlóaljknál a törzs és a kiszolgáló alegységek mellett létrehozta egy FUG-századot (10 db FUG, három szakasz 3–3 harcjárművel és a századparancsnoki FUG-gal, továbbá egy oldalkocsis motorkerékpáros szakasz), egy úszóharcokcsi-századot (5 db UHK, két szakasz 2–2 harcokcsival és a századparancsnoki UHK), továbbá egy rádió- és rádiótechnikai felderítőszázad.

A többi hadosztály (4., 7., 15.) felderítő-zászlóalja is hasonló szervezettel rendelkezett, de csökkentett békeállománnyal és az elsőlépcsőben lévő felderítő-zászlóaljaktól lecserélt harcászati technikával kerültek feltöltésre (a 15. gépkocsizó lövészadosztály felderítő-zászlóalja ekkor még csak gépjárművekkel rendelkezett). Változások történtek a gépkocsizó lövészerekek és a harcokcsierekek felderítő-alegységeinél is.

1966. november 30-án a 00100/64/66 számú intézkedés alapján a kaposvári 9. gépkocsizó lövészadosztály (MN 7204) négy gépkocsizó lövészerekének (22., 26., 63., 108.), valamint a zalaegerszegi 8. gépkocsizó lövészadosztály (MN 4489) két gépkocsizó lövészerekének (14., 33.) közvetlen felderítőszakaszai századdá alakultak. Ezt a fejlesztést a 00100/110/66 számú intézkedés alapján hajtották végre.

Szintén 1966. november 30-án alakultak át a 8. és a 9. gépkocsizó lövészadosztályok 8. és 69. harcokcsierekeinek felderítőszakaszai századokká.

1967. július 15-én a kiskunfélegyházi 7. gépkocsizó lövészadosztály (MN 4127) három gépkocsizó lövészerekének (37. Bp-i Forradalmi ezred., 5. és 62. gépkocsizó lövészerekek) a felderítőszakaszok átalakultak századokká.³⁹

Ebben az időszakban az új hadműveleti-harcászati felderítési koncepció megvalósításának első lépéseként kialakultak a hadműveleti felderítőegységek és

³⁹ 00100/81/67. számú intézkedés alapján.

-alegységek szervezetei, és beillesztették azokat az összefegyvernemi felderítés rendszerébe.

1966. november 1-jén a 2. önálló rádiófelderítő zászlóalj az MNVKF 00100/1966. számú intézkedés alapján az 5. Hadsereg alárendeltségébe került. A felderítőosztály állománya egy rádiófelderítő és egy rádiótechnikai felderítő főtiszttel bővült.

A 101. önálló felderítőrepülő-ezred állományában 12–18 db L–29 típusú felderítő-repülőgép R+12 óra múlva állt a hadsereg-felderítőfőnök rendelkezésére. Szakmai irányítását, valamint a légi felvételek feldolgozását továbbra is az Országos Légvédelmi Parancsnokság végezte. A seregtest légi felderítési igényeit kielégítő 501. és 502. felderítőrepülő-századok 1970 augusztusában Taszárról és Kecskemétről Szolnokra települtek, ott a repülőtisztai iskola kiszolgálásában vettek részt.

Felderítő hivatásos és tartalékos tiszti és tiszthelyettesi képzés

Az időszakban tervszerűvé vált a hivatásos tisztek és tiszthelyettesek beiskolázása. A ZMKA felderítő tanszéke az igényeknek megfelelően folyamatosan biztosította a magasabb képzettségű felderítőtisztai állományt. Az előzetes felmérések alapján 18–20 felderítőtiszt került beiskolázásra 1966 őszén az akadémiára.

Az Egyesített Tiszti Iskolán a felderítőképzést ekkor még tantárgybizottság irányította a gépkocsizó lövész és felderítő tanszék keretein belül. A tantárgybizottság vezetőjének Sereg István őrnagyot nevezték ki. Felderítőtanárként került az iskolára Komjáti Árpád és Zsidó János.⁴⁰ A gépkocsizó lövész és a felderítő növendéki században – az Egyesített Tiszti Iskola közel tízéves működése alatt, 1957-től 1967-ig – összesen négy szakaszban 48 felderítőtiszt végzett.⁴¹

A Központi Tiszthelyettesképző Iskolán, Békéscsabán a felderítő-tiszthelyettesi képzést egy felderítő főelőadó és egy felderítőszakasz-parancsnok irányította.

Az MNVK 9. ö. osztály erre az időre – együttműködve az illetékes HM- és VK-szervekkel – megteremtette a hivatásos és tartalékos felderítőtisztai, illetve a felderítő-tiszthelyettesi képzés feltételeit. Az osztály erőfeszítéseket tett a hivatásos felderítő-tiszthelyettes-képzés önálló bázison történő elhelyezésére (ami végül csak 1973-ban valósult meg), valamint a tartalékos sor- és tiszti állomány felkészítési, elhelyezési feltételeinek javítására.

A felderítő tartalékos tisztek és tisztjelöltek kiképzése a 24. felderítő-zászlóalj (MN 6324, Eger) bázisán, illetve a 67. felderítő-zászlóaljnál történt, évente 25–30 fő beiskolázásával.

A tartalékos legénységi állomány továbbképzését a 113. felderítő-zászlóalj (MN 1914) Kiskunfélegyházán hajtotta végre.

⁴⁰ Dr. FÜZESI Ottó: Felderítő tisztképzés a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán (1967–1997). In: *Hadtudományi Szemle*, 5. évfolyam 2. szám, 2012. p. 14.

⁴¹ Uo. p. 23.

1967-ben megkezdődött a tisztképzés korszerűsítésével kapcsolatos előkészítő munka, amelynek alapján javaslatokat dolgoztak ki a felderítőtisztok főiskolai szintű képzésére, az oktatás személyi és tárgyi feltételeinek megteremtésére.

A Kossuth Lajos Katonai Főiskola 1967. szeptember 1-jei megalakulásával a felderítőtisztok képzésére – az MN történetében először – önálló csapatfelderítő tanszék jött létre. Első tanszékvezetője Spala István őrnagy lett. Rajta kívül a tanszék tanárai lettek Kucsá János őrnagy, Reider István százados és Komjáthy Árpád százados. Az állomány Vindics Lajos őrnagy és Miklós István őrnagy megérkezésével tovább bővült. Ezzel megteremtődött a felderítőtisztok képzés magasabb szintű szakmai háttere.

Az 1960-as évek végén át kellett állítani az MN felderítőcsapatainak kiképzési rendszerét a háromszor nyolc hónapos rendszerre. Az áttérés 1967–1970 között rendszerben megtörtént, egyben kialakult az első időszakos állomány bázisrendszerű kiképzése is.

Összegzés

Az időszakban minden vezetési szinten kialakultak a felderítőtörzsek és -csapatok végleges szervezetei, a csapatfelderítés hadműveleti és harcászati felderítéssé alakult. Szervezetté vált a hivatásos állomány felkészítése. A kiképzés biztosította a felderítőtörzsek és -csapatok akkori követelményeknek megfelelő felkészítését, harckészültségét és hadrafoghatóságát.

A rendszerbe állított felderítő úszógépkocsik és -harckocsik növelték a felderítőalegységek terepjáró képességét, páncélvédettségét és tűzerejét. Lehetővé vált egynemű úszógépjárművekből álló felderítőszerv kiküldése. Lehetőség adódott arra is, hogy egyes összetételű felderítőszerveként az eszközök kételtű terepjáró képességével és tűzerejével akár rajtaütéseket is végrehajthassanak az ellenség egyes kiemelt objektumain (pl. vezetési pontokon). A harcjárművekbe beépített rádiók javították a felderítőhíradás biztonságát, bár hatótávolságukban még mindig nem érték el a szabályzatokban előírt paramétereket.

Az évtized végére bevezetett új kiképzési rendszer kedvezően befolyásolta a felderítőalegységek felkészítését, harckészültségét és hadrafoghatóságát. A bázisokon megvalósított kiképzések jelentősen javították a kiképzés eredményességét, hatékonyságát és gazdaságosságát. A különböző kiképzőbázisok létrehozásával sikerült biztosítani a felderítőalegységek kiképzésének egységesítését és szakszerűségét, eredményeként egyszerűsödött a kiképzés tervezése, szervezése.

A végrehajtott harckészültségi ellenőrzések és mozgósítási gyakorlatok tapasztalatai azt mutatták, hogy a felderítő-alegységek elhelyezkedése, csak részben biztosította a hadműveleti tervekben rögzített előrevonási és szétbontakozási feladatok időbeni végrehajtását. Ezért célszerűnek tartották a 42. felderítő-zászlóalj (Újdörögd) és a 74. felderítő-zászlóalj (Tata), valamint a 2. önálló rádiófelderítő zászlóalj (Budapest) áthelyezését az ország nyugati körzetébe.⁴²

⁴² KRISKA György: A csapatfelderítés fejlődésének története 1945–1980.

Folyamat F. rendszerek		Békeállapot	Politikai feszültség	Katonai fenyegetettség	Háborús veszély	
Vezető szervek		Békeműködés	A HM HVK – KNBSZ irányítása alatt: felkészítés, emü. megszervezése, alárendeltek irányítása			
			SZP f. főnökség, LP fz. pság-ok és k. ve. e.	A működés folytatása fokozott intenzitással	A háborús vezetési szervek teljes kapacitással történő működése	
			op. csoportok felkészítése működésük megkezdése			
SZÁRAZFÖLDI	rádió-elektronikai f.	Felkészítés folytatása	Harcászati ref. működtetésének megkezdése	ehc. szd.(-ok) működtetésének megkezdése	a működés folytatása	
	Működő rádió-, rádiólokációs állomások felfedése, figyelése, iránymérése: - csapatok csoportosítása, harci állománya, fegyverrendszerei, vezetési pontjai, harcászati légiereje					
	rád. lok. f.	Felkészítés folytatása	Felkészítés határbiztosítási feladatokra	Figyelők (f. rendszer) és járőrök alkalmazása	Harci alkalmazásra történő felkészítés	
	légi f.					
	mélységi (kls.) f.					
	csapat f.					
	tüzér f.					
	műszaki f.					
vegyszer-sugár f.						
bakteriológiai f.		Kiképzés és vegyi-sugárfelderítő rendszerben történő működés		Harci alkalmazási készenlét		
LÉGIERŐ	légi f.	Felkészítés folytatása	Határ menti légi felderítés, csapatok, főbb objektumok, körletek, mű. munkák		Harci alkalmazási készenlét	
	rád. techn-i f.		A felderítés fokozása Légi ellenség felderítése			
	rád. lok. f.		Kiképzés és vegyi-sugárfelderítő rendszerben történő működés			Harci alkalmazási készenlét
	vizuális f.					
	vegyszer-sugár f.					
	bakteriológiai f.					
MH csapatainak állapota		Békeállapot	FHKSZ+M	THKSZ+M folytatása	Teljes készenlét+ tartalékosképzés	

A HADERŐ VAGY RÉSZEI ALKALMAZÁSA

2. ábra. Felderítő rendszerek fő feladatai a rendszer létrehozásának folyamatában
(Szerk.: Dr. Héjja István)

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A (csapat-) hadművelési és harcászati felderítő szolgálat honvédelmi minisztériumi szintű szakirányításának története (1949–1972-ig). MNVK 2. Csoportfőnökség, 1983. Nyt. szám: 700/091.
- Az 5. Hadsereg története (1961. augusztus 01. – 1980. december 31.). Székesfehérvár, 1986. Nyt. szám: 00438/86, MN 5. HDS.
- Dr. FÜZESI Ottó:
Felderítő tisztképzés a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán (1967–1997).
In: Hadtudományi Szemle, 5. évfolyam 2. szám, 2012. pp. 8–120.
- HAJMA Lajos: Stratégiai célok, katonai doktrínák.
Kossuth Kiadó, Budapest, 1982.
- KRISKA György: A csapatfelderítés fejlődésének története 1945–1980.
HM MNVK 2. Csoportfőnökség, 1985.
- Legendák és titkok katonái. A mélységi felderítés története.
Zrínyi Kiadó, Budapest, 2012.
- M. SZABÓ Miklós: A Zrínyi Katonai Akadémia története (1955–1960).
Zrínyi Kiadó, Budapest, 2007.
- M. SZABÓ Miklós: A Zrínyi Katonai Akadémia története (1961–1969).
Zrínyi Kiadó, Budapest, 2008.
- M. SZABÓ Miklós: A Zrínyi Katonai Akadémia története (1970–1979).
Zrínyi Kiadó, Budapest, 2010.
- MAGYAR Ildikó: A Magyar Néphadsereg szervezeti korszerűsítésére irányuló törekvések 1961–1962-ben, néhány szervezeti változtatás, átszervezés tükrében.
In: Hadtudományi Szemle, 5. évfolyam 1–2. szám, 2012. pp. 330–337.
- Dr. OKVÁTH Imre: Adalékok a magyar katonai felderítés történetéhez 1956–89.
In: Felderítő Szemle, VII. évfolyam Emlékszám, 2008. november. pp. 60–93.
- Dr. SZÁNTÓ Imre:
A Magyar Honvédség 1945 után. Fejlesztés és korszerűsítés (1960–1979).
ZMKA, Budapest, 1980.

SOMKUTAS RÓBERT NY. ALEZREDES

A CSAPATFELDERÍTÉS ÁTALAKÍTÁSA HADMŰVELETI-HARCÁSZATI FELDERÍTÉSSÉ

A felderítőcsapatok vonatkozásában talán a legmeghatározóbb időszaknak tekinthető az az időintervallum, amelyet az elkövetkezőkben különböző megvilágításból szeretnénk bemutatni.

Elsőként áttekintést adok arról, milyen körülmények között alakult át (folyamatos fejlődése során) a csapatfelderítés hadműveleti és harcászati felderítéssé.

1. Az időszak jellemzői

A hetvenes és a nyolcvanas évek haderőépítésének külső feltételeit és körülményeit meglehetősen ellentmondásos, éles külpolitikai váltások, változások jellemezték.

Az 1970-es évek elejére – nem elfeledkezve a Varsói Szerződés csapatai 1968-as „internacionalista segítségnyújtásáról” – politikai enyhülés bontakozott ki, amit az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ) és az 1975. júliusi Helsinki Konferencia záródokumentumainak aláírása fémjelzett. Aláírták az atomsorompó-egyezményt, majd ratifikálták a két nagyhatalom közötti SALT-I egyezményt. 1979 júniusában Brezsnyev szovjet főtitkár és Ford amerikai elnök aláírták Bécsben a fegyverzetkorlátozás folytatásáról szóló SALT-II szerződést.

Az évtized végére újra felerősödtek az ellentétek a két világrendszer között. Az Amerikai Egyesült Államok vietnami háborújának kudarca, a Szovjetunió harmadik világbeli expanziójának kiterjesztése és Afganisztánba történt bevonulása is növelte a katonai szembenállást. Ezt a helyzetet tovább súlyosbította a második olajárrobbanás.

Az 1981-ben Lengyelországban kirobbant társadalmi-politikai válság tovább rontotta a helyzetet, de a Jaruzelski tábornok által bevezetett szükségállapot miatt a Varsói Szerződés „testvéri internacionalista segítségnyújtása” ezúttal elmaradt (miközben a feladatra kijelölt csapatok már készenlétben álltak).

A fegyverkezési verseny újabb hulláma bontakozott ki. Ezek közül az amerikai neutronbomba, a szovjet óriás atom-tengeralattjáró kifejlesztése, illetve a NATO „kettős határozata” alapján a Pershing típusú közepes hatótávolságú rakéták európai telepítése borzolta fel legjobban a politikai kedélyeket (hogyan

Reagan amerikai elnök által 1982-ben meghirdetett „csillagháborús” tervről ne is beszéljünk). További aggodalomra adott okot az, hogy a genfi rakétatárgyalások is megszakadtak, ráadásul Pershing rakétákat és robotrepülőgépeket telepítettek Nyugat-Európában.

A kialakult feszült állapot mélypontját jelentette egy dél-koreai utasszállító repülőgép szovjet vadászrepülőgép általi lelövése, illetve a kubai válsággal összefüggésben Grenada amerikai megszállása.¹

Az újabb enyhülési időszak csak 1985-ben kezdődött, amikor Mihail Szergejevics Gorbacsov, a Szovjetunió Kommunista Pártja (SZKP) új főtitkára hatalomra jutott. Ebben az időszakban hirdették meg a szovjet atomrobbantási moratóriumot, a szovjet és az amerikai vezetők ismét találkoztak, kivonták a szovjet csapatokat Afganisztánból és feloldották a Szovjetunióval szembeni amerikai kereskedelmi embargót. Mindez elvezetett az 1989. decemberi máltai csúcstalálkozóhoz, ahol az amerikai elnök és az SZKP főtitkára már a német újraegyesítésről, a kelet-európai változásokról, a hadászati nukleáris fegyverek számának megfelezéséről, a leszerelésről és a jövőbeni együttműködés lehetőségeiről tárgyaltak.

2. A Magyar Néphadsereg és a felderítőcsapatok helyzete

Ezek a változó külső körülmények jelentős mértékben hatottak a belső feltételek alakulására is. A hetvenes és a nyolcvanas évek haderőépítésének belső feltételeit és körülményeit az MSZMP Politikai Bizottságának határozatai, az ország teherbíró képessége, illetve az Magyar Népköztársaság Varsói Szerződésben vállalt kötelezettségei határozták meg.

Az 1971–1975-ös évekre a meghatározott célok és követelmények teljesítése érdekében a közvetlen honvédelmi kiadásokra a nemzeti jövedelem 4,5%-a (kb. 68 milliárd Ft) állt rendelkezésre. 1975 végére a hadsereg létszámát békében 106 000 katonára² és 18 800 polgári személyre, mozgósítást követően 302 000 katonára és 19 000 polgári személyre tervezték, 1980-ra pedig 110–112 000 katonában és 19–20 000 polgári alkalmazottban határozták meg.³ A békében rendelkezésre álló szárazföldi csapatokat a székesfehérvári 5. Hadsereg- és az 1966-ban megalakított ceglédi 3. hadtestparancsnokság alárendeltségébe szervezték.

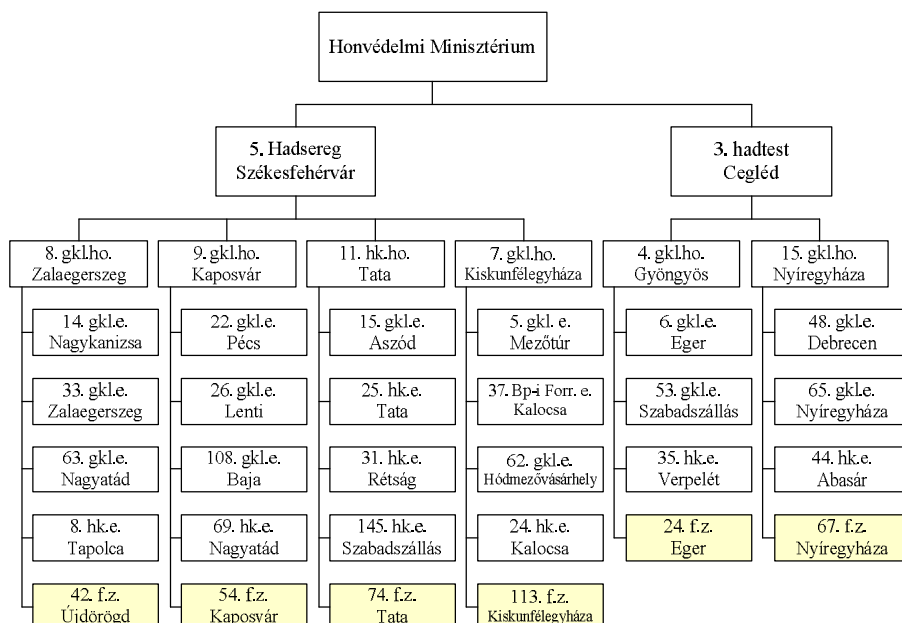
A korlátozott anyagi feltételek ellenére folytatódott az MN fejlesztése. A hetvenes évek elejére a szárazföldi haderő struktúrája és vezetési rendszere kialakult. A haderőnemek és a fegyvernemek aránya, szervezete, a csapatok csapásmérő képessége, a hadsereg vezetési, harckészültségi, mozgósítási és kiegészítési rendszere már jórészt igazodott a Varsói Szerződés rendszeréhez, a haderők között szoros együttműködés alakult ki VSZ-en belül.

¹ M. SZABÓ Miklós: A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története (1980–1989).

² A polgári védelem és az új kiképzési rendszerű műszaki (építő-) alakulatok nélkül.

³ MAGYAR Ildikó százados: A Magyar Néphadsereg minőségi fejlesztése az 1970-es években. http://www.mhtt.eu/hadtudomany/2010/2010_elektronikus/2010_e_14.pdf; letöltés: 2013.04.06.

1970-re a Magyar Néphadsereg állományába tartozó harcászati rendeltetésű csapatfelderítő erők hadosztályközvetlen felderítő-zászlóaljakra, a hadosztályok alárendeltségébe tartozó gépkocsizó lövés- és harcokocsiezredek közvetlen alárendeltségébe tartozó felderítőszázadokba szerveződtek.

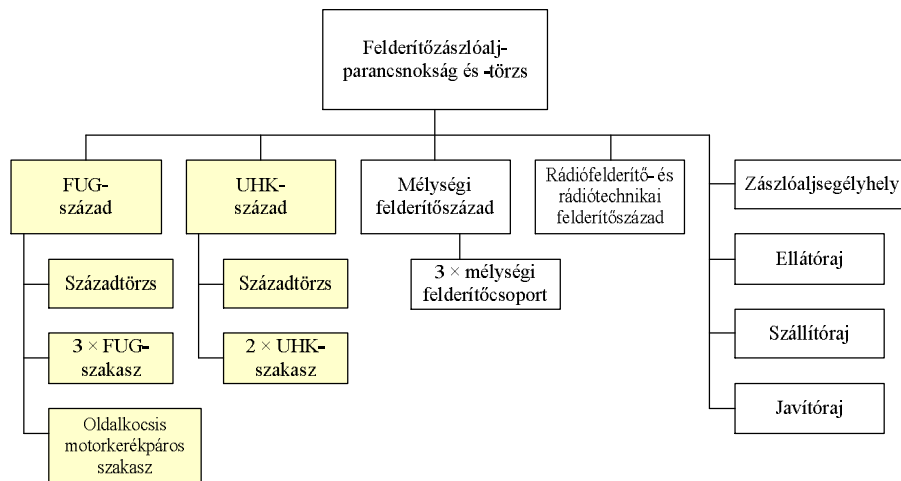

Az MN középtávú fejlesztési terveit a népgazdasági ötéves tervekkel összhangban dolgozták ki. Az adott időszak fejlesztési elgondolásainak fedőneveit folyók, illetve hegyek neveiből választották (lásd táblázat). A táblázat szemlélteti azt is, hogy a felderítőcsapatok milyen új technikai eszközöket kaptak ezekben az időszakokban.

Évek	1965–1970	1971–1975	1976–1980	1981–1985	1986–1990
Ötéves terv	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Haderő-fejlesztési terv	„BOTOND”	„RÁBA”	„TISZA”	„MÁTRA”	„BAKONY”
Hadrend	ADRIA, NYITRA, KÉKES	VELENCE I.-II.-III.	FERTŐD I.-II.	MÁTRA I.-II.-III.- IV.-V.	BAKONY-I RUBIN BAKONY-III.
Új technikai eszköz megjelenése a felderítőcsapatoknál	(UHK), FUG, PFUG PFUG-I	PSZH-F PSZNR-1	ZPSZH-F	BMP-1 BMP-1K3 BRM-1K PSZNR-5	

3. A felderítőcsapatok minőségi fejlesztése

A zászlóalj szervezete a hetvenes évekre a korábbi „BOTOND” szervezési időszaknak (1965–1970) felelt meg. Az első lépcsőbe tervezett hadosztályok (a 8., a 9. gépkocsizó lövés- és a 11. harcokocsihadosztály) szervezeteiben lévő felderítő-zászlóalj állományában – felhasználva az 1968-as „ZALA” fedőnevű gyakorlat tapasztalatait – már sokkal kevesebb „M” beosztás volt, mint korábban. A többi hadosztály (a 4., a 7. és a 15. gépkocsizó lövészhadosztályok) felderítő-zászlóaljai az első lépcsőben lévő önálló alegységek szervezeteihez hasonlóan épültek fel, de békeidőszakban csökkentett létszámmal rendelkeztek.

A PT–76B típusú úszó harcokcsik (UHK) 1962–1963-ban kerültek a felderítőcsapatokhoz, a szovjet benzinüzemű BRDM–1 harcjárművekkel közel egy időben.

A FUG és a PFUG a felderítőcsapatok harcjárműveiként 1964–1965-ben kerültek a felderítőalegységekhez, míg a korszerűsített PFUG–I parancsnoki harcjárműveket (melyeket nagyobb hatótávolságú és jóval megbízhatóbb híradóeszközökkel láttak el) 1966-ban kapták meg a csapatok. Ezek a magyar FUG-ok váltották fel a szovjet gyártmányú BRDM–1 felderítő-harcjárműveket. Beérkezésükkel a szovjet oldalkocsis motorkerékpárok is kivonásra kerültek.

A felderítő-zászlóalj technikai állományát oldalkocsis motorkerékpárok, D–442 FUG felderítő-úszógépkocsik, illetve parancsnoki harcjárművek (PFUG vagy PFUG–I), valamint PT–76B úszó harcokcsik és különböző (Garant, Csepel és egyéb típusú) gépjárművek képezték. A benzin- és dízelüzemanyaggal működő „vegyes” technika kiszolgálása komoly kihívást jelentett a korlátozott lehetőségekkel rendelkező technikai és hadtápszolgálat részére.

Az összefegyvernemi egységek felderítőszázadait a meglévő felderítőszakaszok bázisán alakították ki. A beérkező magyar gyártmányú FUG és PFUG harcjárművekkel látták el az első és a második felderítőszakaszt, míg a harmadik úszó harckocsikat kapott.

A csapatfelderítés felső szintű vezetésének korszerűsítése

Egy 1971-ben készült, „SZINKRON” fedőnevű tudományos munka⁴ alapján 1972–1973-ban átalakították a Honvédelmi Minisztérium szervezetét a hatékonyabb vezetés érdekében. A technikailag egyre jobban felszerelt csapatok irányítását a seregtest-parancsnokságoknak (5. Hadsereg, 3. hadtest) adták át.

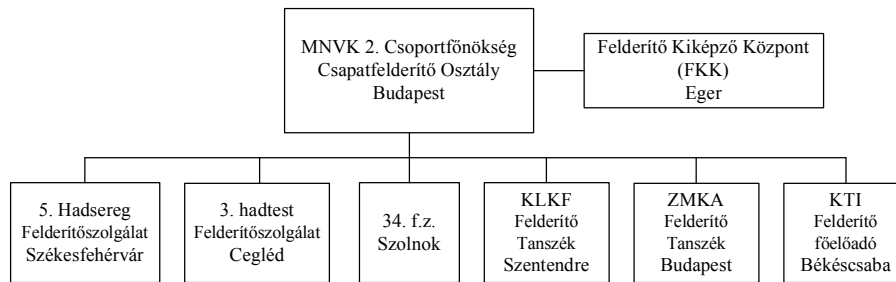
Ezen szervezési elgondolás keretében szűnt meg **1972 augusztusában** a korábbi MNVK 9. önálló osztály. Helyette **létrehozták a csapatfelderítő osztályt**, de már a hadászati felderítésért felelős **MNVK 2. Csoportfőnökség szervezetén belül**.

Szervezete négy fő szaktiszttel bővült, így már **12 fő tiszt** és két fő polgári alkalmazott dolgozott az állományában. Az osztály a csoportfőnökség objektumában a korábbinál **jobb körülmények között** folytathatta a munkáját. Működése szempontjából azonban továbbra is problémát jelentett, hogy **szervezeti adottságai nem feleltek meg** a felderítőcsapatok korszerűsítése során felmerült, **újjonnan jelentkező, megnövekedett funkcionális feladatoknak. Nem tudták megvalósítani a szolgálat centralizált vezetését**, mert a különböző felderítési nemekhez tartozó csapatok szakirányítása továbbra is más szervezeteknél maradt.⁵

A **csapatfelderítő osztály** volt **békében** a hadműveleti és harcászati felderítőcsapatok vezető szerve. **Szakirányítása alá tartozott** az 5. Hadsereg és a 3. hadtest törzseinek felderítőszolgálat, a ZMKA felderítő tanszéke, a KLKF felderítő tanszéke, a KTI felderítő főelőadója, valamint az Felderítő Kiképző Központ mint az osztály közvetlen alárendeltje. A fentiekén kívül – az MNVK 2. csoportfőnök megbízásából – az osztályra hárult a vezérkarközvetlen 34. önálló felderítő-zászlóalj tevékenységének békevezetése és kiképzésének irányítása is. A csapatfelderítő osztály az összefegyvernemi és a különböző fegyvernemi felderítéssel kapcsolatos feladatai érdekében együttműködött a Kiképzési Főfelügyelőséggel, azon belül is az Általános Gépkocsizó Lövész és Harckocsizó, valamint a Tiszti és Tiszthelyettesi Csoportfőnökséggel, illetve a fegyvernemi szakterületeket felügyelő szervezetekkel. Saját szakirányítási feladatait – az éves terveknek megfelelően – a hadsereg és a hadtest felderítőfőnökeivel összehangolt ellenőrzési tervek alapján, felügyeleti ellenőrzések különböző fajtáival ellenőrizte, segítette a törzsek és a parancsnokok szakfeladatainak a végrehajtását.

⁴ SZANI Ferenc: Néphadsereg 1957–1989 (A Magyar Honvédség 150 éve). p. 99.

⁵ BÜKI Béla: A hadműveleti és harcászati felderítés jelenlegi helyzete és távlati fejlesztésének irányelvei. p. 35.

Az **MN hadművelési és harcászati felderítőrendszere szétbontakozása esetén** a csapatfelderítő osztály az MNVK 2. Csoportfőnökség **háborús hadrendjében** települt, ahol **tervezett feladatai az alábbiak voltak:**

- a hadművelési és harcászati felderítőszolgálat háborús feladatokra való áttérésének irányítása;
- a különleges felderítőalegységek (-szervek) alkalmazásának előkészítése;
- az elvonuló felderítőalakulatok alkalmazásával, feltöltésével kapcsolatos problémák rendezése;
- a felderítőcsapatok helyzetével kapcsolatos folyamatos tájékoztatás;
- a felderítőtörzsek és -csapatok háborús tapasztalatainak folyamatos gyűjtése, feldolgozása;
- a felderítőtörzsek és -alegységek személyi és anyagi utánpótlásának irányítása;
- a tartalékképző alakulatok és tanintézetek háborús feladatokra való felkészítésének előkészítése.

A csapatfelderítő osztály – Polgár Ervin ezredes vezetésével – komoly erőfeszítéseket tett a Magyar Néphadsereg felderítőrendszere kidolgozása érdekében. Ehhez felhasználta a VSZ tagállamainak hadművelési és harcászati felderítőszolgálataival 1970-től mind rendszeresebbé és hatékonyabbá váló kapcsolattartását és együttműködését. Ennek keretében a korszerű felderítőtechnika alkalmazási elveinek és módszereinek megismeréséhez megosztották a rendelkezésre álló különböző segédleteket, tankönyveket és leírásokat. A megszerzett tapasztalatok és a kapott segítség nagymértékben hozzájárult a hadművelési-harcászati felderítőszolgálat, a felderítőegységek és -alegységek korszerű szervezetének, felszerelésének kialakításához, továbbá a kiképzés hatékonyságának növeléséhez.

4. A kor színvonalán álló haderő kialakítása, a felderítőcsapatok korszerűsítése

a) A „RÁBA” fejlesztési tervidőszak (1971–1976)

1971–1976 között, a IV. ötéves népgazdasági terv időszakában került sor a „RÁBA” fejlesztési tervidőszakra. A Magyar Néphadsereg három ütemben, „VELENCE –I, –II és –III” fedőnevű feladatok keretében hajtotta végre.

A honvédelmi miniszter 00075. sz. Direktívája a hadművelleti és harcászati felderítőcsapatok részére fő célokként az alábbiakat határozta meg:

- a hadművelleti felderítőcsapatok mennyiségi és minőségi, a harcászati felderítőcsapatok minőségi fejlesztését;
- a felderítőcsapatok korszerű, egységesített szervezetének kialakítását;
- a felderítőcsapatok technikai ellátottságának, műszerezettségének növelését;
- a mélységi felderítés megerősítését;
- a rádiófelderítés korszerűsítését;
- a rádiótechnikai, rádiórelé- és rádiolokációs felderítés alapjainak megteremtését;
- a felderítőrendszerek híradása feltételeinek javítását az információáramlás gyorsítása céljából;
- az új technikai eszközök rendszerbeállításával, illetve a kiképzés komplexesítésével, továbbá a szervezet belső lehetőségeinek jobb kihasználásával a felderítés hatékonyságának növelését.⁶

A harcászati felderítőcsapatok minőségi fejlesztése a „VELENCE–I” feladat végrehajtásával (1971–1972) megkezdődött. A szárazföldi csapatoknál ekkor már folyt a páncélozott szállító harcjárművek (D–944 PSZH) rendszerbe állítása. Az egi Felderítő Kiképző Központ (FKK) kapta feladatul, hogy tegyen javaslatot a lövészek páncélozott szállító harcjárművének átalakítására. Követelményként írták elő, hogy a harcjármű biztosítsa a felderítőcsapatok alaprendeltetéséből adódó feladatainak végrehajtását a fegyvernemi sajátosságoknak megfelelően. A harcászati követelmények kidolgozása, az átalakítások végrehajtása és a csapatpróbák után, **1971-ben elkészült a felderítőalegységek részére a PSZH–F altípus.**⁷ A PSZH–F eszközt külsőleg csak a harcjármű tornyába szerelt forgatható periszkóp különböztette meg a lövészváltozattól. A hatfős felderítőraj részére átalakított harcjármű biztosította az alegység teljes anyagi készletének elhelyezését és biztonságos rögzítését, a raj rendetetésszerű feladatainak végrehajtását.

⁶ BÜKI Béla: A hadművelleti és harcászati felderítés jelenlegi helyzete és távlati fejlesztésének irányelvei. p. 30.

⁷ KRISKA György: A csapatfelderítés (hadművelleti és harcászati felderítés) fejlődésének története. pp. 110–112.

Az első sorozatban 26 db PSZH–F harcjármű készült el. Az elsőket az egri 4/24. felderítő-zászlóalj, a többi a kaposvári 9. gépkocsizó lövészadosztály felderítőalegységei kapták.⁸

Megkezdték a korszerű, egységesített szervezetű felderítőcsapatok kialakítását. A kaposvári 9/54. felderítő-zászlóaljnál megszüntették az UHK-századot és az öt harckocsi közül négyet elosztottak a hadosztály alárendeltségébe tartozó 22., 26. és 108. gépesített lövészrezdek és a 69. harckocsiezred közvetlen alárendeltségébe tartozó felderítőszázadok között. Egyet hadosztályon kívüli szervezetnek adták át. Így a felderítőalegység UHK-szakasza már négy harckocsival rendelkezett.

A zászlóalj szervezetében lévő FUG-századból csapatfelderítő századot hoztak létre. A felderítőrajok FUG harcjárművei helyett 12 db PSZH–F járművet rendszeresítettek, de a parancsnoki PFUG-ok továbbra is rendszerben maradtak. A beérkező PSZH–F harcjárművek (és a PFUG–I-ek is) korszerűbb R–123-as típusú URH-rádiókkal voltak ellátva, ezáltal tovább javultak a felderítőalegységek híradásának feltételei. A parancsnoki felderítő-úszógépkocsik híradóeszközeinek kicserélése után (az R–130 típusú rádiók rendszerbeállításával) a felderítőalegységek már képesek voltak összeköttetést tartani az őket kiküldő előjáróval a szabályzatokban előírt távolságig (ezrednél 30, hadosztálynál 50 km).

Az új csapatfelderítő század állományába egy lokátorszakaszt szervezetek, és három **PSZNR–1 típusú földi mozgócél-felderítő állomást** rendszeresítettek. Ezáltal a felderítő-zászlóaljnál létrehozták a rádiólokációs felderítés alapjait.

Növelték a mélységi felderítőszázad létszámát, ezáltal hatra nőtt az alkalmazható harcászati mélységi felderítőcsoportok száma.

Korszerűbb rádió- és rádiótechnikai felderítőeszközökkel látták el a rádió- és rádiótechnikai felderítőszázadot.

A híradószakasz létrehozásával javították a felderítőrendszer híradását, a felderítési adatok és információk továbbítását.

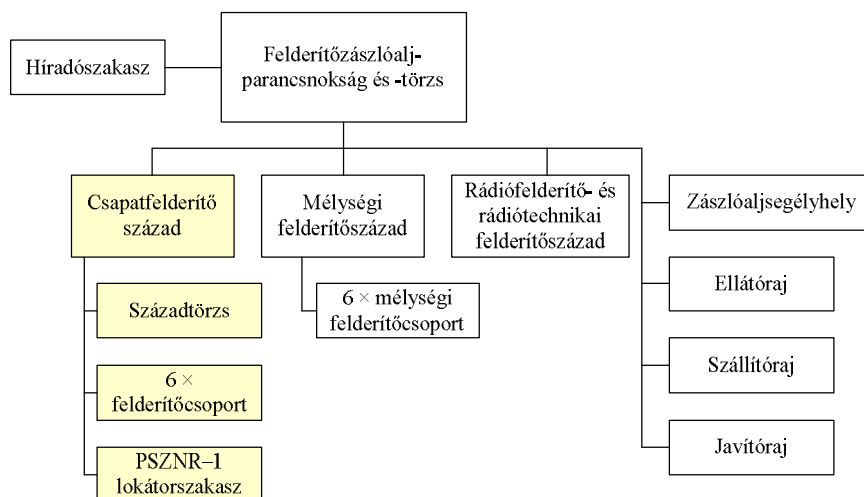
Hamarosan megérkeztek az ezred felderítőszázadaihoz a PSZH–F típusú harcjárművek is.

Ezt követően, az 1973-as „VELENCE–II” szervezési intézkedéssel a kaposvári felderítő-zászlóaljnál bevezetett új típusú szervezetet a többi hadosztály felderítő-zászlóaljainál is bevezették. Ezzel végrehajtották a felderítőcsapatok szervezeteinek egységesítését.

A „VELENCE”-hadrend szerint a felderítő-zászlóalj szervezete az alábbiakból állt: parancsnokság, törzs, híradószakasz, csapatfelderítő század, mélységi felderítőszázad, valamint rádió- és rádiótechnikai felderítőszázad. A szervezeti változások következtében a zászlóalj létszáma 288 főről 327 főre nőtt.⁹

⁸ KRISKA György: A csapatfelderítés fejlődésének története 1945–1980. p. 111.

⁹ Uo. pp. 143–146.

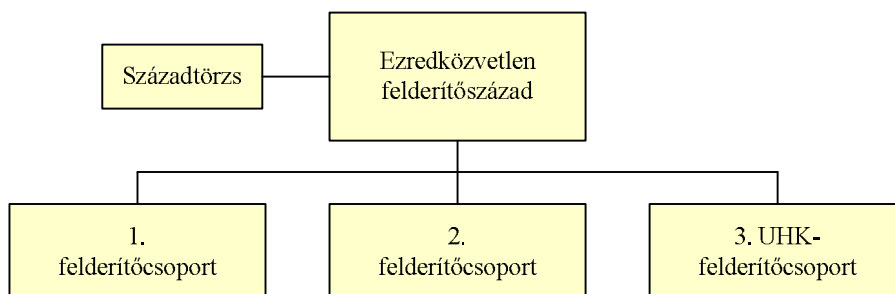

Megszüntették a rövidebb és hosszabb készenléti idejű felderítőcsapatok szervezeti különbségeit, a „B” és „M” szervezetek közötti különbségeket. Ezáltal emelték a felderítőalegységek harcászati és mozgósítási készenletét.

A gépesített lövés- és harckocsiezred-közvetlen felderítőszázadoknál az új PSZH-F típusú harcjárművek beérkezésével a FUG-ok átadásra kerültek a második lépcsős felderítőcsapatoknak. Az ott még rendszerben lévő oldalkocsis motorkerékpárok kivonásra kerültek.

Az ezredközvetlen felderítőszázadok egyet-egyet megkaptak a hadosztályok felderítő-zászlóaljai szervezetéből kivont úszó harckocsikból. Az ezredközvetlen felderítőszázadok létszáma a korábbi 30-ról 50 főre emelkedett.¹⁰

Állományukba a továbbiakban századtörzs és három felderítőcsoport tartozott, amelyekből az első kettő kerekes harcjárművel, míg a harmadik úszó harckocsikkal volt felszerelve. Így a század állományában három PFUG-I (vagy PFUG), négy PSZH-F (esetleg FUG) és négy PT-76, valamint egy háromtonnás anyagszállító Csepel D-344 típusú terepjáró tehergépkocsi volt.

¹⁰ KRISKA György: A csapatfelderítés fejlődésének története 1945–1980. pp. 143–147.

A fennmaradó eszközöket a 7/24. harckocsiezreden belül létrehozott UHK-századhoz csoportosították. Ettől kezdve ez az alegység biztosította az UHK-szakaszok UHK-parancsnokainak és vezetőinek (beleértve az ezredek BTR–50PU parancsnoki vezetési pontjainak a vezetőit is) báziskiképzését.

A hadműveleti szakfelderítő erők szervezetei is bővültek.

1971. szeptember 1-jén Szolnokon megalakult a 101. felderítőrepülő-ezred (MN 1929). A MiG–15BISZ típusú század állományába 12 db, az L–29 repülőszázadba 18 db felderítő-repülőgép tartozott. A felderítő-repülőgépek – felderítőműszerek hiányában – csak vizuális felderítés végrehajtására voltak képesek, így az általuk szerzett információk szubjektívek voltak, pontosságuk nem felelt meg a korszerű követelményeknek.¹¹ Elsősorban területcélok és menetoszlopok felderítésére alkalmazták őket.

A hetvenes évek közepén a szolnoki 101. felderítő repülőezred – akkor már elavult gépeibe – AFA–39-es légifényképező berendezéseket szereltek, de a repülőgépek továbbra is csak korlátozott mértékben voltak képesek feladataik ellátására. Az ezred tényleges felderítőképesége nem volt mérhető!¹² Az ezred MiG–15BISZ típusú felderítőrepülő-százada 1975. szeptember 1-jével megszűnt, így a légi felderítési feladatok végrehajtására már csak az L–29 gépekkel felszerelt felderítőrepülő-század maradt.¹³

1973. szeptember 1-jén bővült a hadműveleti rendeltetésű mélységi felderítőerők állománya is. A szolnoki MN 34. önálló felderítő-zászlóalj 2. felkészítő századának állományából megalakult a 27. felderítőszázad (MN 3758)¹⁴ és az 5. Hadsereg közvetlen alárendeltségébe került.¹⁵ Az önálló alegység állományába 13 mélységi felderítőcsoport tartozott.

A fejlesztési időszak alatt változások történtek a fegyvernemi szakcsapatok felderítőalegységeinél is.

A tüzérszervezetek tüzérfelderítő alegységeinél megnövekedett a tüzérfelderítő műszerek mennyisége, a gépkocsizó lövészezredek FUG-ba szerelt tüzérségi mozgó figyelőpontokkal látták el. A hadsereg- és a hadosztályközvetlen tüzérfelderítő alegységeket mint önálló szervezeteket megszüntették, azok hangfelderítő szakaszait a tüzérezredekhez, az időjárásjelző állomásokat pedig a hadosztály rakétaosztályaihoz szervezték.¹⁶

A műszaki csapatok vonatkozásában az 5. Hadsereg műszaki dandárjánál egy műszaki felderítőszakasszal növekedett a műszaki felderítőalegységek száma. A dandár mélységi műszaki felderítőszakasza a hadseregközvetlen 27. önálló felderítőszázad állományába került. A műszaki felderítőalegységeket korszerű búvárfelszerelésekkel (AVM–3K) szerelték fel.¹⁷ A hadosztályok műszaki

¹¹ KRISKA György: A csapatfelderítés fejlődésének története 1945–1980. p. 113.

¹² POLGÁR Ervin ny. vezérőrnagy: A csapatfelderítés fejlődése és helyzete az 1945–85-ös években.

¹³ HIM KI 197/40/21 562/21/148 – HNYTL.

¹⁴ HIM KI 1/45/72 974/72/130 – 27. ö. f. szd. HNYTL.

¹⁵ KRISKA György: A csapatfelderítés fejlődésének története 1945–1980. p. 113.

¹⁶ Uo. p. 145.

¹⁷ Uo. pp. 144–145.

felderítőalegységeinek állománya két műszaki felderítőrajjal bővült.¹⁸ A szakaszok műszaki felderítőkészlete sokoldalú lehetőséget biztosított a felderítési feladatok végrehajtására. Az általuk létrehozott fénycépező őrsök képesek voltak jó minőségű felvételek készítésére nappal az ellenség peremvonaláról és a közeli harcászati mélységről.

A műszaki felderítőcsapatok mozgékonyságának biztosítására műszaki FUG járműveket rendszeresítettek. Ezekhez a harcjárművekhez IREL elnevezésű mederszelvényező berendezést is biztosítottak, amellyel a műszaki felderítőraj képes volt – viszonylag rövid idő alatt – a folyómeder mélységének felderítésére, a folyóakadályon a megfelelő átkelőhely kiválasztására.

A vegyivédelmi csapatok vegyi-sugárfelderítő alegységei VS–FUG harcjárműveivel képesek voltak együttműködni az összefegyvernemi és a fegyvernemi csapatokkal. Az 1966-ban kialakított harcjármű szaktechnikai eszközeit korszerűsítették. Így kerültek beépítésre – többek között – a korszerű automata sugárszintmérő (IH–31) és az atomrobbanás paramétereit meghatározó (WS–67) műszerek. Új vegyi felderítő laboratóriumok (VLGCS, VLG–71) is rendszeresítésre kerültek.¹⁹

Ebben az időszakban a Varsói Szerződésen belül is napirendre került a felderítőszervezetek képességeinek és tevékenységének összehangolása. 1974-ben az MN hajtotta végre egy hadosztály felderítő-rendszergyakorlatának VSZ-szintű bemutatóját, amelynek során elismerést váltott ki a hivatásos állomány felkészültsége, elhivatottsága. A bemutató segítette a felderítés jelentőségének elfogadtatását, ezáltal az összefegyvernemi parancsnokok szemében nőtt a felderítés presztízse.

Az összefegyvernemi csapatoknál 1975-ben, a „VELENCE–III” feladat végére, már kilenc gépesített lövészedre tért át (illetve kezdte meg az áttérését) a PSZH-k használatára.²⁰ Mivel a PSZH-k kettős működésű irányzóműszere (KM–1) alkalmas volt nappali és éjszakai figyelésre és tüzelésre is (akárcsak az MN-ben rendszeresített harcokocsik műszerei), fontossá vált az összefegyvernemi csapatok felderítőrendszerbe történő integrálása, illetve felderítőképzésük megszervezése. Az ezredek felderítőfőnökei felelősek voltak az összefegyvernemi csapatok harcászati kiképzése keretében a felderítő tárgykörök megtartásáért és ellenőrzéséért.

A seregtest és a magasabbegységek törzseiben a felderítőszolgálatok a tüzér-, a műszaki és a vegyivédelmi felderítéssel foglalkozó tisztekkel szorosabb kapcsolatot építettek ki. A hadosztályok felderítő-összevonásaira ezek a tisztek is meghívást kaptak és előadásokat tartottak. Az ilyen rendezvények jól szolgálták a szakmai kapcsolatépítést is.

1975 végén az 5. Hadsereg rendszeresített békelétszáma 48 648 fő, míg mozgósítás utáni létszáma (a 3. hadtest bevonultatott tartalékosaival együtt) 125 138 fő volt. Az 5. Hadsereg mozgósítás utáni állományába ekkor már 214 katonai szervezet tartozott. Ebből 73 teljes, 40 csökkentett állományú, 31 keretszervezetű,

¹⁸ KRISKA György: A csapatfelderítés fejlődésének története 1945–1980. p. 149.

¹⁹ Uo. p. 144.

²⁰ Az 5. Hadsereg története (1961. augusztus 01. – 1980. december 31.). p. 82.

48 „M”-törzssel rendelkező és 22 „M”-törzssel nem rendelkező, csak „M” esetén megalakuló alakulat volt.²¹

A „MARCAL”-feladat

A hatvanas évek végén és a hetvenes évek elején végrehajtott harcászati és mozgósítási gyakorlatok tapasztalatai alapján megvizsgálták a felderítőcsapatok egyes szervezetei, így a 42. (Újdörögd) és a 74. felderítő-zászlóalj (Tata), valamint a 2. önálló rádiófelderítő zászlóalj (Budapest) esetleges áthelyezésének lehetőségét az ország nyugati körzetébe.²² A kijelölt csapatok 1975–1976 között áttelepültek az ország nyugati határához közelebbi helyőrségekbe. Kezdetben erre a célra csak a Lentiben lévő laktanya állt rendelkezésre, ezért – a hetvenes évek elején – két új, korszerű laktanyát építettek Szombathelyen, illetve Győrben. A 42. (Újdörögd) és a 74. felderítő-zászlóalj (Tata), a 2. rádiófelderítő zászlóalj (Budapest) új, az 54. felderítő-zászlóalj (Kaposvár) már meglévő laktanyába költözött. A helyőrségváltás jelentős hivatásos állományvesztéssel járt, különösen a 2. rádiófelderítő és az 54. felderítő-zászlóalj esetében.

b) A „TISZA” fejlesztési tervidőszak (1976–1980)

Az V. ötéves terv időszakára esett a honvédelmi tárca és a HVK által kidolgozott „TISZA” fejlesztési terv megvalósítása. A feladatot két ütemben, a „FERTŐD-I és a FERTŐD-II” fedőnév alatt hajtották végre.

Az első ütemben, 1977. szeptember 1-jétől megkezdték a D–442 PFUG–I felderítőcsoport-parancsnoki harcjárművek lecserélését D–944 ZPSZH–F típusú felderítőparancsnoki harcjárművekre.²³ Ezeket az eredetileg a lövész-zászlóalj parancsnokai számára kialakított harcjárműveket a felderítőcsoport-parancsnok felderítési, tűz- és harcvezetési feladatainak megfelelően módosították úgy, hogy a parancsnok képes legyen alárendeltjeivel 2–3 napig tartó önálló alkalmazásra. Az eszközök cseréje elsőként a 8/42. felderítő-zászlóaljnál (MN 9027) történt meg, ezáltal növekedett a csoport manőverezőképesége és nőtt tűzereje is.

Megtörtént az ezredközvetlen felderítőszázadok századtörzsében rendszeresített PFUG–I (egyres helyeken PFUG) parancsnoki harcjárművek lecserélése ZPSZH–F típusúval. Ez a harcjármű volt az ezred-felderítőfőnök (és a felderítőszázad-parancsnok) vezetési pontja, fontos eszköz volt az ezred felderítő híradórendszere szempontjából is.

1977-ben a felderítőalegységeknél megkezdődött a fegyverzet korszerűsítése. Ebben az időszakban rendszeresítették az NSZP–3 éjszakai irányzékot és a PBSZ–1 hang- és fénytompítót, valamint a SZVD távcsöves puskát.

²¹ Az 5. Hadsereg története (1961. augusztus 01. – 1980. december 31.). Székesfehérvár, 1986. Nyt. szám: 00438/86, MN 5 HDS. p. 82.

²² KRISKA György: A csapatfelderítés fejlődésének története 1945–1980. p. 154.

²³ HIM KI 1/45/72 974/72/13 – 42. f. z. HNYTL

A Hadművelési-harcászati felderítőszolgálat megalakítása

A fejlesztési időszak első ütemének végére – sokéves munka eredményeként – a csapatfelderítés felsőszintű vezető szervét átalakították. 1977. december 1-jén az MNVK 2. Csoportfőnökség kötelékében az osztály Hadművelési-harcászati felderítőszolgálatként alakult át.

Állományába egy hadművelési és egy kiképzési osztály, valamint egy módszertani alosztály tartozott,²⁴ létszáma 18 főre nőtt. A szolgálat vezetője egyben a csoportfőnök hadművelési és harcászati felderítőhelyettese lett. A megalakult osztályok a csapat- és a mélységi felderítés szakirányításán túl fokozatosan átvették a hadművelési és a harcászati rádió-, illetve rádiótechnikai felderítés szakirányítását is.

Bár a szervezet neve már a teljes körű szakirányításra utalt, mégsem oldódott meg a haderőnemi és a fegyvernemi felderítés centralizált szakmai irányítása.²⁵

Gondként jelentkezett a híradás területén meglévő kettős szakirányítás (csoportfőnökség, illetve Híradó Főnökség) is.

A hadművelési és harcászati felderítés seregtest- és magasabbegység szintű irányítása megfelelt a követelményeknek. Problémaként jelentkezett, hogy a szakirányítás követelményei és az irányító szervek struktúrája között ellentmondások feszültek (pl. a felderítő és a speciális híradástechnika javításának szakmai irányítására nem álltak rendelkezésre szakemberek).

A hetvenes évek végére az 5. Hadsereg alárendeltségében lévő felderítőcsapatok szervezete kialakult, elhelyezése megfelelő módon biztosította a harckészültségi feladatok gyors és időbeni végrehajtását. Az első lépcsőben alkalmazásra tervezett hadosztály- és ezredközvetlen felderítőalegységek békében rendszeresített állománya szinte megközelítette a háborús létszámot, technikai feltöltöttségük magas volt. A hadsereg-felderítőosztály irányításával a felderítőörzsek és a felderítőzászlóalj-parancsnokok zökkenőmentesen hajtották végre az alakulatok felszámolásával, helyőrségváltásával a hivatásos és a sorállomány átcsoportosításával járó feladatokat.

A 3. hadtest alárendeltségébe tartozó felderítőcsapatok hadiállományhoz viszonyított feltöltöttsége alacsony szintű volt. A zászlóalj az MN felderítőcsapatokai érdekében folytatták a bázis- és a tartalékos kiképzést.

A „TISZA” fejlesztési terv második ütemeként végrehajtott „FERTŐD–II” (1978–1980 között) szervezési feladat fő célja a gépesített lövészcsapatoknál a BMP–1 gyalogsági harcjárművek, illetve a harckocsiszereknél korszerűbb típusú harckocsik rendszerbe állítása volt.

A felderítőcsapatoknál folytatódott a FUG-ok lecserélése PSZH–F harcjárművekre a győri 11/74. felderítő-zászlóalj (MN 9550) csapatfelderítő századánál. A szombathelyi 8/42. felderítő-zászlóalj (MN 9027) csapatfelderítő századának lokátorszakaszát már korszerűbb PSZNR–5 földi mozgócél-felderítő

²⁴ POLGÁR Ervin ny. vezérőrnagy: A csapatfelderítés fejlődése és helyzete az 1945–85-ös években. p. 19.

²⁵ Büki Béla: A hadművelési és harcászati felderítés jelenlegi helyzete és távlati fejlesztésének irányelvei. p. 35.

lokátorokat kapott. Ekkorra már minden zászlóaljnál rendszeresítésre került az R-142 rádióállomás, amely képes volt biztosítani a zárt, titkosított csatornán történő kommunikációt.²⁶

A hetvenes évek végére a hadműveleti és harcászati felderítőegységeknél, illetve -alegységeknél fokozatosan elérték a követelményeknek jobban megfelelő, közel azonos szervezeti struktúrákat, a szervezetek már a kor színvonalán álló technikai eszközökkel rendelkeztek. Az erőfeszítések eredményeként a csapatfelderítés fokozatosan hadműveleti és harcászati felderítéssé fejlődött. Hatékonysága észrevehetően nőtt, csökkent a képességek és a lehetőségek közötti ellentmondás.

A páncélozott szállító harcjárművek felderítő változatainak rendszerbe állításával a felderítő-zászlóalj (illetve az ezredközvetlen felderítőszázadok) által alkalmazott felderítőszervek harci technikája egységessé vált, ami a kiképzés, a kiszolgálás és a javítás szempontjából volt különösen fontos. A hatvanas évek közepétől üzemeltetett FUG-ok helyett kapott új eszközök már beépített fegyverzettel rendelkeztek. A homogén összetételű felderítőcsoport nagyobb tűzerőt biztosított a csoportparancsnok részére, és képes volt a felderítési feladatokat – szükség esetén – akár tűzcsapással is végrehajtani. A híradás szempontjából kiemelendő, hogy a ZPSZH-F harcjárművekben rendelkezésre álló rádiókkal a parancsnok akár öt rádióforgalmi rendszerben is dolgozhatott, biztosított volt a figyelőőrökkel a vezetékes összeköttetés is.

c) A „MÁTRA” fejlesztési tervidőszak (1981–1985)

A népgazdaság VI. ötéves terve (1981–1985) időszakában hajtották végre a haderő „MÁTRA-85” fejlesztési tervidőszakát.

Ekkor kezdődött meg az 5. Hadsereg csapatfelderítő és mélységi felderítőalegységeinél a BMP-1 harcjárművek és a BRM-1K parancsnoki felderítő-harcjarművek rendszerbe állítása, valamint a rádiófelderítő századok szervezeti korszerűsítése is.

Az 1981. évi „MÁTRA-I” szervezési feladat végrehajtása során már láthatóvá vált, hogy az összefegyvernemi egységek korszerű technikai eszközökkel történő ellátása, a korszerű szervezetek kialakítása csak egyes alegységek keretesítése árán lehetséges (létszámnövelésre nem volt lehetőség).

A felderítőcsapatok békelétszáma is csak meghatározott keretek között lehetett. Így pl. a rádiófelderítő századokhoz beérkező korszerű eszközökhöz a kezelőket csak a rádiórelé-lehallgató szakasz megszüntetésével, állományának belső átcsoportosításával tudták biztosítani. Valamennyi önálló alegységnél folytatódott a felderítőhíradás korszerűsítése, egyes híradóeszközök cseréje.²⁷

A 11/74. felderítő-zászlóaljnál (MN 9550) befejezték PFUG-I parancsnoki harcjárművek lecserélését ZPSZH-F eszközökkel.²⁸

²⁶ HIM KI 1/45/72 974/72/50; 13; 88; 101 – 74., 42., 24., 67. f. z. HNYTL

²⁷ HIM KI 1/45/72 974/72/13; 32; 50 – 42., 54., 74. f. z. HNYTL

²⁸ HIM KI 1/45/72 974/72/50 - 74. f. z. HNYTL

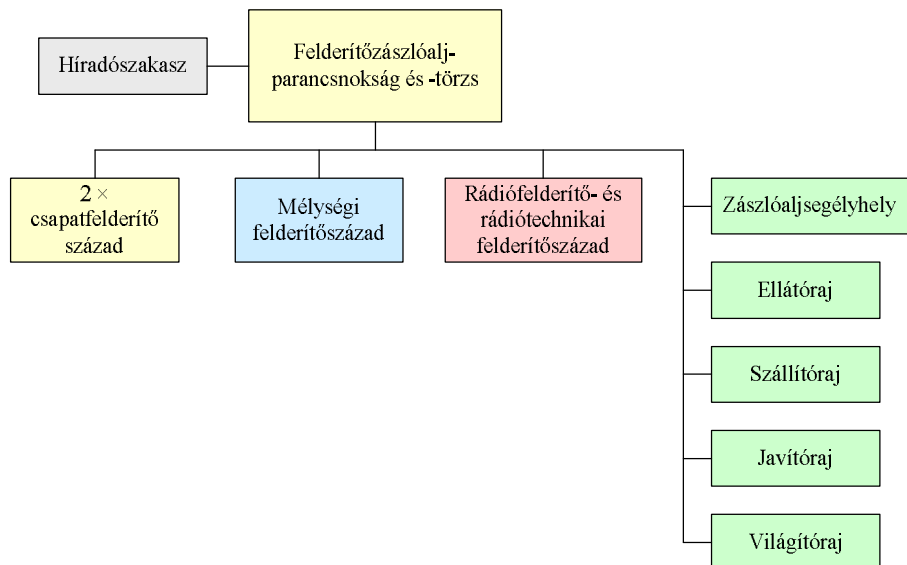
A keretesítés a felderítőcsapatokat is elérte. A kiskunfélegyházi 7/113. felderítő-zászlóalj (MN 1914) békefeladatát, létszámát módosították, struktúráját megváltoztatták. Módosított szervezetével – harcászultségi tervében és a kiképzési utasításokban számára meghatározott feladatain túl – a rádiófelderítő sorállomány báziskiképzését hajtotta végre. A felderítő-zászlóalj háborús létszámhoz viszonyított feltöltöttsége 36%-os lett.²⁹

A nyíregyházi 65. gépesített lövészezrednél (MN 5125), amely az ezred felderítőszázada érdekében hivatásos felderítőtiszhelyettes-képzést folytatott, BMP-1K3-at, deszant-rádióállomást, deszantjeladót, MRP-4-et és PSZNR-5 földi mozgócél-felderítő lokátort rendszeresítettek.³⁰

A „MÁTRA-II” feladat 1982. évi végrehajtásával kezdték meg a felderítőalegységek új, korszerű harcjárművekkel történő ellátását. A BMP-vel felszerelt 8/33. és 11/15. gépesített lövészezredek felderítőszázadai ekkor 10 db BMP-1 és BMP-1K3 gyalogsági harcjárművet (GYHJ) kaptak.³¹ A személyi állomány átképzését 1982-ben befejezték.

A hadműveleti első lépcsőben alkalmazásra tervezett három felderítő-zászlóalj állománytábláját helyesbítették, áttértek a „MÁTRA”-hadrendre.

Az új hadrend szerint az addig meglévő csapatfelderítő század helyett kettő (1. és 2.) csapatfelderítő századot hoztak létre. A mélységi felderítőszázad állományát is kiegészítették. A zászlóaljnál világítórajt rendszeresítettek.³²

²⁹ HIM KI 1/45/72 974/72/69 – 113. f. z. HNYTL

³⁰ HIM KI 1/45/72 974/72/96 – 65. gl. e. HNYTL

³¹ HIM KI 197/40/22 562/21/75; /76 – 15.; 33. gl. e. HNYTL

³² HIM KI 197/40/22 562/22/21 – 42. f. z. HNYTL

A központi elképzelésnek megfelelően az egri 4/24. felderítő-zászlóalj (MN 3855) megkezdte felkészülését a felderítőtiszthelyettes-képzés feltételeinek megteremtésére és a képzés átvételére. Ennek érdekében előkészítő törzset hoztak létre.³³

1983. augusztus 1-jétől a „MÁTRA-III” feladattal folytatódott az érintett csapat- és mélységi felderítőalegységek gyalogsági harcjárművekkel történő ellátása. Ennek során 8 db BMP-1K3 és 72 db BMP-1 harcjárművet terveztek rendszerbe állítani várhatóan 20–25 évre, a felderítő-zászlóaljknál pedig BRM-1K felderítőparancsnoki harcjárműveket terveztek rendszeresíteni. A kezdeti időszakban – az új eszközök beérkezéséig – a régi ZPSZH-F harcjárművek parancsnoki vezetési pontokként rendszerben maradtak. Mivel nem állt rendelkezésre elegendő ZPSZH-F a zászlóalj két századához, ezért a központi készletből csoportosították át járműveket a felderítőcsapatokhoz. Az átcsoportosított eszközökből egyet zászlóalj-törzsfőnöki (ZTÖF) PSZH-nak építettek át.

A mélységi felderítőszázadot csoportonként egy-egy BMP-1 harcjárművel fegyverezték át.

A zászlóalj csapatfelderítő és mélységi felderítőszázadai **törzsébe** egy-egy BMP-technikus, főszereelő tiszthelyettesi helyet rendszeresítettek, ami nagy segítséget jelentett a századparancsnokok számára. A BMP rendszerbe állítása egy sor kiegészítő állomány és eszköz rendszeresítésével járt. A zászlóalj ellátószakasza szállító gépjárműveinek számát a megnövekedett lőszer- és üzemanyag-szállítási igényekre való tekintettel a normáknak megfelelően módosították.

A rendszeresített harcjárművek málházását a felderítőalegységek sajátosságainak megfelelően alakították ki. A szükséges átalakításokat – a hadműveleti és a harcászati felderítőszolgálat aktív részvételével – a málházandó anyagok és műszerek, berendezések kialakítását, valamint gyártását központilag az MN Gödöllői Gépgyár végezte el.³⁴

1983-ban kezdték meg az ezredközvetlen felderítőszázadoknál még meglévő **PT-76 típusú úszó harcokcsik kivonását**. A nyolcvanas évek elejére a már 20 éves technika kiszolgálása sok nehézségbe ütközött. Igaz, hogy a páncélostechika kiszolgálása még megoldható volt (mivel a BTR-50PU eszközöket még nem vonták ki), de fegyverzete már „egyedülállóan” számított... Az UHK-k kivonását 1983. december 31-ig hajtották végre.

A felderítőszázadok szervezete ezt követően három azonos szervezésű felderítőszakaszból állt, három-három harcjárművel. A hiányzó harcjárműveket a központi készletből (megfelelő átépítés után) biztosították. Az új szervezet létszámgényét belső átcsoportosítással oldották meg.

³³ HIM KI 1/45/72 974/72/88 – 24. f. z. HNYTL

³⁴ HIM KI 197/22/10 268/10/4 - 5. HDS. Pk. Intézkedés a BMP-1K és BMP-1 harcjárművek felderítőcsapatoknál történő rendszerbeállítására és a felszabaduló páncélostechika átcsoportosítására. Nyt. szám: 001045/1983, 14.

A korszerűsítés keretében a felderítőalegységeket 7×40 EDF-távcsövekkel, 1PN-39 éjszakai figyelőműszerrel, 1P-33B passzív éjszakai távcsővel, K-83 lézertáv mérőkkel és egyéb műszerekkel is ellátták. A beérkezett új technikai eszközök jelentősen megváltoztatták a hadműveleti-harcászati rendeltetésű felderítőcsapatok képességeit. Esetenként alkalmazási elveiket is módosítani kellett.

A csapatok felkészültségének ellenőrzésére és gyakoroltatására 1983. május 16–20. között „**KÉKES-83**” fedőnéven többfokozatú, kétoldalú felderítő-rendszergyakorlat került levezetésre alájátszó csapatok alkalmazásával. A gyakorlaton a hadseregközvetlen felderítőegységek és -alegységek, a 9. gépkocsizó lövés- és a 11. harckocsihadosztály felderítőerői és -eszközei csökkentett békeállománnyal, valamint a Csapatrepülő Parancsnokság, a tüzér-, a műszaki és a vegyvédelmi felderítőerők kijelölt állománya vett részt.

A gyakorlat vezetője az 5. Hadsereg törzsfőnöke és az MNVK 2. Csoportfőnökség hadműveleti-harcászati felderítőhelyettese volt. A gyakorlat körzete Tata–Sopron–Lenti–Káloz volt. A gyakorlat több mint 30 katonai szervezetet érintett. A gyakorláson közel négyezer katona és több mint 400 különböző típusú technikai eszköz (160 harcjármű) vett részt.³⁵

A gyakorlaton megvalósult a hadműveleti-harcászati felderítés centralizált irányítása.

A csapatok érdekében végrehajtott légi felderítés továbbra is gondot jelentett a szakirányító szervezetek részére. A mozgósítást követően az 5. Hadsereg alárendeltségébe kerülő 101. önálló felderítőrepülő-ezred (MN 1219, Szolnok) 1984. március 31-ével megszűnt.³⁶ Személyi állományából, technikájából és a beszerzett Szuhoj Szu-22M típusú repülőgépekből április 1-jén, új hadrendi elemként, Taszáron megalakult a 101. felderítőrepülő-század (MN 1219). Az új szervezettel és a korszerű repülőgépekkel sem oldódott meg a légi felderítés problémája, mert hiába állt rendelkezésre a beszerzett KKR-IT felderítőkonténer, a felderítési feladatok végrehajtására az állományilletékes parancsnokság nem alkalmazta azokat.³⁷ Gondot jelentett az is, hogy a légi felderítési adatok vételére ezredsinten nem állt rendelkezésre rádió-vevőkészülék. Felderítőberendezések hiányában a vizuális légi felderítés képessége korlátozott volt.

A tervidőszakban a korábban elfogadott keret helyett (175 milliárd Ft) csak 160,5 milliárd Ft-ot biztosítottak technikai eszközök beszerzésére. Ez 20%-os csökkentést jelentett. Ennek következtében maradt el (más harci technikai eszközök mellett) a tervezett 270-ből közel 130 db szállító és fegyvernemi páncélozott jármű beszerzése.³⁸ Ez kihatással volt a felderítő-harcjárművek (BRM) beszerzésére is, helyettük csak gyalogsági harcjárműveket szerezhettek be a felderítőcsapatok részére.

³⁵ HIM KI 197/27/20 357/020/8 – A „KÉKES-83” HDS. felderítő-rendszergyakorlaton részt vevő csapatok harcászati felkészültségének biztosítása.

³⁶ HIM KI 1/45/72 974/72/148 – 101. f. re. e. HNYTL

³⁷ POLGÁR Ervin ny. vezérőrnagy: A csapatfelderítés fejlődése és helyzete az 1945–85-ös években. p. 17.

³⁸ M. SZABÓ Miklós: A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története (1980–1989). p. 203.

1984 decemberében az 5. Hadsereg felderítőfőnöki beosztást Gyuricza Béla ezredestől Németh Sándor ezredes vette át. Az általuk aláírt jegyzőkönyv szerint³⁹ a felderítőtörzsek és -alegységek békeállománya biztosította a hadiszervezetre történő időbeni áttérést, a mozgósítandó állomány lebiztosított volt, zömében harcszerűen képzett. A törzsek és alegységek feltöltöttsége 70–80% között változott. Hiány jelentkezett az ezredek felderítőszázadainál a szakaszparancsnokok, illetve a rádiófelderítő szaktisztek és tiszthelyettesek vonatkozásában.

A hadosztályok felderítőfőnökei és a felderítőalosztályok tisztjei megfelelő szakmai képzettséggel rendelkeztek, képesek voltak feladataik ellátására. A felderítő-zászlóaljknál megszilárdult az egyszemélyi vezetés, a törzsek összekovácsoltságának javítására volt szükség.

Az ezredek felderítőfőnökeinek csak 25%-a rendelkezett akadémiai végzettséggel. A felderítőalegységek változó színvonalon, de a programoknak megfelelően teljesítették kiképzési feladataikat, sikeresen vettek részt különböző gyakorlatokon. A vártnál lassúbb volt a fejlődés az idegenhadsereg-ismereti kiképzésben. A megtartott módszertani bemutatók és a kiadott segédletek jelentős mértékben egységesítették, ezáltal megkönnyítették a felderítőcsapatok békeidős feladatainak teljesítését, a végrehajtott gyakorlatok pedig biztosították a várható háborús tevékenységre történő felkészülést és a feladatok begyakorlását.

A tervidőszak végére a felderítőcsapatok szervezetenként kiteljesedtek, a felderítés elvei és a felderítési feladatok végrehajtási módja egységessé és begyakorlottá vált, biztosított volt a felderítőcsapatok eredményes alkalmazhatósága. A bevált gyakorlatnak megfelelően folyt a kiképzés. A csapatok eredményesen hajtották végre a megfelelő időszakra előírt hegyi, téli és vízi összevonásaikat, valamint előírt kötélék-lőgyakorlataikat.

d) A „BAKONY” középtávú fejlesztési terv (1986–1990)

A VII. ötéves tervhez kapcsolódó, 1986–1990 közötti „BAKONY” középtávú fejlesztési tervben az 1984. december 6-án hivatalba lépett új honvédelmi miniszter, Oláh István vezérezredes által javasolt változtatások jelentek meg. Az új miniszter szerint a szervezeti fejlesztés létszámtartalékai elfogytak, a katonai szervezetek keretesítése nehezen elviselhető terhet jelentett a csapatok számára. Javaslat született arra, hogy az 5. Hadsereg alárendeltjeinek hadosztály-ezred szervezeti struktúráját hadtest-dandár struktúrára változtassák. A politikai vezetés elfogadta a honvédelmi miniszter javaslatát. Az EFE (különösen pedig a szovjet) katonai vezetés nem lelkesedett ugyan az ötletért, de elfogadta, hogy a Magyar Néphadsereg – a Varsói Szerződés típus szervezeteitől eltérő módon – szervezte át haderejét.

Az 1986. augusztus 1-jén megkezdett „BAKONY-I”-feladat⁴⁰ változások közeledtét jelezte.

³⁹ HIMKI 197/22/5 268/05/1 5. HDS FEF átadás-átvételi jegyzőkönyv.

⁴⁰ MNVK Szerv. Csoportfőnökség 00160/1986. számú intézkedése.

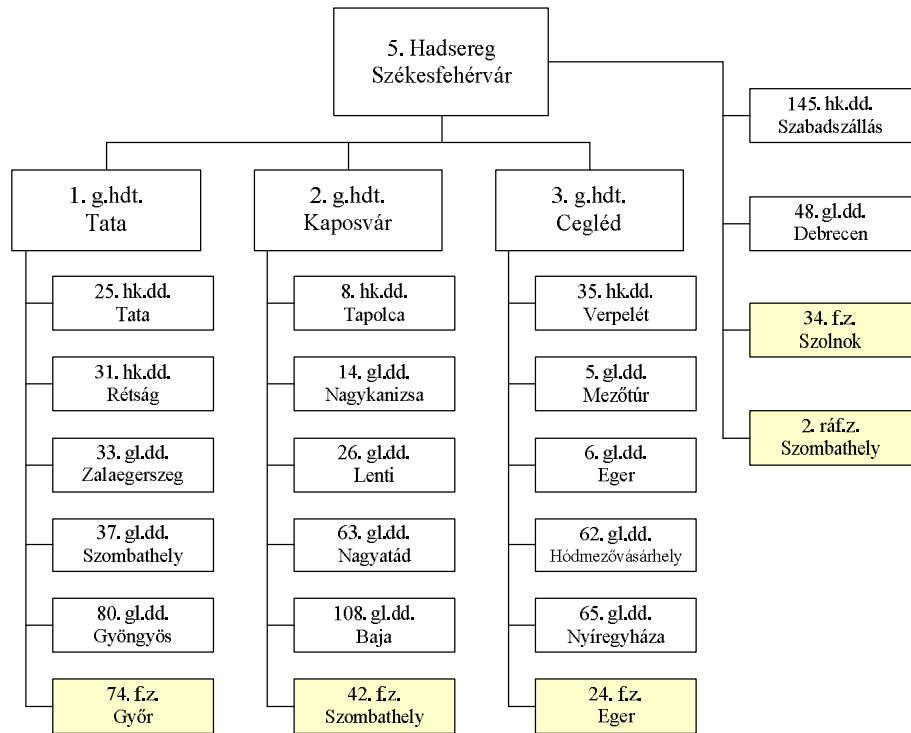
A BMP-1-gyel felszerelt elsőlépcső-felderítőzászlóaljok állománytáblájában növelték a BMP-irányzók báziskiképzési létszámát. A szombathelyi és a győri zászlóaljok 1. és 2. csapatfelderítő századaihoz BMP-1K3, illetve BRM-1K felderítőparancsnoki harcjárművet rendszeresítettek.⁴¹ A győri zászlóalj állományát kiegészítették egy légvédelmi rakétaszakasszal (SZTRELA-2).

A másodiklépcső-zászlóaljok állománytáblájában nem történt változás.

A „BAKONY-II” („RUBIN”)-feladat⁴² jelentős változásokat eredményezett az MN-en belül.

A szárazföldi csapatoknál az addigi nyolc magasabbegység-parancsnokság helyett három új szervezetű gépesített hadtestparancsnokságot hoztak létre. A tizennégy lövészezred helyett tizenkét lövészdandár, a nyolc harcokoszred helyett öt harcokosidandár alakult.

A gépesített lövész- és a harcokosidandárokba egy-egy tüzérosztályt, és 4+2 gépesített lövész-, illetve harcokosizászlóaljat is szerveztek. A hadtestek közvetlen alárendeltségébe felderítő-zászlóaljat, a dandároknál közvetlen felderítőszázadot szerveztek, amelyben négy felderítőszakasz és egy lokátorszakasz kapott helyet.

⁴¹ HIM KI 197/40/22 562/22/21–42. f. z. HNYTL

⁴² MNVK Szerv. Csoportfőnökség 00225/1986. számú intézkedése az MN szárazföldi csapatai új szervezeti felépítésre történő áttérés végrehajtására.

A hadsereg állományában ezzel nem emelkedett a zászlóalj, a harckocsik, valamint a páncéltörő és a tüzérfegyverek száma, de az 5–6 zászlóaljjal rendelkező dandár már jobban megfelelt a harc feltételezett dinamikájának, és az alegységek feltöltöttsége is javult.

Az új szervezeti rend változásokat hozott a felderítés vezetési szintjeiben és a csapatok állományát érintően is.

Az 5. Hadsereg parancsnokságának törzsében lévő felderítőosztály és a seregtestközvetlen csapatok állományába tartozó két önálló felderítőszervezet (a 2. önálló rádiófelderítő zászlóalj és a 34. felderítő-zászlóalj) változatlanul maradt.

A régi struktúrában meglévő hat hadosztályparancsnokság szervezetében felszámolták a felderítőalosztályok állományát. A három új gépesített hadtest felderítő törzse 5–6 fős állománnyal alakult meg.

A hadtestek felderítőfőnökei szakmai alárendeltségébe tartoztak az újonnan kialakított gépesített lövész- és harckocsidandárok felderítőfőnökei és alárendeltjei, valamint a hadtestközvetlen felderítő-zászlóalj.

A dandárok állományában a dandárok felderítőfőnökei mellé felderítő-hadművelési tisztet szerveztek és a felderítőszázad szakaszparancsnoki beosztásait tiszti helyre módosították.

A „RUBIN”-intézkedés jelentősen csökkentette a felderítőcsapatok számát.

A korábbi nyolc hadosztályközvetlen felderítő-zászlóalj helyett csak három hadtestközvetlen felderítő-zászlóalj maradt (bár létszámuk és technikai eszközeik száma nőtt).

A 15/67. felderítő-zászlóaljat (MN 5328, Nyíregyháza) felszámolták. Az állomány további szolgálatot vállalt hányadát áthelyezték a 3/24. felderítő-zászlóalj állományába. Ide csoportosították át a zászlóalj anyagainak egy részét, míg a többit meghatározott raktárakba, bázisokra adták le. A felszámolt szervezet jogutódjaként a 24. felderítő-zászlóaljat jelölték ki.⁴³

A 7/113. felderítő-zászlóalj (MN 7842, Kiskunfélegyháza) szintén megszűnt. Személyi állományát és technikai eszközeit átcsoportosították az 1/74. és a 2/42. felderítő-zászlóaljakhoz. A megszüntetett szervezet jogutódja az 1/74. felderítő-zászlóalj lett.⁴⁴

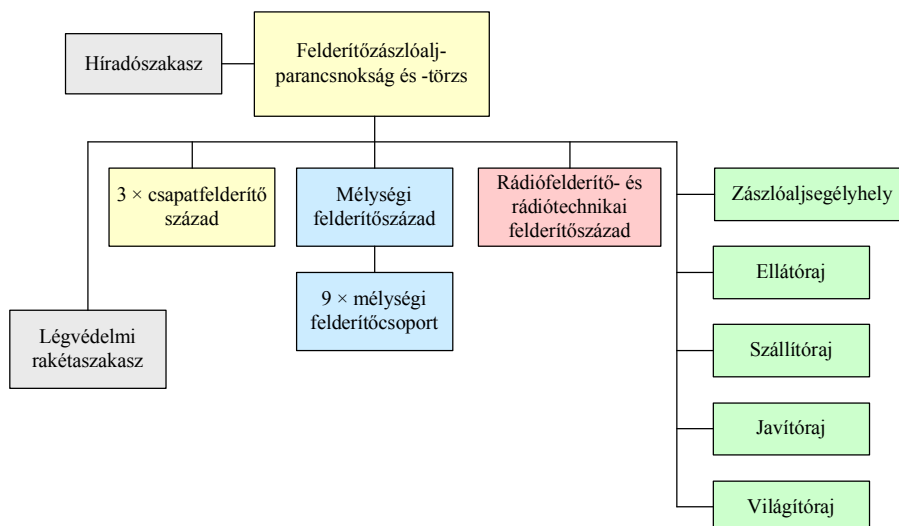
Megszűnt Lentiben a 9/54. felderítő-zászlóalj (MN 7842) is. Személyi állományát és technikai eszközeit az 1/74. és a 2/42. felderítő-zászlóaljak vették át. A szervezet jogutódjaként a 1/74. felderítő-zászlóaljat jelölték ki.⁴⁵

Az 1/74. felderítő-zászlóalj (MN 9550, Győr) és a 2/42. felderítő-zászlóalj (MN 9027, Szombathely) a „RUBIN”-szervezés szerinti új állománytáblára tértek át.

⁴³ HIM KI 1/45/72 974/72/101 – 67. f. z. HNYTL

⁴⁴ HIM KI 197/40/22 562/21/16 – 113. f. z. HNYTL

⁴⁵ HIM KI 197/40/22 562/21/16 – 54. f. z. HNYTL

A felderítő-zászlóaljakat további egy csapatfelderítő századdal egészítették ki, így a zászlóalj már három csapatfelderítő századdal rendelkezett. A mélységi felderítőszázad állományában lévő csoportok számát hatról kilencre növelték. A rádiótechnikai felderítőszakaszt átcsoportosították a 2. önálló rádiófelderítő zászlóaljhoz. Szervezetét egy SZTRELA-2M-szakasszal egészítették ki. A megnövelt létszámú szervezet feltöltési igényét a felszámolt 54. és 113. felderítő-zászlóaljaktól átcsoportosított állománnyal és technikai eszközzel elégítették ki.

A Győrben települt 74. felderítő-zászlóalj (MN 9935) a megszünt 11. harcokosihadosztály parancsnokának alárendeltségéből az újonnan létrehozott 1. gépesített hadtestparancsnok alárendeltségébe került (lényegében csak szervezeti névváltozást jelentett).⁴⁶

A szombathelyi 42. felderítő-zászlóalj (MN 9027) a felszámolt 8. gépesített lövészhadosztály parancsnokának alárendeltségéből a 2. gépesített hadtestparancsnok alárendeltségébe került.⁴⁷

Az egeri 24. felderítő-zászlóalj (MN 3855) a felszámolt 4. gépesített lövészhadosztály parancsnokának alárendeltségéből a 3. gépesített hadtestparancsnok alárendeltségébe került. Megnövelt létszámú szervezetét a felszámolt 67. és a 113. felderítő-zászlóaljak állományából biztosították.⁴⁸

⁴⁶ HIM KI 197/40/22 562/21/86 – 74. f. z. HNYTL

⁴⁷ HIM KI 197/40/22 562/21/86– 42. f. z. HNYTL

⁴⁸ HIM KI 1/45/72 974/72/88 – 24. f. z. HNYTL

Évek	1965–1986	1987–1990	
Hadosztály- és hadtestközvetlen felderítő-zászlóaljok száma	6	3	
Ezred- és dandárközvetlen felderítőszázadok száma	Gépesített lövész-	15	9
	Harcokosi-	8	4
	Összesen	23	13

Az 1988-as „BAKONY–III” szervezési intézkedés már csak a rádiófelderítő alegységeket érintette.

1988-ra a Magyar Néphadsereg békelétszáma 106 800 fő volt. Ebből a szárazföldi csapatok kötelékében 54 700 fő szolgált. A csapatoknál összesen 1435 harcokosi, 2310 páncélozott szállító harcjármű, 27 tüzérségi rakétaindító, 1750 táborigényező, 270 páncéltörő löveg és kb. 50 önjáró hídvető állt szolgálatban.⁴⁹

Az új haderőstruktúra miatt újra kellett gondolni a kiképzés rendjét, de új rendszert nem kellett bevezetni.

Az 1987 októberében tartott „BAZALT–87” és az 1988-as „BARÁTSÁG–88” nagyszabású gyakorlatokat követően⁵⁰ egyre inkább a pénzügyi forrásokat jobban kimélő parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatok kerültek előtérbe.

A „RUBIN”-feladat végrehajtásával az MN felderítőcsapatainak szervezete, ha csak rövid időre is, de nyugvópontra jutott.

Az 1988-ban kiadott 031/1988 számú hadseregparancsnoki intézkedés a felderítés hatékonyságának növelését írta elő.⁵¹ Ezt a korábbi utasítás kiadása óta bekövetkezett haderő-átstruktúrázás és az alkalmazási elvekben történt változások indokolták.

1989 júniusában az 1. gépesített hadtest felderítő-rendszergyakorlatot tartott. A gyakorlaton a törzsek már hatékonyabban dolgozták fel a beérkezett felderítési adatokat és a felderítőhíradás is megbízhatóbban működött.

A Magyar Néphadsereg és ezen belül a hadműveleti-harcászati rendeltetésű felderítőcsapatok így jutottak el az évtized végéhez, amikor a társadalomban és a hadseregben is megkezdődött a rendszerváltás.

⁴⁹ <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/89.html>; letöltés: 2013.04.12.

⁵⁰ Dr. SZÁNTÓ Mihály: A Magyar Honvédség a rendszerváltás után 1989-2000. <http://szantomihaly.gportal.hu/gindex.php?pg=17381549&nid=2891246>; letöltés: 2013.02.12.

⁵¹ HIM KI 197/25/1 326/01/31 MN 5232. Az MN 5232 Pk 031/1988. számú intézkedése a felderítés hatékonyságának növelésére.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Az 5. Hadsereg története (1961. augusztus 01. – 1980. december 31.). Székesfehérvár, 1986. Nyt. szám: 00438/86, MN 5. HDS.
- BÜKI Béla: A hadműveleti és harcászati felderítés jelenlegi helyzete és távlati fejlesztésének irányelvei.
- <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/89.html>;
letöltés: 2013.04.12.
- KRISKA György:
A csapatfelderítés (hadműveleti és harcászati felderítés) fejlődésének története. HM MNVK 2. Csoportfőnökség, 1985.
- M. SZABÓ Miklós:
A Zrínyi Miklós Katonai Akadémia története (1980–1989). Zrínyi Kiadó, Budapest, 2011.
- MAGYAR Ildikó százados:
A Magyar Néphadsereg minőségi fejlesztése az 1970-es években.
In: Hadtudomány, XX. évfolyam elektronikus szám, 2010.
http://www.mhtt.eu/hadtudomany/2010/2010_elektronikus/2010_e_14.pdf;
letöltés: 2013.04.06.
- MNVK Szerv. Csoportfőnökség 00225/1986. számú intézkedése az MN szárazföldi csapatai új szervezeti felépítésre történő áttérés végrehajtására.
- POLGÁR Ervin ny. vezérőrnagy:
A csapatfelderítés fejlődése és helyzete az 1945–85-ös években.
Egyetemi Jegyzet. ZMNE, Budapest, 2001.
- SZANI Ferenc: Néphadsereg 1957–1989 (A Magyar Honvédség 150 éve). Honvéd Kiadó, Budapest, 1999.
- Dr. SZÁNTÓ Mihály: A Magyar Honvédség a rendszerváltás után 1989–2000.
<http://szantomihaly.gportal.hu/gindex.php?pg=17381549&nid=2891246>;
letöltés: 2013.02.12.

NYÁRI DEZSŐ NY. ALEZREDES

**A HADSEREG FELDERÍTŐ-
RENDSZERÉNEK KIALAKÍTÁSA,
A FELDERÍTŐ-RENDSZERGYAKORLAT
SZEREPE ÉS JELENTŐSÉGE
AZ IDŐSZAKBAN**

A téma mélyebb kifejtése előtt szükséges tisztázni a hadsereg felderítőrendszerének a fogalmát. A hadsereg felderítőrendszere azokat az erőket és eszközöket foglalta magában, amelyek a hadsereg szervezetszerű állományába tartozó csapatfelderítő, mélységi felderítő, rádió- és rádiótechnikai felderítő, gépesített lövész, harckocsizó, valamint tüzér, rakétatüzér, műszaki, vegyvédelmi és csapatrepülő alakulatoktól – térben és időben összehangolva – valamilyen műveleti tevékenység felderítőbiztosítása érdekében alkalmaztak, vagy megerősítésként, támogatásként rendelkezésre bocsátottak.

A hadsereg felderítőrendszerének célja a hadsereg hadműveleti feladatainak végrehajtásához szükséges, az ellenségről, a terepről és az időjárásról szóló adatok megszerzése, értékelése és továbbítása a vezetés számára.

A hadsereg felderítőrendszerének komponensei békében elhelyezési körleteikben kiképzést folytattak. Katonai feszültség időszakában elemei szétbontakoztak, települtek, de egyes komponensek békeelhelyezési körleteikből szétbontakozás nélkül is képesek voltak szakfeladataik végrehajtására. A rendszer egyes elemei aktivizálásra kerülhettek gyakorlatok során is.

A felderítő-rendszergyakorlatokat a HM direktívákban és a Kiképzési Csoportfőnök (később Kiképzési Főfelügyelő) által kiadott Kiképzési Intézkedésekben meghatározottak szerint, általában 3–5 évenként tartották. A felderítő-rendszergyakorlatok végrehajtására az 5. Hadsereg parancsnoka éves kiképzési intézkedésében rendelkezett.

A hadsereg felderítőrendszerével kapcsolatos elméleti kérdések kidolgozása kezdetben az MNVK 2. csoportfőnökség 9. önálló osztálya, az 5. Hadsereg felderítőosztálya, majd 1978-tól az MNVK 2. csoportfőnökség Hadműveleti és harcászati szolgálata feladatkörébe tartozott. A téma részletes kimunkálásához a magasabbegységek felderítőtörzsei, ez egységek felderítőfőnökei és a felderítés különböző területén szolgálatot teljesítő tisztii állomány gyakorlati tapasztalataival járult hozzá.

Az 1970–1990 közötti időszakban a felderítőrendszer kialakítását és fejlődését az alábbi tényezők befolyásolták:

1. A hadsereg háborús alkalmazására vonatkozó elgondolás, a hadműveleti irányokban települt erők és eszközök képességei.

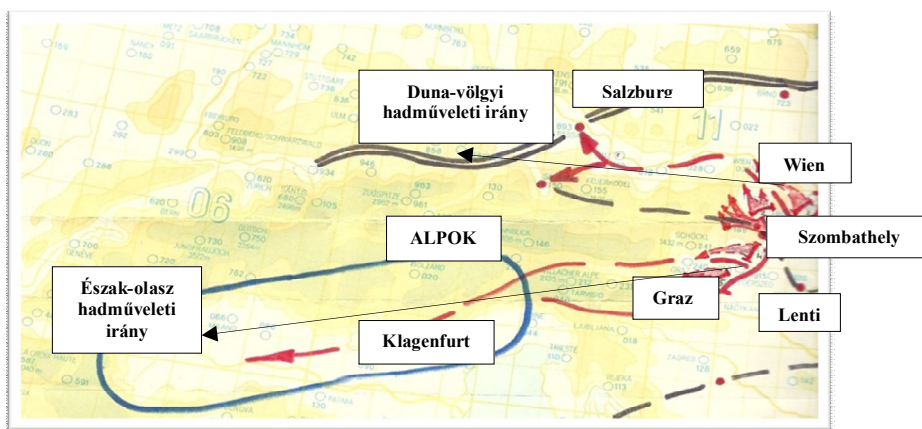
2. A felderítőcsapatok elhelyezése és annak változásai.
3. A hadsereg fegyverzetének és harci-technikai eszközeinek cseréje, az azt követő szervezeti átalakítások, változások.

1. Az alkalmazásra vonatkozó elgondolás és a felderítőrendszer kapcsolata

– Az 5. Hadsereget a Duna-völgyi és az észak-olasz hadműveleti irányokban (az atomfegyverek alkalmazására történő áttérés állandó készenléte mellett) a Délnyugati vagy Kárpát Front koalíciós kötelékében tervezték alkalmazni.

– A hadműveleti irányok kezdetben medencékbe vezettek, majd irányokra szűkültek, a bevezető szakaszt a közepesen átszabdelt terep, közepes és kis vízi akadályok jellemezték.

– A hadműveleti mélységben magas hegység (Alpok) hegyvonulatai helyezkedtek el, amelyek jelentősen befolyásolták a kiképzést, a felderítőalegységek alkalmazását. Megnőtt a mélységi felderítés, valamint a gyalog tevékenykedő felderítőszervek jelentősége.

A támadó hadművelet végrehajtására vonatkozó koalíciós elgondolás megvalósíthatósága a Duna-völgyi és az észak-olasz hadműveleti irányokban erősen megkérdőjelezhető volt. A hadműveleti irányok terepviszonyait figyelembe véve csak a Bécsi- és a Grazi-medencében lett volna lehetőség a harci technikai eszközök tömeges alkalmazására, a támadásra és az ellenség védelmének áttörésére vonatkozó doktrinális elgondolások érvényesítésére. Hadműveleti értelemben vett támadó tevékenység folytatására a továbbiakban korlátozott lehetőség volt. Különösen az észak-olasz irányban, az Alpok átjáróin, hágóin a harci technikai eszközök tömeges alkalmazása lehetetlennek bizonyult volna. A felderítőszervek közül valószínűleg csak a mélységi felderítő- és a különleges mélységi felderítőcsoportok, a gyalog tevékenykedő felderítőszervek, és a rádió- és rádiótechnikai felderítőalegységek lettek volna képesek korlátozott mértékű adatszolgáltatásra.

A két hadműveleti irányban számba vehető „idegen” erők (1970–1990)

Az észak-olasz hadműveleti irányban elsősorban területiális erőkkel számoltunk. Korlátozott katonai képességekkel rendelkeztek, de helyismeretük és a terep adta lehetőségek jó kihasználása következtében mégis komoly erőt képviseltek. A hadműveletek második-harmadik napján már egy alpesi vagy gépesített hadtest megjelenésével is számoltunk, amelyek már a modern hadviselés minden eszközével rendelkeztek, beleértve az atomfegyvereket is.

A Duna-völgyi hadműveleti irányban folytatott hadművelet során egy páncélgránátos hadosztály (vagy annak részei), továbbá megerősített körletekben lévő területiális erők tevékenységét feltételeztük.

A hadműveleti irányokban nagyszámú stacionárius objektum, védőgát, duzzasztógát, vízi erőmű, gázelosztó és olajvezeték, hírközpont, erődkörlet volt. A csapatok harcrendi elemeit is beszámítva kb. 300–400 felderítési objektummal számoltunk. A hadsereg rendelkezésre álló felderítőerők és -eszközök az objektumok kb. 50%-át lettek volna képesek felderíteni, megsemmisíteni, illetve zavarni.

2. A felderítőcsapatok elhelyezése és annak változásai

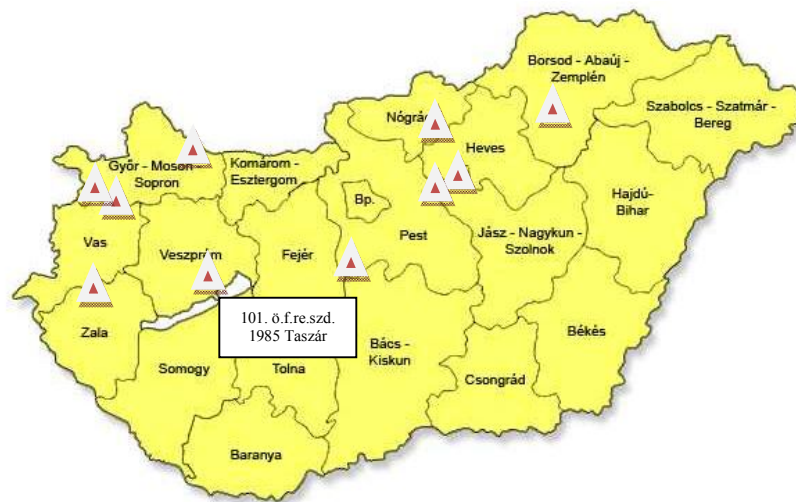
A felderítőrendszer hatékonysága szempontjából fontos tényező volt a rendszer komponenseinek elhelyezkedése és annak változása. Célként szerepelt, hogy a felderítőcsapatok telepítése feleljen meg a várható hadművelet elgondolásának. Egyes felderítőszervezeteknél követelményként határozták meg, hogy az adott alakulat békében határátlépés nélkül is legyen képes felderítési feladatok végrehajtására.

A felderítőcsapatok elhelyezése 1975. november 15-ig

- 42. felderítő-zászlóalj (Újdörögd);
- 54. felderítő-zászlóalj (Kaposvár);
- 74. felderítő-zászlóalj (Tata);
- 113. felderítő-zászlóalj (Kiskunfélegyháza);
- 24. felderítő-zászlóalj (Eger);
- 67. felderítő-zászlóalj (Nyíregyháza);
- 2. önálló rádió- és rádiótechnikai felderítő-zászlóalj (Budapest);
- 34. önálló felderítő-zászlóalj (az MNVK. 2. csoportfőnökség alárendeltségében) (Szolnok);
- 27. önálló mélységi felderítőszázad (az 5. Hadsereg alárendeltségében) (Szolnok);
- 101. önálló felderítőrepülő-ezred (Szolnok).

**A felderítőcsapatok elhelyezése az átcsoportosítások,
1976. szeptember 22. után**

Az átcsoportosításokat követően, az 54. felderítő-zászlóalj Kaposvárról Lentibe, a 74. felderítő-zászlóalj Tatáról Győrbe, a 42. felderítő-zászlóalj, valamint a 2. önálló rádió- és rádiótechnikai felderítő-zászlóalj pedig Újdörögdről, illetve Budapestről Szombathely helyőrségbe költözött. Az alakulatokat új települési helyükön a korábbinál jobb élet- és munkakörülmények várták, amelyek elősegítették a szakmai feladatok hatékonyabb végrehajtását. Az áttelepülést a felderítőcsapatok 1975. november 15. és 1976. szeptember 22. között, feszített tempóban hajtották végre, aminek eredményeként megteremtődött és rövidült a felderítőrendszer határ menti szétbontakoztatásának feltétele.

Az áttelepüléseket követően a felderítőcsapatok helyzete az alábbi volt:

- 42. felderítő-zászlóalj (Szombathely);
- 54. felderítő-zászlóalj (Lenti);
- 74. felderítő-zászlóalj (Győr);
- 113. felderítő-zászlóalj (Kiskunfélegyháza);
- 24. felderítő-zászlóalj (Eger);
- 67. felderítő-zászlóalj (Nyíregyháza);
- 2. önálló rádió- és rádiótechnikai felderítő-zászlóalj (Szombathely);
- 34. önálló felderítő-zászlóalj (az MNVK. 2. csoportfőnökség alárendeltségében) (Szolnok);
- 27. önálló mélységi felderítőszázad (az 5. Hadsereg alárendeltségében) (Szolnok);
- 101. ö. felderítőrepülő-ezred (Szolnok, 1985 után Taszár).

3. A hadsereg fegyverzetének és harci technikai eszközeinek cseréje, az azt követő szervezeti átalakítások, változások

3.1. Az 5. Hadsereg haditechnikai felszereltsége, a haditechnikai eszközök váltása (1970–1990)

Az 5. Hadsereg-parancsnokság (MN 5232) alárendeltségében lévő összefegyvernemi (gépesített lövész-, harckocsi-) magasabbegységek gépkocsizó lövészezredei 1971 szeptemberétől folyamatosan kerültek ellátásra D-944 típusú páncélozott szállító harcjárművel (PSZH). A jelentős mennyiségű PSZH-val (lövészezredenként 94 db) és modern harckocsival (lövészezredenként 31 db T-55A típusú harckocsi) felszerelt gépkocsizó lövészcsoportok megnevezése 1975. december 1-jétől gépesített lövészcsoportokra módosult. A hetvenes évek végén és a nyolcvanas évek elején megjelentek a BMP-1 típusú, nagy tűzerejű és terepjáró képességű gyalogsági harcjárművek és a T-72 típusú, 120 mm-es simacsövű löveggel szerelt modern harckocsik. Ezek a harcjárművek felvették a versenyt az idegen hadseregekben rendszeresített legkorszerűbb harcjárművekkel.

A harci technika minőségi váltásával és a csapatok elhelyezése háborús hadműveleti elgondolásnak megfelelő változtatásával a Magyar Néphadsereg már sok tekintetben megfelelt a modern hadviselés akkori doktrinális elveinek. Az összefegyvernemi csapatok haditechnika fejlesztései megkövetelték a felderítőcsapatok technikai felszereltségének és szervezetének fejlesztését is.

A felderítőcsapatok harci technikai felszereltsége (1970–1990)

1970-ben a hadosztályközvetlen felderítő-zászlóaljak és a gépkocsizó lövész-, valamint harckocsiezredek felderítőszázadai az alábbi felderítő technikai eszközökkel rendelkeztek:

Oldalkocsis motorkerékpárokkal és 10 darab felderítő-úszógépkocsival (D-442, FUG), amelyből négy parancsnoki felderítő-gépkocsi (PFUG vagy PFUG-I) volt. Az úszóharcocsi-század öt úszó harcokocsival (PT-76B) rendelkezett. A zászlóalj állományában egy felderítő-, egy úszóharcocsi-, egy mélységi felderítő-, és egy rádiófelderítő század volt. A zászlóalj fő felderítőtechnikáját az alábbi két harcjármű képezte:

PT-76 úszó harcokocsi (fent), felderítő-úszógépkocsi (lent)

3.2. Változások a felderítőcsapatok harci technikai eszközeiben és szervezeteiben (1970–1990)

A jelzett időszakot két részre oszthatjuk. Az első az 1971–1980 közötti időszak, a második az 1980–1990 közötti.

Az első időszakot az átfegyverzés és az azt követő szervezeti változások, valamint a felderítő-zászlóalj egységek szervezetének kialakítása jellemezte.

Csapatfelderítés

1971-ben a felderítőcsapatok részére elkészült a PSZH-F altípus. Az átfegyverzést a hadosztályközvetlen felderítő-zászlóaljknál kezdték. Ezzel egy időben az 5. Hadsereg elsőlépcső-magasabbegységei felderítő-zászlóaljainál az úszóharcocsi-századot megszüntették.

A felderítő-úszógépkocsikkal felszerelt század helyett csapatfelderítő századot hoztak létre. Állományába került a PSZNR-1 mozgócél-felderítő lokátorszakasz három mozgócél-felderítő lokátorral. A technikai váltást követően lehetővé vált hat felderítőcsoport alkalmazása a hadosztályközvetlen felderítő-zászlóalj csapatfelderítő századából.

PSZH-F (felderítő változat) felderítő-úszógépkocsi

A jelzett időszakban a gépesített lövész- és a harckocsiezredek felderítőszázadait is felszerelték PSZH-F harcjárművekkel. A felderítő-zászlóalj állományából az úszó harckocsikat a gépesített lövész- és a harckocsiezredek felderítőszázadaihoz csoportosították át.

Rádió- és rádiótechnikai felderítés

1974-ben a hadosztályközvetlen felderítő-zászlóaljak rádiófelderítő századainak állományába egy rádiótechnikai felderítőszakaszt szerveztek (2 db RPSZ-5 típusú lokátorral). Ezt követően a század a rádió- és rádiótechnikai felderítőszázad megnevezést kapta. A későbbiekben – 1987-ig – a rádiótechnikai felderítőerőknél változás nem történt.

3.3. Változások az 5. Hadsereg közvetlen alárendeltségébe tartozó, hadműveleti felderítésre kijelölt csapatainál

Rádió- és rádiótechnikai felderítés

A 2. önálló rádió- és rádiótechnikai felderítő-zászlóalj és a harcászati rádiótechnikai felderítőerők a hadászati felderítés hasonló szervezeteinek bázisán jöttek létre. Jellegükből és rendeltetésükből adódóan elsősorban békekiképzést folytattak. A 2. önálló rádiófelderítő-zászlóalj tevékenysége azonban meghaladta a békekiképzés kereteit. A zászlóalj 1976. október 1-jétől, a Szombathelyre történt áthelyezést követően békeelhelyezési körletéből valós rádiófelderítő tevékenységet is folytatott.

Mélyiségi felderítés

A mélyiségi felderítés helyével, szerepével és alkalmazásával kapcsolatos elgondolások az évtized során többször is változtak. Az évtized első felében még kizárólagosan hadászati jellegű felderítési feladatok végrehajtására tervezték alkalmazni. Az alkalmazás alapelve az volt, hogy a néhány (6–8) főből álló csoportokat (ritkábban osztagot) légi szállítást követő ejtőernyős kirakással juttattak el az ellenség 300–500 km távolságra lévő mélységébe. A csoportokat 4–5 napos felderítést követően bevonták. Az alkalmazás időtartamát a saját, illetve a szövetséges csapatok támadási üteme határozta meg (akkor egy szovjet hadosztály esetében napi 100–120 kilométeres támadási ütemmel számoltak).

A fenti alkalmazási elveknek megfelelően a mélyiségi felderítőkiképzésben hangsúlyos szerepet kapott az ellenség mélységében történő működés feltételeinek kialakítása, valamint az ejtőernyővel történő alkalmazás.

Az 1970-es évek első felében az 5. Hadsereg felderítőosztálya a hadműveleti feladatok felderítőbiztosításához szükségesnek látta a mélyiségi felderítés erőit és eszközeit is alkalmazni. Ennek az elgondolásnak a jegyében 1973. szeptember 1-jén a szolnoki 34. önálló felderítő-zászlóaljból kivált és önálló szervezetként megalakult az MN 27. mélyiségi felderítőszázad, állományában 13 mélyiségi felderítőcsoporttal. Az alakulat az 5. Hadsereg közvetlen alárendeltségébe tartozott.

A mélyiségi felderítéssel kapcsolatos újabb koncepcióváltás a 70-es évek második felében következett be, amikor a 2. csoportfőnökség feladatrendszerének támogatása helyett az 5. Hadsereg parancsnokának elhatározásához szükséges felderítési információk biztosítása kapott prioritást. Eredményeként került sor a mélyiségi felderítés szervezetének újabb átalakítására. 1977-ben a 34. önálló mélyiségi felderítő-zászlóalj az 5. Hadsereg parancsnokságának közvetlen alárendeltségébe került, így a 27. önálló mélyiségi felderítőszázad beolvadt a zászlóalj állományába. Az MNVK 2. csoportfőnökség csapatfelderítő osztálya 1977. december 1-jével Hadműveleti-harcászati felderítőszolgálatá alakult át.

Az 1980–1990 közötti időszakban folytatódott a felderítőcsapatok korszerű technikai eszközökkel történő ellátása, a jelentős számú levezetett gyakorlat magas szinten tartotta a felderítőcsapatok harckészültségi és kiképzési szintjét.

A felderítőcsapatok harci technikai eszközeinek fejlesztése, a szervezetek átalakítása (1981–1985)

Csapatfelderítés

A hetvenes évek végén megkezdtek, a nyolcvanas évek első felében pedig folytatták a korszerű, lánc talpas (BMP–1 típusú) páncélozott felderítő-harcjarművek és azok parancsnoki változatának beszerzését a felderítőcsapatok számára. A BMP–1 eszközökkel felszerelt hadosztályok hadosztályközvetlen felderítő-zászlóaljainál is rendszeresíteni kezdték a korszerű felderítő-parancsnoki (BRM–1K) és a felderítőszervek igényeinek megfelelően kialakított gyalogsági harcjarműveket (BMP–1 és BMP–1K3). Az elsőlépcső-magasabbegységek felderítő-zászlóaljainál az addig meglévő csapatfelderítő századot megszüntették, helyette kettő (1. és 2.) csapatfelderítő századot hoztak létre.

A BMP–1 gyalogsági harcjarmű BRM–1K típusjelű felderítő változata

1983-ban kezdték meg az ezredközvetlen felderítőszázadoknál még meglévő PT-76 úszó harckocsik kivonását. A kivonást (az átfegyverzés és az átcsoportosítás függvényében) 1983. december 31-ig hajtották végre. A gépesített lövész- és harckocsiezred-közvetlen századok állományában lévő úszóharckocsi-szakasz megszüntetése után három azonos szervezeti felderítőszakaszt terveztek felállítani három-három harcjárművel.

Mélyégi felderítés

A hadosztály felderítő-zászlóaljai mélyégi felderítőszázadainak mélyégi felderítőcsoportjait BMP-1 típusú harcjárművekkel (6–6 db) látták el. Ebben az időben a mélyégi felderítőerők alkalmazási körletekbe történő kijuttatását már nem csak légi úton történő kiszállítással és ejtőernyővel történő ledobással tervezték. A többféle telepítési mód bevezetésével nőtt a mélyégi felderítés hatékonysága.

Rádió- és rádiótechnikai felderítés

A győri 11/74. felderítő-zászlóalj (MN 9550) rádiófelderítő századánál megszüntették a rádiórelé-lehallgató szakaszt. Állományával az adatfeldolgozó, a rádiófelderítő és az iránymérő szakaszokat erősítették meg.

Átszervezések, csapatcsökkentések (1985–1990)

1986. augusztus 1-jével megkezdődött az új haderőszerkezetre történő átállás. 1987-ben megszüntették a szárazföldi csapatok nyolc magasabbegység-parancsnokságát, helyette két új gépesített hadtestparancsnokságot hoztak létre. A korábbi 3. hadtestparancsnokságot is gépesített hadtestparancsnoksággá szervezték át. A korábbi gépesített lövész- és harckocsiezredkekből tizenkét lövészdandár és öt harckocsidandár alakult meg.

A szervezési változások a felderítőcsapatokat sem hagyták változatlanul. A feladat keretében 1987. március 15. és szeptember 30-a között megszünt:

- a 67. felderítő-zászlóalj (MN 5328) Nyíregyházán;
- a 113. felderítő-zászlóalj (MN 1914) Kiskunfélegyházán;
- az 54. felderítő-zászlóalj (MN 7842) Lenti helyőrségben.

Az 1. gépesített hadtestparancsnokság Tatán alakult meg. A közvetlen alárendeltségébe tartozó 74. felderítő-zászlóalj (MN 9550) Győrben települt.

A 2. gépesített hadtestparancsnokság (Kaposvár) 42. felderítő-zászlóalja (MN 9027) Szombathely helyőrségben maradt.

A 3. gépesített hadtestparancsnokság (MN 6639) Cegléden jött létre. A közvetlen alárendeltségébe tartozó 24. felderítő-zászlóalj (MN 3855) Egerben települt.

A felszámolt felderítőszervezetek állományát és technikai eszközeit a megmaradt felderítő-zászlóaljok és a dandárközvetlen felderítőszázadok kapták.

A hadműveleti és harcászati rendeltetésű felderítőszervezetek az átszervezések után

Csapatfelderítés

A hadtestközvetlen felderítő-zászlóaljok csapatfelderítő századai egy századdal bővültek, így a felderítési feladatok végrehajtására három század és kilenc felderítőcsoporthoz (18 db BMP-1K eszközzel) állt rendelkezésre.

Az ezred/dandárközvetlen felderítőszázadok állományát három azonos szervezeti felderítőszakasz képezte. Az elsőlépcsőben lévő gépesített lövész- és harcoksidandárok egységesen négy BMP-1K és hat BMP-1 típusú felderítő harcjárművel rendelkeztek, és három felderítőcsoporthoz alkalmazását tették lehetővé.

Mélyégi felderítés

A 34. önálló mélyégi felderítő-zászlóalj állományát három azonos szervezeti mélyégi felderítőszázad, századonként kilenc különleges mélyégi felderítőcsoporthoz képezte.

A hadtestközvetlen felderítő-zászlóaljok állománya három mélyégi felderítőcsoporthoz bővült. A század a kilenc mélyégi felderítőcsoporthoz és a kilenc BMP-1K felderítő-harcjárművel jelentősen megerősödött.

Rádió- és rádiótechnikai felderítés

A haderőstruktúra átalakításával a hadműveleti és a harcászati rádiótechnikai felderítőerőket is átcsoportosították. A megszüntetett hadosztályok rádiótechnikai felderítőszakaszait (és a hadseregközvetlen rádiófelderítő zászlóalj rádiótechnikai felderítőszázadát) egy szervezetbe vonták össze és az 5. Hadsereg alárendeltségében (mint hadműveleti rádiótechnikai felderítő erőt) létrehozták a 83. önálló rádiótechnikai felderítő-zászlóaljat. Az átcsoportosítás 1987-ben hajtották végre.

4. A felderítőcsapatok és a felderítőerők alkalmazásának elvei, képességeik

A hadműveleti rendeltetésű felderítőcsapatok alkalmazása

A 34. önálló mélyégi felderítő-zászlóalj képes volt 27 különleges mélyégi felderítőcsoporthoz (KMFCS) alkalmazására a hadsereg hadműveleti tevékenységének teljes mélységéig (250–300 km). Minden alkalmazásra került KMFCS részére egy fő és egy-két tartalék működési körletet (30–50 km²) jelölték ki. A KMFCS a földet érést követően (a kijelölt működési körlet távolságától és nagyságától függően) 2–3 óra múlva érte el készenlétét és képes volt 2–3 járőr vagy figyelő telepítésével 2–3 fontos objektum felfedezésére, települési körzete behatárolására, a megszerzett adatok és információk továbbítására.

A 2. önálló rádió- és rádiótechnikai zászlóalj a hadsereg hadműveleti alkalmazásának megfelelő iránymérő alap alkalmazásával bontakozott szét, és képes volt annak nyolcszorosának megfelelő mélységig objektumok behatárolására.

Rövidhullámú tartományban képes volt: 24–48 rövidhullámú rádióforgalmi rendszer felfedésére és folyamatos figyelésére, valamint 24–48 rádióforgalmi rendszer időszakos figyelésére 450–500 km mélységig.

Ultrarövid-hullámú (100–500 MHz) tartományban (kilenc felfedő és lehallgató munkahely telepítésével) képes volt: 9–18 légi sávjában üzemelő rádióforgalmi rendszer felfedésére és folyamatos figyelésére, valamint 9–18 rádióforgalmi rendszer időszakos figyelésére 400 km mélységig.

Rádiórelé-tartományban (200–2400 MHz) képes volt végrehajtani négy rádiórelé-irány felfedését és figyelését, ezen belül egy időben nyolc távbeszélő- és négy géptávíró-csatornán továbbított közlemény rögzítését 50 km mélységig, továbbá rádiólokációs felderítést folytatni 50 km mélységig.

A hadtest önálló felderítő-zászlóaljai

Csapatfelderítés: a csapatfelderítő századok állományában lévő kilenc felderítőcsoport képes volt a hadosztály (hadtest) feladatának teljes mélységéig felderítést folytatni és 1–2 fontos és 2–3 kisebb jelentőségű objektumot felderíteni, helyét meghatározni. **A mozgócél-felderítő lokátorszakaszok** – állományukban 3–3 db PSZNR–1 vagy PSZNR–3 típusú felderítőlokátorral – technikai figyelőőrsöket telepítve képesek voltak felfedni a számukra kijelölt felderítési sávban megjelenő mozgó célokat (személyeket, technikai eszközöket) és meghatározni azok jellemzőit 12 km mélységig.

Mélységi felderítés: a mélységi felderítőszázadok állományában lévő kilenc mélységi felderítőcsoport légi úton történő kijuttatással 100–150 km, harcjárművel és/vagy gyalog 30–50 km mélységig volt alkalmazható. Első ütemben a csoportok kb. kétharmada volt alkalmazható. Alaprendeltetésük a felderítés volt, diverziós feladatokat ritkán hajtottak végre. Egy csoport (működési körzetében) 1–2 fontos célobjektum felderítésére és helyzetének meghatározására volt képes.

A rádió- és rádiótechnikai felderítőerők szervezete, állománya és technikai eszközei lehetővé tették a valószínű ellenség harcászati mélységében üzemelő fontosabb URH-rádió, rádiórelé- és rádiótechnikai eszköz felfedését, paramétereinek meghatározását, települési körletük behatárolását. Az iránymérő állomások mérési pontosságát és felderítési mélységét meghatározta a harcrend (alap) szélessége és a település körzetének domborzati viszonyai. A gyakorlati tapasztalatok alapján, a hazai terepviszonyokat figyelembe véve, a felfedés és a lehallgatás mélysége általában 30–50 km, míg az iránymérés mélysége 25–30 km volt.

Az ezred/dandárközvetlen felderítőszázadok állománya három (négy) azonos szervezetű felderítőcsoporttal képes volt 3–4 felderítőcsoport alkalmazására az ezred/dandár harc feladatának teljes mélységéig.

A szervezetszerű felderítőerők a hetvenes évek közepére képessé váltak a hadsereg előtt álló hadműveleti és harcászati felderítési feladatok végrehajtására.

A nyolcvanas évek fejlesztései tovább növelték a felderítőszervezetek hatékonyságát.

A hadsereg-felderítőrendszer képességei számszerű adatokkal kifejezve:

- **Csapatfelderítés:** max. 108 objektum (egyharmad FCS-tartalékot képezve 72 objektum);
- **Mélyégi felderítés:** max. 102 objektum (egyharmad FCS-tartalékot képezve 68 objektum);
- **Rádió- és rádiótechnikai felderítés:** max. 300 objektum (a sávon kívüli felderítést leszámítva 200 objektum);
- Fegyvernemi felderítőszervek: max. 40–60 objektum;
- **Mindösszesen:** max. 400–450 objektum.

A valóságban a hadsereg felderítőerői a 10–12 napig tartó hadművelet során reálisan 200–250 objektum felderítésére lettek volna képesek. Ennek során jelentős veszteségeket is elszenvedtek volna.

5. A fegyvernemi felderítés erői, eszközei és lehetőségei

A fegyvernemi és a szakcsapatok felderítőerői jelentős mértékben növelték a hadsereg felderítőrendszerének a képességeit.

Tüzércsapatok: a tüzérfelderítő szervek maximálisan 16 km mélységig voltak képesek értékelhető és a tüzérség számára felhasználható adatokat szolgáltatni.

Műszaki csapatok: a műszaki dandár felderítőszakasza növelte a felderítési lehetőségeket a nagyobb kiterjedésű műszaki létesítmények, pl. hidak, viaduktok, átkelők, útvonalak átvizsgálása és biztonságossá tétele vonatkozásában. A mélyégi műszaki felderítőszakasz a 34. önálló felderítő-zászlóalj állományába került. A hadosztályok műszaki felderítőalegységeinek állománya két műszaki felderítőrajjal bővült. Hadseregszinten 1987-ben, 70–80 műszaki felderítőszerv alkalmazására volt lehetőség.

Vegyivédelmi csapatok: a vegyi- és sugárfelderítő alegységeket korszerű automata sugárszintmérő készülékekkel (IH–31) és az atomrobbanás paramétereit meghatározó műszerekkel (WS–67) látták el. Új vegyi felderítő laboratóriumok (VLGCS, VLG–71) kerültek a hadsereg vegyivédelmi szervezeteihez. A felderítőrendszer részét képezték a vegyi-sugárfigyelő őrsök és a vegyi-sugárfelderítő járőrök, amelyek gyakran a felderítőcsoportokkal együtt oldották meg feladataikat.

Légi felderítés: a szolnoki repülőegység 1971. november 15-ével átalakult 101. önálló felderítőrepülő-ezreddé. Az ezred állományában kezdetben MiG–15BISZ és L–29 típusú oktatógépek tartoztak. A MiG–15BISZ felderítő-repülőgépeket 1975-ben kivonták a hadrendből. A felderítőrepülő-ezred 1985-ben felderítőrepülő-századdá alakult. A 101. felderítőrepülő-század Szolnokról Taszárra települt át. Az ezred 12 db Szu–22M3 és 3 db Szu–22M3UTI vadászbombázó-repülőgéppel rendelkezett.

Feladata a vizuális figyelés, a légi fényképezés és rádiólokációs felderítés volt, és elsősorban a hadműveleti felderítés igényeit elégítette ki. Ezen feladatának azonban az együttműködés nehézségei és az eltérő alárendeltség miatt csak korlátozott mértékben tudott eleget tenni.

L-29 gyakorló repülőgép (fent), Szu-22M Fitter (NATO-kód) felderítő-repülőgép (lent)

6. Felderítő-rendszergyakorlatok (1970–1990)

A felderítő-rendszergyakorlatok az 1970-es évektől váltak a felderítő törzsek, a szervezetszerű felderítőegységek és -alegységek, továbbá a felderítőrendszerbe bevonható fegyvernemi felderítőszervezetek összekovácsolásának, az új alkalmazási elvek és elgondolások kipróbálásának a színterévé. A seregtestek és a magasabbegységek szintjén végrehajtott gyakorlatok feltárták a felderítőrendszer hiányosságait, de annak pozitív oldalait is.

1970–1990 között négy felderítő-rendszergyakorlatot tartottak, amelyek hasznos tapasztalatokkal szolgáltak a felderítés elméleti és gyakorlati kérdéseinek kimunkálásához.

Ezek időrendi sorrendben az alábbiak voltak:

- 1973: Hadosztályszintű felderítő-rendszergyakorlat;
- „SZIGETVÁR–1977” Hadosztályszintű felderítő-rendszergyakorlat;
- „KÉKES–83” Hadsereg szintű felderítő-rendszergyakorlat;
- 1989: Hadtests szintű felderítő-rendszergyakorlat.

A felderítő-rendszergyakorlatok összegzett tapasztalatai

Felderítőtörzsek:

- a hadsereg és a hadosztályok felderítőtörzseiben munkacsoportokat hoztak létre (a hadosztályoknál három munkacsoport működött, tevékenységébe bevonásra kerültek a felderítő-zászlóaljok vezetési csoportjai is);
- felderítő adatgyűjtő és értékelő központ került kialakításra, ami meggyorsította az adatok értékelését és a tájékoztatást;
- az egységek, magasabbegységek törzseiben gyakran fordultak elő vezetési, munkaszervezési hibák, a felderítőszerveket gyakran rutinszerűen és sablonosan alkalmazták;
- a felderítőtörzsek sokat fejlődtek a felderítés megtervezése, megszervezése terén, a felderítőszervek képesek voltak bonyolult időjárási körülmények között, éjszaka is alaprendeltetésüknek megfelelően tevékenykedni.

Felderítőcsapatok, -szervek:

- a törzsek egyesített figyelőrsöket alkalmaztak, amelyekben a felderítő-, a tüzér-, valamint a vegyi-sugárfelderítő és a műszaki felderítőerők és -eszközök közösen hajtottak végre feladatokat;
- a feladat összetett jellege miatt a felderítőosztag és a harcfelderítést végrehajtó alegységek tevékenységének kimunkálását részben sikerült végrehajtani;
- a mélységi felderítőcsoportokat, kijuttatásukat követően, több esetben „magukra hagyták”, nem történt intézkedés bevonásukra;
- a hadsereg felderítőosztálya nem használta ki a légi felderítés lehetőségeit, a rendelkezésre álló felderítő-repülőgépek ritkán kerültek alkalmazásra.

A hadsereg- és hadosztályszintű felderítő-rendszergyakorlatok megmutatták, hogy a felderítés az 1970–1990 közötti két évtizedben számottevően fejlődött, jelentős mértékben gyarapította a magyar katonai kultúrát és méltán vívott ki elismerést a hadseregben.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BÉCSIK László: A tüzérfelderítés a hadsereg hadműveletében.
Tanségédlet, ZMKA, 1969.
- Dr. BÁNKI Imre ezredes: A mélységi felderítés története.
In: Felderítő Szemle, VIII. évfolyam 2. szám, 2009. július. pp. 137–148.
- Dr. FÜZESI Ottó: A felderítés fogalomrendszerének elemzése.
In: Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, 7. évfolyam 3. szám, 2003. pp. 128–137.
- IMRE Lajos ezredes:
A hadászati rádiófelderítés a hidegháború éveiben.
In: Felderítő Szemle, VIII. évfolyam 2. szám, 2009. július. pp. 94–99.
- JAKUS János:
A VSZ gyakorlatainak jellemző vonásai a feltételezett délnyugati hadszíntéren.
In: Hadtudomány, XV. évfolyam 3. szám, 2005. október.
- KÁNTOR Ferenc vezérőrnagy: A csapatfelderítés, valamint a hadműveleti és harcászati felderítés fejlődése (1960–1990).
In: Felderítő Szemle, VIII. évfolyam 2. szám, 2009. július. pp. 131–136.
- POLGÁR Ervin ny. vezérőrnagy:
A csapatfelderítés fejlődése és helyzete az 1945–85-ös években.
Egyetemi Jegyzet, ZMNE, Budapest, 2001.
- SZÉPLAKI János: Az összefegyvernemi hadsereg felderítőerői és -eszközei alkalmazásának sajátosságai és lehetőségei a védelmi hadművelet előkészítésének időszakában.
Doktori értekezés, 1990.
- SZÉPLAKI János: Hadműveleti és harcászati felderítőerők és -eszközök harci lehetőségeinek és várható tevékenységük vizsgálata az összefegyvernemi hadsereg első támadó hadműveletének békében történő előkészítése időszakában.
Kandidátusi értekezés, 1975.

GABROVSZKY GÁBOR NY. ALEZREDES

**CSAPATAINK ELŐTT –
AZ ELSŐLÉPCSŐ-HADOSZTÁLYOK
FELDERÍTŐ-ZÁSZLÓALJAINAK
KIEMELT FELADATAI**

Bevezető

Az elsőlépcső-hadosztályok felderítőerőit a mélységi, a rádió- és rádiótechnikai-felderítő, valamint a csapatfelderítő erők képezték, kiegészítve rádiólokációs, tűzér-, műszaki, valamint vegyi-sugárfelderítő erőkkel. Megerősítésként légi felderítőerők is rendelkezésre álltak.

Objektumait az ellenség mindazon erői, szervezetei, haditechnikai eszközei, műszaki berendezései, valamint tereptárgyak és hadszíntéri elemek, harcéljárások, a terep- és időjárás tényezők képezték, amelyek a saját csapatok számára veszélyt, akadályt jelenthettek feladataik végrehajtása során. Különböző módszerek és harcéljárások alkalmazásával gyűjtötték az adatokat. Ahhoz, hogy azokat időben megszerezzék, különlegesen kiképzett katonákat, szerveket és eljárási módokat alkalmaztak. Szervei a figyelőőrs, a fülelőőrs, a felderítőjárőr, a felderítőosztag, a vállalkozást és lesállást végrehajtó csoportok voltak.

A csapatfelderítők az ellenség mélységében tevékenykedtek, ezred esetében 30, hadosztály esetében 50 kilométer mélységben, a hadosztály peremvonala előtt, annak 20 km széles támadási sávjában. Felszerelésük kézfegyverekből, nagy tűzerővel rendelkező harcjárművekből, adatmeghatározó, mérő-, illetve híradóeszközökből, műszaki felderítőkészletből, vegyi-sugárfelderítő és -mentesítő készletből, valamint a hadtápellátást biztosító felszerelésekből, túlélést lehetővé tevő eszközökből és anyagokból álltak. Az akkori hadtápbiztosítás eszközei és felszerelései nem hasonlíthatók össze a mai logisztikai biztosítás eszközrendszerével.

Az atomfegyverek és más korszerű csapásmérő eszközök elterjedése tovább növelte a felderítés jelentőségét. Fő feladatát képezte a pontos (koordináták szerinti) megbízható adatok biztosítása az összefegyvernemi parancsnokok elhatározásához. Ezt a korántsem egyszerű feladatot a csapatok és eszközök fokozatos fejlesztésével, a képességek növelésével lehetett teljesíteni, fejlődésük szorosan kapcsolódott az összefegyvernemi csapatokéhoz.

A harcoló csapatok előtt a felderítés megszervezése magában foglalta:

- a kapott feladat részletes tanulmányozását;
- a helyzet értékelését, a felderítőfőnök és az összefegyvernemi parancsnok elhatározásának, jelentésének összeállítását;

- a várható feladatoknak megfelelő erők és eszközök mennyiségének meghatározását, kijelölését, előzetes felkészítését;
- az előzetes harcintézkedések kidolgozását és eljuttatását az érintett parancsnokokhoz;
- a felderítés irányának és feladatának konkrét megtervezését, az erők mindenoldalú felkészítését;
- a feladatok és adatok minden időjárási helyzetnek és napszaknak megfelelő beszerzését, rögzítését és jelentését.

Kiemelt, egyben a legbonyolultabb feladat volt a csoportok, a járőrök, és az osztagok kijuttatása az ellenség mélységébe, megfelelő álcázásuk, a híradó-összeköttetés folyamatos fenntartása, az adatok jelentése, majd a csoportok kivonása, váltása. Az állomány többsége sorkatonákból állt, illetve szakképzésben részesült tiszthelyettesekből és tisztekből, akik katonai esküjük, fogadalmuk alapján szolgáltak.

Kiemelném a tisztképzés jelentőségét, ezért megemlítem a Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar, Hadtudományi Szemle tudományos folyóirata 2012. 5. évfolyam 2. számában Dr. Füzesi Ottó volt felderítőtanszék-vezető „Felderítő Tisztképzés a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán 1967–1997” című tanulmányát.

A kiképzők különböző szabályzatok és utasítások szerint tevékenykedtek, készültek feladataikra. Az általános kiképzéssel kapcsolatos szabályzatokat a Kiképzési Főcsoportfőnökség, a szakmai anyagokat 1972-ig a Vezérkar 9. önálló osztály, majd a Felderítő Csoportfőnökségen belül a Csoportfelderítő Osztály, 1977 decemberétől a Vezérkar 2. Csoportfőnökségen belüli Hadműveleti-harcászati Felderítő Szolgálat dolgozta ki és kiadományozta. A kiképzési programok óraszámokban határozták meg a különböző tárgyköröket.

A főbb szabályzatok közé az alábbiak tartoztak: Szolgálati és Alaki Szabályzat, Katonai Általános Balesetelhárítási és Egészségvédő Szabályzat, különböző szakmai szabályzatok, utasítások, mint pl. Felderítő utasítás, Harcászati szabályzat, Lövészeti utasítás (az éles kötelék-lőgyakorlat levezetésének rendjével), Testnevelési utasítás (a téli, hegyi és vízi kiképzés elemeivel). Továbbá Műszaki robbantási utasítás, Vegyivédelmi utasítás, különböző normagyűjtemények, Málházási utasítás, Idegenhadsereg-ismeret és más, kiemelten az egységeknél rendszeresített fegyverek és haditechnikai eszközök kezelési és karbantartási szabályzatai.

A kiképzéshez rendelkezésre álltak szaktantermek, terepasztalok, tankönyvek (például felderítő tankönyv, tereptan tankönyv és munkafüzet). Készültek különböző szakmai segédletek, tanulmányok és a honvédségi szemlékben megjelenő tudományos cikkek, továbbá doktori disszertációk is bővítették a rendelkezésre álló ismeretanyagot.

Abban az időben még nem álltak rendelkezésre a mai kornak megfelelő adatrögzítő eszközök. Általános használati eszköz volt a notesz, a jegyzet- és munkafüzet, az előkészített munkatérképek (sokszor több mint 12 szelvényesek), a színes ceruzakészlet (melynek segítségével az ellenséget kék, a saját csapatokat piros színnel jelöltük). Felszerelésünket képezte a térképtáska, benne a rejtjel táblázat, parancsnoki vonalzó, tájoló, elemlámpa, valamint az éves munkaterv, harckészültségi tervek, bemutató és szemléltető plakátok. Eszközeinkhez tartoztak még a napi kiképzési tervek, foglalkozási jegyek, a pauszpapír, a stencilpapír és az indigó, valamint a kézzel szedett nyomdai eljárások. Néha hangoztattuk is: „inkább a papír fogyjon, mint a lőszer”.

A kiképzés alapkiképzéssel, általános katonai kiképzéssel, szakkiképzéssel, a hegyi és téli, valamint vízi kiképzéssel, kötelékkiképzéssel valósult meg, amelyek záró mozzanata mindig egy harcászati gyakorlat volt.

Az összevonásokon, nagytávolságú vezetési gyakorlatokon kovácsolódtak össze az alegységek és a katonák. A gyakorlatok főleg a Bakonyban és térségében, esetenként külföldi gyakorlótereken kerültek levezetésre. Az NDK-ban és Csehszlovákiában voltak a „Fegyverbarátság” és a „Pajzs” fedőnevű gyakorlatok, hazai területen a „Bakony”, a „Bazalt”, a „Dráva”, a „Kunság” és a „Vértes” fedőnevű gyakorlások.

1974-ben első alkalommal került sor hadosztályszintű rendszergyakorlatra, amelybe bevonásra kerültek egy gépesített lövészadosztály felderítőerői és -eszközei is. Célja a rendszer egészének működtetése, irányítása és vezetése volt, a valóságot legjobban megközelítő helyzetben, egy ezred gyakorlatára települve. Ezt követően az ilyen jellegű gyakorlások rendszeressé váltak.

Számtalan menetre és vasúti szállításra került sor. Különböző módszertani foglalkozások, törzsgyakorlások, szemrevételezések, együttműködési és híradórendszer-gyakorlatok, túlélési gyakorlatok, továbbá bemutatók, szemlék is levezetésre kerültek, ahol a felderítők mindig aktívan szerepeltek.

Állandó, fokozott és teljes harckészültség, így telt a szolgálat az első lépcsőbe tartozó alakulatoknál. Tudtuk, ha szól a riadócsengő vagy jön a kiértesítő, akkor menni kell a laktanyába. Volt még egy készenléti fokozat, a háborús veszély harckészültség, ezt egy alkalommal vezették be – 1981-ben –, és három napig volt érvényben.

Voltak évek, amikor összesen két-három hónapot töltöttünk távol a helyőrségtől. Sajnálatos módon az alakulatoknál számtalan esemény és rendkívüli esemény is történt. Azokat a magasabbparancsnoki tájékoztatóban tették közzé. A hidegháborúnak is voltak áldozatai.

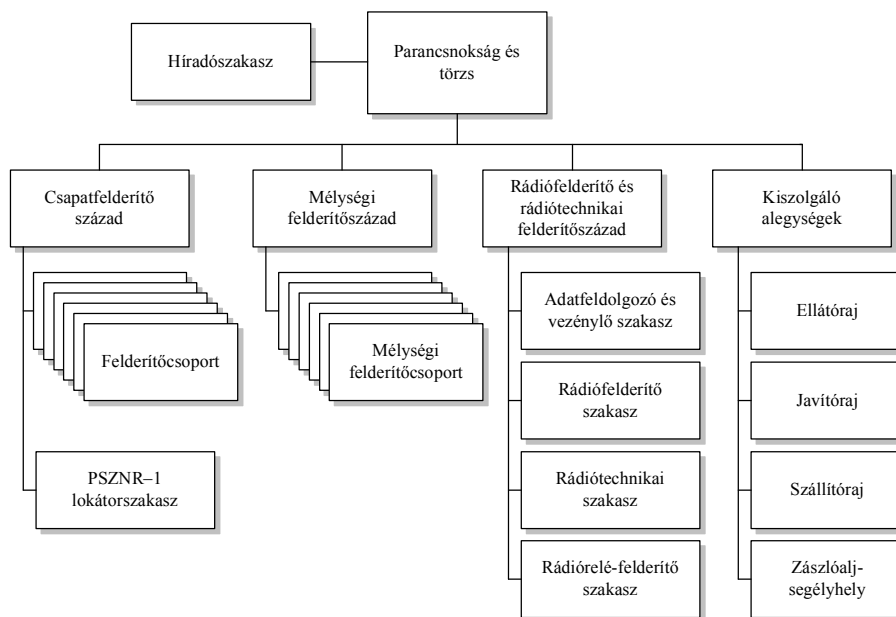
Haditechnikai beszerzések és fejlesztések

A D-944 típusú úszóképes páncélozott szállító harcjárművekkel gyakorlatoztunk. Tornyába párhuzamosítva két géppuskát építettek be, amely hatékony tüzert biztosított. Technikailag azonban gyenge volt a 100 lóerős motorja.

olt rá példa, hogy vízi átkelés során, a Duna közepén az eszköz leállt. Gyenge volt a terepmászó képessége és a súlypontja is magasan volt. Csobánka településen 1974 óta áll az a műszakiak által létesített vaskorlát, amely azt a célt szolgálta, hogy megakadályozza további harcjárművek becsúszását egy ún. „tisza lakószobába”. 1975-ben személyesen is borultam egy ilyen harcjárművel, de a páncélzat, a fejtető és a reflexem megmentett. (Kis bizonyíték arra, hogy a civilek a munkahelyüket kockáztatják, a katonák az életüket is.)

Az elsőlépcső-hadosztályok közvetlen alárendeltségébe tartozó felderítő-zászlóalj klasszikus (állománytábla szerinti) harci technikáját hat felderítő parancsnoki páncélozott szállító harcjármű, 12 felderítő páncélozott szállító harcjármű és 55 különböző rendeltetésű gépjármű képezte. Állománya békében 327 fő, hadiállománya 350 fő volt. Mozcímításkor teljesen feltöltésre került. Ennek megszervezése a hadkiegészítő parancsnokságok feladata volt.

A felderítő-zászlóalj típus szervezete (1980-as évek)

A hetvenes évek elején végrehajtott harckészültségi és mozgósítási gyakorlatok tapasztalatainak értékelése tartalmazta, hogy a szárazföldi csapatok egyes alakulatai csak részben biztosították a kitűzött harckészültségi, előrevonási és szétbontakozási feladatok végrehajtását. Az új hadrendek folyamatos változásokat hoztak.

Ennek érdekében épült fel Szombathelyen az ország legnagyobb és legkorszerűbb laktanyája. A komplexum közel 6000 katona elhelyezését biztosította. A laktanyába 1976 augusztusában áttelepült a 8. gépesített lövészhadosztály közvetlen alárendeltje, a 42. felderítő-zászlóalj (MN 9027) is Újdörögdről.

A zászlóaljnál 1978-ig végrehajtották a parancsnoki felderítő úszógépkocsik lecserélését felderítő parancsnoki páncélozott szállító harcjárművekre. A harcjárművek nagyban segítették az önálló járőrparancsnokok felderítési, vezetési és jelentési feladatainak végrehajtását, továbbá a járőr 2–3 napos önálló alkalmazási képességét.

Győrben is felépült egy laktanya, amelybe 1976 szeptemberében Tatárol a 74. felderítő-zászlóalj (MN 9550) került áttelepítésre. A zászlóalj beérkezésekor a laktanya közel 70%-os készenlében volt. Az átcsoportosítások mindkét helyőrségbe fedve és álcázva történtek. Az a hír terjedt el, hogy Győrben csokoládégyár, Szombathelyen pedig ruhagyár épül. (A szombathelyi laktanya ma börtönként működik.)

Lenti helyőrségbe települt át a kaposvári 54. felderítő-zászlóalj (MN 7842). Az átköltözéseket vasúti szállítással és közúton, kombinált menettel hajtották végre.

Az új elhelyezések során az állomány rövid idő alatt elérte a harckészültség elvárt szintjét és kialakította a kiképzés feltételeit, bázisokat, szaktantermeket hoztak létre. Kiemelten rendezték be az „A”, a „B” és a „C” harckészültségi körleteket, a gyakorlótereket, lőtereket. Az akkori állami erdészet és vadvédelem, valamint a civil lakosság néha kedvezőtlenül reagált a katonák jelenlétére. A helyzet ellensúlyozására az állomány több alkalommal vett részt mezőgazdasági (társadalmi) munkán.

Az áttelepülésekkel kialakult a zászlóaljok békeelhelyezése, amely több mint egy évtizedig változatlan maradt. Szervezeti keretei azt követően (1987-ig) folyamatosan bővültek, korszerűsödtek és kiegészültek, a képességek növekedtek.

Korszerűsítések és fejlesztések („Fertőd”, „Mátra”, „Bakony”, „Rubin” és „Tavaszi”)

A középpontban mindig a minőségi fejlesztés és a képességek növelése állt. Célként szerepelt a szervezeti keretek korszerűsítése, a szervezet belső arányainak javítása, a lehetőségek jobb kihasználása, új haditechnikai eszközök, műszerek rendszerbe állítása.

A zászlóaljknál lecserélték az RPD golyószórókat PKM–57 típusú géppuskákra. AKM–63 típusú géppisztolyokat rendszeresítettek, mivel pontosságuk jobb volt, mint az AMD–65 géppisztolyoké.

Megjelentek a Dragunov mesterlövészpuskák, amelyek a jó célzóképeséggel rendelkező katonák kezében megbízható fegyverek voltak. A járőrök PA–63 típusú pisztollyal, RPG–7 kézi páncéltörő fegyverrel is rendelkeztek, azok kezelésére felkészítést kaptak. Az „M” zárolt harcjárművekbe a harckészültségi löszerek és a kézi gránátok előzetesen málházásra kerültek. Rendszeresítették az NSZP–3 éjszakai irányzékot és a PBSZ–1 hang- és fénytompítót, amelyek fokozták a zajtalan, meglepetésszerű harcmódok alkalmazásának lehetőségét. A kiképzési és lövészeti feladatok egyre bonyolultabbak lettek.

A zászlóalj rendszeresített állománya és haditechnikai feltöltöttsége megközelítette a háborús létszámot. Esetenként előfordultak kisebb szervezési hiányosságok, de ezek a fő feladatok végrehajtását nem befolyásolták.

Fejlesztések az 1980-as években

Az ország gazdasági helyzetének romlása azt eredményezte, hogy felülvizsgálták a haderő addigi teljes struktúráját. Egy másik fontos körülmény volt, hogy az évtized közepétől az addig alapvetően támadó feladatra felkészített haderőt a továbbiakban az ország védelmére kellett alkalmazni.

Bevezetésre került a hadtest–dandár–zászlóalj vezetési rend, valamint a csapatok mindenoldalú biztosítása feltételeinek javítása korszerű műszaki, híradó-, vegyvédelmi, vezetéstechnikai, rádióelektronikai, javító- és hadtápanyagokkal.

Az Országgyűlés 1980 decemberében – a Honvédelmi Törvényben rögzített 24 hónapos sorkatonai szolgálati kötelezettség meghagyásával – a tényleges szolgálati időt 18 hónapra csökkentette.

1981–1985 között a BMP harcjárművekkel történő ellátást tüzték ki célul. A csapatokat elérte a keretesítés időszaka, a mozgósítást követő létszámhoz viszonyított feltöltöttség 40%-os lett.

1982-ben az állománytáblákat módosították. Két (1. és 2.) csapatfelderítő századot hoztak létre, a századhoz világítórajt és készletet rendszeresítettek.

1983-ban a csapat- és mélységi felderítőalegységeknél mindösszesen nyolc BMP–1–K3 és 72 BMP–1F harcjárművet terveztek rendszerbe állítani, várhatóan 20–25 évi időtartamra. Szombathelyen és Győrben új állománytábla szerinti szervezeti rendre tértek át. Mindkét alakulatnál a beérkezett 18 darab BMP–1F harcjárműből az 1., a 2. csapatfelderítő és a mélységi felderítőszázadokat látták el. Megkapták a 7x40 EDF típusú lézertáv mérős távcsöveket.

1984-ben módosították a felderítő-zászlóalj hídószakaszainak szervezetét, egyben technikai integráció valósult meg, létrehozták az összevont fegyverzettechnikai szolgálatot.

A hadműveleti csoportfőnökség által 1985 áprilisában készített jelentés értékelése szerint a haderő – szervezetét tekintve – megfelelt alaprendeltetésének, a hadtudomány akkori követelményeinek, lényegében azonos volt az Egyesített Fegyveres Erők típuszervezeteivel, biztosította a korszerű technika befogadását és alkalmazását. A meglévő harci technikai eszközök 60%-a korszerű; a harckészültség és a mozgósítási készség megfelelő volt, a felkészítés és a kiképzés megfelelt a követelményeknek. A 18 hónapos sorkatonai szolgálati idő bevált, a vezetés minden szinten kielégítő értékelést kapott.

Még 1985-ben megkezdték a korszerű, lánctalpas páncélozott felderítő-harcjárművek és parancsnoki változataik beszerzését. Rendszeresíteni tervezték a korszerű felderítő-parancsnoki (BRM–1K) és az igényeknek megfelelően kialakított gyalogsági harcjárműveket (BMP–1F és 1K3).

Szombathelyen és Győrben rendszerbe állítottak öt-öt db BRM–1K felderítő-parancsnoki harcjárművet, miközben a parancsnoki páncélozott szállító harcjárműveket végleg kivonták.

A „Bakony” és a „Rubin” szervezési feladat

Három ütemből állt, emellett szerepelt a „Rubin” fedőnév is, ami teljesen megváltoztatta az előző évtizedre jellemző változatlanságot. 1986. augusztus elején megkezdődött az első ütem végrehajtása, amely már jelezte a változások közeledtét.

A korábbi hadosztályközvetlen (mindösszesen hat: Újdörögd/Szombathely, Kaposvár/Lenti, Tata/Győr, Kiskunfélegyháza, Eger és Nyíregyháza) felderítő-zászlóalj helyett csak három hadtestközvetlen felderítő-zászlóalj maradt.

Az 1. gépesített hadtest alegysége, a 74. felderítő-zászlóalj (MN 9550) Győrben volt. A 2. gépesített hadtest alegysége, a 42. felderítő-zászlóalj (MN 9027) Szombathely helyőrségben állomásozott. Az 3. gépesített hadtest alegysége, a 24. felderítő-zászlóalj (MN 3885) Eger helyőrségben kapott elhelyezést.

Nem kerülhette el az átcsoportosítást a Lentiben állomásozó zászlóalj sem. Személyi állományát és technikáját átvette a győri és a szombathelyi zászlóalj. Egy-egy századdal történt kiegészítésükkel már három-három csapatfelderítő századot hoztak létre. Az átalakítás harmadik üteme az évtized végéig folytatódott, amikor megkezdődött hazánkban a politikai rendszerváltás időszaka.

A rendszerváltás időszaka, a „Tavaszi” feladat (1988)

Ebben az időszakban történtek még újabb helyőrségváltások, szervezeti átalakítások. A zászlóaljaknál is megmutatkozott a haditechnika előregedése és az ellenségkép hiánya. A Varsói Szerződés megszűnésével új alkalmazási elveket kellett kialakítani. Szükségessé vált a korábbi feladatrendszer újragondolása, a felkészítés irányának megváltoztatása.

1989. április 25-én megkezdődött a Magyarországon ideiglenesen állomásozó szovjet csapatok kivonása (1991. június 19-én fejeződött be). Ezzel a haderő új kihívás előtt állt, megkezdődött az önálló haderő kialakítása. Az állomány nem szakfeladatként, de részt vett a szovjet csapatok kivonásának biztosításában.

1989. július 7-én a honvédelmi miniszter elrendelte a bajtárs megszólítás használatát.

1990 végén megkezdődött a teljes szervezeti átalakítás és átcsoportosítás előkészítése. A törzsek szervezete nem, de személyi állományuk összetétele jelentősen megváltozott. Az idősebb állomány többsége nyugállományba vonult, többen magasabb beosztásokba kerültek az új szervezetekben. Megkezdődött a Szárazföldi Csapatok Vezérkarának kialakítása. Kirobbant a délszláv válság, ami nem érte felkészületlenül a törzseket és a csapatokat, így a felderítőerőket sem.

A Magyar Honvédség 42. Baranya Felderítő Zászlóalj története

Békéscsabán 1951-ben alakult mint az akkori hadosztály felderítőszázada. 1965-ben települt Újdörögdre, ahol zászlóaljja szervezték át. Kezdetben technikai felszereltségében volt felderítő úszógépkocsi, úszóharckocsi és oldalkocsi motorkerékpár is.

Az 1968-as csehszlovákiai események során a zászlóalj állományából kiküldött felderítőcsoportok elsőként lépték át az országhatárt és folytattak felderítést Nyitra irányába.

Azt követően a zalaegerszegi 8. gépesített lövészadosztály felderítő-zászlóaljaként működött. Szombathelyre 1976-ban csoportosították át, ahol szervezetében először csapatfelderítő századot szerveztek.

Ezt követte a mélységi felderítőszázad rendszerbe állítása, amellyel a harcászati mélységű csapatfelderítés mellett létrejött a harcászati-hadművelési mélységben tevékenykedni képes szervezet. Rádió- és rádiótechnikai felderítőszázadát is folyamatosan fejlesztették.

Itt rendszeresítették először a BRM-1K típusú parancsnoki harcjárműveket is, amelyekben már lézertechnika és lokátorotechnika is beépítésre került. Az 1980-as évek végére öt (három csapat-, egy mélységi és egy rádió-) felderítő századból és közvetlenekből álló alakulat komoly erőt képviselő szervezetté vált. Gyakorlatokon 18. felderítő-zászlóalj hadrendi fedőszámmal szerepelt. Először volt élenjáró zászlóalj.

1987-ben felvette a Báró Nádasdy Ferenc, 1989-ben a Hollán Ernő nevet. 1992-ben a zászlóaljat Pécsre telepítették, 1993-ban felvette a Baranya Felderítő Zászlóalj nevet. Legfontosabb tevékenysége 1991–1992-ben az ország déli határának felderítőbiztosítása volt. 1999-ben leszervezték, csapatzászlaját a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum őrzi. A zászlóalj a felderítő hagyományok kiemelkedő bázisa (iskolája) volt, többen szolgáltak kötelékében és töltöttek be a későbbiekben magasabb beosztásokat.

Befejezés

A felderítőerők és -eszközök folyamatosan, magas szinten megfeleltek a kor követelményeinek, mindezért köszönet illeti a vezetőket és a beosztottakat, akik mindenkor elhivatottan szolgáltak. Idővel a fegyvernem színe a fehér lett, a fegyvernemi jel és a karjelzések jól tükrözik a feladatot és a hovatartozást. Védőszentünk Szent Márton, a Felderítők Napja november 11-e. A fegyvernemi dalok között van felderítőinduló is, a katonazenészek 2008-ban komponálták.

A kiképzett felderítőállományból idővel egy államtitkár, a vezérkarban tábornokok, főtisztok, katonadiplomata és diplomaták, főiskolai és egyetemi tanárok, tanszékvezetők, békefenntartók, elhárítók, rendőrök, katasztrófavédelmi, nyomozók, ejtőernyősök és más sportolók, harcihelikopter-vezetők, hadtudományi doktorok, „Koncz Márton”-díjasok, hadtörténészek, könyvírók és fordítók, lektorok, nyelvtanárok, hagyományörzők, önkéntes művelési tartalékosok, biztonsági őrök és vállalkozók kerültek ki. Jelenleg van az országgyűlésben egy képviselő is, aki valamikor elsőlépcsős felderítő-zászlóaljnál szolgált mint parancsnoki páncélozott szállító harcjármű toronylövésze. De ismerünk külföldön dolgozókat, önkénteseket, hittérítőket és hajléktalan embereket segítőket is. Javaslom, tapsoljuk meg a bemutatott történelmi időszak valamennyi felderítő katonáját.

RIPCSE LÁSZLÓ NY. EZREDES

**A MÁSODIK LÉPCSŐBEN LÉVŐ
FELDERÍTŐ-ZÁSZLÓALJAK ÉS
-ALEGYSÉGEK HELYZETE,
A FELDERÍTŐK ÉLETE**

1. A második lépcsőben alkalmazásra tervezett katonai szervezetek és felderítő-alegységek megalakítása

A hatvanas évek közepén – a már meglévő, székesfehérvári 5. Hadsereg szervezete mellett, 1966. július 15-étől – egy újabb seregtest-parancsnokság szervezése kezdődött meg a „FÁKLYA” fedőnevű feladat keretében. Első ütemében egy 51 fős előkészítő részleg kezdte meg működését Budapesten, a Honvédelmi Minisztériumban, majd a részleg a ceglédi Dózsa laktanyába települt át. A feladat második ütemében, 1966. november 1-jén a 0028/66. számú HM-parancs alapján itt alakult meg (csökkentett állománnyal) a 3. hadtestparancsnokság (MN 6639). A parancsnokság békeidőben a HM közvetlen alárendeltségébe tartozott, mozgósítás („M”) elrendelését követően azonban ismét az 5. Hadsereg alárendeltségébe került volna.

Törzsébe – amely 68 tiszti és 34 tiszthelyettesi beosztási hellyel rendelkezett – felderítőosztályt szerveztek. A hadtest felderítőfőnökévé Dombrádi Gyula alezredest nevezték ki. Az osztály felderítőfőtisztje Mihócza Antal őrnagy, felderítőfőtisztje pedig Dékány Antal százados volt. A parancsnoki állomány a hetvenes évek elején változott, amikor a hadtest felderítőfőnöke Kriska György alezredest lett. Őt beosztásában a nyolcvanas években Kovács Sándor alezredest követte.

A hadtest alárendeltségébe a gyöngyösi 4. gépkocsizó (majd 1983-tól gépesített, MN 1394) és a nyíregyházi 15. gépkocsizó (MN 7314) lövészadosztályok parancsnokságai, valamint alárendelt szervezeteik tartoztak.

A jelen lévő fiatal generáció kedvéért (amelynek tagjai keveset tudhatnak a hatvanas-hetvenes évekről) meg kell említenem, hogy a két hadosztály szervezetébe tartozó felderítő-alegységek különböző történelmi gyökerekkel és fegyvernemi tapasztalatokkal rendelkeztek.

A gyöngyösi hadosztály elődszervezete még 1950-ben alakult meg, és különböző szervezeti változásokat és hadrendi elnevezéseket követően – 1957 februárjától – mint 4. gépkocsizó lövészadosztály parancsnoksága működött. Az alárendeltségébe tartozó 24. felderítő-zászlóalj volt a Magyar Néphadsereg elsőként megalakított felderítő-zászlóalja. A megalakítását követő többszöri helyőrségváltás után, a zászlóalj 1963 szeptemberében települt Eger helyőrségbe. Ettől az időponttól kezdve a tartalékos tisztek kiképzését és továbbképzését, illetve a tartalékos tisztjelöltek képzését hajtotta végre.

A hetvenes években a hadosztály alárendeltségébe tartozott (az összefegyvernemi csapatokat illetően) az egri 6. (MN 4419) és a szabadszállási 53. gépkocsizó lövészezred (MN 6671) és a verpeléti 35. harckocsiezred (MN 7965).

A nyíregyházi hadosztály-parancsnokság volt a Magyar Néphadsereg egyik „legfiatalabb” magasabbegység-parancsnoksága, amelyet 1961-ben alakítottak meg Békéscsabán, a tatai 11. harckocsi-hadosztály parancsnokságával egy időben. Az alárendeltségébe tartozó 67. felderítő-zászlóalj (MN 5328) kereteit 1964 nyarán hozták létre, és 1967 közepéig csak keretszervezettel működött.

A hadosztályok törzsében 2–3 fős felderítő-alosztály működött.

A hetvenes évek elejére kialakult a hadművelati rendeltetésű katonai szervezetek második lépcsőjében alkalmazásra tervezett felderítőcsapatok vezetési és kiképzési rendje, feladatrendszere.

2. A mozgósítás útján megalakításra tervezett felderítő-alegységek élete és tevékenysége

A kinevezett felderítőparancsnokok fő feladata az „M” szervezetek megalakítása volt. További feladatukat képezte a sor- és a tartalékos állomány kiképzésének, illetve továbbképzésének a beindítása, valamint a harckészültségbe helyezéssel és a mozgósítással kapcsolatos tervek elkészítése és naprakész állapotban tartása.

1966-tól megkezdődött a tartalékos felderítőtisztok rövidített képzése. 1971-től beindításra került a kétéves tartalékos felderítőtiszt-képzés. 1977-től kezdetét vette a tartalékos felderítőtisztok hadművelati képzése. A tartalékos felderítőtisztok kiképzése 1983-ban fejeződött be. Ezt követően a sorállomány kiképzése is befejeződött, a felderítő-zászlóaljok felszámolásra kerültek.

1968-tól négyévente került sor ún. HM-szemlékre a 3. hadtest hadosztályainál. A HM-szemlék a hadosztály felderítő-zászlóaljainál mozgósítással kezdődtek, majd – összekovácsolást követően – harcászati gyakorlattal fejeződtek be.

A gyakorlatok minden esetben a katonai szervezet magasabb harckészültségbe helyezésével kezdődtek. A közös elhelyezésű laktanyában az előjárók ellenőrizték, hogy az ügyeletes tiszt – a kapott intézkedés követően – hogyan hajtotta végre a felderítő-zászlóalj riasztását, a kiértésítő eligazítását és útba indítását, valamint a beérkező parancsnoknak tett jelentés tartalmát. Ellenőrzésre került a felderítő zászlóaljparancsnok jelentkezése és jelentése a hadosztály parancsnokánál, illetve a felderítőfőnöknél. Vizsgálták továbbá a felderítőzászlóalj-parancsnok további tevékenységét, a tartalékosok fogadására berendezett körletekben a parancsnoki állomány felkészültségét, az okmányok meglétét stb. A felderítő szakmai számú tartalékosok a megadott időre beérkeztek a fogadóhelyre. Kiválogatásukra folyamatosan nagy gondot fordítottak, lebiztosításuk általában a környék településeiről történt. (A tartalékosok, riasztást követően, egymást is értesítették és együtt mentek a gyülekezési helyre.)

A mozgósítás esetére lebiztosított tartalékos állomány zöme korszerűen képzett volt (5–10 éven belül fejezte be sorkatonai szolgálatát). A HM-szemlebizottság vizsgálta a tartalékosok beosztásba helyezését, az állományparancs kihirdetését, az "M" kiképzési terv alapján tervezett foglalkozások beindítását, azok anyagi előkészítését.

A bevonulást követően a felderítő-alegység a számára meghatározott időben elhagyta a laktanyát, elfoglalta kijelölt harcászati körletét. Ott tovább folytatta az alegységek kiképzését és összekovácsolását. A szemlebizottság több alkalommal is hiányosságként állapította meg, hogy a felderítő-zászlóalj parancsnoksága nem fordított kellő figyelmet a harcászati körlet felderítésére annak elfoglalása előtt.

A zászlóalj számára a népgazdaságból lebiztosított gépjárművek általában üzemképesek voltak, a gépjárművezetők a kisebb meghibásodásokat saját javítókészleteikkel megoldották. A felderítő-zászlóalj gép- és harcjárműveinek állapota megfelelő volt.

A felderítő-zászlóalj harcászati körletbe helyezését és mozgósítását követő gyakorlatának levezetésére általában a várpalotai gyakorlóterén került sor, ahová a zászlóalj vasúti szállítással érkezett (a gyakorlat körzetéből a kivonást is vasúti szállítással hajtották végre). Az átcsoportosítás előtt a felderítő-zászlóalj állományát (módszertani foglalkozás keretében) felkészítették a vasúti szállításra. Ennek keretében gyakorolták a vasúti kocsira történő fel- és lehajtást, a gép- és harcjárművek rögzítését, a betartandó biztonsági rendszabályokat.

A harcászati gyakorlat döntnöki állományát az ellenőrzésre nem került felderítő-zászlóalj parancsnoki állományából jelölték ki. A döntnöki állomány korrekt módon végezte munkáját.

A szemlebizottság általános hiányosságként állapította meg, hogy a parancsnoki állomány nem fordított kellő figyelmet az elfoglalt körletek őrzés-védelmére és a közelbiztosítás feladataira, valamint azt, hogy a gyakorló állomány hiányosan ismerte a kiadott jelekre és jelzésekre történő tevékenység tartalmát.

A harcászati gyakorlatok értékelésének egyik sarkalatos pontját képezte annak vizsgálata, hogy a felderítő-zászlóalj törzse hogyan dolgozta fel az előjárótól kapott felderítő-harcintézkedés tartalmát, hogyan végezte a parancsnoki és a törzsmunkát.

A döntnökök kiemelten az alábbiakat ellenőrizték:

- a felderítő-zászlóalj törzsfőnökének javaslatát a felderítőszervek alkalmazására, mindenoldalú felkészítésére;
- a felderítőcsoportok kijuttatását települési helyükre (működési területükre), készenlétük elérését, szakmai tevékenységüket.

Hiányosságként az alábbiakat állapították meg:

- a felderítőszervezetek és az őket kiküldő törzs között nem volt folyamatos a híradó összeköttetés (ez rendszerint a felderítő úszó gépkocsik teleszkópos antennáinak helytelen telepítéséből adódott);
- a felderítési információk továbbítására szolgáló rejtjelező eszközök (táblázatok) használatát a tartalékos állomány hiányosan ismerte;
- a felderítőcsoportok parancsnokai munkatérképein a felderített célok vezetése nem volt folyamatos;
- több esetben gondot jelentett a pontos helymeghatározás;
- a tartalékos parancsnoki állomány a megszerzett felderítési információkat hiányosan rögzítette munkatérképén.

Az 1984. évi HM-szemlén – a „SOPRON–84” gyakorlat keretében – az előjáró parancsnokság azt a feladatot határozta meg a 15. gépkocsizó lövészhadosztály parancsnokának, hogy csak akkor indíthatja meg a (fiktív) támadást, ha a berendezett célterületen elhelyezett célok 70%-át felderítették. A berendezett célterület Várpalotán, a „Nullapontnál” volt. Az alkalmazott felderítőcsoportok jól választották ki figyelőállásaikat. Az összeköttetés kifogástalan volt. A célok felderítése a meghatározott időre megtörtént. A hadosztály felderítőfőnöke megtette jelentését, azt az előjárók elfogadták és a jelen lévő magas szintű (magyar és koalíciós) vezetők meglelégedéssel nyugtázták.

Utólag visszagondolva, ennek az eredménynek az elérése nem volt egyszerű feladat. A keretállománnyal rendelkező hadosztályoknál az éves kiképzési tervekben határozták meg, hogy mikor és mennyi időre hívják be a tartalékos parancsnoki állományt továbbképzésre. Ilyen alkalmakkor nyílt lehetőség felderítő-rendszergyakorlatok levezetésére, a szakmai feladatok gyakoroltatására. A felkészítés eredményének volt köszönhető, hogy pl. a 67. felderítő-zászlóaljhoz behívott tartalékos felderítő hadművelleti tiszt képes volt a törzsfőnöki beosztás jó színvonalú ellátására is. A gyakorlatokon a hivatásos, a továbbszolgáló, a sor- és a tartalékos állomány magas szintű fegyelemről és példamutató magatartásról tett tanúbizonyságot.

3. A felderítő-alegységek főbb szervezeti változásai, anyagi-technikai fejlesztés (kronológia)

24. felderítő-alegység

1957.02.05. (0025/57.) – megalakításra kerül a 24. felderítőszázad.

1960.12.01. (001700/60.) – megalakításra kerül a 24. felderítő-zászlóalj.

1961.09.10. (001300/61.) – szervezeti változás miatt a zászlóaljból 24. felderítőszázad lett.

1962.11.01. (001000/62.) – újabb szervezeti változás következtében a század 24. felderítő-zászlóaljja alakul, szervezete zászlóaljtorzssal egészül ki.

1966.11.01. (00100/64/66.) – a zászlóalj szervezete kiképző központtal egészül ki.

1971.09.01. (00100/150/71.) – a szervezet földi mozgócél-felderítő bázissal egészül ki, kialakításra kerül a PSZH dublőr állomány.

1973.09.01. (00800/251/73.) – a zászlóalj 1. és 2. százada megszűnik, megalakításra kerül a csapatfelderítő század és a rádiófelderítő század, létrehozásra kerül a hadtápszolgálat, továbbá a fegyverjavító műhely. A kiképző központ felderítő kísérleti és fejlesztési bázissá alakul. Új híradóeszközök rendszeresítésére, a meglévők cseréjére kerül sor.

1975.09.01. (V/048340/200/75.) – folytatódik a csapatfelderítő század szervezeti megerősítése.

1977.09.01. (0025/110/77.) – a felderítő kísérleti és fejlesztési bázis átkerül az MNVK Felderítő Csoportfőnök közvetlen alárendeltségébe, a rádiófelderítő század kerete megszűnik.

1979.09.01. (00111/141/78.) – a csapatfelderítő század felderítő úszó gépkocsijait (FUG) páncélozott szállító harcjárművekre (PSZH) cserélik, rendszeresítésre kerül az R-142A rádióállomás.

1981.07.01. (00187/40/80.) – új szaktechnikai eszközöket (ETSZ, VT-5, R-107, MRP-4) rendszeresítenek, folytatódik a híradóeszközök cseréje.

1982.08.01. (00133/80/1981.) – megszűnik a PSZNR-1 szakasz, tiszteskiképző-bázis előkészítő törzs alakul, folytatódik a híradóeszközök kiegészítése, egyes eszközök kivonása.

1984.07.01–08.31. (00140/1984., „MÁTRA-IV”) – híradószervezetek átalakítása.

1984.12.01. – 1985.03.01 (00275/1984., „MÁTRA-IV”) – integrált technikai szolgálat létrehozása, javítószakasz szervezése.

1985.07.01–08.31. (00130/1985., „MÁTRA-V”) – BRM-1K rendszeresítése, rajparancsnoki kiképzőállomány létszámának csökkentése, technikai biztosítószakasz kiegészítése.

67. felderítő-zászlóalj

1964.08.15. (001000/50/64.) – a felderítő-zászlóalj megalakulása (parancsnokságból, törzsből, FUG-századból és javítórajból állt).

1965 – a sor- és a tartalékos állomány kiképzésének, illetve továbbképzésének beindítása. Megalakításra kerül az úszóharckocsi-század (technikai eszközök nélkül), a híradószakasz és a rejtjelező részleg.

1966 – a felderítő-zászlóalj rövidített tartalékos tiszti kiképzést hajt végre hat hónap időtartamban. Szervezete egy ellátószakasszal egészül ki.

1967.07.15. (00100/110/67.) – a zászlóalj keretszervezettel működik. Az úszóharckocsi-század megszűnik, a szervezet egy javítóműhellyel egészül ki.

1969 ősze – a MÁTRA gyakorlaton a felderítő-zászlóalj mozgósítást követő összekovácsolással egybekötött törzsvezetési gyakorlatot hajt végre. Kinevezésre kerül a fegyverzeti szolgálat vezetője.

1971 – a felderítő-zászlóalj megkezdte a kétéves tartalékos tiszti-képzést. A zászlóalj szervezete egy rádiósrajjal egészül ki.

1972 – a zászlóaljnál HM-szemlére kerül sor. A zászlóalj a meglévő és a behívott tartalékos állománnyal részt vesz a „SOPRON-72” fedőnevű harcászati gyakorlaton.

1974 – az úszóharcokosi-század megszűnik, helyette megalakításra kerül a csapatfelderítő század (szervezete egy mélységi felderítőszázaddal egészül ki).

1976 – HM-szemle kerül végrehajtásra a zászlóaljnál, majd az alegység (mozgósítást és összekovácsolást követően) részt vesz a „TOKAJ-76” fedőnevű harcászati gyakorlaton.

1977.09.01. (0025/110/77.) – raktárak létrehozása, a híradószakasz átszervezése.

1979.09.01. (00111/141/78.) – a csapatfelderítő századnál létrehozásra kerül a PSZNR-1 lokátorszakasz, a híradószakasznál rendszeresítik az R-142 típusú rádióállomást.

1981.07.01. (00187/40/80.) – a csapatfelderítő századnál a P-FUG-ot P-FUG-1-re cserélik, új szaktechnikai eszközök kerülnek rendszeresítésre (ETSZ, VT-5, R-107, MRP-4), sor kerül egyes híradóeszközök cseréjére.

1982.08.01. (00123/90/81., „MÁTRA-II”) – PSZNR-1 lokátorszakasz felszámolása, híradóanyagok cseréjének folytatása.

1983.08.01. (0090/83., „MÁTRA-III”) – áttérés új állománytábla szerinti szervezetre, a tartalékos felderítő tiszti és tiszthelyettesi képzés átcsoportosítása a 24. felderítő-zászlóaljhoz.

1984.07.01–08.31. (00140/84., „MÁTRA-IV”) – a híradószervezetek állományának módosítása.

1984 – HM-szemle végrehajtását követően a zászlóalj (mozgósítás és összekovácsolás után) részt vesz a „SOPRON-84” fedőnevű harcászati gyakorlaton.

1984.12.01. – 1985.03.01. (00275/84. „MÁTRA-IV” részenként.) – az integrált fegyverzeti és technikai szolgálat kialakításra kerül.

1985.07.01–08.31. (00130/85., „MÁTRA-V”) – az 1. és a 2. csapatfelderítő század PSZH-kkal történő átfegyverzése.

1986 – a mélységi felderítőszázad megszűnik.

1987.03.01. (00225/86., „RUBIN”) – a 67. felderítő-zászlóalj megszűnik, jogutódja a 24. felderítő-zászlóalj.

4. Kiképzés a felderítő-alegységeknél

A 24. felderítő-zászlóaljnál 1962.10.15-étől kezdődött a tartalékos felderítőtiszt-képzés és továbbképzés. 1963.07.15-étől beindításra került a tartalékos tisztjelöltek képzése és a felderítőtisztek továbbképzése. A sorállomány kiképzése folyamatos volt.

A 67. felderítő-zászlóalj 1964.08.15-én alakult meg a 15. gépkocsizó lövészadosztály alárendeltségében Nyíregyházán, a Damjanich laktanyában. Az első évben kiképzést nem folytatott. Ebben az időszakban a zászlóalj szervezetének megalakítása volt a cél. A zászlóalj további feladatát képezte a sor- és a tartalékos állomány kiképzésének, illetve továbbképzésének a beindítása, valamint a harcészültségi és a mozgósítási tervek kidolgozása és naprakész állapotban tartása. 1966-tól megkezdődött a tartalékos felderítőtisztek rövidített képzése. 1971-től beindításra került a kétéves tartalékos felderítőtiszti képzés. A tartalékos felderítőtisztek felkészítése 1983-ban fejeződött be.

A felderítő-zászlóalj – meglévő állományával – rendszeresen részt vett vízi kiképzéseken (nyári tábor), téli felkészítésen és hegyi kiképzésen. A békében meglévő mélységi felderítőállomány ejtőernyős táborba került vezénylésre. Ezeket a táborokat általában seregtestszinten szervezték és az előljáró éves kiképzési intézkedése alapján hajtották végre. A táborok szervezését a felderítő-zászlóaljok törzsei végezték. A vízi kiképzést a Tisza folyón, Timár község körzetében tervezték. A vízi vezetés technikai biztosítását a hadosztály műszaki zászlóalja látta el (búvár, mentőcsónak), a vontatócsoportot a javítózászlóalj adta, az orvost (felcsert) a hadosztály egészségügyi szolgálat biztosította.

A hegyi kiképzést Reziben, seregtestszinten szervezték. A téli kiképzést a zászlóaljok önállóan szervezték és hajtották végre.

Az ejtőernyős tábor szervezésére ugyancsak seregtestszinten került sor Szolnok-Szandaszőlősen.

Törzskiképzés

Az előljáró kiképzési intézkedése alapján, parancsnoki foglalkozások keretében folyamatos volt a parancsnokok és a törzsek felkészítése és továbbképzése. A parancsnoki továbbképzések általában 3–4 naposak voltak, a témától függően tanteremben vagy terepen vezették le. Nemcsak ismeret-felelevenítők, hanem ismeretbővítők is voltak.

Záró gondolatok

A Varsói Szerződés és a NATO katonai szembenállása időszakában a Magyar Néphadsereg hadművelleti rendeltetésű csapatait – tervezett felhasználásuknak megfelelően – első és második lépcsőben alkalmazásra tervezett katonai szervezetekre tagolták. Az ún. „első lépcsős” katonai alakulatok közel 100%-os személyi és technikai feltöltöttséggel és a legkorszerűbb technikai eszközökkel rendelkeztek.

A második lépcsőbe tervezett szervezetek döntő hányada (köztük a felderítő-zászlóalj) keretalakulat volt, csak személyi és technikai mozgósítást, valamint több napig tartó összekovácsolást követően vált képessé harcadatai ellátására. Ebben az időszakban általánosnak volt tekinthető az a nézet, miszerint a második lépcsőbe tartozó katonai szervezetek parancsnoki állománya, leterheltségét és szakmai igénybevételét tekintve, lényegesen kedvezőbb helyzetben van az első lépcsőben szolgáló társainál. A valóság azonban mást mutatott. A második lépcsőben szolgálatot teljesítő katonai szervezetek parancsnoki állományának ugyanis lényegében ugyanazon feladatokat kellett végrehajtania, mint az első lépcsőbe tartozóknak, azzal a különbséggel, hogy lényegesen kisebb létszámmal, mozgósítást követően behívásra került személyi állománnyal és kevésbé korszerű technikai eszközzel. A katonai szervezettel kapcsolatos hadműveleti-harcászati igények és elvárások ugyanakkor nem különböztek az első lépcsőben alkalmazásra tervezett alakulatokétól. Ebből következően elismerés illeti azokat a parancsnokokat, hivatásos, továbbszolgáló, sorállományú és tartalékos katonákat, akik ezekben a szervezetekben dolgozva tettek eleget a haza védelme iránti kötelezettségeiknek.

A konferencia pillanatai

SIMON ZOLTÁN NY. ALEZREDES

A DÉLSZLÁV VÁLSÁG KAPCSÁN MŰKÖDTETETT FELDERÍTŐRENDSZER

A felderítőerők 1991 őszi áttelepítésével és a felderítőrendszer szétbontakoztatásával kapcsolatos rövid előadásom elsősorban az akkori eseményekre történő visszaemlékezésen alapul, ezért az esetlegesen előforduló pontatlanságokért elnézést kérek. Azért tartom fontosnak, hogy a csapatfelderítés kérdéseivel foglalkozó konferencián e kérdéstről szóljak, mivel a Magyar Honvédség újkori történetében ez volt az első alkalom, hogy a felderítőcsapatok egy, Magyarország biztonságát veszélyeztető válsághelyzetben kerültek alkalmazásra.

Újra átolvastam az 1994/10. sz. Új Honvédségi Szemlében Határbiztosítás címmel írt tanulmányomat, amelyben éppen a délszláv válság miatt, az akkori időben előtérben lévő, alacsony intenzitású határ menti konfliktusok kezelésének kérdéseivel foglalkoztam. Ebben a dolgozatban példaként mutattam be az 1991. november végén Old–Eperjespuszta–Torjanci térségében kialakult konfliktust, amelyre a horvát Nemzeti Gárda és az akkori jugoszláv haderő alakulatai között került sor.

A felderítőrendszer szétbontakoztatása 1991. november hónapban történt (vázlat). Az operatív csoport megalakulását követően a hadtestparancsnokság vezetésével megszervezték az együttműködést a határőrséggel, majd ennek eredményeként került megtervezésre a felderítőrendszer.

Az első ütemben a szombathelyi felderítő-zászlóalj egy csapatfelderítő százada, valamint híradó-, ellátó- és javítóalegységek kerültek átcsoportosításra. A láncfalpas technika vasúton, a kerekes technika pedig közúton végrehajtott menettel érkezett Pécsre, a tüzérdandár laktanyájában kijelölt körletbe.

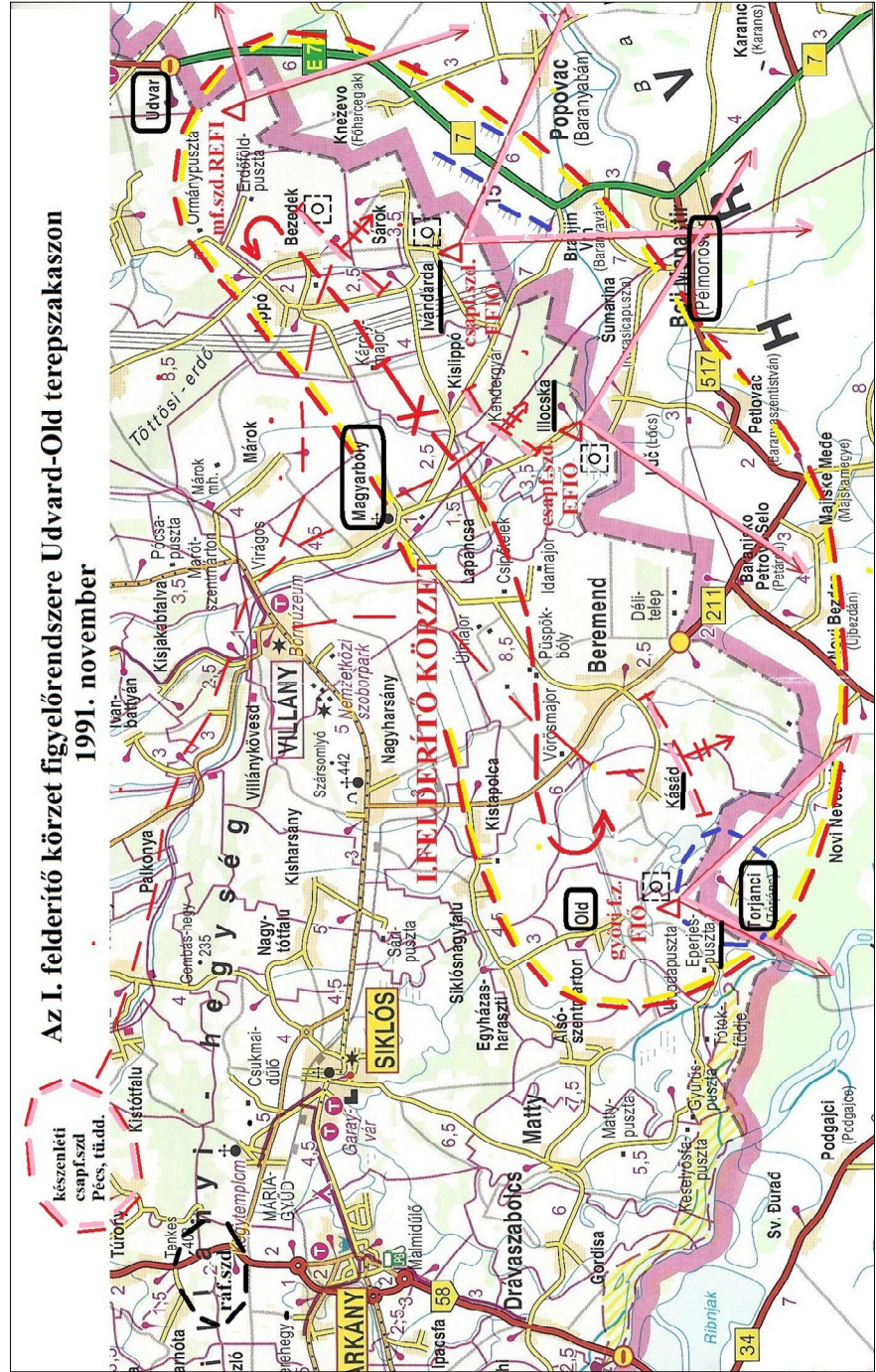
A második ütemben a rádióelektronikai felderítőszázadot, együttműködve a rádióelektronikai felderítő-zászlóaljjal, közúton csoportosították át a Tenkes-hegy délnyugati térségében lévő gyülekezési körletbe. A rádióelektronikai felderítőerők a továbbiakban más alárendeltségben oldották meg feladataikat.

A harmadik ütemben a győri felderítő-zászlóaljtól kaptunk megerősítést, valamint Szentesről egy műszaki fényképezőőrsöt.

A felderítőerők beérkezése Pécsre a szombathelyi felderítő-zászlóalj mélyégi felderítőszázadának áttelepülésével vált teljessé 1991. november végére.

A szemrevételezések végrehajtása, a harccparancsok kiadása, majd a figyelőhelyek kiépítése után a felderítőrendszer a készenlétet október közepére érte el.

**Az I. felderítő körzet figyelőrendszere Udvard-Old terepszakason
1991. november**

A felderítőrendszer fő feladata az Udvar–Eperjespuszta-határszakasz biztosítása volt. Katonaföldrajzi szempontból ez egy természetes akadályokkal nem rendelkező, nyílt határszakasz. Harcászati-hadműveleti szempontból pedig azért volt fontos, mert a horvát és a szerb erők között ebben a térségben volt közvetlen harcérintkezés, amely leglátványosabban Eszék ostromában nyilvánult meg. Emellett számos harcászati méretű manőver is tapasztalható volt a térségben 1991 végén és 1992 elején.

Négy figyelőőrsöt telepítettünk Udvar D (később Bezedek), Ivándárda D, Illocska D és Old D terepszakaszon.

A fényképezőőrs panorámafelvételeket készített minden figyelőőrs figyelési szektoráról, amelyeket rendszeres időközönként frissítettünk.

A figyelőőrsök beásott figyelőhelyeken működtek (Udvar D, Ivándárda D, első települési hely), vagy a helyszínen található objektumokat vettük igénybe (Ivándárda D, szélső ház, padlástér, Illocska szivattyúház). A felszerelések a kézi eszközökre korlátozódtak, mivel páncélostechika (pl. BRM-1K) telepítésére nem kaptunk engedélyt.

A váratlan helyzetek kezelésére a pécsi tüzérlaktányában készenlétben volt egy BMP-vel felszerelt csapatfelderítő század, harcászati ügyeletes alegységként, mintegy 40 km mélységben.

A felderítőrendszer közel hat hónapos működése alatt 1–5 km-es mélységben vizuálisan ellenőrzés alatt tartotta a szektorába eső területet, időrendi sorrendben rögzítette az eseményeket, a bekövetkezett változásokat.

A déli határszakaszon 1991–92-ben végrehajtott határbiztosításnak számos elméleti és gyakorlati tanulsága volt, amelyet fel lehetett használni az alacsony szintű határ menti konfliktusok kezelésével kapcsolatos feladatok kidolgozásához.

A konferencia pillanatai

HALÁSZ ISTVÁN NY. EZREDES

ADALÉKOK A NATO-CSATLAKOZÁS TÖRTÉNETÉHEZ, ANNAK KEZDETI IDŐSZAKÁBÓL

A NATO-hoz történő csatlakozás a Magyar Honvédség számára megalakulását követően talán a legfontosabb feladat volt, jelentőségében talán csak az úgynevezett demokratikus honvédség megszervezése volt hozzá hasonlítható. A rendszerváltást követően minden kormány – pártállástól függetlenül – kinyilvánította a „demokratikus világ” szövetségi rendszereihez történő csatlakozás szándékát. A csatlakozás bekövetkezése csak idő kérdése volt. Már a kilencvenes évek elején-közepén a HVK KFH Hadművelési-harcászati főnökségén megkezdtek a csatlakozással kapcsolatos ismeretek összegyűjtését, a követelmények megismerését. Ebben az időben már lehetett tanulmányozni azokat a rendelkezésre álló dokumentumokat, amelyek korábban – minősítésük miatt – csak korlátozottan voltak hozzáférhetőek.

Több tiszt részére a partnerségi programok keretében lehetővé vált NATO-törzsekben tevékenykedni, vagy a tanintézetek különböző szintű képzésein részt venni. A NATO SHAPE¹ PfP²-részleg parancsnokhelyettese is egy időben magyar felderítőiszt, név szerint néhai Szalai István ezredes (később vezérőrnagy) volt. A visszatérők természetesen hozták magukkal azokat a kiadványokat, doktrínákat, segédleteket, amelyek számukra hozzáférhetőek voltak. Ezekből igyekeztünk minél többet megszerezni, lemásolni. Számos tanulmányt, elgondolást dolgoztunk ki, néha egészen merészeket, és arra számítottunk, hogy ezek úgysem jutnak tovább a „csapóajtónál”. A hadművelési-harcászati főnök, Takács László ezredes viszont teljes mértékben támogatott bennünket, így ezek az anyagok rendre eljutottak a HVK szintjére is.

Az ismeretszerzés egyik legfőbb korlátja a megfelelő szintű nyelvtudás hiánya volt. Kétségtelen ugyanakkor, hogy a felderítő fegyvernem rendelkezett a legtöbb angolul jól beszélő fiatal tiszttel, akiket ki lehetett küldeni különböző szövetségi feladatokra. A nyelvismerettel rendelkezők viszonylag magas száma a Polgár Ervin vezérőrnagy úr által bevezetett képzésnek volt köszönhető. A fiatal tisztek, végzésüket követően, intenzív nyelvtanfolyamokon szerezték meg a szükséges nyelvtudást. Ugyanakkor hátrányként jelentkezett, hogy e fiatal tisztek köréből válogattak más beosztásokba is, amelynek következtében nagyon sokan elhagyták a felderítés területét. Ennek hátrányát a felderítő fegyvernem még sokáig érezni fogja. Az idősebb, vezető beosztásban lévő állomány jelentős hányada ugyanakkor nem rendelkezett megfelelő szintű nyelvtudással, és ez rányomta a bélyegét a csatlakozáshoz történő hozzáállásukra is.

¹ SHAPE – Supreme Headquarters of Allied Powers in Europe – Európai Szövetséges Erők Főparancsnoksága.

² PfP – Partnership for Peace – a NATO békepartnerségi programja.

Ráadásul erre az időszakra esett a felderítőrendszer átszervezése, a Honvéd Vezérkar Katonai Felderítő Hivatal átalakítása nemzetbiztonsági szolgálattá, amelynek során a Hadművelési-harcászati főnökség elvesztette azt a szakmai és támogató háttérrel, ami szükséges volt az MH felderítőrendszerének működtetéséhez. Ez nemcsak a szervezeti keretek megváltozását eredményezte, hanem jelentős információszerző és feldolgozóképeségeket elvesztését és a felderítő szakmai logisztikai támogatás átalakítását is jelentette.

Az átszervezésnek egyetlen pozitívuma az volt, hogy a HVK Felderítő Csoportfőnökség szervezetének kialakítása során már figyelembe tudtuk venni az információfeldolgozás és a tájékoztatás jövőbeni követelményeit, ezért ki tudtuk alakítani az ehhez szükséges minimális személyi és tárgyi feltételeket. Ennek, és a csoportfőnök, Terecskei Tibor dandártábornok erőfeszítéseinek eredményeként az újonnan megalakított felderítő csoportfőnökség rendelkezett a HVK legmodernebb informatikai rendszerével. Sőt kialakítottunk egy korlátozott képességű informatikai hálózatot is, amely akkoriban telefonos modemekkel kötötte össze a felderítőtörzseket és alakulatokat. Igaz, a hálózat csak nyílt információcserét tett lehetővé, de jó kiindulási alapot jelenthetett volna egy későbbi, már kellően biztonságos rendszer üzemeltetésének előkészítéséhez, a működtetés begyakorlásához.

A csoportfőnökség állományára szintén jellemző volt az angolnyelv-tudás hiánya, ezért minden lehetőséget megragadtunk a nyelvi felkészültség fejlesztése érdekében. Sokszor a maradó állomány leterheltségének rovására is küldtük tiszteket intenzív nyelvtanfolyamokra, szakmai és informatikai képzésekre. Volt olyan időszak, mikor a 23 fős meglévő létszámból egyszerre nyolc fő vett részt különböző nyelvi és szakmai képzéseken.

A NATO-hoz történő elméleti szintű közeledés első lépéseit a felderítőtörzsek és -csapatok munkájának tanulmányozása jelentette. A begyűjtött dokumentumokból elsősorban az információszerző szervezetek és eszközök működtetését ismerhettük meg. Az információgyűjtés, a feldolgozás és a tájékoztatás, tehát az „intelligence” funkciók mélyebb tartalmi kérdései egyelőre rejtve maradtak. Igaz, befogadásukra akkor még sem szervezetenként, sem szakmailag nem voltunk kellően felkészülve. Az információszerző szervezetek, a felderítő-zászlóaljok, -szervek és -eszközök tevékenységének vizsgálata során meghatároztuk azokat a képességeket, amelyeket meg kell őrizni, illetve azokat a hiányosságokat, amelyeket ki kell küszöbölni, hogy megfeleljünk a velünk szembeni várható követelményeknek.

Az egyik legfontosabb problémát az jelentette, hogy a régi szabályzatok – a megváltozott körülmények között – már nagyrészt alkalmazhatatlanok voltak, újak pedig még nem készültek. A felderítőrendszer működése így csak a hagyományokon, az innen-onnan bekerült anyagok, valamint saját tanulmányok felhasználásán, illetve a parancsnokok személyes képességein múlt. Ennek ellenére, köszönhetően a vezető- és végrehajtó állomány szakmai felkészültségének, elkötelezettségének, a felderítőcsapatok és -törzsek minden területen átlagon felül teljesítettek. Megemlíthetőek a folyamatos átszervezési feladatok, a NATO-szervezetekkel végrehajtott közös kiképzések, ahol magas szintű felkészültségünket bizonyítottuk, vagy a taszári repülőtér NATO-követelmények szerinti őrzése (a technikai feltételek hiányosságai ellenére).

Az első tapasztalatokat az „intelligence” területen a PfP-gyakorlatok során szereztük. Az első ilyen nagyszabású gyakorlat a „COOPERATIVE GUARD 96–97” békefenntartó gyakorlat volt, amely a NATO legmagasabb szintjéről kiindulva, több mozzanatban, több helyszínen került levezetésre. Az összhaderónemi törzs összekovácsolása során a régi tagállamok és a programban részt vevő nem NATO-országok tisztjei ismerkedtek egymással, de a NATO új alkalmazási elveivel is, amelyek a békefenntartást helyezték előtérbe a korábbi hadműveleti elvekkel szemben. Hiszen a keleti blokk felbomlását követően a műveleti elvek ott is megváltoztak, a törzsekben mindenkinek új elveket kellett megtanulnia, gyakorolnia. A többnemzeti összhaderónemi törzs tevékenységének kipróbálása ekkor történt először ilyen nagyszabású gyakorlaton. A felderítés szempontjából az információgyűjtés és -elosztás szervét, az információgyűjtő, tájékoztató részleget, a Collection Coordination Information Requirement Management-et szintén ezen a gyakorlaton próbálták ki először.

A gyakorlaton jelentős létszámban vettünk részt az MH részéről. Majd minden törzsből dolgozott magyar képviselő. A felderítő csoportfőnökségről nekem jutott az a feladat és lehetőség, hogy személyesen tanulmányozhattam a felderítőtörzs munkáját. Azon kívül, hogy igyekeztem elsajátítani saját feladataimat, megpróbáltam tanulmányozni és megérteni a felderítőtörzs munkamódszereit, munkarendjét. A felderítőtörzs törzsfőnökével hosszú beszélgetések során igyekeztem tisztázni a törzs elemeinek kapcsolatát, az ott folyó munkát, az alkalmazott módszereket, a végtermékek követelményeit, a készítendő terveket és okmányokat. A mi felderítési tervünkhöz hasonló okmányt a felderítőtörzs nem vezetett, de ez nem azt jelentette, hogy ilyen nem készült.

Egy alkalommal egyeztetni mentem a különleges erők törzséhez, és ott találkoztam az általunk használt felderítési tervvel, amely ott a különleges erők alkalmazási terve volt. Szembesülni kellett vele, hogy a NATO felderítő törzse nem az információ megszerzését tervezi, ezt meghagyja a végrehajtóknak, hanem az információ követelmények meghatározására, az információ gyűjtésére, feldolgozására és elosztására koncentrál. Ez teljes mértékben eltért az általunk addig használt módszerektől, ahol a felderítőszerveknek mindent részletesen megterveztünk és meghatároztunk. Ezzel persze kivettük a végrehajtó parancsnok kezéből a kezdeményezést és a felelősséget. Igaz, felderítőtörzseink kapacitása sem tette lehetővé a gyakorlaton látott munkamódszerek alkalmazását, hiszen összesen nem rendelkezünk annyi felderítőtisztrel, mint a gyakorlaton az információ-feldolgozó részleg egymaga, nem is beszélve a többi törzselemről.

A másik fontos tapasztalat a felderítőtörzs összetételével kapcsolatban a geodéziai-térképészeti és felderítés elleni védelem (Counter Intelligence) szerepe volt. Mindkettő a felderítőtörzs elemeként tevékenykedet. Egy ilyen gondolat felvetése az MH-ban abban az időben nem volt lehetséges. Persze ez még a mai napig is csak részben megoldott kérdés, bár már rendelkezésre áll a megvalósítás valamennyi feltétele. Ilyen tapasztalatokkal és az összes lehetséges dokumentummal felszerelve tértem haza a gyakorlatról, beszámolva mindenről a csoportfőnöknek.

Csoportfőnök úr egyetértett a szerzett tapasztalatok alapján tett javaslatokkal, ezzel megalapoztuk a csoportfőnökség és a teljes felderítőrendszer további fejlesztésének irányát és nagybani feladatait. Minden további szervezési feladat során igyekeztünk a létszámot, a szervezetet és az anyagi lehetőségeket az új rendszerű és munkamódszerű felderítőtörzsek kialakítása követelményei szerint alakítani.

Számos felterjesztést készítettünk, amelyek célja az új típusú felderítőtörzsek létrehozása, és a korszerű információszerző képességek megteremtése volt. Ez természetesen a törzsek létszámának jelentős emelését, illetve korszerű technikai eszközök beszerzését jelentette volna, amire pozitív választ soha nem kaptunk. Sőt folyamatosan szűkültek lehetőségeink.

Meg kellett válnunk a BRM-1K felderítő komplexumoktól, azzal az indokkal, hogy a lánctalpas eszközök nem illenek bele a korszerű, NATO-követelmények szerint kialakítandó szervezeti felépítésbe és kiszolgáló rendszerbe. Ezek az eszközök az akkor általunk használt legkorszerűbb információszerző és navigációs rendszert hordozták, szinte újak voltak, bőven volt hozzájuk alkatrész és rendelkezésre állt a kellő szakértelem fenntartásukhoz is. Cserébe ígéretet kaptunk egy BTR-alapú felderítőkomplexum kifejlesztésére, amelynek meghatározhattuk szakmai-technikai követelményeit, de a mai napig sem készült belőle egyetlen használható példány sem.

Ezzel a csapatfelderítő szervek elvesztették információszerző képességük döntő hányadát. Sőt a szervezési feladatok során a csapatfelderítés léte és szükségessége is megkérdőjeleződött. Az akkori szervezési csoportfőnökség úgy gondolta, hogy minden felderítési feladatot az adott hadszíntéren az MK KFH és a NATO-szövetségesek végeznek majd, így nincs is szükség a továbbiakban semmilyen csapatszintű felderítőképesre az ott alkalmazásra kerülő erőknek.

Szerencsére ezekről az elgondolásokról sikerült lebeszélni az illetékeseket. Mivel még a csatlakozási eljárás megkezdése előtt hivatalosan megkaptuk a legfontosabb dokumentumokat, ezen belül a Felderítő doktrínát, így hivatkozni tudtunk rá, rámutatva, hogy a felderítés nem megkerülhető nemzeti kötelezettség.

A csatlakozás előkészítési fázisában részt vettünk több NATO-rendezvényen, amelyek tulajdonképpen a zökkenőmentes integrálódási folyamatot szolgálták. A NATO által felajánlott felkészítő rendezvények minden területen jól segítettek az ismeretbővítést. Nem csak szakmai, hanem összhaderőnemi tanfolyamokat is sikerült a tisztek képzésébe beiktatni. A régebbi tagállamok, elsősorban az Amerikai Egyesült Államok és Németország számos lehetőséget biztosított a tagjelölt államok részére. Ezekben a képzéseken ráadásul megismerkedtünk lengyel és cseh kollégákkal is.

A felderítés megosztottságából fakadóan mindenki úgy tudta, hogy a felderítő csoportfőnökség továbbra is csak hadműveleti és harcászati kérdésekkel foglalkozik majd. Hiába próbáltuk megértetni, hogy a vezérkar szerveként a teljes felderítőrendszer felé – beleértve a hadászati képességeket is – a vezérkari főnök nevében követelménytámasztó, feladatszabó szerepet kell betöltenie. Ebből adódóan a katonai felderítés legmagasabb szintű irányító szerveként kellene működnie.

Mivel az MK KFH érdekérvényesítő képessége sokkal erősebb volt, így a KFH főigazgatója képviselhette az MH-t is a NATO felderítést irányító szerve, a NATO Intelligence Board³ (NIB) ülésein. Az előkészítési időszakban egy alkalommal lehetőséget kaptunk, hogy képviselhesük a csoportfőnökséget a NIB előkészítő ülésén, amely a csatlakozásra meghívott országok felderítő rendszereivel foglalkozott, és meghatározta a csatlakozás előkészítéséhez szükséges feladatokat is. Mivel a NIB ülésein a magyar katonai felderítést az MK KFH főigazgatója képviselte, az előkészítő ülésekre képviselője járt, így az elhangzott információkat csak akkor kaptuk meg, ha az ott részt vevő ezt érdemesnek tartotta. Az ülésekről szóló jelentések ilyen szempontból nem voltak használhatóak. A részvétel lehetőségét még szakértői szinten sem kaptuk meg, hiszen ekkor számos olyan információt is megtudtunk volna, amelynek továbbadása MK KFH-nak nem állt érdekében.

A NATO felderítőszervezeteivel történő kapcsolattartás, a már korábban meglévő lehetőségek kihasználásával, egyértelműen a MK KFH privilégiumává vált. Oly mértékig, hogy azokat a kapcsolatokat sem adta át, amelyek nyilvánvalóan a csoportfőnökségre tartoztak, hanem a feladatok egy részébe történő bevonásunkkal próbálták meg a nem kompetenciájukba tartozó részterületeket áthidalni. Emellett, az igazság kedvéért, meg kell említeni, hogy a csoportfőnökség rendkívül korlátozott létszámviszonyai nem is tették volna lehetővé a szükséges mértékű kapcsolattartást.

A felderítőrendszer rendkívül széttagolt volta, a még nagyrészt a Varsói Szerződés időszakában és az azt követő időszakban létrejött (nem NATO-elvek szerint átalakított) intézményrendszere hátráltatta a hatékony együttműködést. A katonai felderítés békében működő ügynökségei nem tartoztak az MH alárendeltségébe, ennek ellenére ezek az állományon kívüli szervezetek képviselték az MH katonai felderítését a NATO különböző testületeiben és bizottságaiban. Az intézményi széttagoltság természetesen a feladatok megosztottságát is jelentette. Az egyes intézmények nem tájékoztatták a többi szervezetet saját tevékenységükről, de a közös feladatok összehangolásához szükséges konzultatív szervezetekkel sem rendelkezünk.

A kapcsolattartás a NATO különböző felderítőszervezeteivel egy spontán kialakult rend szerint történt. A csoportfőnökség a doktrínafejlesztések területén vett részt a különböző bizottságok munkájában. Mivel a szabályozás itt a haderőre vonatkozott, ezt nem vállalhatta fel egyetlen más szervezet sem. A végrehajtáshoz kapcsolódó területeken az MK KFH és az MK KBH volt a közvetlen kapcsolattartó.

A felderítőrendszer megosztottságából fakadó problémák megoldására megtettük a javaslatokat a HM és HVK tervezett integrációjának előkészítése során. Az integrált HM-nek és HVK-nak rendelkeznie kellett volna minden olyan szervezeti elemmel, amely képes a katonai felderítés adott szintjének átfogó képviselőjére mint legfelsőbb szintű irányító szervezet, és nem szorul rá, hogy a végrehajtó (információszerző) szervezetek (ügynökségek) képviseljék a különböző felső és más szintű bizottságokban, rendezvényeken. Ezeket a szervezeti változtatásokat már a csatlakozásra való felkérést követően meg kellett volna tenni. Természetesen ezekből a javaslatokból nem valósult meg semmi.

³ NATO Intelligence Board – NATO Felderítő Testület.

A csatlakozás közvetlen előkészítésének megkezdése az 1998. január elején végrehajtott NATO védelmi tervezési folyamathoz köthető. Az előkészítés időszakában szerzett tervezési tapasztalatok jól segítették a NATO tervezési folyamatának átvételét. A felderítés területén a NATO haderő-fejlesztési céljai alapvetően egybeestek a saját, már korábbi közép- és hosszú távú terveinkben megfogalmazottakkal.

A tervezési feladatok közül konkrétan egy érintette a felderítő csoportfőnökséget, a TG 0401 (Strategic Intelligence). A fentebb említettek tükrében ehhez a feladathoz semmi közünk sem lett volna, de mivel a tervezés HM-szintű feladat volt, így a csoportfőnökség volt a tervezésért felelős szervezet. A tervezési cél a NATO illetékes szerveivel történő kapcsolattartásra helyezte a fő hangsúlyt.

Az összeköttetés létrehozását és működtetését az MK KFH-nak kellett megvalósítania, ami azt jelentette, hogy a csoportfőnökség ebből a lehetőségből is kimaradt. Később, amikor létrejött a megállapodás az MH HVK és az MK KFH között, lehetővé vált, hogy a csoportfőnökség értékelő tisztjei is használják ezt a lehetőséget. De a fennálló megosztott helyzet nem oldódott meg az együttműködési megállapodás megkötése után sem. A szakmai szempontok azt követelték volna, hogy a TG 0401 feladat mentén egy teljesen új felderítőstruktúrát építsünk ki szigorú szakmai követelmények szerint. Ebben nemcsak a HVK és az MK KFH, hanem az MK KBH és más szervezetek is érintettek lettek volna.

A javaslatunkkal alapvetően mindenki egyetértett, de a megvalósítás már közel sem rendelkezett ekkora támogatással. Az akkor működő felderítőrendszer abban a széttagolt állapotban – összességként is kimondható – nem volt alkalmas a NATO-ban általánosan elfogadott funkciók ellátására.

Megalakulását követően megmutatkozott, hogy a J2 akkori összetételű szervezete nem lesz képes ellátni a hagyományos J2 funkciókat. Ekkorra szélesebb betekintést kaptunk számos NATO és a csatlakozásra meghívott másik két felderítőszervezet összetételéről és funkciójáról. Minden addigi ismeretünk megerősített bennünket abban, hogy egyrészt a haderő nem nélkülözheti a békében is működő, hatékony hadászati felderítőképeket, valamint el kell látnia a felderítés elleni védelemmel és a biztonsággal kapcsolatos funkciókat is.

A funkcionális és szervezeti hiányosságok megmutatkoztak a tervezési feladatok kapcsán is, amelyek egyértelműen behatárolták a J2-vel szembeni követelményeket. Ezt követően minden lehetséges fórumon jeleztük a jelenlegi helyzet tarthatatlanságát, de érdemi megoldás nem született. Az MH átvilágítása során is megtettük javaslatainkat, de ezek az összegzésből kimaradtak. A NATO-struktúrához történő alkalmazkodás alapvetően csak szervezési probléma volt, mivel minden funkció akkor is létezett, csak nem a hagyományos szervezeti keretekben.

A csatlakozási folyamat előrehaladtával egyre szükségsebbé vált a szervezeti átalakítás, nemcsak a HVK, hanem az alárendelt haderőnemi vezérkarok szintjén is. Ezzel elsősorban a légierő vezérkara találkozott, mivel ott a csatlakozást követően azonnal „élesben” kellett dolgozni.

Javaslatként elkészítettük a J2 javasolt szervezeti struktúráját, a hagyományos funkcióknak megfelelően, amely magában foglalta a felderítés, a biztonsági szervezet és az elektronikai hadviselés vezető szerveit (ekkor még az elektronikai hadviselés nem tartozott a J2 szervezetébe).

A tervezési feladat kidolgozása során felmerült a NATO számára felajánlott azonnali készenléti erők kérdése. A csoportfőnökség javaslata volt a 24. felderítő-és/vagy a 34. mélységi felderítő-zászlóalj vagy részeinek a felajánlása. Abból a megfontolásból indultunk ki, hogy a személyi állomány megfelelően képzett (a 34. mélységi felderítő-zászlóalj ekkor már csak szerződéses állománnyal rendelkezett), némi technikai fejlesztést követően használható képességeket tudunk volna felajánlani a szövetségnek. Ezt a döntéshozók nem fogadták el, így más felajánlások történtek, de a tervezési folyamat lezárása során mégis egy felderítőszázad került felajánlásra.

A felajánlott felderítőerők kijelölése megfelelt mind a NATO, mind a nemzeti oldal részére. A feltételrendszer hiánya jelentett mindössze közvetlen akadályt, de a kommunikációs eszközök és felszerelési tárgyak beszerzése már részünkről korábban tervezett volt, így csupán az elengedhetetlenül szükséges beszerzési és átképzési feladatokat kellett volna a tervezettnél korábban végrehajtani. A felajánlott felderítőerők személyi állományának felkészítésére elegendő elméleti ismeretet és gyakorlati tapasztalatot sikerült a közös kiképzési rendezvényeken és gyakorlatokon összegyűjteni.

A tervezési folyamatot a már említett megosztottság erősen hátráltatta, mivel a hadászati felderítéssel kapcsolatos minden feladat a különböző szervezetek közötti egyeztetést igényelt. A haderő-fejlesztési célok kezelése a meglévő szervezeti struktúrával és az alkalmazott eljárásokkal hatékonyan nem volt megoldható. Sajnálatos módon ez a megosztottság a későbbiekben is hosszú időn keresztül fennmaradt.

A későbbiek során a tervezési célok további feladatokkal egészültek ki. Megmaradt a hadászati felderítés, de számozása többszöri változtatás után is megtartotta az E0400 számot. A harcászati hírszerzés is önálló tervezési feladat lett, E0630 National Humint Intelligence (HUMINT) Capability számon. Ezt a tervezési célt teljesítettük a legrövidebb idő alatt. A csapatok információszerző, -feldolgozó és -elosztó képességei követelményeit az L0410 ISTAR Architecture and Capabilities határozza meg a támogatott kötet méretének megfelelően. Ezen a területen még jelenleg is komoly hiányosságaink vannak.

Az elméleti felkészülés fontos időszaka volt a csatlakozást közvetlenül megelőző periódus. A tisztek tervszerű felkészítését akadályozta, hogy a beosztások ismerete nélkül nem lehetett célirányosan kijelölni a felkészítendő személyeket az adott beosztásokra, a nemzeti képviselőkre és a hazai összekötő feladatokra. A nyelvi felkészítés előírásai (STANAG 6001) később kerültek érvényesítésre.

A szakmailag felkészült állomány nagy többsége nem volt képes a ZMNE vizsgáló bizottsága által támasztott követelményeknek megfelelni. A nyelvi felkészítés nem ilyen szintet célzott meg, ezért elsősorban a hazai környezetben tanulmányokat folytatott – egyébként az állami nyelvvizsga előírásait teljesítő –

állomány nem tudta az elvárt szintet elérni. A nyelvi felkészítés rendszerét figyelembe véve a NATO által támasztott követelményeket még hosszú ideig nem tudtuk teljesíteni.

Jelentős elmaradás mutatkozott a doktrínák kidolgozása területén. A nemzeti doktrínafejlesztést alapvetően hátráltatta, hogy nem volt olyan szervezeti elem, amely ezt a tevékenységet alapfeladatként végezte volna. A katonai szervezeteknél az általuk készített és kezelt doktrínák elkészítésére és felügyeletére nem volt megfelelően képzett állomány. Gyakorlati tapasztalat, hogy doktrínát, egyéb feladatok mellett, hatékonyan nem lehet készíteni és felügyelni. Emellett még számos más szabályzó dokumentum is hiányzott.

A katonai felderítést átfogóan szabályzó, az információgyűjtést és nyilvántartást meghatározó okmányegyüttes (MC 161 és a hozzá kapcsolódó okmányok) csak jóval a csatlakozást követően álltak a csoportfőnökség rendelkezésére. Ráadásul ebben az időszakban (2000–2001) változott meg a teljes felderítődoktrína-rendszer. Amikor a korai fázist említettem, már szóltam az elvek változásáról. Az 1997-től eltelt időszakban a NATO végrehajtotta az új elveknek megfelelő doktrínák kidolgozását. Tehát sutba dobhattuk eddigi ismereteinket és megkezdhettük az új doktrínák kidolgozását.

Az előtanulmányok után végül 2005-ben sikerült az MH összhaderőnemi felderítődoktrínáját kiadni. Ezt a kiadványt az idők folyamán számos kritika érte, mert a szervezet és a felkészültség nem támogatta az alkalmazását. Ráadásul számos tisztünk különféle parancsnokságokon ismert meg különféle munkamódszereket, amelyek némileg eltértek a doktrínában foglaltaktól. Ezért többen úgy gondolták, gondolhatták, hogy a doktrína nem alkalmas a felderítés elveinek meghatározására. De sokszor felmerültek olyan kérdések, amelyek egyértelművé tették, hogy az illető egyáltalán nincs tisztában ezzel a legalapvetőbb szabályzó dokumentummal.

Minden problémája mellett mégis elmondható, hogy a felderítődoktrína volt az MH első, alkalmazásba került összhaderőnemi szintű doktrínája. A doktrínarendszer többi eleme azonban csak jóval később készült el, „köszönhetően” az állandó átszervezéseknek, a személyi mozgásoknak. A legnagyobb gondot a doktrínarendszerben a Felderítés elleni védelem és biztonsági doktrína okozta. Ezen a területen az MH nem rendelkezett és szerintem ma sem rendelkezik sem képzett állománnyal, sem tapasztalattal. Ez korábban az MK KBH területe volt, azonban ezt a feladatot nem tekintették különösebben szívügyüknek. Talán a KNBSZ mostani szervezete segít megoldani ezt a problémát!

A doktrína változásait természetesen követték a gyakorlati változások. Az információszerzésben megjelent a béketámogató műveletek szempontjából gyorsan döntő fontosságúvá vált harcászati hírszerzés, közismert nevén a HUMINT, ami eltért a doktrína szerinti HUMINT-tól. A megkülönböztetés és az alkalmazott módszerek miatt neveztük el hírszerzésnek, amit azonban egyesek zokon vettek. Fontosságára és alacsony eszközigényére tekintettel elhatároztuk, hogy erre a területre kiemelt figyelmet fordítunk.

Mivel már számos tiszt és akkor még tiszthelyettes vett részt az SFOR AMIB⁴ zászlóaljában és igen jó vélemény alakult ki róluk, úgy gondoltuk, ezt a kapacitást ezen a területen nem szabad veszni hagyni. Amúgy is célunk volt a HUMINT területén a felderítőállomány tapasztalatszerzését növelni.

Ennek keretében került ki a KFOR állományába az 1. mélységi felderítőszázad, amely Macedóniában, egy olasz zászlóalj részeként hajtott végre felderítési feladatokat. Sajnos ez a szakmai munka nem tartott sokáig, mert rövid idő múlva át kellett venniük a KFOR⁵ REAR harcálláspont őrzését. Mindennek ellenére felderítőink letették névjegyüket fegyelmeztségükkel, kiképzettségükkel, motiváltságukkal, fizikai képességeikkel (és még sorolhatnám). Megpróbálkoztunk a harcászati hírszerzés (HUMINT) feladataival is, de akkor még egyes nemzetek ellenállásán fennakadtunk.

Nem kellett sokáig várni a felkészültség bizonyítására, mert az iraki műveletekben a felderítőállomány ismét igazolhatta felkészültségét. 2001-ben azonban volt még egy mozzanat, amellyel jelentősen javítottuk NATO-integrációnkat. Nápolyban, az MK KFH-val közösen, felállítottuk az első nemzeti felderítőrészeletet (NIC), amely nyolc évig működött. Ez után már nem volt kérdés, hogy minden műveletben NIC-nek működnie kell. Igaz, ezek a szervezetek is csak lassan fejlődtek ki a különböző érdekelletétek miatt. Az MK KBH például nem delegált a szervezetbe állományt, ők külön oldották meg feladataikat. Az iraki és az afganisztáni missziók felderítőtámogatásáról nem szólnék, mert erről lesz még szó a későbbiekben.

Említést tettem már a harcászati HUMINT-ról, de meg kell még említenem a többi információszerző rendszerrel kapcsolatos fejlesztést is. A rádióelektronikai felderítés (SIGINT) a 2000-ben végrehajtott átszervezés során került vissza a felderítőrendszerbe. Sajnálatos, hogy technikai feltételei messze elmaradtak a követelményektől. Szerencsére mára már ezen a területen is fejlődés mutatkozik.

A képi felderítőképességünk (IMINT) is megjelent néhány éve. Jól vizsgáztak az afganisztáni misszió keretében, annak ellenére, hogy veszteségek keletkeztek, de ezek megegyeznek az elemzett várható kockázattal, semmilyen rendkívüli dolog nem történt. Jelentősen javították a misszió biztonságát, és kellő tapasztalatot szereztek a nagyobb kapacitású rendszerek üzemeltetéséhez.

A kialakított nyílt forrásból származó felderítőképességünk (OSINT) a csoportfőnökség megszűntetésével együtt tűnt el. Sajnálatos, hogy az információgyűjtés, -elemzés nem volt soha kedvelt parancsnoki tevékenység. Ezt a parancsnokok általában felesleges idő- és energiapazarlásnak tartották, mivel nincs látható, kézzelfogható eredménye, hiányosságai pedig nem gátolják a döntési tevékenységet, ezért az ilyen szervezetek csökkentése, megszűntetése jellemző volt minden átszervezéskor.

⁴ AMIB – Allied Military Intelligence Battalion – Szövetséges katonai felderítő-zászlóalj.

⁵ KFOR – Kosovo Forces – Koszovói Békefenntartó Erők.

A felderítés információforrásai a világ átalakulásával együtt változtak és változnak. Ritkán van szükség manapság a nagy páncéloskötélékek, csapatcsoportosítások felderítésére, annál inkább a kis kötelékekben működő terrorista csoportok felfedésére. Az információforrások fontossága megváltozott. Akár hadászati értékű is lehet a műveleti területen dolgozó HUMINT-csoport által szerzett helyi információ.

Minden szint érdekelt lehet bármilyen szintű információ megszerzésében és lehet, hogy ugyanazt a forrást fogja felhasználni felderítési adatai előállításánál. Ezért talán már felesleges hadászati vagy harcászati szintről beszélni, hanem egységes, minden szintet átfogó felderítőrendszer kifejlesztésére kell törekedni, amelynek információszerző elemei a hadszíntéren működő kontingens bármely szintjéhez tartozhatnak.

Ilyen rendszer kialakítása volt azoknak az alapvetéseknek a célja, amelyek figyelembevételével fogtunk hozzá a NATO-csatlakozás követelményeinek teljesítése érdekében az MH felderítőrendszerének az átalakításához.

Hogyan mérhettük le a végzett munka eredményességét? 2005-ben hajtottuk végre a „NOBLE JOURNEY” többfokozatú törzsvezetési gyakorlatot, amely a csatlakozási folyamat befejezését volt hivatott lezárni, demonstrálva, hogy a törzsek képesek a NATO-követelmények szerinti tervezési feladatok végrehajtására. Sok hiányosság merült fel a gyakorlat során, de elmondható, hogy a felderítőtörzsek minden szinten bizonyították, hogy ők képezik a tervezőtörzsek legjobban felkészült állományát.

A NATO-hoz történő csatlakozás előkészítését és végrehajtását az alábbiak szerint foglalom össze:

- a katonai felderítés megosztottsága (MK KFH, MK KBH, HVK) erősen rontotta a csatlakozás hatékonyságát;
- létre kellett volna hozni a NATO-követelmények teljesítésére alkalmas felderítőszervezeteket, a meglévő felderítőképessegek felhasználásával, illetve átalakításával;
- a személyi feltételek hiányosságai ellenére is biztosítani kellett a különböző NATO-parancsnokságon a szakmai nemzeti képviseletet, bár ez néha nézeteltérésekhez vezetett és egyes esetekben nem a szakmai felkészültség volt a kiválasztás elsődleges szempontja;
- a NATO titokvédelmi előírásai miatt a felderítést szabályzó okmányok egy részét csak a csatlakozást követően kaptuk meg, ami hátráltatta az elméleti felkészülést;
- a NATO STANAG-ek honosítási folyamata és a saját doktrínák kidolgozása lassan haladt, amely erősen akadályozta a szellemi kompatibilitás kialakítását;
- az anyagi források elosztásánál jobban figyelembe kellett volna venni a felderítőrendszer fejlesztési igényeit, így az MH sokkal többet profitálhatott volna a felderítőképessegeiből.

VIZI SÁNDOR NY. ALEZREDES

A FELDERÍTŐCSAPATOK FELKÉSZÍTÉSE A NATO-CSATLAKOZÁSRA

Bevezető

Az 1990-es évek második felében az egri felderítő-zászlóalj törzsfőnökeként, majd parancsnokhelyetteseként szolgáltam, ezért a Magyar Honvédség felderítőcsapatainak NATO-tagságra történő felkészítését ezen a „szemüvegen keresztül” kívánom bemutatni. Bevezetőként szeretném elmondani, hogy központilag tervezett és a zászlóaljnál alkalmazott egységes felkészítő programról nem tudok, ilyen valószínűleg a honvédség szintjén sem létezett.

A 24. Bornemissza Gergely Felderítő Zászlóalj a 90-es években még azokból a felkészítési formákból is kimaradt, amelyek a Magyar Honvédség NATO-csatlakozásra történő felkészítését szolgálták (pl. „Vértes” gyakorlatok). Így a zászlóalj nem vett részt a 90-es évek végére jellemző gyakorlásokban, közös kiképzés is csak egyszer fordult elő (1997-ben) egy amerikai–magyar kiképzés keretében. Az alegység azonban rendszeresen részt vett árvízi munkákban, hóakadályok elhárításában, illetve 1999-ben – önállóan váltott, megerősített század erővel – hazánk déli határszakaszának biztosításában.

1. A 24. felderítő-zászlóalj átalakítása

A zászlóalj (nem elsősorban NATO-elvek szerinti) átalakítása a 2000. évi átszervezést követően, 2001-ben kezdődött, amikor a zászlóaljat kijelölték a „DELTA–2001” fedőnevű gyakorlaton való részvételre. Ez a gyakorlat számos hasznos tapasztalatot eredményezett az alakulat számára. Tanultunk, de ugyanakkor már kritikákat is megfogalmaztunk. Mivel az alakulat ekkor még nem tartozott a központi figyelem középpontjába, így a feladatok meghatározását az alakulat parancsnokságának önállóan kellett végeznie. Legfontosabb a célok kitűzése, valamint a személyi és az anyagi feltételek megteremtése volt.

Feladatok

A megfelelő adottságokkal rendelkező katonák felkészítése sokoldalú és összetett feladatként jelentkezett. Nemcsak a kiképzés körültekintő megszervezése, de a katonák személyi tulajdonságainak alakítása is elérendő céljaink közé tartozott.

A céljaink elérése érdekében az alábbi feladatokat kellett elvégeznünk:

- az életkörülmények és a kiképzési feltételek megteremtése;
- a helyes kiképzési célok kitűzése;
- a katonák személyisége fejlesztésével kapcsolatos célok meghatározása;
- a fentiekhez szükséges személyi állomány kiválasztása és felkészítése.

Az életkörülmények és a kiképzési feltételek megteremtéséhez nagy segítséget kaptunk a Magyar Honvédség vezetésétől. Ugyanakkor a zászlóalj tagjainak a személyiségfejlesztésével és kiképzési céljaink elérésével kapcsolatban az alakulat vezetése külön utakon járt. A kiképzés megszervezése napi rutin volt. Helyesen határoztuk meg a célokat, amelynek során a háborús alkalmazás követelményeit vettük alapul. Figyelmet fordítottunk a megfelelő szintű iskolai végzettséggel és nyelvtudással rendelkező állomány kialakítására, ami sok tekintetben önállóságot követelt (a regionálisan szervezett angol és más nyelvi tanfolyamok hatékonyságnak biztosítása, középiskolai osztályok indítása, számítógépes tanfolyamok szervezése).

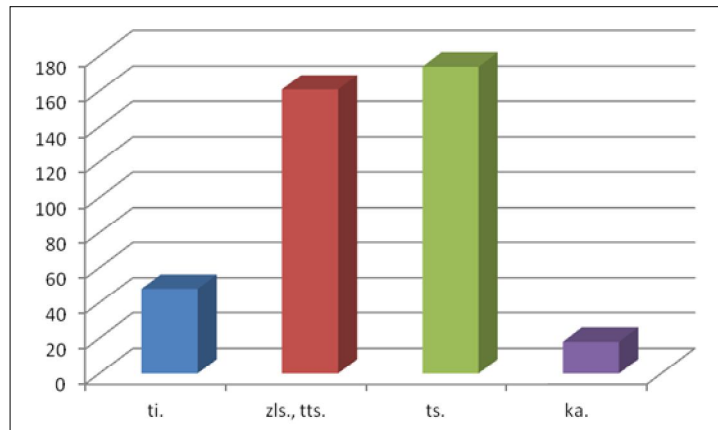
2. A személyi feltöltés és a képzés kérdései

Egyik legfontosabb feladatunknak tekintettük, hogy megfelelő végzettségű, fizikailag terhelhető állománnyal töltsük fel az alakulatot. Az egységnek létszámgonджа soha nem volt. A kiképzettség színvonalát, a civil társadalom elismerését bizonyította, hogy az alakulathoz jelentkező szerződéses katonák túljelentkezése folyamatosan 6–10-szeres volt. A zászlóalj települési környezetéből havi átlagban 15–20 fő, jó fizikai és szellemi felkészültségű személy jelezte a katonai pálya és a zászlóalj munkája utáni érdeklődését.

2005-ben katonáink döntő többsége már több mint két éve teljesített szolgálatot, magas volt a 3–10 éve szolgáló katonák aránya. A gondos kiválasztásnak és az alapos felkészítésnek köszönhetően igen magas szinten volt az állomány fizikai és a pszichikai állóképessége.

Feltöltöttség állomány- kategóriáinként	Rendszeresített (fő)	Feltölthető (fő)	Meglévő (fő)	Feltöltöttség (%)	Hiány (fő)
tiszt	56	55	48	87	7
tts.	174	173	161	93	12
ts.	283	183	174	95	9
ka.	18	18	18	100	0

1. táblázat. A zászlóalj feltöltöttségének helyzete 2006-ban
(Szerk.: Vizi Sándor)

1. ábra. A feltöltöttséget szemléltető grafikon
(Szerk.: Vizi Sándor)

Legnagyobb kihívás a megfelelően kvalifikált állomány biztosítása volt. Elsőként a kommunikációs készség megteremtését, az angol nyelvi képzést tekintettük feladatunknak. Az első alapfokú angol nyelv tanfolyam 1997-ben indult Egerben, 20 fő végezte el sikeresen. A középfokú nyelvi képzés 1998-an kezdődött és az alakulat felszámolásáig folyamatos volt. A feladat függvényében rendszeresen indítottunk más tanfolyamokat is, vagy mások által szervezett képzésekre iskoláztunk be katonákat.

Nyelvi képzés	Tiszt (fő)	Tiszthelyettes (fő)	Tisztes (fő)	Összesen (fő)
angol alapfok „C”	4	28	2	34
angol középfok „C”	37	34	-	71
angol felsőfok „C”	8	2	-	10
német alapfok „C”	5	3	-	8
német középfok „C”	13	1	1	15
francia alapfok „C”	2	-	-	2
francia középfok „C”	1	1	-	2
orosz alapfok „C”	2	-	-	2
orosz középfok „C”	3	-	-	3
orosz felsőfok „C”	-	-	1	1
szerb-horvát alapfok „C”	2	7	3	12

2. táblázat. A nyelvtudással rendelkezők száma 2006-ban
(Szerk.: Vizi Sándor)

A katonai ismereteken túl fontosnak tartottuk az általános műveltség növelését, illetve az erre történő mozgósítást, bátorítást. Sok katonát iskoláztunk be katonai és – lehetőségeink szerint – polgári felső-, illetve középfokú tanintézetbe.

	Meglévő létszám (fő)	Egyetemi végzettség (fő)	%	Főiskolai végzettség (fő)	%		
Tiszt	49	10	21	49	100		
	Meglévő létszám (fő)	Egyetemi végzettség (fő)	%	Főiskolai végzettség (fő)	%	Érettségi (fő)	%
Tiszthelyettes	158	1	0,6	15	10	158	100

3. táblázat. Az iskolai végzettség alakulása 2006-ban
(Szerk.: Vizi Sándor)

A katonai-szakmai tudás egyik fontos kiegészítője volt a számítógépes ismeret, ezért minden lehetőséget kihasználtunk ilyen tanfolyamok szervezésére és katonáink beiskolázásokra.

Tiszt			
	Meglévő létszám (fő)	Vizsgával rendelkező (fő)	%
ECDL	49	22	45
Szakirányú tanf.	49	33	68
Tiszthelyettes			
	Meglévő létszám (fő)	Vizsgával rendelkező (fő)	%
ECDL	158	26	17
Szakirányú tanf.	158	43	28

4. táblázat. A számítógép-ismeret alakulása 2006-ban
(Szerk.: Vizi Sándor)

A kiképzés fontos része volt más országok hadseregei kiképzési módszereinek és harceljárásainak megismerése, a hasznosítható tapasztalatok beépítése az alakulat kiképzésébe. Nem vettünk át minden módszert és eljárást kritikátlanul, a hasznosítást minden esetben összehasonlítás, elemzés és értékelés előzte meg.

Állománykategória	Tanfolyamon részt vett
tiszt	9 fő
tiszthelyettes	6 fő

5. táblázat. A külföldi tanfolyamot végzett katonák száma 2006-ban
(Szerk.: Vizi Sándor)

3. Technikai állapot és a hadrafoghatóság

Az alakulat rendszeresített haditechnikai eszközei biztosították a feladatok ellátását mind hadműveleti területen, mind pedig a békefeladatok során. A 70%-ban orosz-szovjet eredetű harc- és gépjárművek 95–100%-ban hadra foghatóak voltak. Ez a szám kiemelkedőnek számított a Magyar Honvédség átlagában is.

4. Kiképzettség

2006-ra a zászlóalj képes volt ellátni valamennyi rendeltetés szerinti felderítési, harctéri hírszerzéssel kapcsolatos, valamint könnyűlövész és katonai rendőr tevékenységgel összefüggő feladatát. Első harci alkalmazása során szállítmánykísérő századdal közösen tevékenykedett Irakban, majd könnyű gyalogszázadként Afganisztánban, katonai rendőr századként Szarajevóban. Az alakulat katonáinak döntő hányada megfordult valamilyen misszióban, az állomány több mint fele kettő-háromban is.

A zászlóalj (hagyományos alkalmazásban) rendelkezésre álló felderítőerői és -eszközei szétbontakoztatásával folyamatosan képes volt megfelelő szintű hadművelleti-harcászati információkat, felderítési adatokat szolgáltatni a katonai vezetés számára.

Szakfelderítő szervei önállóan vagy más fegyveres szervezetekkel együttműködve képesek voltak ellenőrző-áteresztő pontok, rejtett figyelők létesítésére és működtetésére, valamint területellenőrző járőrök alkalmazására. Kijelölt alegységei HUMINT-felkészítést is kaptak. Ennek keretében menekültek szűrésére, őrizetbe vett személyek és átsodródott erők elfogott állományának kihallgatására, zsákmányolt okmányok elsődleges feldolgozására kaptak felkészítést.

A zászlóalj kijelölt erői képesek voltak a NATO számára felajánlott erőként tevékenykedni, továbbá a művelési területre történő átcsoportosítás végrehajtására, a kijelölt alkalmazási körlet elfoglalására, berendezésére, valamint a szövetséges erőkkel történő együttműködés megteremtésére, majd a támogatott katonai szervezet felderítési felelősségi körzetében, a szövetséges katonai szervezet parancsnokának érdekében, felderítési feladatok végzésére.

A felderítő-zászlóalj katonáit sokoldalú alkalmazhatóságuk, megbízhatóságuk és fegyverzettségük alapján elsőként alkalmazták külföldi missziókban, új és veszélyes feladatokban. Katonáink magas színvonalon teljesítették a velük szemben támasztott követelményeket, több nemzetközi elismerést szereztek.

– A zászlóalj állományából – 1996–2002 között – 13 fő vett részt Horvátországban az IFOR/SFOR-misszióban.

– A zászlóalj 2002-ben 18 főt küldött Macedóniába az MFOR (később az MH KGYSZ) állománya első váltásába.

– 2003. június 15-től 2004. december 23-ig Irakban 131 fő szolgált az MH szállítózászlóalj állományában.

– 2005-ben Afganisztánban az ISAF-II váltás állományát 113 fővel a zászlóalj biztosította (a misszió teljesítése az előjáró parancsnokság részéről „jó” értékelést kapott).

– 2004–2006 között egyéni beosztásokban öt fő teljesített szolgálatot Afganisztánban, az ISAF állományában.

– 2006. június 13-tól a KRK kilencedik váltásában a zászlóalj 108 fővel teljesített szolgálatot Szarajevóban.

Kategória	Meglévő létszám (fő)	Külszolgálaton részt vett (fő)	%
tiszt	49	37	76
tiszthelyettes	158	84	54
szerződéses katona	174	87	50

6. táblázat. A külszolgálaton részt vett katonák száma 2006-ban
(Szerk.: Vizi Sándor)

5. Összegzés

A felderítőcsapatok a világ minden hadseregében a legolcsóbb és a leghatékonyabban bevethető erők állományába tartoznak, a különleges erők szervezeti részei. Felderítés nélkül nem képzelhető el katonai művelet, sem háborúban, sem békefenntartásban, nélküle csak igen nagy kockázatok árán lehet bármilyen jellegű feladatot végrehajtani. Nem helyettesíthető más fegyvernemmel, mivel speciális tevékenység, ami külön szakfelkészítést igényel.

A felderítőcsapatok jelentősége a 21. században az alábbiak szerint foglalható össze:

- Minden tapasztalat azt mutatja, hogy a felderítés szerepe a missziós tevékenység során tovább nő. Hatékony felderítés nélkül az alkalmazott katonai erők beláthatatlan veszélyeknek vannak kitéve.
- Koalíciós környezetben a felderítés nemcsak nemzeti, hanem koalíciós feladat és kötelezettség is. A megszerzett információk megosztása ugyancsak szövetségi kötelezettség.
- A felderítőrendszernek mindenkor meg kell felelnie a vele szemben támasztott követelményeknek mind az alkalmazott módszereket, mind pedig a felderítőszervezetek struktúráját illetően.
- A meglévő képességek növelése érdekében folyamatosan új felderítési módokat kell bevezetni és alkalmazni (HUMINT, IMINT stb.)
- A NATO tagállamaiban a felderítést tekintik a legkisebb költségen fenntartható, viszont a külföldön telepített erők biztonsága szempontjából a leghatékonyabb szakterületnek.
- A felderítők nem helyettesíthetők más fegyvernem katonáival (a felderítő is lő, de nem lövész, a könnyűlövész is hajt végre felderítést, de nem felderítő.)

KAJÁRI FERENC ALEZREDES

A NATO-CSATLAKOZÁS UTÁNI MEGÚJULT FELDERÍTÉS

Előadásomban, a konferencia szervezőitől kapott felkérésnek megfelelően, a Magyar Honvédség hadműveleti-harcászati felderítőrendszerében Magyarország NATO-csatlakozása által indukált, 1999–2005 között végbement változásokat vázolom.

Az előadás első részében az új, szövetségi követelményeknek megfelelő felderítőrendszer elméleti alapjainak megteremtésével kapcsolatos tevékenységet tekintem át. A második részben a szárazföldi felderítőképessegek változásáról, az ezredforduló követő években kialakított elképzelésekről beszélek.

Az elméleti alapok átalakításának feladatai

Magyarország 1999. március 12-én a NATO-tagjává vált. Bár NATO-tagságunkat egy ötéves felkészülési folyamat előzte meg, hiszen a Magyar Honvédség alakulatai a Békepartnerségi program 1994-es beindításától kezdődően részt vettek a szövetséggel való kompatibilitás kialakítását célzó rendezvényeken, gyakorlatokon, a csatlakozásunk időpontja nem jelentette a Magyar Honvédség szövetségi követelmények szerinti átalakításának végét. Éppen ellenkezőleg, ezzel az időponttal kezdődött meg az a hosszú integrációs folyamat, amelynek eredményeként a magyar haderő a szövetség teljes jogú tagjává válik. Tizenöt év szövetségi tagság után, bár néhány területen eredményeket értünk el, kijelenthetjük, hogy ez az integrációs folyamat még nem zárult le.

A rendszerváltást követően átalakításra kerültek az MH tevékenységét szabályozó okmányok, de ebben az időszakban a szabályozórendszer felépítése alapjaiban nem változott. Az ország szövetségi tagságával újból át kellett alakítani az elméleti alapokat. Most azonban egy teljesen új rendszer kialakítása kezdődött meg. Olyan elvi alapokat kellett megteremtteni, amelyek felépítése, kialakításának elvei megegyeznek a nyugati demokráciák által alkalmazott elvekkel.

A fegyveres erőknek olyan alapelveket, szabályokat meghatározó doktrínákra van szükségük, amelyek a nemzeti biztonsági stratégiából, valamint a nemzeti katonai stratégiából levezetve meghatározzák az alaprendeltetésből adódó feladatok végrehajtásának alapfeltételeit, általános elveit.

A NATO-csatlakozás időpontjára Magyarország is átállt erre a hármas tagozódású rendszerre, és bár 1999-ben az ország még nem rendelkezett jóváhagyott nemzeti biztonsági és katonai stratégiával, a honvédségen belül megkezdődött a katonai doktrínák kidolgozása.

1999-ben elfogadásra került a Magyar Honvédség doktrínáinak egymásra épülő rendszere. A Magyar Honvédség Parancsnoka, a Honvéd Vezérkar főnöke intézkedést adott ki a HVK Doktrinális Tanács, valamint a haderőnemek azonos elnevezésű tanácsainak megalakítására és működtetésére.

A NATO csak úgy képes a katonai műveletek hatékony végrehajtására, ha a tagországok haderejének szervezete, vezetése, alkalmazása és ellátása egységes elvek alapján kerül tervezésre és végrehajtásra. Ezt az egységet a szövetségi doktrínák, valamint a szövetségi egységesítési egyezmények (STANAG¹-ek) biztosítják, amelyek kidolgozását és karbantartását a tagországok szakembereiből létrehozott, a NATO Szabványosítási Ügynökségének² felügyelete alatt álló haderőnemi és funkcionális munkacsoportok hajtják végre. A csatlakozást követően – a nemzeti doktrínák kidolgozásával párhuzamosan – megkezdődött a szövetségi doktrínák nemzeti hatálybaléptetése is. Természetesen ez a folyamat is hosszabb időt vett igénybe, hiszen nagy mennyiségű anyag átvételét, nemzeti hatályba léptetését kellett végrehajtani úgy, hogy a Magyar Honvédség nem rendelkezett erre kidolgozott eljárásrenddel. A csatlakozást követően fel kellett mérni az átveendő szövetségi egységesítési egyezmények körét, ki kellett dolgozni a nemzeti hatálybaléptetés folyamatát, valamint meg kellett határozni az egyes szervezetek felelősségi és hatáskörét.

A feladat végrehajtása lassan indult be, annak újszerűsége és az eljárásrend kidolgozatlansága miatt. A Magyar Honvédség Parancsnokának 2001-ben kiadott intézkedése szabályozta az egységes NATO-előírások feldolgozását, amelynek végrehajtására került kiadásra az „Ütemterv a műveleti és adminisztratív jellegű Egységes NATO Előírások feldolgozására”. Az ütemtervben meghatározottak szerint az egységes NATO-előírások feldolgozását 2004-re kell végrehajtani, a feldolgozás alábbi ütemezésével:

- 2001-re a meglévő szövetségi előírások 25%-át kell feldolgozni;
- 2002-re az 50%-át;
- 2003-ra a 75%-át;
- 2004-re el kell érni a 100%-os feldolgozottságot.

A HVK Felderítő Csoportfőnökség felelősségi körébe a csatlakozáskor 32 különböző egységes NATO-előírás tartozott, amelynek feldolgozását a csoportfőnökség a következő ütemezéssel hajtotta végre:

	Feldolgozott STANAG	Feldolgozottság %-a (adott évi %)
2001	10	31%
2002	6	50% (19%)
2003	9	78% (28%)
2004	7	100% (22%)
összesen	32	100%

¹ STANAG – Standardization Agreement.

² NSA – NATO Standardization Agency.

A feldolgozómunkát nehezítette, hogy a szövetség természetesen saját üteme szerint folytatta az egységes NATO-előírások felülvizsgálatát, szükség szerinti átdolgozását, vagy új előírások kidolgozását, így a csatlakozásunkkor meglévő előírások száma a csatlakozást követő években változott. Ráadásul, a normál szabványosítási tevékenység mellett, a csatlakozásunkat követő időszakra esett a szövetségi doktrínahierarchia reformja is. Ennek során átalakult a felderítő szakterületre vonatkozó szabványok rendszere. Egyes előírásokat töröltek, másokat összevontan, új formában adtak ki, vagy éppen a feldolgozás időszaka alatt az előírást felülvizsgálták és új kiadást jelentettek meg. Ebben az időszakban jelentek meg a Szövetségi Összhaderőnemi Kiadványok (AJP), amelyek egy adott témakörben összefoglalták a doktrinális elveket. Így például a hadifoglyokra vonatkozó, korábban több különálló egységesítési egyezményben tárgyalt szabályok egy kiadványba, az akkor AJP-2.5 PW and material handling (Nemzeti címe: Hadifoglyok, zsákmányolt okmányok és felszerelés kezelési rendje) című kiadványban kerültek összefoglalásra.

Az egységes NATO-előírások feldolgozásával kapcsolatban elmondható, hogy a Magyar Honvédség sikeresen adaptálta a felderítő szakterületre vonatkozó szövetségi doktrínákat, előírásokat. A kijelölt szakemberek rendszeresen részt tudtak venni a NATO Szabványügyi Ügynökség Összhaderőnemi Felderítő Munkacsoportjának³ ülésein, valamint az ad-hoc jelleggel létrehozott kidolgozói munkacsoportok (mint például az ISTAR- és a HUMINT-munkacsoportok) munkájában. Itt kell megemlíteni, hogy a korlátozott források miatt napjainkra nem tudunk szakemberekkel részt venni a felderítés különböző területeinek fejlesztésével foglalkozó, rendszeresen, illetve eseti jelleggel összehívott munkacsoportok (mint például a JISR⁴, illetve HUMINT) munkájában.

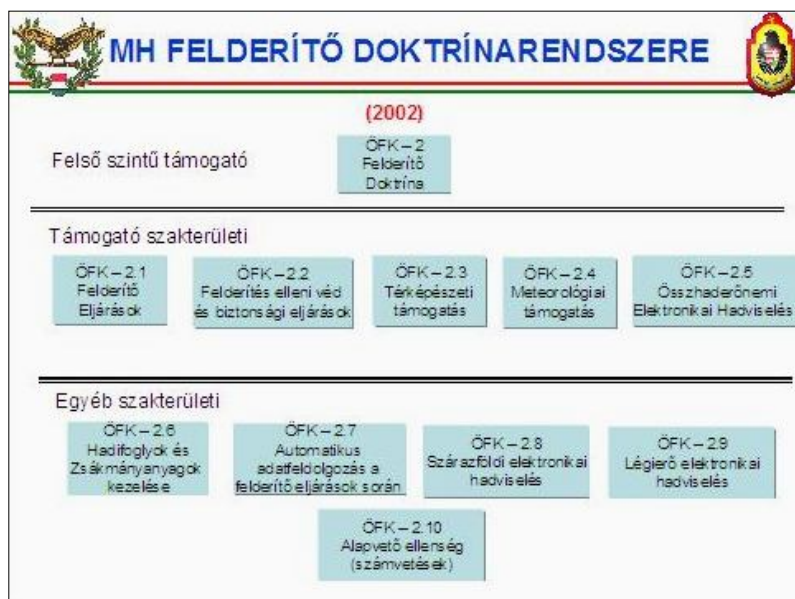
A szövetségi előírások feldolgozásával párhuzamosan – az ezredfordulót követő években – beindult a nemzeti doktrínák kidolgozása is. A szövetségi doktrínahierarchia felépítését tükröző nemzeti doktrínahierarchián belül a HVK Felderítő Csoportfőnökség is kialakította az elkészítendő nemzeti felderítő doktrínákra vonatkozó elképzelését. A 2002-ben kialakított nemzeti rendszerbe illeszkedően a felderítő szakterületi doktrínák csúcán „Felsőszintű támogató doktrína”-ként a Felderítő Doktrína jelent meg – a korábban tervezettek szerint ÖFK-2 kóddal.

Eggyel alacsonyabb szinten, a „Támogató szakterületi doktrínák” szintjén jelentek meg a felderítőeljárásokkal, a felderítés elleni védelemmel és biztonsági eljárásokkal, a meteorológiai és a térképészeti támogatással, valamint az összhaderőnemi elektronikai hadviseléssel foglalkozó doktrínák. A harmadik szintet, az „Egyéb szakterületi doktrínák” szintjét a hadifoglyok és a zsákmányanyagok kezelésével, az automatikus adatfeldolgozással, a szárazföldi és légi elektronikai hadviseléssel, valamint az egységes felkészítést segítő általános (vagy generikus) ellenséget leíró doktrínák alkották.

³ JINTWG – Joint Intelligence Working Group.

⁴ JISR – Joint Intelligence Surveillance Reconnaissance.

A HVK Felderítő Csoportfőnökség már 2002-ben megjelentette az Összhaderőnemi Felderítő Doktrína 1. kiadását, és 2003–2004-ben folytatta a felderítőeljárásokkal, hadifoglyokkal és zsákmányolt anyagokkal, valamint az elektronikai hadviseléssel foglalkozó nemzeti doktrínák kiadásának előkészítését. Itt kell megemlítenem, hogy a Honvéd Vezérkar átszervezése a Felderítő Csoportfőnökséget is nagyban érintette. A csoportfőnökség létszáma 2003-ban 25 főre csökkent, majd 2005 márciusában mint csoportfőnökség megszűnt. A hadműveleti-harcászati felderítés szakmai irányítását egy ötfős osztály folytatta tovább. Ez természetesen befolyásolta a megkezdett doktrína-kidolgozási folyamatot is, hiszen a megmaradt állomány csak korlátozottan volt képes a betervezett feladatok végrehajtására. A nehézségek ellenére 2006-ra kiadásra került a hadifoglyokra vonatkozó szabályokat meghatározó doktrína, és folytatódott a felderítőeljárások című kiadvány előkészítése.

1. ábra. A felderítő szakterület doktrínarendszere

A doktrínarendszer kialakításakor jelentős kihívásként jelentkezett – és jelentkezik ma is – a nemzeti katonai terminológia megújítása, az angol kifejezések katonai szaknyelvben használandó magyar megfelelőjének meghatározása. A csatlakozásunk óta eltelt 15 évben több, az illetékes szervezetek delegáltjaiból álló szakmai testület is foglalkozott a terminológiai kérdések rendezésével, több-kevesebb sikerrel. Ennek talán egyik oka, hogy az idő múlásával változik a szervezetek összetétele, és az új tagok új fordítási, értelmezési javaslatokkal élnek az évekkel korábban már megvitattott szövetségi kifejezésekkel kapcsolatban. Ez a ciklikus folyamat valószínűleg addig fog tartani, míg sikerül az adott kifejezés időtálló nemzeti megfelelőjét megalkotni.

Az MH hadműveleti-harcászati felderítőképességeinek átalakítása

A biztonsági környezet változása

A rendszerváltástól a NATO-csatlakozásig eltelt időszakban a Magyar Honvédség többször került átalakításra. Az átalakítások elsősorban a létszám csökkentésére, a védelmi elveknek megfelelő szervezeti felépítés és a csapatok optimális területi elhelyezkedésének kialakítására, valamint – nem utolsósorban – a haderő civil és demokratikus ellenőrzése megteremtésére irányultak. Döntő mértékben azonban a mindenkori költségvetésben mutakozó differenciák kiigazítása hatott kényszerítően az átalakítás menetrendjére.

A hagyományos értelemben vett veszélyforrások – a szomszédos államok némelyike esetében meglévő, hagyományos támadó eszközökben mutakozó túlsúly – a Szövetséghez történő csatlakozás következtében veszítettek jelentőségükből.

Az 1999. március 12-ei csatlakozással Magyarország tagjává vált az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének, ezáltal megnőtt felelősségi köre, és biztonsága összefonódott az egész észak-atlanti térség biztonságával. Magyarország euroatlanti integrációja első konkrét eredményének köszönhetően biztonságpolitikai helyzete és érdekérvényesítő képessége jelentős mértékben erősödött.

Csatlakozásunk után már nem csupán szűkebb régióink, Közép- és Kelet-Európa jelenti az ország biztonsági környezetét, hanem az Észak-Amerikát és Nyugat-Európát magában foglaló térség is. A globalizáció előrehaladtával pedig a világ stabilitása szempontjából jelentőséggel bíró összes régió vagy állam közvetett módon is hatást gyakorol Magyarország biztonságára.

Az Amerikai Egyesült Államok ellen 2001. szeptember 11-én végrehajtott terrortámadást a Szövetség 5. cikk szerinti támadásnak minősítette, ezáltal a tagállamok a terrorfenyegetést, illetve a terrorizmust emelték a szövetséget fenyegető „fő ellenség” szintjére. A terrortámadások, majd az Afganisztánra mért válaszcsepás, valamint az Irak ellen indított háború világossá tette a védelmi szféra számára, hogy Magyarországnak egy olyan haderőre van szüksége, amely valós képességekkel rendelkezik.

2003-ban a kormány elrendelte a haderő újabb teljes körű átvilágítását, védelmi felülvizsgálat végrehajtását.

A haderő áttekintésének legfontosabb céljai az alábbiak voltak:

- 1) hitelességünk helyreállítása a szövetségben;
- 2) minőségi hozzájárulás az euroatlanti békéhez és biztonságához;
- 3) modern, a valós szükségleteknek megfelelő, finanszírozható haderőstruktúra kialakítása;
- 4) a tárca költségvetése GDP-arányos részesedésének fokozatos növelése 1,61-ről 1,81%-ra;
- 5) a sorkatonai szolgálat békeidejű szüneteltetésével az önkéntes haderő megteremtése.

A felülvizsgálat eredménye egy tízéves időszakot átfogó, forrásokkal alátámasztott tervben testesült meg. A tervezési folyamatot külföldi szakértők (brit, amerikai, német, francia) is segítették.

A felülvizsgálat során kialakított ambíciószint szerint az ország fegyveres védelmét a teljes haderő látja el. Ezen belül terveztek létrehozni egy dandárnyi erőt a Washingtoni szerződés 5. cikk szerinti külföldi harci műveletekre, egy zászlóaljnyi erőt külföldi békeműveletekre, egy zászlóaljnyi speciális képességet (műszaki, katonai rendész) pedig külföldi műveletekre. A felülvizsgálatot követően, 2004-ben az Országgyűlés elfogadott egy új határozatot a Magyar Honvédség hosszú távú fejlesztésének irányairól, amely szerint 2006-ig létrejön az önkéntes haderő, kialakítják az új haderőstruktúrát, megtörténik a haderő új elhelyezési rendjére történő teljes áttérés. 2010-ig folytatódik a szervezeti és technikai korszerűsítés, 2013-ig megtörténik egyes fegyverrendszerek cseréje.

Az MH felderítőalegységei az ezredfordulón

A NATO-csatlakozás idejére a Magyar Honvédség felderítőképessége az alábbi alegységekből állt:

- 34. különleges felderítő-zászlóalj;
- 24. felderítő-zászlóalj;
- 5., 25., 62. gépesített lövészdandárok felderítőszázadai, valamint a dandárok minden kötelék zászlóaljánál egy-egy felderítőszakasz;
- a gyorsreagálású zászlóalj felderítőszakasza;
- 5. elektronikai harc ezred.

Bár a felderítőalegységek szervezeti felépítése, felszerelése, alkalmazási elvei alapvetően nem változtak a rendszerváltástól a NATO-csatlakozásig eltelt időszakban, megállapítható, hogy a Magyar Honvédségen belül a felderítőállomány és összességében a felderítőalegységek voltak a leginkább készek a szövetségi tagországok haderejével való együttműködés feladatainak és a különböző missziós feladatok végrehajtására. Ezt bizonyítja, hogy a komolyabb nemzetközi feladatok végrehajtásakor felderítőalakulatok biztosították az első váltások állományát, vagy annak jelentős részét. (Például az Iraki Szabadság Hadműveletben részt vevő szállítózászlóalj első váltásában a biztosítószázad állományát, valamint több kulcsbeosztást a 24. felderítő-zászlóalj biztosította.)

A folyamatos forráshiány ellenére történtek kísérletek a felderítőalakulatok felszerelésének korszerűsítésére is. A NATO-csatlakozást követő években – elsősorban az amerikai segélyprogram keretében – egyéni felszerelés, éjjellátó készülékek, figyelőműszerek érkeztek a 34. különleges felderítő-zászlóaljhoz. A mélységi híradás korszerűsítése érdekében ekkor került rendszeresítésre a HRS 7000 híradórendszer. Új siklóernyők is beszerzésre kerültek, valamint sikerült megteremteni a zászlóaljnál a HAHO/HALO-képességet. A harci búvárképesség fejlesztése érdekében zárt rendszerű búvárfelszerelés került beszerzésre.

2004 januárjától a 34. különleges felderítő-zászlóalj egy felderítőszázada felajánlásra került az újonnan megalakított NRF-váltásba. A felajánlott század az esetleges kitelepülés és a működési feltételek megteremtése érdekében kiegészítő felszerelést kapott.

Az új kihívások megkövetelték a felderítőrendszer átalakítását. Az iraki és az afganisztáni műveletek rávilágítottak, hogy az aszimmetrikus hadviselésben egyre jelentősebb szerepe van a harcászati hírszerzésnek (HUMINT). E mellett a SIGINT- és az IMINT-képesség az, amely az információk döntő többségét képes biztosítani a műveletek során. A HVK Felderítő Csoportfőnökség 2003-ban megkezdte egy új képesség, a harcászati hírszerző képesség kialakítása koncepciójának kidolgozását. Az alapkonceptió szerint az újonnan kialakítandó alegység, a harcászati hírszerzés feladatai mellett, képes lett volna az elfogott személyek kihallgatását, valamint a zsákmányolt okmányok feldolgozását is végrehajtani. A jóváhagyását követően megkezdődött egy új típusú, a hagyományos csapatfelderítő és mélységfelderítő-képesség mellett HUMINT-, SIGINT- és IMINT-képességgel rendelkező zászlóalj állománytáblájának kidolgozása.

A koncepció jóváhagyását követően, 2004-ben kezdődött meg a harcászati hírszerző alegység kialakítása, az állomány felkészítése a 24. felderítő-zászlóalj kötelékében. A harcászati szintű IMINT-képesség kialakítása érdekében bekerült a zászlóalj állománytáblájába egy pilóta nélküli felderítőrepülőgép-szakasz. Ebben az időszakban a részben magyar fejlesztésű, több éve fejlesztett, és a szlovák haderőben már rendszerben lévő SZOJKA III típusú repülőgép rendszeresítése volt tervbe véve. Az eszköz rendszeresítésére azonban nem került sor, mivel néhány hónap múlva felsőszintű döntés született a fejlesztés leállításáról.

A 2003-ban végrehajtott védelmi felülvizsgálat – bár sikerült elfogadtatni a felderítő-zászlóalj átalakításának koncepcióját – jelentős károkat is okozott a felderítőrendszernek. Ekkor született döntés arról, hogy a „felesleges” képességek nem kerülnek megtartásra. Mivel a szövetségi vállalatok egy dandár kialakítását tették szükségessé, ezért – külföldi tanácsadók javaslatára – csak az ehhez szükséges felderítő támogató erők maradhattak meg a Magyar Honvédség rendszerében. Ez a felderítő-képesség a 24. felderítő-zászlóalj volt két csapatfelderítő századdal (egy század a dandár felderítését biztosította, egy század pedig a kötelékszászlóalj felderítőtámogatására szolgált); egy felderítő támogató századdal (egy-egy HUMINT-szakasz, mozgócél-felderítő lokátorszakasz és pilóta nélküli felderítőrepülőgép-szakasz volt tervezve); egy elektronikai harc századdal és az ezekhez szükséges minimális kiszolgáló alegységekkel. Ekkor – szerencsére csak egy rövid időszakra – megszüntetésre került a mélységfelderítő-képesség és kivonták a rendszerből a BRM1-K felderítő-harcjárművet. Ezzel párhuzamosan a dandárok felderítőszázadai, valamint a kötelékszászlóalj felderítőszakaszai is megszüntetésre kerültek. Felszámolásra került a 62. gépesített lövészdandár, valamint megszüntették a 25. lövészdandár felderítőfőnökségét. A 34. különleges felderítő-zászlóalj átalakult különleges műveleti zászlóaljjá.

Az új típusú zászlóalj koncepciójának elfogadásával azonban egy új korszakba lépett a Magyar Honvédség felderítőrendszere, megkezdődhetett a szövetségi követelményeknek megfelelő felderítő-képesség alapjainak lerakása.

A Felderítő Csoportfőnökség jogutódjaként a HVK Hadműveleti és Kiképzési Főosztály állományában 2005-ben megalakuló Felderítő Osztály a szövetségi képesség-követelmények figyelembevételével kidolgozta a Magyar Honvédség felderítőrendszerének 2006–2013 időszakra vonatkozó fejlesztési koncepcióját, amelyben – két ütemben – szervezeti, doktrinális és technikai területen javasolta végrehajtani a fejlesztést.

Az egyes fejlesztési ütemek során elérendő célok:

1. ütem: (2006–2008-ig terjedő időszak)

a) Szervezeti területen:

– A felderítő-zászlóalj adatgyűjtő és feldolgozó munkahelyeinek kialakítása (adatgyűjtő-értékelő központ részeként), könnyűlövészdandárok G2 munkahelyeinek kialakítása.

– A rádióelektronikai felderítő és elektronikai harc vezetési rendszer (EWCC – Electronic Warfare Coordination Cell hálózat vagy SEWOC – SIGINT and Electronic Warfare Operation Centre) szervezeti alapjának megteremtése.

b) Doktrinális területen:

– Harcászati hírszerző szervezetek alkalmazási elveinek kidolgozása.

– A MH felderítő-támogatási rendszerének szabványosítása, alapelveinek kidolgozása, normatív szabályozása.

c) Technikai területen:

– Felderítőerők ellátása korszerű felderítőplatformmal.

– A légi felderítőkapacitás bővítése kis és közepes hatótávolságú pilóta nélküli felderítőeszközök, illetve azok fedélzetén működtetett optikai és képátviteli komplexumok hadrendbe állításával.

– A csapatfelderítő szervek ellátása digitalizált információátalakító, -rejtjelező és -továbbító berendezésekkel, amelyek jelentős mértékben lerövidítik a felderítési adatok adatfeldolgozó központokba történő továbbításának útját és idejét.

– EHC-képesség fejlesztése.

2. ütem (2008–2013-ig terjedő időszak)

a) Szervezeti területen:

– „Military Intelligence” típusú zászlóalj létrehozása.

– A rádióelektronikai felderítő és elektronikai harc vezetési rendszer (EWCC – Electronic Warfare Coordination Cell hálózat vagy SEWOC – SIGINT and Electronic Warfare Operation Centre) szervezeti alapjának kiépítése.

b) Doktrinális területen:

– Doktrínák, alkalmazási elvek folyamatos korszerűsítése a műveleti tapasztalatok figyelembevételével.

c) Technikai területen:

- A légi felderítőkapa­citás bővítése harcászati, hadműveleti pilóta nélküli felderítőeszközök és azok fedélzetén működtetett rádióelektronikai, optikai és képátviteli komplexumok hadrendbe állításával.
- A felderítőszervezetek ellátása korszerű felderítőjárművekkel és felderítő műszerekkel, platformokkal.
- Az MH katonai szervezetek (zászlóaljtól a HVK szintjéig) minősített információ továbbítására alkalmas felderítő információs rendszerének létrehozása.
- Integrált felderítő adatgyűjtő-feldolgozó és tájékoztató központok létrehozása.
- A felderítő adattovábbító/rejtjelező eszköz kifejlesztése és rendszeresítése.
- EHC-képesség továbbfejlesztése.
- Digitális, földi mozgócél-felderítő lokátorrendszer beszerzése.

A 2006–2013 évre kialakított fejlesztési koncepció meg­állapításai ma is helytállóak. Sajnos a koncepció kidolgozása óta eltelt időszakban nem álltak rendelkezésre a szükséges források a felderítőrendszer fejlesztéséhez, így az akkor megfogalmazott korszerű, szövetségi követelményeknek megfelelő felderítőrendszer kialakítása még napjainkban is csak a szakmai tervek között szerepel.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A MH szárazföldi hadműveleti-harcászati szintű felderítőrendszerének fejlesztési alapelgondolása 2006–2013.
HVK Hadműveleti és Kiképzési Főosztály, Felderítő Osztály.
- IVÁNCSEK Imre:
Egy újabb védelmi felülvizsgálat szükségessége Magyarországon.
In: Hadtudományi Szemle, 4. évfolyam 3. szám, 2011. pp. 171–178.
- JAKUS János: A Magyar Honvédség a rendszerváltástól napjainkig.
In: Hadtudomány, XV. évfolyam 1. szám, 2005. március.
- NAGY Sándor – ZAKARIÁS Győző:
A katonai doktrínák kidolgozásának helyzetéről.
In: Hadtudomány, IX. évfolyam 3–4. szám, 1999. december.

RUMI ZOLTÁN ALEZREDES

**A RENDELKEZÉSRE ÁLLÓ
HADMŰVELETI ÉS HARCÁSZATI
FELDERÍTŐERŐK ÉS -ESZKÖZÖK,
A FEJLESZTÉS IRÁNYAI**

Tisztelettel köszöntöm a konferencia résztvevőit. Előadásomban – a kapott felkérésnek megfelelően – négy fő kérdéssel kívánok foglalkozni.

1. A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság (MH ÖHP) és alárendelt katonai szervezeteinél jelenleg meglévő felderítő főnökségek, -részlegek, -osztályok állománya, feltöltöttsége, képességeik és korlátaik. A beosztásokban lévő állomány szakmai és nyelvi ismeretszintje, tapasztalatai a NATO-törzsmunkában

A felderítő szakfeladatok vezetése és irányítása az MH ÖHP Felderítő Főnökség szakmai irányításával, az alárendelt katonai szervezetek felderítő főnökségein, -részlegein, -osztályán keresztül valósul meg.

Az MH ÖHP Felderítő Főnökség állománya jelenleg 15 fő. Alaprendeltetéséből adódó feladatai: az MH ÖHP parancsnoka felderítő vonatkozású döntéseinek előkészítése és támogatása, illetve az MH ÖHP és alárendelt katonai szervezeteinek felderítő-, elektronikai hadviselési és geoinformációs támogatása mind béke, mind pedig a különleges jogrend időszakában.

Az MH ÖHP Felderítő Főnökség feltöltöttsége 87%-os. A meglévő állomány minden tagja rendelkezik a beosztásához előírt iskolai végzettséggel és a meghatározott nyelvi követelményekkel. A beosztásokhoz szükséges szakmai ismeretekkel a meglévő állomány 80%-a már beosztásába helyezésekor rendelkezett, a fennmaradó 20% szakmai továbbképzése pedig megtervezésre került. A főnökség állománya rendszeresen részt vállal a missziós feladatok végrehajtásában. Az állomány tagjai elsősorban az afganisztáni és a nyugat-balkáni hadszíntéren (Koszovó) teljesítettek, teljesítenek missziós külszolgálatot, de ezen kívül szolgáltak a nyugat-szaharai és a libanoni műveleti területeken is. A meglévő állományból három fő vett részt tartós külszolgálaton Nápoly JFC, Milánó NRDC-ITA, illetve Geilenkirchen NATO Air Base törzseknél, különböző felderítőbeosztásokban.

A felsorolt általános és szakmai tapasztalatok birtokában az MH ÖHP Felderítő Főnökség – megítélésem szerint – képes rendeltetés szerinti feladatainak maradéktalan végrehajtására.

Az MH ÖHP alárendelt katonai szervezetei vonatkozásában a felderítő szakfeladatok vezetése és irányítása a katonai szervezetek (dandár-, ezred-, zászlóalj-szintű) törzseibe szervezett felderítő főnökségek, -osztályok és -részlegek útján valósul meg.

A szárazföldi katonai szervezeteknél jelenleg az MH 5. Bocskai István Lövészdandár törzsében hatfős felderítő főnökség, a dandár alárendelt zászlóaljainál pedig négy feltöltött (5/39., 5/3., 5/62. lövészzászlóalj, 5/művelettámogató műszaki zászlóalj) felderítőrészlég működik, emellett egy békében fel nem tölthető (5/2. lövészzászlóalj) felderítőrészlég van szervezve. Az MH 25. Klapka György Lövészdandár törzsében négyfős felderítő főnökség, a dandár alárendelt zászlóaljainál pedig két feltöltött (25/1. lövészzászlóalj, 25/88. könnyű vegyes zászlóalj) felderítőrészlég működik, emellett három, békében fel nem tölthető felderítőrészlég (25/11. harcokszászlóalj, 25/101. tüzérosztály, 25/36. páncéltörő osztály) van szervezve. Az MH 1. Honvéd Tűzszerész és Hadihajós Ezred törzsében háromfős, az MH 37. II. Rákóczi Ferenc Műszaki Ezred törzsében két főből álló és az MH 34. Bercsényi László Különleges Műveleti Zászlóalj törzsében hatfős felderítőrészlég működik.

A légi katonai szervezeteinél jelenleg az MH Légi Vezetési és Irányítási Központ törzsében háromfős felderítőosztály, az MH 59. Szentgyörgyi Dezső Repülőbázis törzsében ötfős, az MH 86. Szolnok Helikopter Bázis törzsében négyfős, az MH 12. Arrabona Légvédelmi Rakétaezred törzsében nyolcfős, az MH Veszprém Radarezred törzsében négyfős felderítőrészlég működik.

Mind a szárazföldi, mind pedig a légi alakulatoknál a felderítő főnökségek, -osztályok, -részlegek állományában szolgálatot teljesítő felderítő főtisztok, -tisztok és altisztok rendelkeznek az előírt szakmai ismeretekkel. Nem állítom, hogy minden felderítőbeosztásban szolgálatot teljesítő tiszt alapszakmája a felderítés, de azt biztosan állíthatom, hogy a vezető beosztásokban szolgáló tisztjeink rendelkeznek a megfelelő, elsősorban az IMET-program keretében megszerzett felderítőismeretekkel. A szakmai ismeretek megszerzésének, gyakorlásának és fejlesztésének további nagyon fontos színtere a missziós felderítőbeosztásokban. Az előbb felsorolt felderítőtörzsek főtisztjai, tisztjei és altisztjei 90% fölötti arányban vettek és vesznek részt ezekben a feladatokban. Az ezeken a területen rendelkezésre álló lehetőségek – bár egyre szűkülnek, de – biztosítják a megfelelő tapasztalatok megszerzését.

A részletezett adatok, információk birtokában az MH ÖHP alárendelt katonai szervezeteinél működő felderítőtörzsek (főnökségek, osztályok, részlegek) megítélésem szerint képesek a rendeltetés szerinti feladataik maradéktalan végrehajtására.

Természetesen ez nem jelenti azt, hogy ennél nem lehetne jobban, hatékonyabban végezni feladatainkat, de ez a jelenlegi helyzetben nem csak rajtunk múlik.

Gondoljunk csak bele, hogy a világ más pontjain működő, általunk is ismert parancsnokságok, legyenek azok honi vagy műveleti területen, milyen létszámmal és technikai feltételek között végzik hasonló feladataikat. Amíg nálunk a szigorú létszámgazdálkodás, az egy főre eső CRONOS-, BICES-munkaállomások száma nem változik, addig a minőségi munka továbbra is nehezen lesz fejleszhető.

2. A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság alárendelt katonai szervezeteinél jelenleg meglévő felderítőalegységek, azok szervezeti felépítése, képességeik és korlátaik. Az állomány felkészültsége, kiképzettsége, missziós tapasztalatai

Az MH ÖHP alárendeltségében jelenleg egy szervezetszerű, többfunkciós felderítőkötelék, az MH 5/24. Bornemissza Gergely Felderítő Zászlóalj működik. Ezen kívül az MH ÖHP alárendelt katonai szervezetei csak speciális, az adott alakulatra, alegységre jellemző szervezetszerű felderítőerőkkel rendelkeznek.

Az MH 5/24. Bornemissza Gergely Felderítő Zászlóalj törzsében a szokásos részlegeken (személyügyi, hadműveleti, logisztikai, híradó és informatikai, kiképzési) kívül működik egy felderítő-adatfeldolgozó és értékelő csoport. A zászlóalj a végrehajtó alegységek vonatkozásában rendelkezik egy négyszakaszos csapatfelderítő századdal, egy háromszakaszos mélységi felderítőszázaddal, egy nyolc szakaszos harcászati hírszerző (HUMINT)-századdal és egy elektronikai harc századdal, ennek állományába van szervezve egy pilóta nélküli felderítőrepülőgép-szakasz is.

A csapatfelderítő század állományába szervezett négy csapatfelderítő szakasz szervezete, felépítése, felszerelése azonos. Meglévő harci-technikai eszközeikkel, felszereléseikkel képesek a lövésszázlóaljak, illetve a lövészdandárok harctevékenységi körzeteiben hagyományos felderítési feladatok végrehajtására.

A mélységi felderítőszázad állományába három azonos felépítésű, de más képességű mélységi felderítőszakasz van szervezve. A mélységi felderítőszakasz szervezete, felépítése és ejtőernyős képessége megegyezik, de a harmadik mélységi felderítőszakasz búvárképességgel is rendelkezik. A mélységi felderítőszakaszok a meglévő harci-technikai eszközeikkel, felszereléseikkel képesek a lövészdandárok és az MH ÖHP harctevékenységi körzetében hagyományos, illetve diverziós felderítési feladatok végrehajtására.

A harcászati hírszerző század állományába nyolc azonos felépítésű és képességű HUMINT-szakasz van szervezve. A meglévő harci-technikai eszközeikkel, felszereléseikkel képesek a műveleti területen működő alegységek és parancsnokságok felderítőtámogatására. A honi területen történő alkalmazásuk vonatkozásában a rendeltetészerű alkalmazásukat kiegészítve egy, az MH ÖHP parancsnoka által támogatott elképzelés szerint másodlagos kiképzésként ejtőernyős feladatokra készülnének fel, kiegészítve, erősítve ezzel az ejtőernyős képességeinket.

Az elektronikai harc század állományába egy értékelő-elemző központ, három különböző rendeltetésű elektronikai harc szakasz és a korábban említett pilóta nélküli felderítőrepülőgép-szakasz van szervezve. Az elektronikai harc szakaszok a jelenleg meglévő harci-technikai eszközeikkel, felszereléseikkel csak korlátozottan képesek feladataik végrehajtására. Saját, korszerű eszközök hiányában, napjaink kihívásainak megfelelő szaktevékenységet elsősorban a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat által biztosított eszközök alkalmazásával képesek végrehajtani.

A pilóta nélküli felderítőrepülőgép-szakasz állományába meglévő (három rendszeresített készlet) pilóta nélküli felderítőeszköz az üzemképes eszközeivel képes elsősorban a zászlóalj, illetve a műveleti területeken működő alegységek és parancsnokságok felderítőtámogatására.

A speciális felderítőalegységek a következők:

- az MH 25/88. Könnyű Vegyes Zászlóalj állományában egy ejtőernyős képességgel rendelkező felderítőszakasz;
- az MH 25/101. Tüzér Osztály állományában egy tüzérfelderítő szakasz;
- az MH 5. Bocskai István Lövészdandár, művelettámogató műszaki zászlóalj, harctámogató műszaki század, illetve az MH 37. II. Rákóczi Ferenc Műszaki Ezred 1. hidépítő század állományában lévő műszaki felderítőrajok;
- az MH 93. Petőfi Sándor Vegyivédelmi Zászlóalj 1. és 2. ABV támogatószázad állományában lévő ABV felderítőrajok;
- az MH 59. Szentgyörgyi Dezső Repülőbázis harcászati repülőszázad állományában lévő elektronikai hadviselési támogatóközpont.

Ezek a speciális felderítőalegységek is részét képezik annak a felderítőrendszernek, amely képes adatokat, információkat szolgáltatni a felderítőtörzsek részére az aktuális helyzet minél teljesebb megismerése és megértése, az értékelt felderítési információ előállítása érdekében.

3. A NATO-csatlakozás óta megvalósult új felderítőképességek

A korábbi, csapat- és mélységi felderítőképesség megtartása mellett célul tűztük ki az ISTAR-képességekkel rendelkező felderítő-zászlóalj (-ak) kialakítását.

Amit eddig elértünk:

Kialakításra került egy felderítő-adatfeldolgozó és értékelő csoport (FAÉCS), amely nyílt és most már minősített forrásokból szerzett információkat feldolgozva elemzéseket, értékeléseket készít a saját, az előljáró és más katonai szervezetek felderítőtörzsei, parancsnokai, missziós felkészülő alegységei részére.

Beszerezésre került három készlet Skylark I–LE típusú pilóta nélküli felderítő-repülőgép. Az eszköz valós idejű képi információt képes továbbítani a kiküldő parancsnok részére. Hatótávolsága 15 km. Elsősorban a zászlóalj felderítőtámogatására alkalmazható, de alkalmas a missziós alegységek hatékony felderítőtámogatására is. Az állomány képzését kezdetben az izraeli fél segítségével, majd ezt követően saját erőből, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem és a Védelemgazdasági Hivatal szakembereivel közösen hajtjuk végre.

Megalakításra került a HUMINT-század. A kezdeti nehézségek ellenére mára már komoly szakmai ismeretekkel, megfelelő harctéri tapasztalatokkal rendelkező, ám mindezek ellenére fiatal állománnyal rendelkezünk. A HUMINT-katonák képzése és felkészítése a hazai alap- és továbbképzések, gyakorlatok, a romániai HUMINT Kiválósági Központ által szervezett tanfolyamok és nemzetközi gyakorlatok során valósul meg. A műveleti tapasztalatokat katonáink az Egyesített Balkáni Hadszíntéren és Afganisztánban szerezték meg.

A távirányítású aknákat zavaró képesség (Counter R-CIED) kialakítása minimálisan (három készlet beépített, két készlet háton hordozható) a műveleti területen lévő erők támogatására megtörtént.

A JAS-39 Gripen önvédelmi célú EHV-képességének fejlesztése folyamatban van. A szakállomány a KNBSZ-nél, illetve Svédországban történő felkészítése megszervezésre és részben már végrehajtásra is került. Megkezdődött a Gripen elektronikai hadviselési rendszere (EWS-39) fenyegetettség könyvtára feltöltéséhez szükséges adatbiztosítás rendjének kialakítása.

A KNBSZ által biztosított elektronikai hadviselési eszközök üzemeltetéséhez, szakszerű kezeléséhez szükséges állomány kiválasztása, felkészítése, majd ezt követően a műveleti területeken történő alkalmazása is megtörtént.

Az alkalmazói geoinformációs támogatói feladatok ellátása a különböző szintű parancsnokságokon működő felderítőtörzseknel telepített térinformatikai eszközök használatával valósul meg.

Amit még nem sikerült elérnünk:

- a csapat- és mélységi felderítőerők technikai eszközeinek modernizálása, új eszközök beszerzése;
- a pilóta nélküli felderítő-repülőgépek folyamatos karbantartási, fenntartási költségeinek biztosítása;
- a HUMINT-csoportok anyagi-technikai eszközeinek teljes körű biztosítása;
- a tervezett elektronikai hadviselési eszközök beszerzése;
- a tervezett mozgócél-felderítő eszközök beszerzése;
- a térinformatikai eszközök teljes körű, alegységszintű biztosítása.

4. A felderítőtámogatás elvei, az igények megvalósulásának lehetőségei és korlátai

A rendelkezésre álló felderítőerőket és -eszközöket számítva a legoptimálisabb elosztás a modulrendszerrel valósítható meg. Az egyes képességek – (csapatfelderítő, mélységi felderítő, képi felderítő (IMINT), jelfelderítő (SIGINT), harcászati hírszerző (HUMINT) – békeidőszakban ki vannak jelölve egy általános felderítő támogatási feladat végrehajtására, ami azonban a helyzetnek megfelelően változhat.

A kialakult helyzetnek megfelelően az éppen aktuálisan rendelkezésre álló felderítőerők és -eszközök elosztása a műveletet vezető parancsnokság felderítőtörzse által kerül megtervezésre. A műveletek végrehajtása során a koordináció szintén a műveletet vezető parancsnokság felderítőtörzse által szervezett és vezetett napi adatgyűjtési koordinációs értekezleten valósul meg.

Az eddigi gyakorlatok tapasztalatai alapján a beérkező igények messze meghaladják a meglévő képességeinket. Ez egy természetes igény a műveleteket végrehajtó alegységek, egységek és magasabbegységek részéről. De a meglévő korlátaink (lásd 2. pont) nem teszik lehetővé a megfogalmazott felderítési igények teljes mértékű teljesítését.

BALOGH PÉTER EZREDES

**BÉKEFENNTARTÁS SORÁN
SZERZETT TAPASZTALATOK
A HARCÁSZATI ÉS A HADMŰVELETI
FELDERÍTÉSSSEL KAPCSOLATBAN**

Bevezetés

A műveleti környezet

Afganisztán az északi féltekén, a 29. és a 38. szélességi fokok, valamint a 60. és a 75. keleti hosszúsági fokok között, Közép- és Dél-Ázsia választóvonalán terül el, Magyarországtól körülbelül 4500 km-re. Az ország legnagyobb kiterjedése délnyugatról északkeleti irányban 1550 km, északnyugatról délkeleti irányban 750 km. A 652 230 km² területű Afganisztán közel hétszer akkora, mint Magyarország. Lakosainak számát 27–33 millióra teszik, egynegyedük nomád életvitelt folytat. Tengeri kijárata nincs, a legközelebbi kikötő az Arab-tenger partján, a pakisztáni Karacsiban található.¹

A földrajzi viszonyai és időjárása igen szélsőségesek, nehezen járható terepviszonyokkal.

Baghlan tartomány

Baghlan tartomány területe 21 118 km², ami a magyarországi Dunántúl területének közel kétharmadát teszi ki. A tartomány lakosságának becsült létszáma 2012-ben 865 300 fő² volt, ami a Pakisztánból és Iránból visszatérő menekültek számának függvényében az elmúlt években növekedett. A nemzetiségi megoszlást³ tekintve a lakosság 60%-a tádzsik, 27%-a pastu, 8%-a hazara és 5%-a üzbég. A két meghatározó nemzetiség, a pastuk és a tádzsikok aránya a tartományban éppen fordítottja az országos szintű arálynak (44% pastu, 26,2% tádzsik⁴), aminek oka, hogy Baghlan tartomány a tádzsikok által lakott északkeleti térséghez tartozik.

A tartományt 15 járás alkotja, székhelye Pol-e Khomri város (az azonos nevű járás központja is egyben), amely az ország fővárosától, Kabultól északra 230 km-re található. A város lakossága 2006 és 2012 között 87 400-ról⁵ 101 200⁶ főre nőtt. A tartomány másik jelentős, 60 000 fős települése Baghlan város, amely Pol-e Khomritól 25 km-re északra fekszik. Pol-e Khomriban a Holland Királyság

¹ LESKÓ László: Afganisztán kézikönyv. p. 14.

² <http://www.citypopulation.de/Afghanistan.html>; letöltés: 2014.10.01.

³ Ethnic groups in Baghlan in USAID Baghlan brief – final, 2007. január 24. PRT Seminar, Szolnok.

⁴ <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/af.html>; letöltés: 2014.10.01.

⁵ 2006. évi becsült adatok. <http://www.citypopulation.de/Afghanistan.html>; letöltés: 2014.10.01.

⁶ <http://www.citypopulation.de/Afghanistan.html>; letöltés: 2014.10.01.

által üzemeltetett Tartományi Újjáépítési Csoportot (Provincial Reconstruction Team – PRT) a Magyar Honvédség 2006-ban vette át és működtette 2013-ig tizenhárom váltásban.

2. ábra. Baghlan tartomány és Magyarország területi aránya⁷

A Tartományi Újjáépítő Csoport felderítőbiztosítása

Az Afganisztáni Nemzetközi Közreműködő Erőkben (International Security Assistance Forces – ISAF) Magyarország 2003-tól vesz részt. Kezdetben 43 fő szolgált állományában egyéni beosztásokban. Az itt szolgálók mandátuma a NATO-szerepvállalás befejeződéséig, vagy az ENSZ vonatkozó határozatának érvényességéig volt hatályos. (Kabul, ISAF-parancsnokság: 5 fő, többnemzetiségű dandár német tábori kórház: 10 fő, görög tábori kórház: 5 fő, nemzetközi repülőtér: 10 fő, Kunduz: 10 fő, Herat: 3 fő.) A beosztások maximált létszáma 50 fő volt. A 2004 áprilisában kiszállított 10 fős csoport helyszínre érkezésével vette kezdetét szerepvállalásunk a németek által vezetett kunduzi, majd 2005 júniusától az olasz vezetésű herati tartományi újjáépítési csoportban.

2004. augusztus 4-től került az ISAF alárendeltségébe az MH könnyű gyalogszázad (KGYSZD), amely a 3. dandárharccsoport magyar–norvég–olasz zászlóaljának irányítása alatt látta el feladatát 125 fővel. Ezen felül 11 fő látott el szolgálatot az említett zászlóalj törzsében.

A KGYSZD S2 részlegében két fő felderítőtszt teljesített szolgálatot. Munkájukat az ISAF HQ törzsében szolgálatot teljesítő két fő felderítőbeosztású személy segítette. A század később áttelepült a „Julien” elnevezésű táborból a „Warehouse” táborba. Átértékelt afganisztáni szerepvállalásunk alapján e század bázisán került felállításra az MH Tartományi Újjáépítési Csoport, amely a legnagyobb létszámú afganisztáni kontingensünként működött.

⁷ LESKÓ László: Afganisztán kézikönyv. p. 87.

Később a tartományban egy újabb magyar–amerikai kontingens, az Operational Mentoring and Liaison Team (OMLT)⁸ kezdte el működését a Kihlagay-i újonnan felépített bázison. Később ez a szervezet Mazar e Sharif helyőrségben Mobil Tanácsadói Csoporttá (MTCS) – Mobile Advisory Team (MAT) – alakult át.

Magyar katonák tevékenykedtek az Air Advisory Team (Shindand), az Air Mentoring Team (Kabul), a Logisztikai Mentor Csoport (Kabul) és a kabuli nemzetközi repülőtér (Kabul International Airport) és a Különleges Műveleti Csoport – KMCS (Wardak, Kunar tartomány), később Kontingens (Nangarhar tartomány) stb. állományában. Egyéni beosztású tisztjeink, altisztjeink számos nemzetközi parancsnokság, helyőrség munkájában vettek részt, segítve szövetségi céljaink elérését (IJC, KAIA és RCN ROLE3, RCN HQ, ANA Eng MeS stb.). A hadszíntéri logisztikai ellátásért az MH Nemzeti Támogató Elem – NTE (Mazar e Sharif) volt felelős.

A felsorolás nem teljes és állandó változásban van, a folyamatosan változó követelmények miatt. Ezen írás készítése idején (2014. szeptember) a Magyar Honvédség már a Resolute Support (RS)⁹ műveletre készül. Az MH 2015 után is jelen lesz az RS-ben tanácsadói, különleges műveleti és egyéni beosztásokat végrehajtó személyi állománnyal.

Az afganisztáni műveleti területen lévő magyar alakulatok, alegységek feladatrendszer, működési környezete és elhelyezése, az alegységek felderítő/hírszerzői támogatása igazi kihívást jelentett.

A hadászati hírszerzésért felelős szervezet az MK KFH (Magyar Köztársaság Katonai Felderítő Hivatal), később a KNBSZ (Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat) hazai bázisú és a hadműveleti területre telepített szervezeteivel támogatta, támogatja az MH erőit.

A béketámogató műveletekben folytatott felderítőtevékenységekre, de különösen a felderítésre alapvető befolyást gyakorolt a magyar kontingens feladata az adott misszióban. A nem összefegyvernemi, harctámogató vagy harcbiztosító jellegű feladatok annyiban teremtettek speciális helyzetet, hogy az adott magyar kötelék nem rendelkezett saját felelősségi körzettel, így adatgyűjtő lehetőségei is jelentősen korlátozottak voltak. Ilyen volt az SFOR, a KFOR, az SFIR (log/szállító), CONCORDIA (őrző-védő).

⁸ Az OMLT-t a Magyar Honvédség és az Ohio-i Nemzeti Gárda személyi állományából állították össze és 2008–2013 között tevékenykedett. Feladatuk egy, a tartományba telepített 209/3/3. hadrendi számú afgán (Afghan National Army – ANA) zászlóalj mentorálása volt. A zászlóalj 2013-ban elérte a Combat Ready (bevetésre kész) harckészültségi szintet. Az OMLT Mazar e Sharifba diszlokált át és átalakult MAT-tá, de már amerikai erők nélkül.

⁹ Resolute Support: A NATO 2014 végéig kivonja harcoló erőit Afganisztánból és megszűnik az ISAF mandátuma. A Resolute Support a 2015. január 1-jétől működő művelet neve. A Szövetség tanácsadói, mentoráló és különleges műveleti erőkkel továbbra is támogatja az afgán biztonsági erők (Afghan National Security Forces – ANSF) tevékenységét. Ennek érdekében az Regionális Parancsnokságokat (Regional Command) 2014. augusztus 1-jétől felváltották a Kiképző-tanácsadó Parancsnokságok (Training Advise and Assist Command – TAAC).

1. kép. Magyar katona feladat közben Afganisztánban
(Fotó: Varga Zoltán őrnagy, OMLT S2, 2011)

Ebben a feladatkörben a harcbiztosító, harctámogató feladatokat ellátó kontingens az előjáró szint (misszió, hadosztály, dandár) az egész felelősségi körzetében bárhol alkalmazható volt. Így pedig – a kontingens állományába tartozó – felderítőrészlegnek mindig más és más területről kellett adatokkal rendelkeznie a parancsnok és a kikerülő munkacsoportok, vagy a szállító konvojok személyi állománya tájékoztatásához. Emellett a missziókban támogató feladatokat végrehajtó erők – felelősségi körzet hiányában – nem folytattak járőrözést vagy egyéb tevékenységet, amelyek lehetőséget adtak a felderítőszerveknek az azok keretében végrehajtandó információgyűjtésre.¹⁰

A Tartományi Újjáépítési Csoportok felderítőbiztosításával szemben támasztott követelmények

Az ISAF műveleti szabályzata (Standard Operating Procedure – SOP) előírta, hogy a PRT-knak alapvetően rendelkezniük kell a saját erők védelmét szolgáló erőkkel (Force Protection – FP), valamint hírszerző és elhárító (Human Intelligence/Counter Intelligence – HUMINT/CI¹¹) kapacitással. Továbbá képesnek kell lenniük a saját felelősségi területükre vonatkozó információk gyűjtésére és a Regionális Parancsnokságokra (Regional Command –RC) történő továbbítására. A PRT, OMLT felderítőrészlegei gyűjtötték, elemezték és értékelték a HUMINT, CI, lélektani műveleti (Psychological Operation – PSYOPS), civil-katonai együttműködési (Civil-Military Co-operation – CIMIC), járőr és katonai rendész csoportok, valamint a nyílt források (sajtó, rádió, televízió, internet) információit, amelyek alapján javaslatot tettek a további műveletek megtervezésére és végrehajtására.

¹⁰ RICHNOVSZKY Sándor őrnagy: A Magyar Köztársaság Katonai Felderítő Hivatal szerepe és feladatai a nemzetközi válságkezelő és békétámogató műveletek felderítő támogatásában. p. 72.

¹¹ CI – Counterintelligence – Kémelhárítás.

Az önálló SIGINT-képesség megteremtését az ISAF SOP csupán javasolta, mert megléte növeli mind a saját erők védelmét, mind az ISAF SIGINT-képességet.

A PRT felderítőrendszerének képesnek kellett lennie a saját erők biztonságát befolyásoló információk megszerzésére, az ellenálló erők tevékenységével, szándékaival, módszereivel és az illegális fegyveres csoportok tevékenységével kapcsolatos adatok beszerzésére, illetve az ellenálló csoportok lefegyverzéséhez szükséges információk gyűjtésére. Továbbá adatokat szereztek a kábítószer-előállításról és -kereskedelemről¹², a térségben tartózkodó hadurak tevékenységéről, fegyvereseik mozgásáról. Végezték a tömegdemonstrációk és a tüntetések szervezőire vonatkozó adatok megszerzését, a célobjektumok, illetve a célszemélyek rejtett megfigyelését, fegyver-rejtekhelyek felfedését. A felderítőerők feladatai közé tartozott még a helyi afgán biztonsági szervekkel történő folyamatos kapcsolattartás és együttműködés.

A béketámogató műveletek felderítő/hírszerző elemei

A Szövetséges Fegyveres Erők Európai Főparancsnoksága (Supreme Headquarters Allied Power Europe – SHAPE) 65-7 számú direktívájának 2.2. e. pontja alapján¹³ a hadszíntéren – a szövetséges felderítőerők mellett, egyidejűleg – műveleteket hajthatnak végre az egyes nemzetek saját felderítőerői és hírszerző ügynökségei is. Más szóval, a NATO tudomásul veszi és elfogadja, hogy a többnemzeti műveletekben a részt vevő országok önállóan is gondoskodni kívánnak saját erők biztonságáról, illetve saját információs érdekeik érvényesüléséről. Ez alapján Kabulban felállításra került a NIC és alárendeltségében a NIST-ek (NTE, PRT, SOTU,¹⁴ később SOTG¹⁵). A NIC, NIST-ek állományát alapvetően az MK KFH és részben a Magyar Honvédség biztosította. Önálló, védett összeköttetés segítségével működött a folyamatos információáramlás.

A felderítő/hírszerző rendszer elérhető forrásai és a megszerzhető információk, tapasztalatok:

- NATO/ISAF információs rendszer;
- hadművelési területen történő együttműködés (ISAF, ANSF, NDS, NGO-k);
- HUMINT-források;
- SIGINT-tevékenységből származó információk;

¹² A magyar kontingens erői, nemzeti korlátozásai alapján, nem vehettek rész kábítószer-ellenes műveletekben, de az információgyűjtés természetesen kiterjedt erre az illegális tevékenységre is.

¹³ Human Intelligence in Allied Operations ACE Directive 65-7. 2000. augusztus 16.

¹⁴ SOTU – Special Operation Team Unit – Különleges Művelési Csoport.

¹⁵ SOTG – Special Operation Task Group – Különleges Művelési Kontingens.

- IMINT-adatforrások;
- OSINT-információk;
- a PRT nem felderítő/hírszerző tevékenységéből származó információk (Mission team-ek / MP / FMT, CIMIC / PSYOPS / EOD / FP).

NATO/ISAF és partnerszolgálati együttműködés

A békefenntartói tevékenység szövetségi keretek között történt, így az ISAF HQ/IJC felderítő és más felderítő információkat kezelő részlegeiben szolgálatot teljesítő magyar katonák (pl. OMLT, NSE,¹⁶ AMT,¹⁷ AAT¹⁸ stb.), illetve a magyar és a külföldi civil szervezetek képviselőivel történő együttműködés révén adat- és információcsere valósult meg.

A szövetséges adat- és információcsere alapvetően a CENTRIX, a NATO Secret, valamint az ISAF Secret számítógépes hálózatokon keresztül valósult meg. Az ISAF gép- és harcjárműveibe, valamint a harcászati műveleti központokba (Tactical Operation Center – TOC) telepített, eredetileg helyzetmeghatározásra rendszeresített IFTS (International Force Tracking System) és a BFTS (Blue Force Tracker System) berendezéseken keresztül rövid szöveges üzenetek (akár felderítési adatok) továbbítására is lehetőség nyílt. Pol-e Khomriban rendszeresen ülésezett az OCCP¹⁹, amelyben az állami vezetők mellett valamennyi, a tartomány területén jelen lévő, biztonsággal kapcsolatos szervezet részt vett (ANA,²⁰ ANP,²¹ NDS²² stb.). Az OCCP munkájában, összekötő tisztek formájában, részt vettek a magyar katonák is.

A KFH (később KNBSZ) és a hadműveleti területen érdekeltséggel rendelkező külföldi partner titkosszolgálatok együttműködése és kölcsönös tájékoztatása hozzájárult a magyar kontingens biztonságához. Az ezek alapján megszerzett információk felhasználhatóak voltak a hadműveleti terület biztonsági folyamatának értékeléséhez, valamint egy részük bedolgozásra kerül azokba a jelentésekbe, amelyeket a Katonai Felderítő Hivatal a kabuli NIC-nek megküldve – és azokat a PRT mellett működő NIST-nek továbbítva – a PRT parancsnoka is megkapott. A megszerzhető információk hadászati, hadműveleti és harcászati szintűek is lehettek.²³

¹⁶ NSE – National Support Element – Nemzeti Támogató Elem.

¹⁷ AMT – Air Mentoring Team – Légi Mentor Csoport.

¹⁸ AAT – Air Advisory Team – Légi Tanácsadói Csoport.

¹⁹ OCCP – Operational Coordination Center Provincial – tartományi szintű koordinációs központ. Régióként, a tartományi központok információit összesítve működött az OCCR (Operational Coordination Center Regional).

²⁰ ANA – Afghan National Army – Afgán Nemzeti Hadsereg.

²¹ ANP – Afghan National Police – Afgán Nemzeti Rendőrség.

²² NDS – National Directorate of Security – Biztonsági Igazgatóság, az afgán titkosszolgálat.

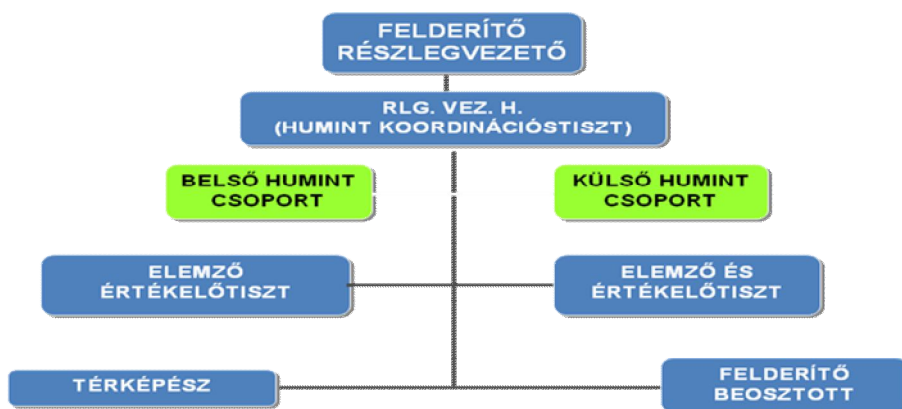
²³ DLASK Hajnalka: Katonai missziók felderítő biztosításának tapasztalatai, különös tekintettel Afganisztánra. p. 47.

Emberi erővel folytatott hírszerzés (HUMINT)

2. kép. A magyar–amerikai OMLT kitelepülése Baghlan tartományban
(Fotó: Varga Zoltán őrnagy, OMLT S2, 2011)

A Magyar Honvédség felderítőerői alkalmazásával megalakításra került az MH PRT (Pol e Khomri) állománytáblájában az S2 felderítő- és technikai adatszerző részleg (UAV). A felelősségi körzetként kijelölt Baghlan tartomány egynegyed Magyarországnyi területe igazi kihívást jelentett valamennyi magyar katonának, különösen az adat- és információgyűjtő alegységeknek.

3. ábra. Az MH PRT felderítőrészlegének a felépítése
(Szerk.: Balogh Péter)

A felderítőrészleg részlegvezetőből, részlegvezető-helyettesből, két elemző-értékelő tisztből, egy térképész tiszthelyettesből, egy felderítőbeosztottból és két HUMINT-csoportból állt. A KFH akkor még csak a PRT S2 részlegébe telepített egy hírszerzőtiszteket, aki elemző-értékelő beosztása mellett látta el a KFH által meghatározott feladatokat is. Később a PRT állománytábláját nem terhelő, egyéni beosztásokkal feltöltött NIST-je (HUMINT, SIGINT) 6–7 és a KBH egy fővel (később kettő) járult hozzá az adat és információgyűjtő rendszerhez.

Mint minden egyforrású felderítés kapcsán, a HUMINT-adatokkal is óvatosan kellett bánni, és az információkat más forrásokból származó adatokkal is össze kellett vetni. Ebben játszott kulcsszerepet a SIGINT és IMINT.

Technikai eszközökkel történő adatszerzés: a SIGINT

Magyar SIGINT-alegység 2008. augusztus végétől – a II. világháború óta először – hajtott végre feladatot expedíciós környezetben. A műveleti területre szánt stacioner SIGINT-állomás tervezése jóval korábban megkezdődött a felhasználói igények tisztázásával, széles körű információgyűjtéssel. A megvalósításban az MK KFH Rádióelektronika-felderítő és Gazdálkodási Igazgatóságának szakemberei vettek részt.

A SIGINT-elemek műveleti területre történő kihelyezése gondos tervezői, előkészítői tevékenységet igényelt. Meg kellett kezdeni a várható települési hely vagy alkalmazási körzet elektromágneses környezetére, illetve a rádióhullámok terjedését befolyásoló terepviszonyokra, az időjárásra és egyéb tényezőkre vonatkozó adatok és információk gyűjtését és elemzését.

Rádiófelderítő szempontból kiemelt figyelmet kellett fordítani a műveleti terület polgári és katonai kommunikációs infrastruktúrájáról rendelkezésre álló adatok előzetes tanulmányozására. Az alkalmazás előkészítése időszakában támaszkodni kellett az adott területen már korábban tevékenységet végrehajtó szövetségesek helyszíni tapasztalataira (lessons learned) és a nyílt (OSINT) forrásokból rendelkezésre álló információkra, hogy a PRT céljainak eléréséhez szükséges felderítő információs rendszer működéséhez a lehető legnagyobb mértékben hozzá tudjon járulni.

A kivitelezés kapcsán az alábbi célok kerültek megfogalmazásra:

- legyen képes – elsősorban a magyar kontingens biztonságával összefüggő – force protection jellegű információk megszerzésére;
- a térségre vonatkozó nemzeti és szövetséges információigények kielégítésére;
- együttműködésre hazai és szövetséges környezetben;
- a nemzeti (hazai) rádióelektronikai felderítőrendszer kiterjesztésére;
- működési tapasztalatok gyűjtésére.

Így került sor egy két konténerbe beépített, modern szaktechnikai eszközökkel felszerelt stacioner SIGINT-állomás telepítésére Pol e Khomriba, a Camp Pannóniába, a PRT-tábor területére. Maga a települési hely rádiófelderítő szempontból a legkevésbé sem volt ideális, hiszen magas hegyektől körbevett, folyók által körbehatárolt térségben kellett a feladatot végrehajtani, amelyet még a közelben működő ipari tevékenység is akadályozott. (cementgyár, vízerőmű, nagyfeszültségű hálózatok, antennatornyok stb.) A SIGINT-információk cseréje érdekében a KFH összekötőket vezényelt az RC North (Mazar e Sharif) CJ2 felderítőtörzsében működő SEWOC²⁴-ba.

3. kép. A stacioner SIGINT-állomás belső tere
(Fotó: Balogh Péter, 2009)

Különösen intenzív műveleti tevékenységek alkalmával a hazai fordítói kapacitás rendelkezésre állása nagy segítséget jelentett.

A SIGINT állomás által megszerzett adatok-információk fordítás és előértékelés után az S2 részleghez kerültek, ahol megtörténhetett azok más forrásból származó adatokkal, információkkal történő egybevetése. Ezek jól használható módon megerősítő jellegűek voltak, de gyakran előfordult, hogy más felderítési nemből egyáltalán nem, kizárólag SIGINT-forrásból származtak.

²⁴ SEWOC – Signals Intelligence and Electronic Warfare Operation Center/Cell – Rádióelektronikai felderítő és elektronikai hadviselési műveleti központ/részleg.

4. kép. A stationer SIGINT-állomás antennarendszere
(Fotó: Balogh Péter, 2009)

A magyar és a német SIGINT/EHV²⁵-alegység – a szövetségi környezetet kihasználva – többször hajtott végre közös feladatot.

5. kép. Német EHV-alegység (ELoKA Coy) feladat előtt besorolva a Camp Pannóniában
(Fotó: Balogh Péter, 2009)

²⁵ EHV – Elektronikai Hadviselés.

A stacioner SIGINT-állomás üzemeltetése során felmerült egy mobil SIGINT-állomás rendszeresítésének igénye is, ami a PRT működése alatt nem történt meg. A Rohde & Schwarz cég által csapatpróbára Afganisztánba kiszállított TMS 100 (Transportable Monitoring System) eszköz az északi régióban tapasztalható elektromágneses környezet és egyéb műszaki problémák miatt nem vált be, beszerzését elvetették.

6. kép. Az R&S TMS 100 mobil SIGINT-készlet ideiglenes beépítése egy katonai járműbe Afganisztánban
(Fotó: Balogh Péter, 2008)

Hazai támogatás révén az Afganisztánban szolgálatot teljesítő magyar katonák rendelkezésére állt az Amerikai Egyesült Államok különleges műveleti erőiben alkalmazott AN/PRD-13 hordozható rádiófelderítő állomás is.

7. kép. Az L3 cég által gyártott AN/PRD-13 hordozható rádiófelderítő (COMINT) állomás²⁶

²⁶ <http://www.shephardmedia.com/news/digital-battlespace/dsei-2013-l-3-further-ew-products/>;
letöltés: 2014.01.23.

Technikai eszközökkel történő adatszerzés: az IMINT²⁷

Az IMINT-feladatokat a PRT Technikai Adatszerző Állomás részlegébe rendszeresített izraeli gyártmányú, kis hatótávolságú Skylark-1LE típusú pilóta nélküli repülőeszközzel (UAV) hajtották végre.

A hadműveleti területen – a PRT munkájának biztosításában – az eszköz megjelenésének korszakos jelentősége volt, új lehetőségek nyíltak a parancsnok előtt a projektek, a különböző tárgyalások, a tömegkezelés és a járőrtevékenység biztonságos lebonyolítása, biztosítása terén. Az eszközt változatos helyszínekről üzemeltették: a táborból, a táborhoz közeli területről, a tábor melletti hegyen kialakított, szövetséges erők felügyelete alatt lévő területről (OP North), illetve a többnapos járőrfeladatok, projektek során az ideiglenesen kialakított indítóhelyekről.

8. kép. A SKYLARK-1LE SUAV Afganisztánban²⁸

2008-ban az izraeli Elbit Systems cég ajánlatot tett a Honvédelmi Minisztérium részére a kiírt tendernek megfelelő pilóta nélküli repülőeszköz szállítására. Az ajánlat elfogadását követően 2009-ben három készlet (három földi egység és kilenc repülőgép) került beszerzésre és 2010-ben rendszeresítésre a Magyar Honvédségben.

A csapatpróbára 2009. november 23. és 2010. február 12. között került sor. Ez egybeesett az MH PRT nyolcadik váltásának felkészítésével, amelynek során az eszköz kiszállításhoz történő készletezését is végrehajtották.

²⁷ SZABÓ Géza t. ezds. – FURJÁN István t. alez.: SKYLARK-1LE típusú pilótánélküli repülőeszköz alkalmazásának főbb tapasztalatai.

²⁸ Századszor az afganisztáni légtérben.
<http://2010-2014.kormany.hu/hu/honvedelmi-miniszterium/vedelempolitikaert-es-tervezesert-felelos-helyettes-allamtikarsag/hirek/szazadszor-az-afganisztani-legterben>; letöltés: 2014.01.23.

A biztonsági helyzet romlása során – a tábor védelme mellett – a környező hadműveleti útvonalak ellenőrzése, a város megfigyelése, rendezvények biztosítása, a távoli projektek végrehajtásának segítése, területek ellenőrzése/megfigyelése, mozgások, csoportosulások figyelemmel kísérése tartozott az általános feladatok közé.

Részleteiben: az egyik elsődleges feladat a tábor védelmében való részvétel volt, azaz közvetlen támadás veszélye esetén, illetve közvetett támadás esetén a lehető leggyorsabban készen állni azonnali, valós idejű vizuális felderítési információk továbbítására.

A gyakorlatban bebizonyosodott, hogy hatótávolságán belül az eszköz alkalmas konvojkísérési feladatokra. Ilyen feladatokat az UAV-csoport a fő ellátási útvonalakat ellenőrző járőrök kiküldésekor hajtott végre. A járőr elindulása előtt végigrepülték a tervezett útvonalat, ellenőrizve annak járhatóságát és felfedték az esetleges veszélyforrásokat. Majd a járőr előtt 1,5–2 km-rel haladva azonnali felderítési információkat biztosítottak számukra. A konvoj ellenséges behatása esetén felderítették az ellenséges erő létszámát, elhelyezkedését, ezzel is segítve a harcoló katonák tevékenységét, támogatva a parancsnok elhatározásának meghozatalát.

A területmegfigyelési feladatok főleg akkor jelentkeztek, amikor a városban CIMIC-műveletek folytak, vagy tüntetésre, tiltakozó akcióra került sor, fontos személyek kísérése történt, jelentős vezetői rendezvény került lebonyolításra, vagy olyan esetekben, amikor földi járőrt nem volt biztonságos kiküldeni az adott területre. A fentiekben felsorolt feladatokat a rendszer éjjel-nappal, a meghatározott időjárási korlátok betartásával képes volt teljesíteni.

Az eddigi tapasztalatok szerint az eszköz több feladatra alkalmas, rugalmasabban használható, mint azt az első időszakban feltételezték, és maximálisan bizonyította gyakorlati alkalmazhatóságát.

Az első hadműveleti területen történő bevetést Afganisztánban az MH PRT-8 váltásával kiérkezett kezelőállomány hajtotta végre 2010 elején. Az állomány a kiképzések során megszerezte az alkalmazáshoz szükséges alapvető ismereteket, de az afganisztáni domborzati, időjárási és egyéb viszonyok teljesen különböztek a hazai körülményektől. A terepviszonyok, a magas por és páratartalom kedvezőtlen hatást gyakorolt a gép működésére. A harci körülmények közötti, védőfelszerelésben történő éles feladatvégrehajtást is itt kellett begyakorolni.

Már az MH PRT-8 parancsnoka részéről is felmerült igényként a külön display vagy kivetítő szükségessége, amelyet a harcállásponton kívánt telepíteni, hogy a képi információkat az ott tartózkodók is azonos időben lássák. Ennek igénylése megtörtént, de nem került leszállításra.

Az eszköz a táboron belülről történő indítása – és különösen leszállítása – nehézkes volt, a táboron kívülről történő alkalmazás viszont jelentős biztosítóerők alkalmazását követelte meg.

A MH PRT-8 szolgálati ideje alatt három repülésemény történt. Ezek két gép üzemképtelenné válását, illetve egy elvesztését (eltűnését) eredményezték. Az események leszálláskor, illetve repülés közben, a bázistól távolabb következtek be. A kezelőállomány a hadműveleti területen kezdő volt, de gyorsan alkalmazkodtak a körülményekhez.

A PRT-9 2010 augusztusában érkezett ki a hadműveleti területre. Kidolgozásra kerültek a különböző repülési zónák, hogy az UAV-képesség beilleszthető legyen az Északi Regionális Parancsnokság (Regional Command North – RCN) műveleti tervébe. Ezt a kezelőállomány a PRT-ben szolgáló JTAC (Joint Terminal Attack Controller – előretolt légiirányító) együttműködésével dolgozta ki, majd az RCN airspace manager (légtérgazdálkodási főtiszt) jóváhagyta a terveket.

A MH PRT-11 Hadműveleti Irányító Központjában kialakításra került egy olyan kijelző képesség, amelynek segítségével az eszköztől érkező videó jeleket egy monitoron megjelenítették, így lerövidítve a döntéshozatal idejét. Egyik kiemelt feladat volt a tábor körülrő tömeg folyamatos megfigyelése, viselkedésének elemzése, ami fontos segítséget nyújtott a parancsnoknak a tömegkezelésére vonatkozó döntéseinek meghozatalában.

A feladatok végrehajtásához három eszköz ált rendelkezésükre, egy repülésemény (vészleszállás) történt, egy gép megsérült. A műveleti területen töltött idő alatt 79 felszállást hajtott végre az UAV, amely egyedülálló a PRT-k eddigi történetében. Ez mintegy 82 repült órát jelentett. A kezelőállomány képzettsége jó volt, az eszköz képességeit és technikai paramétereit sokrétően kihasználták, hiszen javarészt már rendelkeztek missziós tapasztalattal.

A MH PRT-12 esetén már komoly szakmai múltja volt az UAV-nak. A parancsnok és a kezelőállomány egyaránt ismerte az eszköz sajátosságait, sokrétően, az éppen aktuális feladatok szerint használták. Két olyan repülésemény történt, amilyenre eddig nem volt példa. Az egyik esetben feltételezhetően elektronikai zavarás vagy interferencia miatt megszűnt az adatkapcsolat és a gép lezuhant, a másik leesést pedig helikopterek rotorszele okozta (előzetes bejelentés nélkül, váratlanul tűntek fel). Az eszköz információit más nemzetek is igényelték volna, de nem volt lehetőség online módon továbbítani azokat.

Az eszközt elsősorban táborvédelmi feladatokra, gyalogos, illetve gépjárműves járőrök, konvojok kísérésére, továbbá területmegfigyelésre alkalmazták. A PRT-10 alatt az új elemként megjelent FOB (Forward Operation Base, előretolt műveleti bázis) feladatának támogatására is alkalmazták. Az eszköz – hatótávolságán belül – előzetes útvonal-felderítést, saját (vagy szövetséges) konvojok biztosítását, keresést/kutatást, tüntetők, embercsoportok megfigyelését, kárfelmérést hajtott végre. Meg kell még említeni a más forrásból beérkező felderítési információk ellenőrzésével és a kihelyezett saját erők biztosításával (tűzszerész, CIMIC-projekt) kapcsolatos feladatvégrehajtást is.

A legtöbb esetben azonos idejű kiértékelés történt, eredményét azonnali információként továbbították. Ebben a tevékenységben nagy segítség volt a kihelyezett képernyő.

Meg kell említeni, hogy az UAV nem tudta biztosítani a felderítőrészleg teljes körű felderítési, illetve légi információs igényeinek kiszolgálását, mivel a kért információk jellemzően az eszköz hatótávolságán kívül helyezkedtek el. Ezt biztonsági okok miatt nem lehetett megoldani a települési hely kitolásával. A felderítési igényeket egy nagyobb hatótávolságú, hosszabb üzemidőt lehetővé tevő és komolyabb kamerarendszerrel felszerelt pilóta nélküli eszköz tudta volna kielégíteni.

A SIGINT- és az IMINT-képesség felhasználásakor megfogalmazott túlzott elvárások teljesítése néha zavart okozott. Gyakran előfordult, hogy a célpontok a SIGINT- és az UAV-állomások hatókörén kívül helyezkedtek el (földrajzilag távol), így a kért adatok-információk nem voltak megszerezhetőek.

De ez így van rendjén, mindennek vannak korlátai. A harcászati alkalmazásra rendszeresített SIGINT- és IMINT-eszközök maximálisan teljesítették a megfogalmazott felhasználói követelményeket.

Nyílt források (OSINT)

Ez az adatszerzési forma a katonai felderítés és a hírszerzés rendszerén kívül létező, mindenki számára nyilvánosan, legális eszközökkel megszerezhető, vagy korlátozott körben terjesztett, de nem minősített adatok szakmai szempontok alapján történő felkutatását, gyűjtését, szelektálását, elemzés-értékelését és felhasználását jelenti. Ez az MH PRT esetében a helyi írott és elektronikus (sugárzott) média figyelését és monitorozását jelentette.

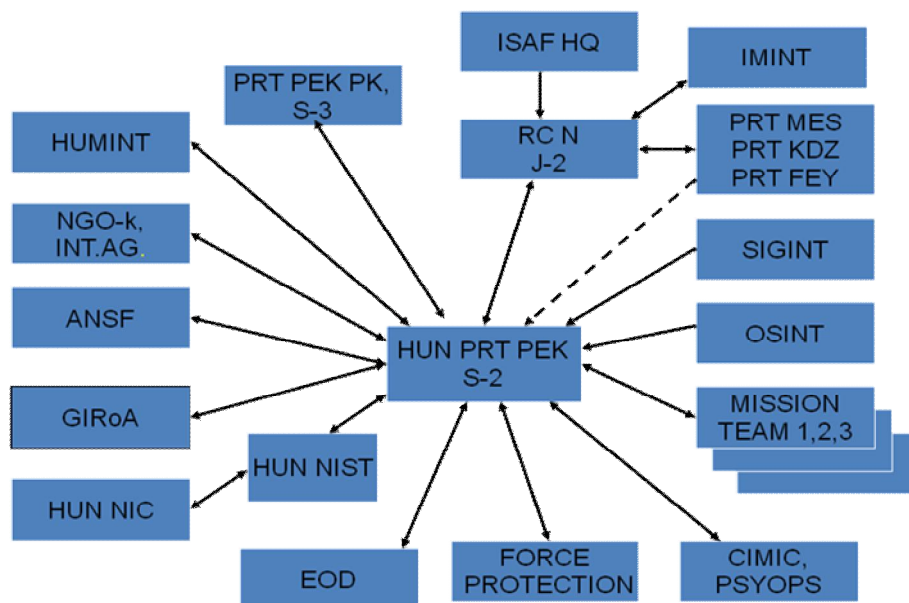
A PRT nem felderítő/hírszerző tevékenységéből származó információk

A PRT alaprendeltetéséből adódóan jutott hozzá számos információhoz, amelyek a felderítés/hírszerzés során jól hasznosíthatók voltak. Ezek (többek között) lehettek a napi járőrfeladatok során megszerzett információk (tüntetés, kődobálás, ISAF-ellenes viselkedés), a CIMIC-feladatok során megszerzett információk (hadurak, vallási vezetők törekvései, nem kívánatos szociális és gazdasági folyamatok), PSYOPS²⁹-feladatok során megszerzett információk, road show-k, „utcai propaganda bemutatók” alkalmával tapasztalt megnyilvánulások. A megszerezhető információk alapvetően harcászati, kisebb százalékban hadműveleti jellegűek voltak.³⁰

Tehát az MH PRT felderítőbiztosítását alapvetően a felderítő-, a technikai adatszerző (2010-től UAV-val kiegészítetten) részleg, a NIST (HUMINT, 2008-tól SIGINT-tel kiegészülve) és az MK KBH tisztjei hajtották végre. Az összekötő és a CIMIC-csoportok, valamint tágabb értelemben valamennyi magyar katona is részt vett az adatszerző és információgyűjtő tevékenységben.

²⁹ PSOPS-Psychological Operations: pszichológiai (lélektani) műveletek

³⁰ DLASK Hajnalka: Katonai missziók felderítő biztosításának tapasztalatai, különös tekintettel Afganisztánra. pp. 47–48.

3. ábra. Az MH PRT S2 kapcsolatrendszere
(Szerk.: Balogh Péter)

Az MH PRT felderítőbiztosításának megszervezésében figyelembe kellett venni, hogy az alegység nem klasszikus békefenntartói tevékenységet hajtott végre, amelyet számos nemzeti korlátozás is szabályozott. Emiatt néha igaztalan kritikák érték a magyar katonákat.

Összefoglalás

A harcászati és a hadműveleti felderítés szempontjából az Afganisztánban végrehajtott tevékenység mérföldkőnek számított. A MH PRT felderítőrendszerének megszervezésekor az MK KFH (később a KNBSZ) által telepített NIST-ek, NIC (Kabul) és az MH felderítő, erői által működtetett S2 részleg erői álltak rendelkezésre. A kezdeti csak HUMINT/CI-felderítés 2008 augusztusától SIGINT-, 2010 augusztusától IMINT-elemekkel egészült ki.

Az afganisztáni műveletek során a Magyar Honvédség és az MK KFH együttműködése gördülékeny volt. A célok megfogalmazása közösen történt, a felmerülő problémákról és a lehetséges megoldásokról szóló párbeszéd folyamatosak voltak, a felderítőrendszer finanszírozásának közös teherviselése kiegyensúlyozottá vált. A felderítő/hírszerző erők szolgálati és szakmai „felügyeletében” ugyan még jelentkeztek fennakadások, amelyeket a bonyolult és a párhuzamos jelentési is rend tükrözött, de a felderítő- és hírszerző erők egységes

szakmai irányításának megvalósulását követően – amelynek folyamatát sajnos lelassították a jelentős költségmegvonások – egyszerűsödni fog a műveleti területeken folytatott felderítő/hírszerző tevékenység jelentési rendje is.³¹

A HUMINT-képesség kialakítása a Magyar Honvédség részére 2004-től – bár teljesen új feladatként jelentkezett – az információigények kielégítéséhez jelentős mértékben járult hozzá. Ehhez alapvető bázisul az MH 5. Bocskai lövészdandár 24. „Bornemissza Gergely” felderítő-zászlóaljában rendszeresített nyolc HUMINT-csoport állománya szolgált. Hozzájuk később más felderítőszervezetek katonái is csatlakoztak. Megállapítható, hogy az eltelt években a Magyar Honvédség felnőtt a feladathoz, felderítőkatonái tevékenysége folytán a kontingensek biztonságban tevékenykedhettek. A KFH és a KBH előremutató párbeszédet folytatott, amelyet felgyorsított a két szervezet összevonása, a KNBSZ 2012. január 1-jei megalakítása. Azóta a NIC-ek és a NIST-ek nemcsak HUMINT-, hanem SIGINT- és CI-elemeket is tartalmaznak, a fűziós, összadatszerző-feldolgozó rendszer felé mutatva. A jövőbeni javaslatként megfogalmazva szükségesnek látszik – az elsősorban kinetikus feladatokat végrehajtó különleges műveleti erőink felderítőtámogatása érdekében, nemzetközi példákat követve – DOMEX³²-támogatás kialakítása egy-egy többfunkciós csoport felállítása által. Egy csoportban négy különböző szakképesítésű szakértő kell: elhárító ügynök (CI), HUMINT-információszerző, SIGINT-elemző és jel-adatszerző. Ez a csoport képes lehet a megszerzett dokumentumok, mágneses adathordozók és biometrikus adatok gyűjtésére, elemzésére, jelentések készítésére. Afganisztán bizonyította, hogy az így megszerzett, döntően harcászati információk gyakran hadászati jelentőségűvé válhatnak, válnak, különösen a nemzetközi együttműködés segítségével.

Az elért eredmények fenntartása döntő módon a feladatba bevont állomány felkészítésén, felszerelésén múlik és egy adott „éles” helyzetben ez nem jelenthet költségvetési akadályt. Folytatni kell a szakállomány modern eszközökkel történő ellátását és ismereteik magas szinten tartását céljaink elérése érdekében.

A harcászati-hadműveleti felderítés biztos jövője érdekében fel kell használni az eddig felhalmozott tapasztalatokat, hasznosítani a nemzetközi példákat. Nem szabad megfélemlkezni arról, hogy ebbe a feladatba nemcsak a szervezetszerű hírszerző/felderítő, hanem információszerzésre alkalmas egyéb szervezeteket is be kell vonni. Mert minden katona felderítő.

³¹ DLASK Hajnalka: Katonai missziók felderítő biztosításának tapasztalatai, különös tekintettel Afganisztánra. pp. 53–54.

³² Az Amerikai Egyesült Államok fegyveres erőiben a Defence Intelligence Agency (DIA) alárendelt Documentum Exploitation (DOCEX), később Documentum and Media Exploitation (DOMEX) alegységek végzik ezek kinyerését a hadszíntéri helyszínelői eszközpark (Forensic Tools) felhasználásával. A hagyományos papíralapú dokumentumok mellett a mágneses adathordozó eszközökön (hard drive-ok, floppyk, thumbdrive-ok, SIM és memóriakártyák, telefonmemória stb.) tárolt adatok további feldolgozása újabb információkkal szolgált.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- DLASK Hajnalka:
Katonai missziók felderítő biztosításának tapasztalatai, különös tekintettel Afganisztánra.
Szakdolgozat, ZMNE, Budapest, 2011.
- <http://www.citypopulation.de/Afghanistan.html>; letöltés: 2014.10.01.
- <http://www.shephardmedia.com/news/digital-battlespace/dsei-2013-l-3-further-ew-products/>; letöltés: 2014.01.23.
- <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/af.html>; letöltés: 2014.10.01.
- Human Intelligence in Allied Operations ACE Directive 65-7. 2000. augusztus 16.
- LESKÓ László: Afganisztán kézikönyv.
MK KFH, Budapest, 2011.
- RICHNOVSZKY Sándor őrnagy:
A Magyar Köztársaság Katonai Felderítő Hivatal szerepe és feladatai a nemzetközi
válságkezelő és béketámogató műveletek felderítő támogatásában.
Diplomamunka, ZMNE, Budapest, 2005.
- SZABÓ Géza t. ezds. – FURJÁN István t. alez.:
SKYLARK–1LE típusú pilóta nélküli repülőeszköz alkalmazásának főbb tapasztalatai.
HVK Felderítő Csoportfőnökség, 2013.
- Századszor az afganisztáni légtérben.
<http://2010-2014.kormany.hu/hu/honvedelmi-miniszterium/vedeleppolitikaert-es-tervezesert-felelos-helyettes-allamtitkarsag/hirek/szazadszor-az-afganisztani-legterben>;
letöltés: 2014.01.23.

A konferencia pillanatai

CSEPREGI LÁSZLÓ EZREDES

A HADMŰVELETI-HARCÁSZATI FELDERÍTÉS IDŐSZERŰ FELADATAI

1. Bevezető, helyzetbemutató

A Magyar Honvédség (továbbiakban MH) a katonai felderítésének teljes vertikumát átfogó egységes szakmai vezetését és irányítását 1996. augusztus 31-ig a Honvéd Vezérkar Katonai Felderítő Hivatala (HVK KFH) végezte (a hadműveleti-harcászati felderítés szakmai irányítása a HVK KFH szervezeti részeként működő Hadműveleti-harcászati Felderítő Főnökség feladata volt).

A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény jelentős változást eredményezett az addig egységes katonai felderítés történetében. A Magyar Köztársaság Katonai Felderítő Hivatala (MK KFH) létrejöttével egyidejűleg (1996. szeptember 1-jei hatállyal, országos hatáskörű nemzetbiztonsági szolgálatként, önálló költségvetési szervként) kivált a vezérkar alárendeltségéből. A Hadműveleti-harcászati Felderítő Főnökség a továbbiakban is a vezérkar alárendeltségében maradt, és így az addig egységes katonai felderítőképesség és annak vezetése, irányítása szervezetenként megosztásra került.

A Magyar Honvédség létszámának csökkentése, valamint a folyamatos átszervezések következtében drasztikusan lecsökkent a felderítő-, valamint az elektronikai hadviselési képesség, a harcászati szintű rádiófelderítés (RÁF) és az ország területén belüli rádióelektronikai ellenőrzés (EMCON¹) pedig felszámolásra került.

Az eltelt évek tapasztalatai azt mutatták, hogy a szétválást követően a hadműveleti-harcászati felderítés nem kapott kellő hangsúlyt. A képességek kialakítása jelentősen elmaradt a kor szakmai követelményeitől és a szövetségi elvárásoktól.

A haderő létszámának mérséklődésével csökken a reagálóképesség is, hosszabb felkészülési idő szükséges, ezért időben nagyobb előrelátást biztosító felderítőképességre van szükség. Ennek fontosságát támasztja alá az is, hogy a szövetségi elvek alapján – az AJP-2.0² szabályzat – a felderítés nemzeti hatáskörbe tartozik.

¹ EMCON: Emission Control.

² Allied Joint Doctrine for Intelligence; Counter-Intelligence and Security.

A 2014. június 1-jei szervezeti átalakítást követően ismét lehetővé vált egy egységes katonai felderítőrendszer (JISR)³ létrehozása, annak valamennyi szükséges személyi, szervezeti és technikai feltételeivel együtt.

Az egységes katonai felderítőrendszer újbóli kialakítása szükségessé teszi többek között a hadműveleti-harcászati felderítés fejlesztésének átgondolását, egységes szakmai irányelvek alapján a fejlesztési súlypontok meghatározását és az azokra rendelkezésre álló források hatékony felhasználását.

Vezérelvnek kell tekinteni, hogy az egységes katonai felderítés fejlesztését – azon belül a hadműveleti-harcászati felderítést, a rádióelektronikai felderítést, valamint az elektronikai hadviselés fejlesztését – az MH közép- és hosszú távú fejlesztése részeként, a NATO tervezési folyamataival együtt, Magyarország szövetségi vállalásaival összhangban szükséges kezelni.

2. A NATO új Stratégiai Konceptiója alapján megfogalmazott JISR rendszer

A NATO szövetségei által megfogalmazott stratégiai koncepció (Strategic Concept, 2010.11.19.) három fő elemre épül: **a kollektív védelemre, a válság- és konfliktuskezelésre, valamint az együttműködésen alapuló biztonságra/partnerségre**. Ezen koncepció a lisszaboni csúcsertekezleten került elfogadásra és megerősítést nyert a chicagói csúcsertekezleten is.

Ez a három fő elem határozza meg a NATO-képesség szükségletének kereteit, amely magában foglalja a bevethető, kölcsönös átjárhatóságot biztosító és fenntartható erőket, valamint a parancsnoki és vezetési rendszert (C2⁴).

Az elmúlt időszakban végrehajtott és jelenleg is folyamatban lévő NATO-műveletekben a felderítés mindig problémás terület volt, a nemzetek nem tudták megfelelő szinten biztosítani a szükséges erőket és eszközöket.

Figyelemmel a felderítés területén elindult pozitív folyamatokra, a NATO-csúcsertekezleteken részt vevő országok elkötelezettségére – a védelmi képesség növelése érdekében – lehetővé válhat a nemzeti ISR-képesség fejlesztésének előrehozása is.

Az előzőekben leírtak alapján kiemelkedően fontos, hogy a „lisszaboni csomag” támogatja a NATO JISR-képességének a fejlesztését.

A JISR a Szövetség egyik legégetőbb képességszükségletként lett megjelölve. A SACEUR⁵-nek a „UNIFIED PROTECTOR” műveletből származó tapasztalatai is megerősítették az ezen a területen létező jelentős hiányosságokat.

³ JISR: Joint Intelligence, Surveillance and Reconnaissance – szövetségi összhaderőnemi hírszerzés, megfigyelés és felderítés.

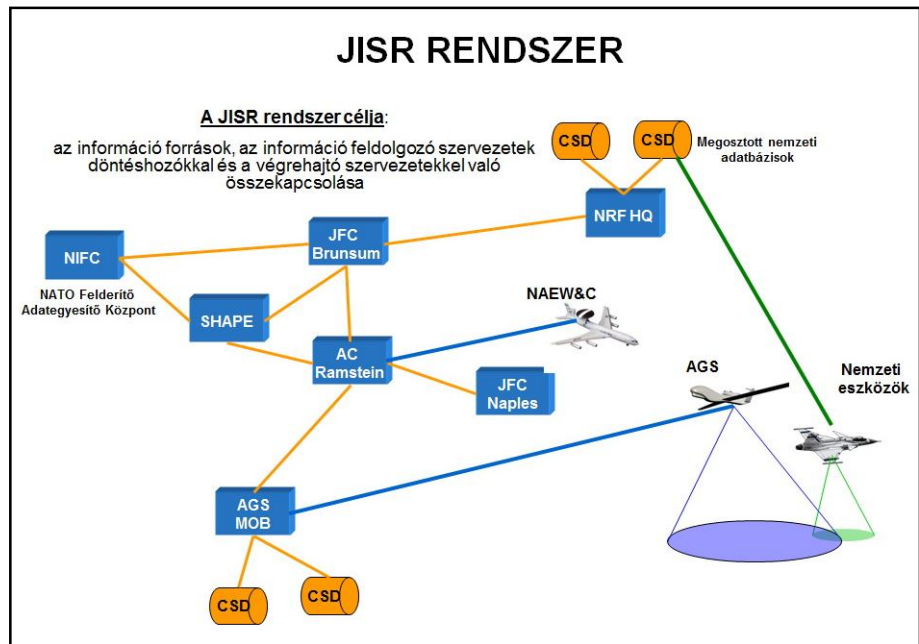
⁴ C2: Command and Control.

⁵ A Szövetséges Erők európai főparancsnoka.

A JISR rendszer létrehozása a szövetség egyik legfontosabb programja. A program célja egy olyan szövetségi rendszer kiépítése, amely összeköti az információforrásokat az információfeldolgozó szervezetekkel, a döntéshozókkal és a végrehajtó állománnyal.

A rendszer elemei:

- a NATO Felderítő Adategyesítő Központ (NIFC⁶);
- a repülőgép-fedélzeti előrejelző és irányító rendszer (AWACS⁷);
- a kiépítés alatt álló földi megfigyelő rendszer (AGS⁸);
- a kapcsolódó nemzeti ISR-rendszerek (adatbázisok);
- és az ezeket összekötő hálózati környezet.

A program sikeres megvalósítása érdekében több területen folyik fejlesztés:

- gyakorlatokat, tesztek hajtanak végre a koncepció gyakorlati megvalósításának vizsgálata érdekében („UNIFIED VISION” gyakorlat);
- napirenden van a felderítőképzés követelményeinek egységesítése, a kiképzési lehetőségek szélesítése;
- a rendszer működéséhez szükséges hálózati környezet vizsgálata, tesztelése.

⁶ NIFC: NATO Intelligence Fusion Center.
⁷ AWACS: Airborne Warning & Control System.
⁸ AGS: Alliance Ground Surveillance.

A JISR-rendszer 2016-ban eléri a kezdeti műveleti, majd 2018-ban a teljes műveleti készenléteket. A cél egy NRF méretű telepített szárazföldi kötelék, és egy líbiai nagyságrendű légi művelet támogatására méretezett képesség kialakítása.

A JISR-rendszeren belül az AGS-programról szeretnék néhány mondatban részletesebben szólni.

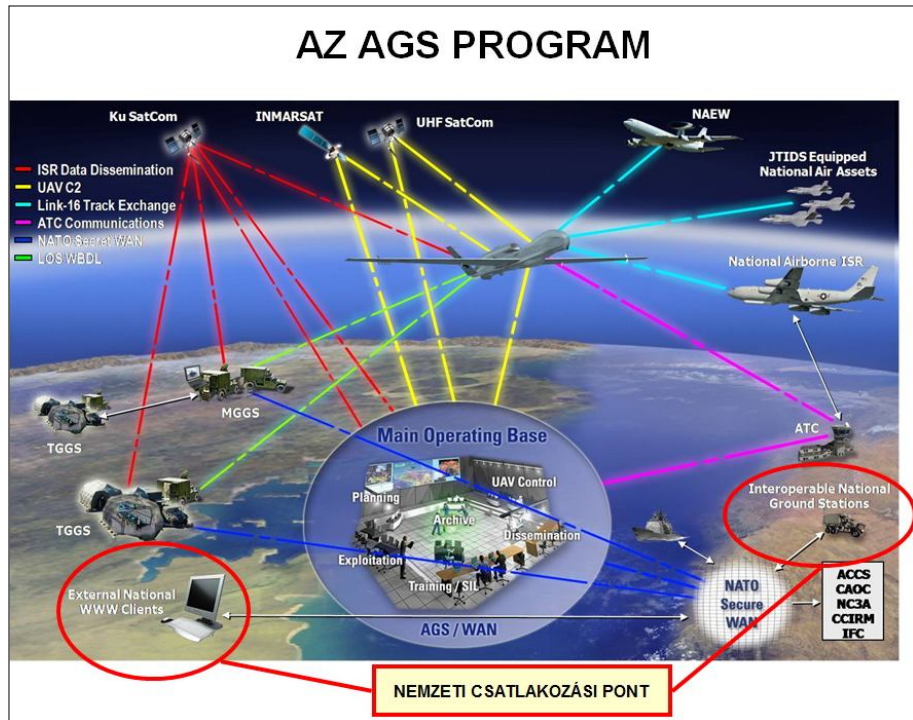
Az 1995-ben indított programba Magyarország 1998-ban kapcsolódott be, majd 2005-ben, elsősorban pénzügyi okok miatt, abból kilépett, és azóta megfigyelői státusból követi figyelemmel a fejleményeket.

Az AGS-program célja a folyamatos és széleskörű szárazföldi megfigyelés biztosítása a tagállamok részére nagy magasságú és hatótávolságú, pilóta nélküli eszközök alkalmazásával, időjárástól és napszaktól függetlenül. A rendszer, az AWACS-képességgel egymást kiegészítve, azzal egy időben tud majd valós idejű légi és szárazföldi felderítési/hírszerzési, megfigyelési adatokat és információkat biztosítani.

Az AGS-rendszer 5 db Global Hawk típusú pilóta nélküli rendszerből, földi állomásokból és egy adatfeldolgozó képességből áll. Ennek a rendszernek a működtetése és támogatása közös finanszírozáson alapul. A rendszer fő műveleti bázisa az olaszországi Sigonellában lesz, és kettős céllal bír: egy NATO JISR bevetési bázis szerepét tölti be, valamint kiképző központként is működik.

Az elképzelések szerint Magyarország is hozzájárul szakemberekkel az AGS-rendszer működtetéséhez. Mindez összhangban van a hazai IMINT-képesség kialakításának koncepciójával.

3. A szükséges hadműveleti-harcászati felderítőképességek azonosítása és azok fejlesztését befolyásoló tényezők

Az elmúlt tervezési ciklusokban végrehajtott szervezeti átalakítások **csak az alapját teremtették meg** egy, a szövetségi követelményeknek eleget tevő felderítőrendszer kialakításának.

A romló gazdasági körülmények következtében, **bár az ISR-képességek fejlesztése mind a szövetségi, mind a nemzeti fejlesztési koncepciókban prioritásként szerepel, a második ütemben tervezett fejlesztések meghatározó részét** a jelenlegi tervezési ciklus utolsó éveire tolták ki.

A felderítőszervezet kialakított struktúrája továbbra is jó alapot teremt a szövetségi követelményeknek megfelelő felderítő-támogató rendszer kiépítéséhez.

Az új hadviselési formák megjelenése (az aszimmetrikus és a hibrid hadviselés, a kibertérben folyó műveletek) a felderítőképességek fejlesztésével kapcsolatos koncepciók folyamatos újragondolását teszi szükségessé.

A hadműveleti-harcászati felderítés fejlesztési irányainak meghatározásánál célszerű figyelembe venni az alábbi dokumentumokat:

- miniszteri irányelvek;
- az Ország Fegyveres Védelmével kapcsolatos terv;
- a szövetségi ajánlások (elvárások).

A prioritások meghatározásánál az alábbiak figyelembevétele a célszerű:

- a különböző békemissziós feladatokban részt vevő magyar erők felderítőtámogatására leghatékonyabban alkalmazható képességek;
- a szövetségi felajánlások felderítőtámogatásához szükséges képességek;
- az alapfeladatok ellátásához szükséges összes többi felderítőképesség.

4. Egy egységes felderítőrendszer létrehozásával kapcsolatban megfogalmazható követelmények

Alapvető követelmény egy egységes felderítőrendszer kialakítása, hogy a felderítőrendszer megfeleljen napjaink kihívásainak, képes legyen a parancsnoki döntéshozatal és a műveletek vezetéséhez szükséges felderítőtámogatás biztosítására, megfeleljen a szövetségi előírásoknak, továbbá képes legyen a szövetségi felderítőrendszerhez történő kapcsolódásra.

Ennek megfelelően a rendszert úgy célszerű kialakítani, hogy:

- A katonai felderítés békében és különleges jogrendben is közel azonos rendben működjön. Az információáramlás és a hozzáférés struktúrája ne változzon, csak a jelentések rendje igazodjon a szolgálati út esetleges változásaihoz.
- A katonai felderítés különböző szintű felderítőszerve **közvetlenül jusson hozzá** a művelettervezés és a vezetés támogatásához szükséges információkhoz – ezzel **kisebberagálási idővel** lesz képes kielégíteni a parancsnok elsődleges felderítési követelményeit.
- A katonai felderítés teljes vertikuma egy (szakmai) vezetés alatt álljon, és így **megvalósul a vezetés egysége**.
- A katonai felderítés **fejlesztése egységes** koncepció alapján történjen.
- A felderítőtámogatás fejlesztéséhez szükséges **beszerzések, fejlesztések** előkészítő fázisai – az egységes vezetés koncepció miatt – egyszerűbben és **gyorsabban legyenek végrehajthatóak**.
- Létre kell hozni egy olyan **egységes, szabványosított** – minősített/nyílt – **adatbázist és informatikai hálózatot**, amely képes hadászati, hadműveleti és harcászati felderítési információk továbbítására, az eltérő igényű elemző-értékelő feladatok és a különböző szinteken lévő parancsnoki döntéshozatalok támogatására. A szövetségi rendszerekhez való kapcsolódása (hadműveleti-harcászati szinten) a lehető legegyszerűbb módon (a már létező és a kialakítás alatt lévő NATO-szabványokra épülve) valósuljon meg.
- A fejlesztés fő iránya az automatizált információáramlás lehetőségének teljes körű biztosítása minden vezetési szint és információs szervezet számára.

5. A dandár és a zászlóalj alapfeladati ellátásához szükséges felderítőképességek beazonosítása

- a C2 (vezetés, irányítás) elem és a szövetségi ISR-rendszerhez kapcsolódni képes információfeldolgozó, elemző-értékelő képesség (Fusion);
- csapatfelderítő (gyalog és harcjármű);
- mélységi felderítő;
- elektronikai hadviselés (EHV);
- pilóta nélküli felderítő;
- harcászati HUMINT⁹;
- földi mozgócél-felderítő;
- tűzeszköz-felderítő;
- hangfelderítő;
- szenzoros felderítőképesség.

6. A képességfejlesztés priorizálásának lehetséges módja

A szövetségi és a nemzeti műveleti tapasztalatok alapján megállapítható, hogy az ISTAR-képességcsomagból a **harcászati hírszerző- (HUMINT), a rádióelektronikai felderítő- (SIGINT¹⁰) és a képi felderítő- (IMINT¹¹)** képességek **adják az értékelhető információk 90–95%-át**. Ezért e képességek fejlesztése, modernizálása **biztosíthatja leginkább a műveletek felderítési igényeinek kielégítését, a saját erők leghatékonyabb megővését.**

- **HUMINT-képesség fejlesztése** (HUMINT-készletek kialakítása, a szervezeti felépítés elvárások szerinti módosítása);
- IMINT-képesség fejlesztése;
 - AGS-rendszerhez történő csatlakozás;
 - UAV-képesség fejlesztése;
 - kis hatótávolságú (mini) eszközök hazai fejlesztése;
 - harcászati UAV-ok beszerzése (önálló projektként is indítható a társmiszteriumok bevonásával);
- SIGINT- és EHV-képesség fejlesztése;
 - kommunikációs felderítés és iránymérés (COMINT¹²);
 - nem kommunikációs felderítés és iránymérés (ELINT¹³);
 - értékelő-elemző központ;
 - kommunikációs zavaróberendezések;

⁹ HUMINT: Human Intelligence – harcászati hírszerzés.

¹⁰ SIGINT: Signal Intelligence – rádióelektronikai felderítés.

¹¹ IMINT: Imagery Intelligence – képi felderítés.

¹² COMINT: Communication Intelligence – kommunikációs (rádió-) felderítés.

¹³ ELINT: Electronic Intelligence – elektronikus (nem kommunikációs/rádiótechnikai) felderítés.

- csapatfelderítő képesség fejlesztése;
- mélységi felderítőképesség fejlesztése;
- szenzoros felderítőképesség fejlesztése.

7. A képességcélok teljesítéséhez szükséges fejlesztési területek

ISTAR¹⁴

- Zászlóalj/ZHCS¹⁵ esetén:
 - a szövetségi ISR-rendszerhez kapcsolható vezető-irányító (C2) és információfeldolgozó, elemző-értékelő képesség;
 - HUMINT-képesség;
 - előretolt (mélységi) megfigyelő-felderítő képesség;
 - pilóta nélküli felderítőképesség;
 - felderítő, adatgyűjtő szenzor képesség (akusztikus és felügyelet nélküli szenzorok, felügyelet nélküli mini felderítőjárművek);
- Dandár esetén:
 - csapatfelderítő képesség (gyalog és harcjármű);
 - elektronikai hadviselési (EHV-) képesség;
 - akusztikus célfelderítő képesség;
 - célfelderítő radar (célmegjelölési) képesség;
 - földi mozgócél- és tűzfelderítő képesség;

JISR

- harcászati hírszerző/felderítőképesség fejlesztése;
- hadműveleti felderítőképesség kialakítása, fejlesztése (IMINT, SIGINT, célfelderítő/célmegjelölő képesség);
- hadműveleti felderítő C2 elem és értékelő-elemző képesség kialakítása;
- a szövetségi parancsnoki struktúrában, illetve szövetségi műveletekben szolgáló felderítőtisztek NATO-követelmények szerinti felkészítése;
- a szövetségi információs rendszerrel kompatibilis nemzeti felderítő C2 rendszer kiépítése;
 - nemzeti INTEL C2 kialakítása;
 - tábori C2 felderítőmodul rendszeresítése.

¹⁴ ISTAR: Intelligence, Surveillance, Target Acquisition and Reconnaissance – hírszerzés, megfigyelés, célmegjelölés és felderítés.

¹⁵ ZHCS: zászlóaljharccsoport.

Összegzés

A jövőben jelentkező új típusú kihívások arra kell, hogy sarkallják a felderítés területén dolgozó szakembereket, hogy azonosítsák és megfogalmazzák azokat a felderítőképességeket, amelyekkel a leghatékonyabban lehet támogatni az ellenük folyó tevékenységet. Ezzel kapcsolatban az alábbi példákat szeretném megemlíteni.

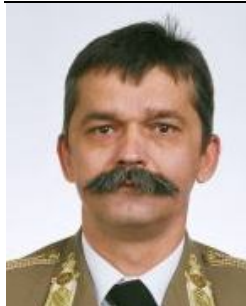
1. Többek között meg kell kezdeni a kibertérben folyó műveletek támogatásához szükséges felderítőképességek azonosítását és azok létrehozását.

2. Továbbá meg kell teremteni a biometrikus adatok gyűjtésével, feldolgozásával, tárolásával és átadásával kapcsolatos törvényi háttérrel, valamint ezen feladatok végzéséhez szükséges személyi és technikai feltételeket.

3. Végül, de nem utolsó sorban, meg kell teremteni az elektromágneses környezetben folyó műveletekhez szükséges teljes körű felügyeletet (spektrum-menedzsment).

A XXI. század elején a NATO a JISR-rendszer megvalósításával egy új korszakot teremt a katonai felderítés területén. Az elmúlt évtized műveletei bebizonyították, hogy a szövetségi/koalíciós műveletek felderítőtámogatása nem biztosítható egyedül a részes nemzetek által nyújtott felderítőtámogatással. A kialakítás alatt álló új irányelvek szerint **a felderítés a Szövetség és a tagországok közös felelőssége.**

A JISR-rendszer kialakításával egy olyan új korszak kezdődik a felderítőtámogatás rendszerében, ahol a felderítés irányítását, az információ gyűjtését, feldolgozását és terjesztését végrehajtó szervezeti elemek hálózatba kapcsolva hajtják végre feladataikat.

HOLNDONNER HERMANN ALEZREDES

A FELDERÍTŐ TISZTKÉPZÉS ÁTALAKULÁSÁNAK BEMUTATÁSA – HOZZÁSZÓLÁS

Tisztelt Konferencia!

A Nemzeti Közsolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Katonai Vezetőképző Intézet Művelési Támogató Tanszék felderítő specializációjának oktatói üdvözlik a mai tudományos konferencia valamennyi résztvevőjét. Oktatókollégáim és a magam nevében is külön szeretettel köszöntjük egykori „mestereinket”, tanárainkat, elöljáróinkat, akik annak idején segítettek bennünket abban, hogy a felderítőpályán első botladozó lépéseinket megtegyük.

Rövid hozzászólásomban arra teszek kísérletet, hogy bemutassam a tisztképzésben beálló legaktuálisabb változásokat, különös tekintettel a felderítőtiszti alapképzés jelenleg is folyó átalakítására.

TÖRTÉNETI VISSZATEKINTÉS¹

Füzesi Ottó 2012-ben megjelent monográfiáját megelőzően, Berkes Pál² 2002-ben „*Folyamatos változásban a tisztképzés*” címmel a Nemzetvédelmi Egyetemi Közleményekben megjelent publikációjában részletesen elemezte a tisztképzés 2002-ig tartó, 40 éves változásait.

1957-től 1967-ig az Egyesített Tiszti Iskola bázisán képezték a hadsereg tiszti utánpótlását. A kezdeti időszakban a képzés hároméves, majd az intézmény működése második felére négyéves lett. A képzés végén főiskolai szintű oklevelet

¹ Füzesi Ottó „Felderítő tisztképzés története a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán (1967–1997)” címmel a Hadtudományi Szemle 5. évfolyam 2. számában 2012-ben megjelent írása részletesen bemutatja ezt az időszakot. Így ír a bevezetőben: „Magamról annyit, hogy 1970-ben vonultam be tiszti főiskolás hallgatóként Egerbe és a felderítő szakasz tagjaként első évének a helyszínére. 1976-ban a szolgálati érdekből kerültem Szentendrére, a Csapatfelderítő Tanszékre. Az akadémiai 3 év kivételével 1997-ig a főiskolán, majd 2005-ig a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen dolgoztam. Pályámat tudatosan alakítottam így, mert a foglalkozásomban örömet leltem, olyan munkát végezhettem, amit szerettem. A tanszéken az oktató-nevelő munka alapjaitól eljutottam a tanszékvezetői feladatok gyakorlásáig, de minden beosztásomban mindvégig a hallgatók oktatásával és nevelésével foglalkoztam.”

² Berkes Pál a Kossuth Lajos Katonai Főiskola páncélos parancsnoki szakának 1972-ben történő elvégzése után Nagyatádon kezdte hivatásos katonai pályáját. 1974-től az Akadémia elvégzéséig lökiképzési, majd harcász tanár a Kossuth Lajos Katonai Főiskola harcokcsizó tanszékén. 1987-ben nevezték ki tanszékvezető-helyettesnek, majd főiskolai docensnek. 1998-ban egyetemi docensi kinevezés, majd sikeres pályázata után a ZMNE HTK oktatási dékánhelyettesi megbízás várta. Megalakulásától tagja volt a KLKF Főiskolai Tanácsának, az integráció után a Kari Tanácsnak, majd 1996-tól haláláig az Egyetemi Tanácsnak. 1997-től a Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények szerkesztőbizottsági tagjaként is dolgozott.

adott. (Polgári szakképesítésnek megfelelő civil főiskolák oktatták a tananyag főiskolai szintű részét.) A felkészítés végén valamilyen szaktechnikus, politechnikai vagy nyelvtanári képesítést kaptak a végzősök. Az akkori (tömeg-) hadsereg tiszti utánpótlásának biztosítása és egyúttal a képzés minőségi színvonalának emelése érdekében az egyesített tiszti iskolából 1967. szeptember 1-jével három speciális képzési területet folytató tisztképző intézményt hoztak létre, ezeket egyidejűleg főiskolává nyilvánították. Ennek a szegregációnak megfelelően (a repülő-, repülésirányító, repülőmérnök tisztek képzése Szolnokon, a Kilián György Repülő Műszaki Főiskolán (1990-től Szolnoki Repülő Tiszti Főiskola), a hadtáp-, gazdálkodói, technikai, vegyivédelmi, légvédelmi tisztek képzése a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskolán (1990-től Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola), a szárazföldi haderőnem parancsnoki, fegyvernemi tisztjeinek képzése Szentendrén a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán került végrehajtásra.³

A parancsnoki szakokon folytatott képzés kisebb módosításokkal – az 1973. évi emelt szintű képzés bevezetésével – 1984-ig tartott. A képzés felépítése, az egyes területek egymáshoz való viszonya jól szolgálta a képzés céljában megfogalmazottakat, az elvárások teljesítését, amit követelményként állítottak a fiatal tisztekkel szemben. Valamennyi parancsnoki szakon *általános iskolai pedagógus* oklevelet kaptak a végzett tisztek.

Az 1981-gyel kezdődő időszakban az ún. technokrata szemlélet erősödése volt tapasztalható a polgári felsőoktatásban, aminek igen jelentős számban akadtak követői a katonai felsőoktatást irányító vezetők között is⁴. Ennek az lett a következménye, hogy 1981-től mindhárom katonai felsőoktatási intézmény üzemmérnöki végzettséget adott (üzemeltető, üzemben tartó stb.), ami nem minden szakon volt indokolt. A műszaki-technikai ismeretanyagot hordozó tantárgyak jelentős tananyagmennyiségét a pedagógiai, a szakmódszertani, a vezetéselméleti ismeretanyagot képviselő tantárgyak rovására építették a képzés rendszerébe. Ebből kiindulva, lényegesen kevesebb idő jutott a parancsnoki képességek fejlesztésére, a vezetői kvalitások kialakítására.

A katonai felsőoktatási intézmények vezetőinek évtizedes tapasztalatokon alapuló határozott ellenkezése ellenére 1986-ban – mindenféle előzetes hatástanulmány elvégzése nélkül – bevezették a hároméves tisztképzést. Annak ellenére, hogy e képzési rendszer kialakítása egy hibás döntés következménye volt, gyakorlatilag 1994-ig működött. A megváltozott képzési struktúra – a képzési idő jelentős csökkentése miatt – a tantárgyak számának csökkentése nélkül a meghatározott időkeretben nem tudta biztosítani a tartalmi tananyag teljes körű,

³ BERKES Pál: Folyamatos változásban a tisztképzés.

In: Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, 6. évfolyam 2. szám, 2002. pp. 259–267.

⁴ A manőverzászlóaljtól lefelé található vezetési szinteken ebben az időszakban nagyon kevés volt a technikus végzettségű tiszt vagy tiszthelyettes, vagy egyáltalán nem volt. A korszerű eszközök rendszerbe állítása (BMP-1; BRM-1K gyalogsági és felderítő-harcjárművek) viszont elemi erővel megkövetelték a technikai szemlélet megerősítését. Ezt a döntéshozók úgy kívánták pótolni, hogy valamennyi parancsnoki végzettségű tiszttel „megszereztették” az üzemeltető üzemmérnöki végzettséget. Ebből kifolyólag jelentős mértékű lett a műszaki tantárgyak mennyisége, amelyek a képzés részeivé váltak. Ez a tiszti pályára pályázókat elriasztotta a jelentkezéstől, és a végzettség megszerzése előtt is sokan kiváltak az oktatásból. A 80-as évek közepére a csapatoknál krónikus tiszthiány (alegységparancsnok) alakult ki.

kívánatosnak ítélt elsajátítását, a folyamatos és egymásra épített gyakorlást. Az integrált rendszerű képzés szinte megvalósíthatatlanná vált.⁵

„Az 1984-ben bevonult évfolyam az első évet az Általános Katonai Tanszéken, a második évfolyamot a Csapatfelderítő Szaktanszéken végezte. 1986 derekán sürgős intézkedés érkezett a főiskolára és a tanszékre, amely meghatározta, hogy: a következő év szeptemberében induló harmadéves osztálynak egy év alatt kell elsajátítani a hátralévő két év anyagát. Ezt a tanszék egy átmeneti tematikával oldotta meg. A napi óraszám 7–8 órára növekedett, csökkent a gyakorló csapatszolgálatra szánt idő és növekedett a kiképzési napok száma. Elmaradt a több éve rendszeresen betervezett mezőgazdasági munka. Emellett az egyes tárgykörökre szánt óraszámok is változtak. A tanárok igyekeztek növelni a képzés hatékonyságát. Több esetben a harmadik és a negyedik évfolyam a szakiránynak megfelelően közösen vett részt a foglalkozásokon. Így rövid idő alatt megtörtént az átállás, és 1987-ben a mérnökképzés alapkoncepcióját meghagyva új, a kornak jobban megfelelő felderítőtanterv és tantárgyprogram született. A dokumentumot Polgár Ervin vezérőrnagy hagyta jóvá. Az első lényeges változás a polgári diploma megnevezésében és tartalmában jelentkezett. Az előző években tapasztalt nagyszámú lemorzsolódás egyik okának a polgári életben jól konvertálható üzemmérnöki diplomát jelölte meg a katonai felső vezetés. Ezért ezt módosítva, 1987-től harcjármű-üzemeltető üzemmérnököket képeztek a felderítő tanszéken is.”⁶

A megrendelő továbbra is ragaszkodott a szinteknek megfelelő felkészítéshez (1. évfolyam – rajparancsnok, 2. évfolyam – szakaszparancsnok, 3. évfolyam – századparancsnok-helyettes/századparancsnok), ezért óhatatlanul előfordultak átfedések, de ugyanakkor hiányosságok is az elsajátítandó tananyagban, amelyek tovább nehezítették az irreális képzési célok teljesítését.

„1990-ben a rendszerváltás gyökeresen átalakította a hadsereget, prioritást kapott a létszámleépítés és a leszerelés, valamint a korábbi koncepcióktól alapjaiban eltérő országvédelem. Ennek következtében csökkent a felderítő tiszti beosztások száma, ami a főiskolai képzésre is hatott. A hadseregben új értékek jelentek meg, ezzel átértékelődött a korábbi tiszti műveltség, és egy új értelmiségi szerepkör követelménye fogalmazódott meg a jövő tisztjeivel szemben. Változtak a honvédelmi alapelvek, új doktrinális tételek születtek a felderítőerők alkalmazására is. Növekedett a hadsereg nemzetközi szerepvállalása, mindez azt eredményezte, hogy új képzési célokat és követelményeket kellett teljesíteni a főiskolai oktatásban. Változott a szakmai előljáró helye, szerepe a hadsereg struktúrájában. Ezekben az években a csoportfőnökség hadműveleti és harcászati felderítőfőnöke Németh Sándor ezredes lett, majd őt váltotta Szalai István ezredes, 1991-ben pedig Takács László ezredes látta el ezt a beosztást.”⁷

1991-ben újból négyéves lett a tisztképzés. A parancsnoki szakokon a képzés ismét pedagógiai irányzatúvá vált. Magasabb szintre emelték a szakmai gyakorlatok színvonalát, erősödött a képző intézmény és a csapatok kapcsolata.

⁵ BERKES Pál: Folyamatos változásban a tisztképzés.

In: Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, 6. évfolyam 2. szám, 2002. pp. 259–267.

⁶ FÜZESI Ottó: Felderítő tisztképzés története a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán (1967–1997)

In: Hadtudományi Szemle, 5. évfolyam 2. szám, 2012. p. 96.

⁷ Uo. p. 104.

A pedagógiai irányultság mellett azonban még mindig megmaradt a mérnökképzést biztosító „technikai jellegű” tantárgyak nyomasztó részvétele a képzésben. A felszín alatt ugyanazok a problémák kezdtek jelentkezni, mint amelyek 1981-től jelen voltak a képzésben.⁸

1997-ben bevezették a parancsnoki szakokon a katonai vezetői szakot, amely a katonai vezetők, parancsnokok képzését biztosította mindkét haderőnem számára főiskolai szinten és kiegészítő egyetemi képzésben. E képzési forma (többciklusú képzés előfutáraként) alapképzésben történő bevezetésével a katonai felsőoktatás az elsők között volt a hazai felsőoktatásban.

2000 márciusában az Európai Tanács lisszaboni ülésén azt a fő stratégiai célt tűzte ki, hogy az EU-nak 2010-re „a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává kell válnia, amely képes tartós gazdasági növekedésre, a munkahelyek minőségi és mennyiségi javítására és a nagyobb társadalmi kohézió megteremtésére”. A célok megvalósítása érdekében elfogadták az „Oktatás és képzés 2010” című munkaprogramot, amelyben a 2010-re megvalósítandó célok között kiemelten szerepelt az európai oktatási, képzési rendszerek, valamint a szakképesítések, a végzettségek minél teljesebb összehasonlíthatóságának és egybevetetőségének, vagyis az ún. egységes európai oktatási térség megteremtésének a célja.⁹ A változásokkal párhuzamosan egyetemünk jogelőd intézménye is részesévé vált az egységes Európai Felsőoktatási Térség megteremtését célzó bolognai folyamatnak.

A magyar nemzeti honvédtiszt-képzésben, és ezen belül a leendő felderítőtisztek képzésében a vezetői kompetenciák kialakítása mindig is kiemelt szerepet kapott. A két fő vezetői területre (békevezetői és harcvezetői képességek kialakítása) koncentrálni felkészítés során törekedtünk – a felderítőspecializáció vonatkozásában, a megrendelői követelményekkel összhangban – a pályakezdő alegységparancsnoki¹⁰ ismeretek, jártasságok, készségek, alapképességek kialakítására. Így van ez napjainkban is, bár a tisztképzés szervezeti formáinak¹¹ és tartalmi kérdéseinek permanens átalakítása következtében immár egyre kevesebb

⁸ A kettős diploma miatt jelentős mértékű volt a hallgatók leterhelése, ezért egy olyan újszerű képzésen kellett gondolkodni a parancsnoki szakok tekintetében, amely az átalakuló honvédség igényeit, követelményeit ki tudja elégíteni, a jövőt jobban ki tudja fejezni, a kihívásoknak magasabb szinten tud megfelelni. (A 2000-ben kifutó szakokat a Magyar Akkreditációs Bizottság mint a legfelsőbb szintű minősítő szervezet 1999-ben erős szinten minősítette.

⁹ www.felvi.hu/felsooktatasi-muhely/avir/.../Többciklusú_képzési_rendszer; letöltés: 2014.03.10.

¹⁰ Felderítőszakasz-parancsnok.

¹¹ 1997. szeptember 1-jei hatállyal az addig önálló főiskolai karok integrálódtak az egyetemi karok szervezetébe. Az újonnan megalakított Repülőtiszt Intézet, valamint az intézménybe integrálódott Békepartnerségi Katonai Nyelvközpont és Stratégiai Védelmi Kutatóintézet az oktatás feltételeit javították. 2000. január 1-jével a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem és a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola integrálódott, s az utóbbi mint önálló főiskolai kar jelent meg a szervezeti struktúrában. Ezzel a jogelőd egyetem a nemzetvédelmi felsőoktatás egyetlen kizárólagos intézményévé vált. A képzés 2004. szeptember 1-jétől a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar, valamint a Vezetés- és Szervezéstudományi Kar egyesülésével már két egyetemi karon, a Kossuth Lajos Hadtudományi Karon, valamint a Bolyai János Katonai Műszaki Karon folyt. A változásokkal párhuzamosan egyetemünk jogelőd intézménye is részesévé vált az egységes Európai Felsőoktatási Térség megteremtését célzó bolognai folyamatnak. A 2005/06-os tanévtől az alapképzési szakok és a későbbiek során a mesterképzési szakok alapításával és indításával – hazánkban elsőként tett eleget a felsőoktatás iránti nemzetközi oktatáspolitikai igényeknek.

idő áll rendelkezésre a speciális felkészítési területhez kapcsolódó tantárgyak oktatására és a tananyag elsajátítására.

A másfél évtizeddel ezelőtt megfogalmazott jogszabályok alapjaiban jelölték ki a katonai felsőoktatás átalakítására vonatkozó irányelveket, követelményeket. Ezen a jogszabályok hatásai a mai napig kifejtik hatásukat a katonai felsőoktatás teljes rendszerére.

A 28/1999. (II. 12.) Korm. rendelet a katonai felsőoktatás alapképzési szakjainak képesítési követelményeiről többek között meghatározta a katonai felsőoktatás alapképzési szakjainak sajátos képesítési követelményeit:

„1. A képzés célja

a) Egyetemi szinten

Okleveles katonai vezetők képzése a Magyar Honvédség, illetve a védelmi szektor szervei részére, akik – az 1. számú melléklet 1. a) pontjában foglaltakra is tekintettel – korszerű, tudományos, elméleti és gyakorlati (általános katonai, fegyvernemi és szakmai, vezetés- és szervezéstudományi) ismereteikre támaszkodva egyaránt képesek békében, békefenntartásban és béketeremtésben, valamint háborúban a rájuk bízott katonai szervezetek vezetésére, illetve különböző törzsekben és központi szerveknél szakképzettségüknek megfelelő felelős beosztások ellátására.

b) Főiskolai szinten

Katonai vezetők képzése, akik a megszerzett katonai, szakmai, vezetői ismereteik birtokában – az 1. számú melléklet 1. b) pontjában foglaltakra is tekintettel – képesek a honvédelmi és rendvédelmi szerveknél alegységek vezetésére, irányítására, széles körű szakterületi műveltségük alapján a honvédelmi és rendvédelmi igazgatásban végzettségüknek megfelelő beosztások betöltésére.

2. Az oklevélben szereplő szakképzettség megnevezése

Egyetemi szinten: okleveles katonai vezető.

Főiskolai szinten: katonai vezető.

3. A képzési idő

Az 1. számú melléklet 3. pontjában foglaltak figyelembevételével

egyetemi szinten: 10 félév,

főiskolai szinten: 8 félév.

4. A képzés főbb tanulmányi területei és arányai

Az 1. számú melléklet 4.1., 4.4.–4.5. pontjában foglaltakra is tekintettel szakmai ismeretek:

a) egyetemi szinten:

– harcászati, hadművelési művészeti, harc- és hadművelési biztosítási, szaktechnikai, szakmódszertani, törzsszolgálati, idegenhadsereg-ismeret és a specializációk ismeretanyaga;

b) főiskolai szinten:

– harcvezetési, harcászati, harcbiztosítási, szaktechnikai, szakmódszertani, törzsszolgálati, idegenhadsereg-ismeret és a specializációk ismeretanyaga.

A szakmai gyakorlat a teljes képzési időtartam alatt 10–14 hét.”¹²

A magyar katonai felsőoktatási intézményrendszer horizontális és vertikális integrációs folyamatát lényegében a szentendrei „főiskolai” képzési bázis Budapest Üllői útra történt 2001. évi beköltözése zárta le. A kar beköltöztetése és az új oktatási feltételek kialakítása természetesen nem múlt el nyom nélkül. Csak hogy a legfontosabbakat említsük: a katonai vezetőképzés tradicionális gyakorlati szinterei (Csobánka gyakorlóter, Izbég lőtér), a szentendrei bázison kialakított oktatási feltételek, a haditechnikai ellátottság lényegében megszűnt, illetve már-már elérhetetlen „távolságba” került. A felderítőtiszt-képzés „szerencséje” volt az, hogy ebben az átköltözést követő időszakban egy évig nem folyt képzés a szakirányon, így volt idő az oktatói állomány akklimatizációjára. Az objektivitáshoz az is hozzátartozik, hogy a tanszék három telephelyes elhelyezése is egyszerűsödött, hiszen immár csak kettő viszonylag közeli telephelyen folyt az oktatási tevékenység, ami a tanszék vezetése és az oktatók mozgása szempontjából egyszerűbb volt. A 28/1999. (II. 12.) Korm. rendelet szerint összesen két tanulócsoporthoz képzett a tanszék, a 2004. és a 2005. évben kibocsátott felderítőtiszt állományt.

2004-ben – a Kossuth Lajos Hadtudományi Karon folyó szervezeti átalakítások következtében – a Felderítő Tanszék megszűnt önálló tanszékként működni. Az új oktatási egység a Műveleti Támogató Tanszék, amelyben önálló szakirányként folytatódott a felderítő szakmai munka. Erre az időszakra tulajdonképpen befejeződött az Üllői úti telephelyen az oktatási feltételek optimális kialakítása is.

Ugyancsak említést érdemel, hogy lényegében a honi szárazföldi felderítőrendszer alapvetően „láncra helyezett” platformjai kivonásra kerültek a hadrendből (BMP–1K, BRM–1K). Ezt azért is érdemes rögzíteni, mert gyakorlatilag az eszközök, a platformok kivonásával, tárintézetbe történő leadásával a felderítő haditechnikai képzés feltételrendszere drasztikusan leromlott. Szerencsére a felderítő tisztjelöltek haditechnikai felkészítésének egy igen jelentős részét „átvállalták” a Magyar Honvédség felderítőalegységei.

Alig öt évvel a 28/1999. (II. 12.) Korm. rendelet kiadását követően a 381/2004. (XII. 28.) Korm. rendelet a többciklusú felsőoktatási képzési szerkezet bevezetésének egyes szabályairól, a katonai vezetői képzés számára a többciklusú képzési szerkezetet határozta meg. Így az alapfokozat megszerzéséhez összegyűjtendő kreditpontok számát az rendelet 1. számú melléklet tartalmazza.

¹² 28/1999. (II. 12.) Korm. rendelet a katonai felsőoktatás alapképzési szakjainak képesítési követelményeiről.

Képzési terület	Képzési ág	Alapszakok	Képzési kreditek		Felvételi jelentkezés módja
			A	M	
nemzetvédelmi és katonai	védelmi	biztonság- és védelempolitikai	180	120	képzési ágon belül szakra
		büntetés-végrehajtási nevelő			
		határrendészeti és -védelmi vezetői			
		nemzetbiztonsági			
		védelmi igazgatási			
	katonai	katonai vezetői	210	90	képzési ágon belül szakra
		katonai gazdálkodási			

1. táblázat. Kivonat a 381/2004. (XII. 28.) Korm. rendelet 1. számú mellékletéből¹³

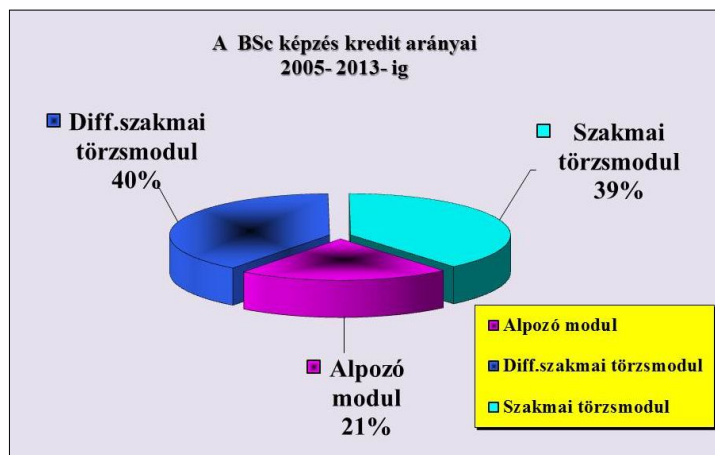
Az új rendszerű Katonai vezetői alapképzési szakhoz kapcsolódóan az alábbi képzési kimeneti követelmények kerültek meghatározásra:

- „1. Az alapképzési szak megnevezése: katonai vezetői
2. Az alapképzési szakon szerezhető végzettségi szint és a szakképzettség oklevélben szereplő megjelölése:
 - végzettségi szint: alapfokozat (baccalaureus, bachelor; rövidítve: BSc),
 - szakképzettség: katonai vezető
 - a szakképzettség angol nyelvű megjelölése: Military Officer
3. Képzési terület: nemzetvédelmi és katonai
4. Képzési ág: katonai
5. A képzési idő félévekben: 7 félév
6. Az alapfokozat megszerzéséhez összegyűjtendő kreditek száma: 210 kredit;
 - 6.1. A képzési ágon belüli közös képzési szakasz minimális kreditértéke: 54 kredit;
 - 6.2. A szakirányhoz rendelhető minimális kreditérték: 55 kredit;
 - 6.3. A szabadon választható tantárgyakhoz rendelhető minimális kreditérték: 11 kredit;
 - 6.4. A szakdolgozathoz rendelt kreditérték: 10 kredit;
 - 6.5. A gyakorlati ismeretekhez rendelhető minimális kreditérték: 90 kredit;
 - 6.6. Intézményen kívüli összefüggő gyakorlati képzésben szerezhető minimális kreditérték: –;

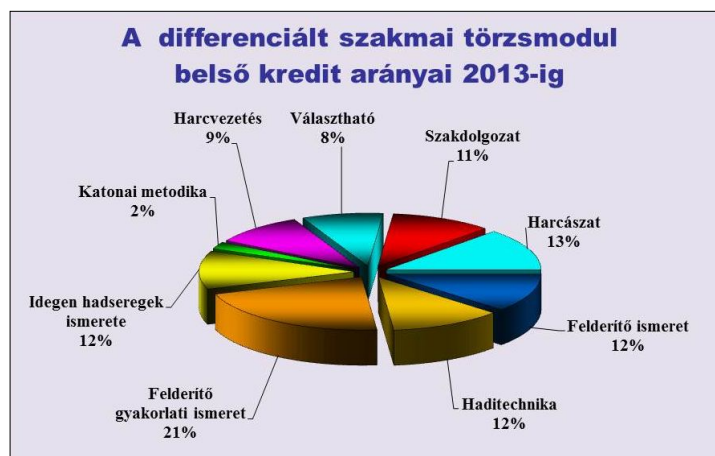
¹³ 1. számú melléklet a 381/2004. (XII. 28.) Korm. rendelethez.

7. Az alapképzési szak képzési célja, az elsajátítandó szakmai kompetenciák:

A képzés célja olyan katonai vezetők képzése, akik a megszerzett katonai, szakmai, vezetői ismertek birtokában képesek a honvédelmi szervek területén alegységeket vezetni, irányítani, az alpfokozat birtokában honvédelmi szakképzettségüknek megfelelő beosztás betöltésére, továbbá kellő ismerettel rendelkeznek a képzés második ciklusban történő folytatásához.”¹⁴

4. ábra. A felderítő BSc képzés kreditarányai 2005–2013 között
(Szerk.: Holndonner Hermann)

5. ábra. A szakmai képzési terület kreditarányai
(Szerk.: Holndonner Hermann)

¹⁴ www.okm.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=650; letöltés: 2014.09.30.

Az idézett források is jól szemléltetik azt, hogy a katonai felsőoktatás tartalma és szerkezete több évtizede folyamatos változáson megy keresztül, ami 3–4 évente – néha a sarokköveket is kifordítva – írja felül a néhány esetben még be sem fejezett, így a megrendelői oldal részéről visszacsatolással nem bíró képzési formákat. Mint ahogyan a példák is szemléltetik, nem ritkán fordul elő az az állapot, hogy egyszerre hajtjuk végre az úgynevezett kifutó képzést az újonnan bevezetésre kerülő képzési formával.

Így kezdődött el a 2008/2009-es tanulmányi év, amikor a felsőfokú tisztképzés integrációja új állomásához érkezett: megszűnt a képzés az Üllői úti telephelyen. Az ott folyó összes képzés és a honvéd tisztjelöltek (hallgatók) „beköltöztetésre” kerültek a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hungária körúti kampuszára. Ez az ismételt költöztetés, ha nem is olyan mértékben, mint a 2001-es költözés, a folyó tanév végrehajtására mindenképpen kedvezőtlenül hatott.

1. kép. A ZMNE Üllői úti telephelye¹⁵

2006-tól a tanszékünk munkacsoportja dolgozta ki a leendő tisztek szakmai-üzemi gyakoroltatásának (csapatgyakorlat) egy új rendszerét, javaslataink alapján a 2009/2010-es tanév második szemeszterétől kezdve a katonai vezetőképzésen tanuló honvéd tisztjelöltek eredményesen hajtják végre. A télen, tavasszal, nyáron és ősszel végrehajtott egyhetes kari szintű gyakorlások lényege, hogy a rendelkezésre álló erőforrások optimalizált felhasználásával, a tisztjelölteket összefegyvernemi (összhaderőnemi) környezetbe helyezve, képzettségi szintjüknek és „szakmájuknak”,

¹⁵ <http://rewrite.origos.hu/s/img/i/0809/20080917bolyaifoi.jpg>; letöltés: 2014.10.04.

fegyvernemüknek megfelelő alegységparancsnoki szerepkörökben gyakorolják leendő vezetői feladataikat. Véleményem szerint ez a szisztéma sokkal gyakorlatiasabbá tette az addig – főként az alacsonyabb évfolyamoknál végrehajtott – zömében tanteremben levezetett képzéseket.

2010-ben a felderítőképzés – ha rövid, kéréséletű időszakra is – visszakapta önállóságát. Ez a rövid, nem egész hat hónapig tartó időszak nem adott lehetőséget nagyobb volumenű önálló eredmények elérésére, így 2011-től ismét a Művelési Támogató Tanszék állományába kerültünk.

A magyar nemzeti tisztképzés a Nemzeti Közszerződési Egyetem megalakulásával¹⁶ két másik hivatásrenddel párhuzamosan integrálódott egy merőben új típusú felsőoktatási intézménybe. Ez az integrációs folyamat többek között jelentős hatással bír az egyes hivatásrendek sajátos képzési struktúrájának átalakítására, ami a saját képzési terület, a felderítőspecializáció szempontjából, a szakmai tantárgyak oktatása vonatkozásában is megmutatkozik.

Működésének alapelveit és céljait a Nemzeti Közszerződési Egyetemenről, valamint a közigazgatási, rendészeti és katonai felsőoktatásról szóló, 2011. évi CXXXII. törvény a következőképpen foglalja össze: *„A magyar felsőoktatási rendszer részeként a közigazgatási, rendészeti és katonai képzést folytató Nemzeti Közszerződési Egyetem tevékenységének célja a közigazgatást, a hon- és rendvédelmet érintő tevékenységet végző szakemberek képzése, a hon- és rendvédelmi szervek tisztj utánpótlásának biztosítása, valamint az egységesülő közszerződési életpályák közti átjárhatóság megeremítése. Az intézménynek a tisztj utánpótlás képzése során tekintettel kell lennie a Magyar Honvédség és a rendészeti szervek feladataira, sajátos szerződési és életviszonyaira, valamint az egyes hivatásrendek képzési és kiképzési rendszereiben előzetesen megszerzett ismeretekre is.”*

A korszerű ismeretek átadásán túl a képzés során az intézmény továbbra is nagy hangsúlyt fektet a honvéd tisztjelölt hallgatók haza iránti elkötelezettségének elmélyítésére, a katonai hagyományok tisztelésére.

2012-től a Nemzeti Közszerződési Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karának alaprendeltetés szerinti feladata a nemzeti tisztképzés teljes spektrumában folytatott képzés végrehajtása. Ennek a feladatnak a tudatában fogalmazódott meg a kar küldetése is: *„A Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar a több mint kétszáz éves magyar nyelvű felsőfokú tisztképzés hagyományait megőrizve, a 21. század kihívásainak eleget téve, a kormányzat és a honvédelmi tárca elvárásainak megfelelően végzi a honvéd tisztjelöltek szakmai felkésztését, a Magyar Honvédség tisztj állományának át- és továbbképzését, valamint a biztonsági szektor szakembereinek oktatását.”*

A 2012. január 1-jén megalakult egyetem egy korszak lezárásával, de nem elfeledésével, a honvédtiszt-képzés új korszakát nyitotta meg.

¹⁶ A Nemzeti Közszerződési Egyetem létrehozásáról a Kormány 1278/2010. (XII. 15.) sz. határozatában döntött, létesítéséről a 2011. évi XXXVI. törvény rendelkezik.

VÁLTOZÁSOK A CSAPAT- ÉS MÉLYSÉGI FELDERÍTŐTISZTEK KÉPZÉSÉBEN

Az immár másfél évtizedes NATO-tagságunk tapasztalatai, a különböző koalíciós műveletekben történő szerepvállalásaink rámutatnak arra, hogy a csapat- és a mélységi felderítéshez tartozó képzési terület tartalmi és módszertani követelményeit permanensen a kor és a környezet követelményeihez igazítsuk.

A BSc képzés felülvizsgálatával egyidejűleg – a felgyülemlett tapasztalatok feldolgozásával és beépítésével – megkezdődött a módosított képzési és kimeneti követelmények átalakítása. A szakmai előjáró igényeinek maximális figyelembevételével általános követelményként, a teljesség igénye nélkül az alábbiak kerültek megfogalmazásra:

„Az alapképzési szak képzési célja, az elsajátítandó szakmai kompetenciák:

A katonai vezetői alapképzés célja a Magyar Honvédség részére olyan felsőfokú végzettségű katonai vezetők (parancsnokok) képzése, akik képesek a megszerzett közszolgálati, általános katonai, differenciált szakmai (fegyvernem, szakirány) és vezetői ismereteik birtokában alegységeket vezetni és irányítani, az alapfokozat birtokában a honvédelmi szakképzettségüknek megfelelő első tiszti beosztások betöltésére, továbbá kellő ismeretekkel rendelkeznek – a szakmai át- és továbbképző tanfolyamokra is alapozva – a képzés második ciklusban történő folytatásához.”¹⁷

Összevetve az ezt megelőző (lásd következő bekezdés) általános követelményekkel látható, hogy sokkal részletesebben meghatározásra kerültek az alapok.

„A képzés célja olyan katonai vezetők képzése, akik a megszerzett katonai, szakmai, vezetői ismeretek birtokában képesek a honvédelmi szervek területén alegységeket vezetni, irányítani, az alapfokozat birtokában honvédelmi szakképzettségüknek megfelelő beosztás betöltésére, továbbá kellő ismerettel rendelkeznek a képzés második ciklusban történő folytatásához.”¹⁸

Az általános követelményeken kívül természetesen pontosításra kerültek – a teljesség igénye nélkül – az alábbi differenciált szakmai követelmények is:

„A specializáció képzési célja a Magyar Honvédség felderítőcsapatai részére olyan első tiszti szintű beosztás, valamint századszintű törzsekben rendszeresített felderítő szaktiszti beosztások ellátására alkalmazható felsőfokú végzettségű katonai vezetők képzése, akik a szükséges általános katonai és felderítő fegyvernemi szakmai ismereteik birtokában képesek a saját fegyvernemi alegység harckiképzésének, napi tevékenységének tervezésére, szervezésére és vezetésére. Alkalmassak az alárendeltségükbe utalt haditechnikai eszközök és anyagok alkalmazható állapotban tartására...”

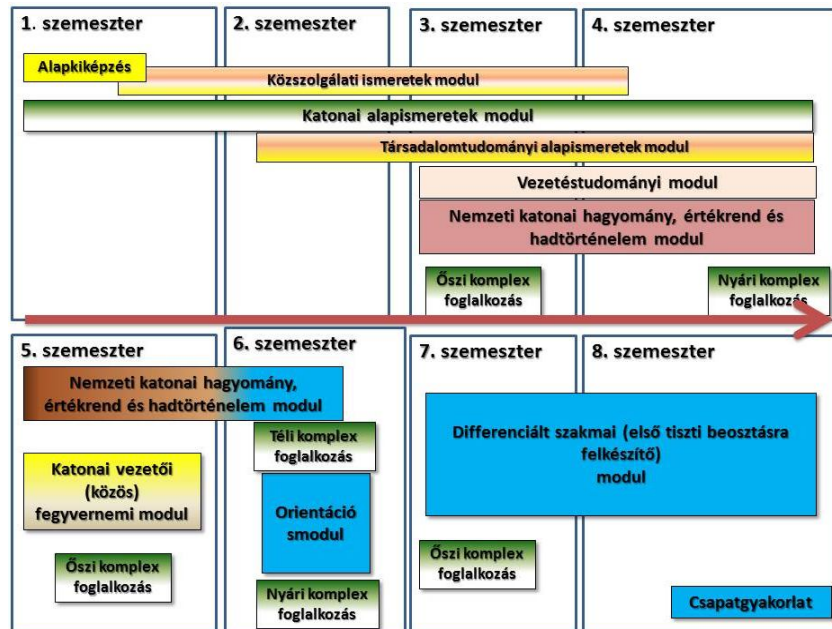
¹⁷ A Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Képzési Programja. p. 3.
<http://hhk.uni-nke.hu/oktatas/kepzesi-program>; letöltés 2014.10.04.

¹⁸ Alapképzési és mesterszakok jegyzéke. <http://www.nefmi.gov.hu/kkk>; letöltés 2014.10.04.

... képes:

- az adatszerzés alegységszintű (felderítő adatforrás) megtervezésére, megszervezésére és vezetésére, a felderített adatok előzetes feldolgozására, értékelésére, továbbítására;
- a szárazföldi harcászati szintű felderítőrendszeren belüli és az együttműködő (vertikális és horizontális valamint szövetséges multinacionális) rendszerek közötti kapcsolódások alapján végrehajtott adatszerzésre, az adat- és információvédelmi rendszerekben alkalmazott eszközök magabiztos üzemeltetésére;
- az alárendelt felderítőszerv vezetésére alacsony és magas intenzitású műveletekben, bonyolult nemzetközi jogi környezetben, az aszimmetrikus hadviselés körülményei között;...¹⁹

Az idézett követelményekből is látható, hogy a holnap felderítőalegységparancsnokainak minőségileg más, sokkal átfogóbb képességsomaggal, bázisismeretekkel kell rendelkezniük vezetői feladataik ellátásához. Ennek a minőségileg és mennyiségileg megváltozott képzési feladatnak a megvalósítása érdekében a szak vezetése egy eddig még ki nem próbált képzési architektúrát alkotott meg, az úgynevezett „3+1 éves” képzési modellt.

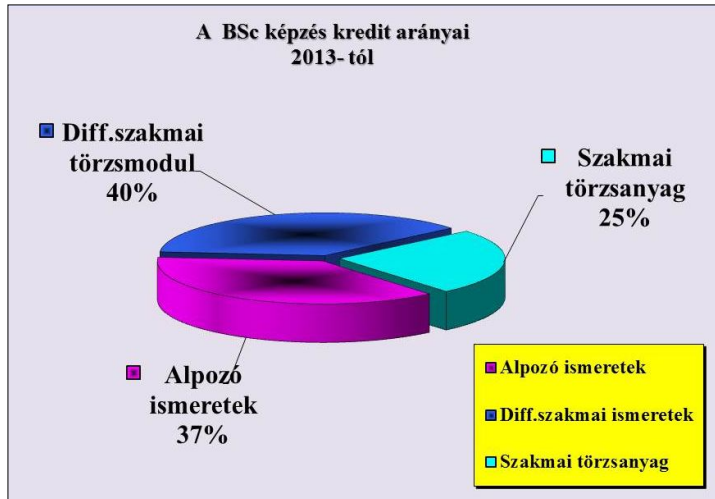
6. ábra. A „3+1”-es képzés szerkezete²⁰

¹⁹ A Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Képzési Programja. p. 6. <http://hkk.uni-nke.hu/oktatas/kepzesi-program>; letöltés 2014.10.04.

²⁰ KRAJNC Zoltán szakfelelős prezentációjának részlete.

Az ábrából látható, hogy az eddig négy szemeszterből álló specializációs felkészítést két szemeszterből álló képzés váltja fel, annyi lehetőséget biztosítva, hogy a hatodik szemeszter lehetőséget ad a specializáció iránt érdeklődő tisztjelölteknek az ún. orientációs modulokban a választásra tervezett fegyvernemük sajátosságaival megismerkedniük.

A kreditarányok vizsgálata természetesen jobban árnyalja ezt a képet, és talán eloszlatja azt a félelmet, hogy kettő szemeszter nem elégséges a fegyvernemi képességek teljes körű kialakítására.

7. ábra. A felderítő BSc képzés kreditarányai 2013-tól
(Szerk.: Holndonner Hermann)

A 4. ábra mutatja, hogy lényegében az összes megszerezhető kredithez viszonyítottan nincs lényeges változás a kifutó (1. ábra) képzéshez viszonyítva.

A differenciált szakmai törzsmodul belső összetevőit korszerűsítettük, régi tantárgyak összekapcsolásával új tantárgyat akkreditáltunk a képzésbe azzal a céllal, hogy az eddig tapasztalt átfedéseket elhagyjuk a képzésből. Így alkottuk meg az „*A harcászati szintű katonai felderítés elmélete és gyakorlata*”, valamint a „*Speciális felderítő ismeret*” és „*Felderítő eszközismeret és alkalmazás*” tantárgyakat.

A 2013/2014-es tanévtől felmenő rendszerben a felderítőspecializáción az „*Idegen hadseregek ismerete*” tantárgy fontosságát mutatja, hogy a specializáció szigorlatként mint felderítő fegyvernemi alapismeret szigorlat egyik meghatározó bemenő tantárgya lesz az tantárgy, így véleményem szerint „súlyozottsága” ismét megfelelő szintre került.

Az információs technikai eszközök elmúlt másfél évtizedben bekövetkezett robbanásszerű fejlődése oktatástechnikai és technológiai „forradalmat” idézett elő. A mai korra, de különösen az elkövetkezendő generációkra vonatkoztatva valószínűsíthető, hogy a tananyagok szinte teljes egészében elektronikus adathordozókon kerülnek kiadásra. A jelenkor hallgatói szinte megkövetelik, hogy egy időben egy témakörrel több csatornán keresztül jussanak információkhoz.

Az egyetemi jegyzetállomány „frissítésével” megoldjuk a „törzs”-tananyagok korszerűsítését, ami mindenképpen fontos az oktatás szempontjából. Jelenleg a felderítőspecializáció oktatói munkaközössége több új, a specializáció fő területeit teljes mértékben lefedő jegyzetállomány elkészítésén munkálkodik.

8. ábra. A differenciált szakmai képzési terület kredítarányai
(Szerk.: Holndonner Hermann)

Ennek az új rendszerű képzésnek a sarokköve, ha úgy tetszik „Achilles-sarka” mindenképpen a képzés technikai feltételrendszerének a biztosítása, hiszen a Nemzeti Közszerületi Egyetem nem rendelkezik semmiféle haditechnikai eszközzel. Szerencsére szakmai eljáróink és a partnerszervezetek, a Magyar Honvédség Összhaderónemi Parancsnokság és alárendeltjei mindig is partnerei voltak a felderítőtiszt-képzés támogatásának.

ZÁRÓ GONDOLATOK

A képzés, valamint a képzést folytató szervezetek az igénynek megfelelően alakíthatók, fejleszthetők, a rendszer maga rugalmas. Az alapképzést végző oktatók állományának (létszám) további csökkentése és „előregedése” törvényszerűen veszélyeztetheti a képzés színvonalát. A képzést végző oktatói kar nem alakul ki egyik napról a másikra, viszonylag hosszú idő szükséges az érett oktatóvá, tanárrá váláshoz. A tisztképzésünk nem drágább, mint a hasonló képzést folytató nyugati partnereink tisztképzése.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem továbbra is abban érdekelt, hogy a megrendelői követelményeknek maximálisan megfelelő, szakértő felderítőtisztokat „juttasson” a Magyar Honvédség felderítőrendszerébe.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 2011. évi XXXVI. törvény a Nemzeti Közszolgálati Egyetem létesítéséről
- 28/1999. (II. 12.) Korm. rendelet a katonai felsőoktatás alapképzési szakjainak képzési követelményeiről
- 381/2004. (XII. 28.) Korm. rendelet a többciklusú felsőoktatási képzési szerkezet bevezetésének egyes szabályairól.
1. számú melléklet a 381/2004. (XII. 28.) Korm. rendelethez
- A Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Képzési Programja.
<http://hhk.uni-nke.hu/oktatas/kepzesi-program>; letöltés 2014.10.04.
- Alapképzési és mesterszakok jegyzéke.
<http://www.nefmi.gov.hu/kkk>; letöltés: 2014.10.04.
- BERKES Pál:
Folyamatos változásban a tisztképzés.
In: Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, 6. évfolyam 2. szám, 2002. pp. 259–267.
- FÜZESI Ottó: A felderítő tanszék oktatási céljai, elgondolásai.
A katonai nemzetbiztonsági szolgálatok képzési igényei és az egyetemi képzés közötti összhang. Egyetemi jegyzet.
ZMNE, Budapest, 2000.
- FÜZESI Ottó:
Felderítő tisztképzés története a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán (1967–1997).
In: Hadtudományi Szemle, 5. évfolyam 2. szám, 2012. pp. 8–127.
- KOVÁCS András – MARTINKÓ József – BÁRDOS László:
Katonapedagógia I.
ZMNE, Budapest, 1999.
- MADÁCS János: Az idegenhadsereg-ismeret oktatás új rendszere az egyetemen.
In: A katonai nemzetbiztonsági szolgálatok képzési igényei és az egyetemi képzés közötti összhang. Egyetemi jegyzet.
ZMNE, Budapest, 2000.
- NAGY Pál: A katonai nemzetbiztonsági szolgálatok képzési igényei és az egyetemi képzés közötti összhang. Egyetemi jegyzet.
ZMNE, Budapest, 2000.

DR. MAGYAR ISTVÁN

NY. DANDÁRTÁBORNOK

ZÁRSZÓ

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!
Tisztelt Tagtársaim!

A „Fejezetek a magyar csapat- és hadművelési-harcászati felderítés történetéből” című konferenciánk végéhez értünk. Úgy gondolom, a mai nap bizonyította, hogy Egyesületünk elnöksége jól döntött, amikor a 2014. évi programja egyik kiemelt rendezvényeként – az Alapszabályban rögzítettekkel összhangban – a konferencia megrendezése mellett határozott. A mai napon az elhangzott előadásokon keresztül felidézhattük a magyar csapat- és hadművelési-harcászati felderítés történetének egyes mozzanatait, és a legilletékesebb személyek előadásaiból hiteles képet kaphattunk e kiemelkedően fontos terület múltjáról, jelenéről és perspektívájáról is. A konferencia egyik legnagyobb értékét számomra az adta, hogy az előadásokban egyszerre ötvöződött a történeti szemléletmód, a hiteles – személyes tapasztalatokat és élményeket megjelenítő, néha nosztalgikus – visszaemlékezés, valamint a magas szintű szakmai ismeret és elhivatottság. Külön öröm számomra, hogy a konferencia előadásainak megtartásában – céljainkkal összhangban – Egyesületünk tagjai is tevékeny szerepet vállaltak.

Ezúton is köszönetünket fejezem ki Kovács József altábornagy úrnak, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat főigazgatójának, hogy elvállalta rendezvényünk fővédnöki tisztét, Dezső Sándor dandártábornok és Csepregi László ezredes uraknak pedig, hogy személyesen is megjelentek és szerepet vállaltak konferenciánkon.

Ugyancsak köszönetet mondok konferenciánk együttműködő partnereinek, a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálatnak, az MH Összhaderőnemi Parancsnokságnak és nem utolsósorban a Nemzeti Közszolgálati Egyetemnek, amely – immár hagyományosan, ez évben is – kiváló feltételek biztosításával járult hozzá rendezvényünk sikeréhez. Köszönöm az Egyetem Nemzetbiztonsági Intézetének, valamint az MH Ludovika Zászlóalj Hadművelési és Képzési Részlegének a szervezésben nyújtott segítségét is.

Köszönet illeti valamennyi előadót. Közülük néhánynak ugyan, szakmai életútja során, kevésbé volt feladata a közönség előtti szereplés, de mégis vállalta, hogy a mai napon pulpitusra áll és közreadja ismereteit, tapasztalatait, élményeit.

A felderítés mai helyzetével és jövőjével kapcsolatos előadások különösen magas szintűek, szakszerűek és informatívak voltak. Meggyőződésünk, hogy az ilyen fajta rendezvényeknek meghatározó szerepük van abban, hogy a jövő számára is meg tudjuk őrizni szakmai múltunk legfontosabb eseményeit, hogy annak tapasztalatait az elkövetkező nemzedékek is megismerhessék és hasznosíthassák.

Név szerint is köszönettel tartozom konferenciánk négy blokkja koordinátorainak, Dr. Héjja István ny. ezredes, Somkutas Róbert ny. alezredes, Halász István ny. ezredes és Rumi Zoltán alezredes uraknak, akik felkutatták és szervezték az előadókat, koordinálták az előadásokat.

Mai konferenciánk előadásainak anyagát a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat égisze alatt kiadásra kerülő Felderítő Szemle 2014/4. számában megjelentetjük. Ugyanakkor ezúton is bátorítani szeretnék mindenkit, hogy a jövőben is vesse papírra szakmai élményeit, tapasztalatait. A Felderítők Társasága Egyesület szívesen ad helyt ilyen jellegű írásoknak rendszeresen megjelenő kiadványában.

Konferenciánkat eredményesnek értékelem, amellyel méltó módon emlékezünk az önálló magyar katonai felderítés és hírszerzés közelgő 96. évfordulójára is.

Tisztelt Hallgatóim!

Köszönöm a megjelenésüket és az egész napi figyelmüket. Remélem, bajtársaik körében valamennyien jól érezték magukat, és élményekkel, ismeretekkel gazdagodva távoznak konferenciánkról.

Várjuk Önöket máskor is a Felderítők Társasága Egyesület hasonló rendezvényein.

Viszontlátásra!

A KÖTET SZERZŐI

Balogh Péter	ezredes, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Felsőfokú Vezetőképző Tanfolyam parancsnoka
Csepregi László	ezredes, a KNBSZ munkatársa
Dezső Sándor	dandártábornok, a KNBSZ főigazgató-helyettese
Gabrovszky Gábor	ny. alezredes, a Felderítők Társasága Egyesület elnökségi tagja
Halász István	ny. ezredes, a Felderítők Társasága Egyesület elnökségi tagja
Dr. Héjja István	ny. ezredes, a Felderítők Társasága Egyesület elnökségi tagja
Holndonner Hermann	alezredes, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem egyetemi adjunktusa
Dr. Horváth Csaba	alezredes, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum parancsnok-helyettese
Kajári Ferenc	alezredes, a KNBSZ munkatársa
Dr. Magyar István	ny. dandártábornok, a Felderítők Társasága Egyesület Tudományos Szekciójának vezetője
Dr. Négyesi Lajos	ny. alezredes
Nyári Dezső	ny. alezredes, a Felderítők Társasága Egyesület tagja
Ripcse László	ny. ezredes, a Felderítők Társasága Egyesület tagja
Rumi Zoltán	alezredes, az MH Összhaderőnemi Parancsnokság felderítő főnöke
Simon Zoltán	ny. alezredes, a 42. felderítő-zászlóalj volt parancsnoka
Somkutas Róbert	ny. alezredes, a Felderítők Társasága Egyesület elnökségi tagja
Dr. Tömösváry Zsigmond	ny. dandártábornok, a Felderítők Társasága Egyesület elnöke
Vizi Sándor	ny. alezredes

A FELDERÍTŐ SZEMLÉBEN TÖRTÉNŐ PUBLIKÁLÁS FELTÉTELEI

AZ ÍRÁSMŰVEKKEL SZEMBEN TÁMASZTOTT KÖVETELMÉNYEK:

Etikai követelmények:

- az írásmű másol, ebben a formájában még nem jelent meg;
- a szerző(k) kizárólagos szellemi tulajdona;
- korrekt, visszakereshető hivatkozásokkal ellátott;
- bibliográfiával ellátott (amely tartalmazza a hivatkozott irodalom jegyzékét, az internetes anyagok jegyzékét a letöltés idejével együtt);
- a szerző(k) saját véleményét is tükrözheti, amely értelemszerűen nem mindig egyezik meg a Szolgálat álláspontjával.

Tartalmi követelmények:

- a folyóiratokban – jellegével összhangban – a honvédelemmel, azon belül elsősorban a nemzetbiztonsággal, hírszerzéssel, felderítéssel, katonai biztonsággal és a biztonságpolitikával kapcsolatos tudományos igényű kérdéseket feldolgozó és elemző írásokat – tanulmányokat, cikkeket és más témákat, anyagokat – jelentetünk meg;
- az írásmű legyen logikus, áttekinthető, tartalmilag összefüggő és jól tagolt;
- a témával kapcsolatos saját koncepció megfogalmazása legyen érthető, a következtetések pedig megalapozottak, érvekkel, adatokkal alátámasztottak legyenek.

Formai követelmények (és a kapcsolódó információk):

- a szerzői kéziratok terjedelme lehetőleg ne haladja meg az egy szerzői ívet (40 ezer karakter, illetve 20–21 gépelt oldal); a kéziratot Times New Roman 12 pontos betűvel, másfeles sortávolsággal írva, a képeket és ábrákat feldolgozható (.jpg vagy .tif) formátumban, elektronikus adathordozón (CD-n), és lehetőség szerint egy kinyomtatott példányban is kérjük megküldeni;

- lehetőség van a kézirat interneten történő megküldésére is, a felderito.szemle@knbsz.gov.hu e-mail címen. A kézirathoz kérjük mellékelni a szerző vagy szerzők nevét, rendfokozatát, beosztását vagy munkakörét, állandó lakcímét, telefonon és interneten történő elérhetőségét;
- a kéziratokat a Szerkesztőbizottság minden esetben lektoráltatja. A kiadványban megjelentetni kívánt írásokat a Szolgálat kompetens, tudományos fokozattal rendelkező munkatársai vagy más szakértők lektorálják;
- a Szerkesztőbizottság – a lektori vélemények figyelembevételével – fenntartja a jogot, hogy a megjelenésre alkalmatlannak ítélt kéziratokat – indoklás nélkül – nem közli. Az ilyen írásokat nem küldi vissza és nem őrzi meg;
- a kiadványban bárki publikálhat, akinek az írását a Szerkesztőbizottság az etikai, tartalmi és formai követelmények alapján, kiadványban történő megjelentetésre, valamint az interneten történő közzétételre alkalmasnak tartja. A közlésre nem került kéziratot csak az adott naptári év végéig őrizzük meg, de a szerző kérésére azt visszaadjuk;
- a közleményhez „Rezümét” kell mellékelni, maximum 10–12 sorban, magyar és angol nyelven;
- a közleményhez 3–5 kulcsszó megadása szükséges, magyar és angol nyelven.
- az írás angol nyelvű címét is kérjük megküldeni.

A KÖZLEMÉNYEKEL SZEMBEN TÁMASZTOTT FORMAI KÖVETELMÉNYEK

A folyóirat kizárólag az MSZ ISO 960 szabvány alapján készített hivatkozásokkal ellátott tanulmányt, cikket jelentet meg.

A közleményhez szükséges megadni:

A SZERZŐ, SZERZŐK

AZ ÍRÁS CÍME (magyarul, angolul)

REZÜMÉ (magyarul, angolul)

KULCSSZAVAK (magyarul, angolul)

BIBLIOGRÁFIAI HIVATKOZÁS

A társadalomtudományokban a megszokott számozott hivatkozást az idézések jegyzetben¹ módszerrel kérjük alkalmazni.

Abban az esetben, ha a szerző nem ezt a módszert alkalmazza, a kéziratot lektorálás nélkül visszaküldjük átdolgozásra!

Idézések jegyzetben:

A szövegen belüli idézést követően felső indexként megadott sorszámok jegyzetekre utalnak, amelyeket a szövegbeli megjelenésük sorrendjében kell közölni. Ezek a jegyzetek tartalmazhatják az idézéseket.

Első idézés:

Ha az idézések jegyzetben vannak megadva, egy dokumentumra vonatkozó első idézésnek tartalmaznia kell az idézés és a bibliográfiai hivatkozások külön jegyzékében levő kapcsolódó tétel pontos megfeleltetéséhez szükséges adatokat. Az első idézésnek tartalmaznia kell: legalább a szerző(k) nevét és a teljes címet úgy, ahogy azok a bibliográfiai hivatkozásokban meg vannak adva, továbbá az idézett rész oldalszámát, ha az szükséges.

Példák:

- (1) ÁCS Tibor: A reformkor hadikultúrájáról. p. 34.
- (2) BEREK Lajos: A hadtudományi kutatómunka alapjai. p. 33.
- (3) KOVÁCS Jenő: Az új magyar hadtudomány gyökerei, fejlődésének szemléleti problémái. p. 6.
- (4) www.globalsecurity.org/army/iraq; letöltés: 2012.04.19.

Bibliográfiai hivatkozások jegyzéke:

A bibliográfiai hivatkozások jegyzékében a hivatkozásokat az első adatelem betűrendjében kérjük megadni.²

Példák:

- (1) ÁCS Tibor: A reformkor hadikultúrájáról. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2005. ISBN 963 9276 45 6
- (2) BEREK Lajos: A hadtudományi kutatómunka alapjai. In: SZILÁGYI Tivadar (szerk.): Szemelvények. Zrínyi Miklós Katonai Akadémia, Budapest, 1994. pp. 31–50.

¹ Bibliográfiai hivatkozások. Magyar Szabvány, MSZ ISO 690. pp. 19–20.

² Bibliográfiai hivatkozások. Magyar Szabvány, MSZ ISO 690. p. 18.

- (3) KOVÁCS Jenő: Az új magyar hadtudomány gyökerei, fejlődésének szemléleti problémái. In: Új Honvédségi Szemle, 1993. 47. évf. 6. sz. pp. 1–7. ISSN 1216-7436
- (4) www.globalsecurity.org/army/iraq; letöltés: 2012.04.19.

Ábra, vázlat, térkép, diagram, egyéb melléklettel szembeni követelmények:

- az ábra, vázlat sorszáma (pl. 1. ábra.);
- az ábra, vázlat címe;
- az ábra, vázlat forrása (vagy: Szerkesztette: ...);
- idegen nyelvű ábra, vázlat esetén lehetőség szerint magyar nyelvű jelmagyarázat.

Rövidítések, idegen kifejezésekkel kapcsolatos követelmények:

- az idegen kifejezéseket, rövidítéseket magyarul és eredeti idegen nyelven kell az írásműben az első alkalommal feloldani lábjegyzetben;

Példa:

- WFP – World Food Program – ENSZ Világélelmezési Programja.

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELÉRHETŐSÉGEINK

Postacím: Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos Tanácsa
1111 Budapest, Bartók Béla u. 24–26.
Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos Tanácsa
1502 Budapest, Pf. 117

E-mail: felderito.szemle@knbsz.gov.hu

Dr. Resperger István ezredes
06(30) 996-5064, HM 29-420
e-mail: resperger.istvan@uni-nke.hu
drresi@gmail.com

Dr. Vida Csaba alezredes
06(1) 386-9344/5300, HM 65-300
e-mail: vida.csaba@knbsz.gov.hu